Приватний заклад вищої освіти
«Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»

МАГІСТЕРСЬКІ ЧИТАННЯ – 2024

Матеріали
магістерських читань
26 березня 2024 року

Миколаїв
2024

УДК
371

Рекомендовано до поширення в мережі Вченою радою ПЗВО
«Міжнародний класичний університет
імені Пилипа Орлика» (протокол № 8 від 27.03.2024 р.)

Редакційна колегія:

Наталя ЄВДОКИМОВА – доктор психологічних наук, професор, ректор Приватного закладу вищої освіти «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»;

Юлія БАБАЯН – кандидат психологічних наук, доцент, проректор з наукової роботи та міжнародних зав'язків Приватного закладу вищої освіти «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»;

Олександр ГРИЩЕНКО – кандидат філологічних наук, доцент, проректор з освітньої діяльності Приватного закладу вищої освіти «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»;

Галина РЯБЕНКО – кандидат економічних наук, доцент, декан факультету економіки та права Приватного закладу вищої освіти «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»;

Олександр КИРИЧЕНКО – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри права Приватного закладу вищої освіти «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»;

Анатолій АВРАМЕНКО – доктор медичних наук, доцент, професор кафедри охорони здоров'я Приватного закладу вищої освіти «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»;

Ольга ЗВЯГІНЦЕВА – доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри туризму та готельно-ресторанної справи Приватного закладу вищої освіти «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика».

Вікторія ГАРЬКАВА – доктор економічних наук, професор, професор кафедри інженерних технологій Приватного закладу вищої освіти «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика».

Відповідальний за випуск: к. психол. н. , доцент Бабаян Ю.О.

Матеріали друкуються в авторській редакції. Відповідальність за зміст та точність поданих фактів, цитат, цифр, прізвищ тощо несуть автори.

Магістерські читання – 2024 : матеріали наук.-практ. конф. (26 березня 2024 р.). Миколаїв, 2024. 233 с.

У збірнику наукових праць представлено теоретико- практичні дослідження з освіти та науки незалежної України: інженерних технологій, права, психології, проблем дошкільної, середньої та вищої освіти, туризму та готельно-ресторанної справи, економіки регіонів, медицини та фармації.

Видання адресоване науково-педагогічним працівникам, учителям, методистам, здобувачам, а також тим, хто цікавиться освітою та наукою.

© ПЗВО «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1.
ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Барабанова В.М., Бартошук С.А., Клименко С. О.
Формування і використання капіталу банківської установи..... 10
Бартко В.Ф., Клименко С. О.
Будівельна галузь як складова економіки україни:
стан та тенденції розвитку..... 11
Борейко А.Ю., Генча К.К., Клименко С. О.
Стратегічні завдання управління банківськими ризиками 13
Борейко А.Ю., Генча К.К., Клименко С. О.
Важливість зарубіжного досвіду
для діяльності українських банків під час війни..... 16
Клименко С.О.
Вплив інтернаціоналізації банківської діяльності
на розвиток українських банків 17
Ганган М.М., Верланов О.Ю.
Алгоритм антикризового фінансового управління підприємством 19
Грабенко О.В., Верланов О.Ю.
Кризи, їх причини виникнення та наслідки 21
Запорожець О.А., Верланов О.Ю.
Комплексна оцінка фінансового стану підприємства: сутність і необхідність 22
Кіскін Ю.В., Жеріт Г.М., Клименко С.О.
Стратегія банків на ринку цінних паперів 24
Колесниченко О.М., Верланов О.Ю.
Антикризове управління як один з напрямів підвищення ефективності діяльності підприємства 25
Коптєв О.В., Верланов О.Ю.
Проблеми організації системи превентивного антикризового фінансового управління 27
Корсаков А.С., Верланов О.Ю.
Теоретичні засади платоспроможності підприємства 29
Красноступ О.В., Верланов О.Ю.
Напрями антикризової політики для забезпечення фінансової безпеки підприємства 30
Кузовов О.А., Верланов О.Ю.
Моделі фінансової діагностики банкрутства підприємств у системі антикризового управління 32
Матієнко О.А., Верланов О.Ю.
Удосконалення напрямів стабілізації фінансового стану підприємства 34
Певнєв М.Р., Рябенко Г.М.

Прогнозування банкрутства як складова антикризового фінансового управління 36
Примакін Р.С., Рябенко Г.М.
Механізм банкрутства підприємства 37
Рашавець О.М., Рябенко Г.М.
Загрози та напрями зміцнення фінансової безпеки підприємств України 39
Сидоренко В.С., Бартко В.Ф., Клименко С.О.
Сучасні тенденції кредитоспроможності підприємства 41
Слюсаренко С.С., Рябенко Г.М.
Організація управління фінансовою безпекою підприємства 43
Соколовський К.А., Рябенко Г.М.
Система напрямків забезпечення фінансової безпеки підприємства 45
Стрельник С.С., Рябенко Г.М.
Антикризові інструменти управління підприємством 46
Суровцев В.О., Рябенко Г.М.
Типи фінансової стійкості підприємства 48
Трофимець С.В., Рябенко Г.М.
Фінансова стабілізація підприємства, як нструмент антикризового управління 50
Федорончук А.П., Рябенко Г.М.
Фактори виникнення кризових явищ підприємства 51
Цвітковський В.Ю., Рябенко Г.М.
Причини впливу кризових ситуацій на діяльність підприємств 53

СЕКЦІЯ 2.
СУЧАСНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ: ТЕНДЕНЦІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Артеменко Д.П., Рябенко Г.М.
Балансова система показників як інструмент управління стратегічною діяльністю підприємства..... 56

Демянець С.О., Артеменко Д.П., Шаповалова А. А.
Вплив прибутку на стратегію підприємства..... 57

Карташов А.В., Рябенко Г.М.
Поняття системи стратегічного управління підприємства..... 59

Коваль О.М., Рябенко Г.М.
Стратегічне управління підприємством 61

Колядюк Р.І., Верланов О.Ю.
SWOT-аналіз як основний інструмент стратегічного управління 63

Кулієв К.С., Верланов О.Ю.
Управління розвитком підприємства..... 64

Курікша Д.С., Рябенко Г.М.
Матриця бостонської консалтингової групи як інструмент стратегічного аналізу 66

Курікша Д.С., Радченко О.А., Шаповалова А. А.
Зростання прибутку – стратегічне завдання діяльності підприємства 68

Лутченко А.С., Рябенко Г.М.
Концепції стратегічного управління для прийняття управлінських рішень…… …… 69
Рахно В.Г., Верланов О.Ю.
Діагностика потенціалу підприємства…… 71
Рахно В.І., Рябенко Г.М.
Антикризове управління підприємством в умовах війни …… 73
Резніченко В.В., Верланов О.Ю.
Інноваційний розвиток підприємств…… 74
Шевченко А.С., Верланов О.Ю.
Антикризовий менеджмент підприємства …… 76

СЕКЦІЯ 3
ФІЗИЧНА ТЕРАПІЯ, ЕРГОТЕРАПІЯ ТА ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я

Борзина В.С., Авраменко А.О.
Мезоакупунктура в реабілітації хворих нейропатій лицьового нерву …… 79
Громова Є.С., Болотникова Т.Г.
Особливості відновлювальної терапії при лікуванні міофасціального больового синдрому у осіб літнього віку …… 80
Гусениця В.С., Авраменко А.О.
Дослідження ефективності корекції вегетативних порушень з використанням кристалотерапії у осіб в умовах дезадаптації …… 82
Кондров Р.О., Авраменко А.О.
Практичне застосування апарату для електроміостимуляції в умовах іммобілізації кінцівок …… 83
Костін О.В., Болотникова Т.Г.
Ефективність застосування фітотерапії при захворюваннях нирок і сечовивідних шляхів в умовах санаторія …… 85
Куликова Л.О., Дієв Є.В.
Гігієнічна оцінка впливу занять фізичною культурою та спортом на здоров'я школярів та студентів …… 86
Малярчук І.О., Димо В.М.
Комплексна реабілітація дітей і підлітків з функціональними порушеннями постави …… 88
Мартинович О.Ю., Дієв Є.В.
Основні напрями профілактики та реабілітації при професійних захворюваннях …… 90
Смільницька В., Авраменко А.О.
Етіопатогенез та клінічні прояви остеохондрозу …… 91

Судома С.М., Болотникова Т.Г.
Критерії діагностики та ефективності відновлювального лікування хворих з судинними порушеннями при остеохондрозі шийного відділу хребта 93
Таранюк О.В., Авраменко А.О.
Дезинтоксикація організму в контексті гемотерапії 95
Тарасов А., Авраменко А.О.
Актуальність фізичної реабілітації при захворюваннях на дитячий церебральний параліч 97
Цибіна Л.О., Дієв Є.В.
Деякі особливості рівня фізичного здоров'я студентів і можливі шляхи його корекції 98
Шапарь С.О., Авраменко А.О.
Ароматерапія як метод системного оздоровлення 100
Юдіна І.В., Болотникова Т.Г.
Профілактика та реабілітація новонароджених з перинатальним ураженням цнс в умовах дитячої поліклініки..... 101
Yehorova S., Dymo V.
Understanding psychotherapy and balneology for hypertension illness 103

СЕКЦІЯ 4
ПСИХОЛОГІЯ

Антошкін О.В., Євдокимова Н. О.
Ризики сексуального насильства над підлітками у соціальних мережах..... 105
Афтеній М.О., Євдокимова Н. О.
Гендерні аспекти поведінки людей у конфліктних ситуаціях 109
Бондаренко А.В., Євдокимова Н. О.
Психологічні особливості адаптації молодших школярів до дистанційного навчання..... 111
Бондаренко Г.К., Євдокимова Н. О.
Дестабілізуючий вплив сімейного виховання 113
Височина Т.С., Євдокимова Н. О.
Вплив війни на психічне здоров'я вимушено переміщених українців в Німеччині 116
Волошина Л., Бабаян Ю. О.
Копінг-поведінка розлучених жінок та психокорекція їх самоставлення..... 118
Гафрійчук Н.О., Іванцова Н. Б.
Передумови формування девіантної поведінки підлітків 120
Гончар Ю.Ю., Іванцова Н. Б.
Психологічні особливості уваги молодших школярів з інтелектуальними

порушеннями 121
Делі А., Бабаян Ю. О.
Рекурентний депресивний розлад: поняття та психосимптоматика 123
Дзюба Н.М., Іванцова Н. Б.
Обґрунтування психологічної допомоги батькам, які виховують дитину з розладами аутистичного спектру 125
Єфімовська А.Г., Іванцова Н. Б.
Умови формування почуття власної гідності у молодших школярів 128
Лисак А.В., Маскалева Л.А.
Актуальність професійної діяльності психологів в умовах сьогодення 130
Майборода А.Ю., Бабаян Ю. О.
Чинники формування девіантної поведінки підлітків 132
Нужна А.С., Іванцова Н. Б.
Рівень тривожності у дошкільників в умовах воєнних дій 133
Остапенко С.П., Вербина Ю. В.
Особливості когнітивного розвитку дітей молодшого шкільного віку 136
Пронь Д.С., Вербина Ю. В.
Психологічні механізми стресу керівника 139
Процідло І.В., Вербина Ю. В.
Терапія середовищем 140
Сєліхова Л.А., Бабаян Ю. О.
Особливості психічних станів молодих жінок, що зазнали насильства в сім'ї 142
Ткаченко Н.В., Вербина Ю. В.
Передумови успішної адаптації молодших школярів 144
Токмакова М.О., Вербина Ю. В.
Децентрація у юнацькому віці як успішна взаємодія із зовнішнім світом 146

СЕКЦІЯ 5
КОМП'ЮТЕРНА ІНЖЕНЕРІЯ

Білозерцев І.С., Арамян А. М.
Захист електронної інформації як одна з актуальних проблем в галузі інформаційної безпеки 149
Великий М.В., Гарькава В.Ф
Автоматизація процесу управління гуманітарною допомогою в Україні 150
Тацюк С.А., Гайша О.О.
Захищений хмарний сервер 152

СЕКЦІЯ 6
ЮРИСПРУДЕНЦІЯ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Березовенко Л.С.
Розвиток інноваційного розуміння ерпесексуальних, нан-ерпесексуальних, полісексуальних та сексуальних правопорушень 155
Берекет М.С., Кириченко О.А.

Інноваційні редакції статей перспективного конституційного кодексу України чи будь-якої іншої держави у частині сутності базисних категорій правового статусу соціосуб'єктів …… 156
Бідей І.О., Стременовський С.М.
Основи інноваційного розуміння сутності, видового поділу, співвідношення і меж легітимного оприлюднення достовірних і недостовірних відомостей в юридичному, журналістському чи іншому масмедійному доказуванні або у публічній дискусії …… 158
Грабовський Д.О., Ланцедова Ю.О.
Основи інноваційного розуміння сутності, співвідношення і переліку функцій антиделіктних органів з подолання правопорушень …… 163
Кириченко О.А.
Інноваційна редакція статті перспективного конституційного кодексу України чи будь-якої іншої держави у частині базисних порядків попередження порушення і відновлення правового статусу соціосуб'єктів …… 166
Косаревська О.В.
Інноваційна редакція статті перспективного конституційного кодексу України чи будь-якої іншої держави у частині меж правомірності і трирівневого механізму реалізації конкурентного правового статусу різних соціосуб'єктів …… 173
Ланцедова Ю.О.
Інноваційне розуміння сутності і завдань конституційної галузі права та конституційного судочинства як юридичних наук …… 174
Семикін Я.В., Шаповалова І.О.
Інноваційна редакція статті про найвищі соціальні цінності і межі їх порушення та про деякі інші тісно пов'язані з цим положення перспективного конституційного кодексу України чи іншої держави …… 176
Ткач В.О., Кириченко О.А.
Основи докорінного реформування інституту
Президента держави та прокуратури як своєрідної наглядової гіпергілки державної влади …… 182
Хачатуров Е.Б.
Сутність морської галузі права за новітньою класифікацією юридичних наук представників наукової школи юриспруденції професора Аланкіра …… 183
Хе Єбяо, Стременовський С.М.
Інноваційне розуміння конституційного обов'язку держави та інших тісно пов'язаних з цим положень …… 187
Челомбітко С.М., Кириченко О.А.
Обґрунтування практичного варіанту правової регламентації інноваційних конституційних меж правомірності і трирівневого механізму реалізації конкурентного правового статусу …… 192
Шаповалова І.О.
Інноваційна редакція статті перспективного конституційного кодексу України чи будь-якої іншої держави у частині найвищих соціальних цінностей і меж їх порушення за наявності тільки певних виняткових обставин …… 194
Шахтмейстер П.Б., Кириченко О.А.
Системні порушення правового статусу переслідуваної особи в контексті вимог Ч. 1 ст. 7 конвенції на основі своєрідної «канабіс-теорії» вищої судової інстанції …… 196
Шевчук С.В., Кириченко О.А.

Інноваційні редакції статей перспективного конституційного кодексу України чи будь-якої іншої держави у частині збалансованості правового статусу соціосуб'єктів та алогічності його використання іншими соціосуб'єктами …… 200
Шедловська Е.О., Кириченко О.А.
Інноваційні редакції статей перспективного конституційного кодексу України чи будь-якої іншої країни світу у частині сутності та механізму реалізації базисного обов'язку держави …… 201
Шеремет І.О., Кириченко О.А.
Інноваційні редакції статей перспективного конституційного кодексу України чи будь-якої іншої держави у частині визначення сутності і вичерпного переліку загальноправових обставин, що виключають антисоциальность діяння або вину особи …… 203
Яновська С.М., Бідей О.М.
Деякий розвиток інноваційної концепції безкоштовноїі і доступної одинадцятирівневої базисної і супутньої юридичної та іншої освіти …… 205

СЕКЦІЯ 7
ФАРМАЦІЯ

Коломєєць І., Редькіна Є.
Етичні аспекти використання сучасних фармацевтичних технологій у практиці …… 211
Спектор О., Ігнатова Т.
Цифрові платформи у сфері фармації: нові можливості для пацієнтів та лікарів…… 214
Товцева А., Редькіна Є.
Інтеграція фармацевтичних технологій: переваги та перспективи …… 216
Трошина Т., Ігнатова Т.
Фармацевтична галузь в Україні: сучасний стан та напрями розвитку …… 220
Чабан І., Ігнатова Т.
Інноваційні підходи в фармацевтичних технологіях: відкриття та перспективи …… 222

СЕКЦІЯ 8.
ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННА СПРАВА ТА ТУРИЗМ

Леонов Р.Д., Пилипенко С. М.
Управління готельно-ресторанним бізнесом під час воєнного стану …… 225
Мельник Д.І., Матвієнко С.В.
Франчайзінг у готельно-ресторанному бізнесі …… 227
Фелонюк О.Ю., Звягінцева О.Б.
Особливості управління в готельному бізнесі …… 229
Черняєва Н.С., Пилипенко С. М.
Іновації, що трансформують індустрію гостинності …… 230

СЕКЦІЯ 1
ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Барабанова В. М.,
магістрантка спец. 072 «Фінанси. банківська справа та страхування»
Бартошук С. А.
магістрант спец. 072 «Фінанси. банківська справа та страхування»
Клименко С. О., к.е.н, доцент
ПЗВО «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»

ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ КАПІТАЛУ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ

Проведені окремими вченими дослідження з використанням методів екстраполяції тенденції (тренду) дають змогу стверджувати, що при збереженні нинішніх темпів зростання активів та капіталу в 2019 р. банківська система України має недостатній обсяг капіталу – не виконується норматив Н2 адекватності регулятивного капіталу, а відповідно зменшаться банківські інвестиції в економіку.

Проте недооцінювати чи ігнорувати захисну функцію не доцільно, особливо на перших етапах створення та функціонування банку, коли за рахунок власного капіталу формується його інфраструктура та розгортається банківська діяльність

З іншого боку, власний капітал, розміщений в матеріальні активи, можна віднести до захищеного, оскільки в ситуації фінансової кризи його активи можна реалізувати і хоча б частинами розрахуватися за своїми зобов'язаннями [3, с. 76].

Виконання регулятивної функції власного капіталу банку базується на зацікавленні суспільства в успішному функціонування банківської системи. За допомогою показника власного капіталу органи контролю здійснюють нагляд за діяльністю банків. При цьому вимоги до власного капіталу банку стосуються і його мінімальної величини, а також охоплюють обмеження за активами та умовами купівлі активів іншого банку. Економічні нормативи, встановлені Національним банком України, також базуються на величині власного капіталу банку [2, с. 89]. Зокрема, встановлення нормативу платоспроможності має на меті не допустити надмірної мінімізації банками власного капіталу заради максимізації отримуваних доходів, знизити ризик банкрутства банків і підвищити рівень захисту інтересів вкладників і кредиторів [3, с. 51]. Це забезпечується функціями,

що їх виконує капітал банку. Існує також інший підхід щодо поділу функцій, які виконує власний капітал. Функції поділять на поточні та стратегічні. Поточні функції визначають властивості реалізації банківського капіталу від початку його акумулювання до відтворення у практичній реалізації. Стратегічні функції визначають пріоритетні і стратегічні властивості банківського капіталу у розвитку та діяльності банку та банківської системи загалом.

1. Інвестиційна функція банківського капіталу – відповідно, коли створюється банк, капітал у формі статутного капіталу забезпечується підприємством, державою чи конкретною особою необхідними коштами для здійснення банківської діяльності, є засобом для функціонування та розвитку банку до часу акумулювання достатнього обсягу залучених і позичених коштів.

2. У разі форс-мажорних обставин, що стосується втрати нематеріальних активів банку, а також непередбачених ситуацій у разі втрати основних засобів банку капітал банку забезпечує страхову функцію для коштів вкладників і кредиторів. Ця функція дає змогу забезпечити безперервну діяльність, зокрема обслуговування клієнтів, здійснення операцій.

Банківський капітал виконує функцію інноваційності. Упродовж діяльності банку відбувається розподіл між акціонерами банку при виявленні доходів і виплати дивідендів за акціями, проходить розподіл між фондами банку, зокрема частина банківського капіталу та його складників іде на збільшення статутного капіталу та підвищення рівня капіталізації банку.

Література

1. Глубокий В. Природа економічного капіталу та його роль у діяльності банку. *Вісник КНТЕУ*. 2016. №1. С. 83 - 91.

2. Дзюблюк О. В. Комерційні банки в умовах переходу до ринкових відносин: монографія. Тернопіль: Вид-во «Збруч», 2016. 140 с.

3. Коваленко В. В., Черкашина К. Ф. Капіталізація банків: методи оцінювання та напрямки підвищення: Монографія. Суми, 2017. 153 с.

УДК 330

Бартко В. Ф.,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»
Клименко С. О., к. е. н., доцент
ПЗВО «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»

БУДІВЕЛЬНА ГАЛУЗЬ ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ: СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Будівельна галузь відіграє важливу роль у розвитку економіки України. Вона охоплює будівництво та обслуговування будівель, інфраструктури, житлових комплексів, комерційних об'єктів та інших споруд. Економіка країни може залежати від стану будівельної галузі, оскільки вона стимулює споживання товарів та послуг, створює робочі місця і забезпечує зростання ВВП. Будівельна галузь також є головним джерелом інвестицій, оскільки вимагає значних капіталовкладень. Розвиток будівельної галузі може сприяти економічному зростанню через два основні чинники. По-перше, вона стимулює внутрішнє споживання шляхом створення робочих місць і залученням підприємств до будівельних проектів. Це сприяє збільшенню доходів населення і споживчого попиту. По-друге, будівельна галузь створює інфраструктуру, яка потім слугує основою для розвитку інших секторів економіки, таких як торгівля, туризм, транспорт і послуги.

Сучасний стан будівельної галузі в Україні стикається із певними проблемами. За останні кілька років українська економіка зазнала певного зростання, що позитивно позначилося на будівельному секторі. Проте, існують кілька ключових проблем, з якими стикається ця галузь. Одна з найбільших проблем – корупція. Корупційні схеми можуть впливати на вартість будівельних проектів, а також на їх якість. Це може призводити до некваліфікованої роботи, нарушення будівельних норм і, в кінцевому рахунку, до небезпеки для громадян і споживачів. Іншою проблемою є нестабільність законодавства та відсутність ефективного регулювання у будівельній галузі. Це може створювати невизначеність для інвесторів та гальмувати розвиток галузі. Крім того, багато будівельних компаній не дотримуються будівельних норм і стандартів, що також впливає на якість робіт і безпеку. Незважаючи на ці проблеми, будівельна галузь в Україні все життєздатна і має потенціал для подальшого розвитку. Уряд вживає заходів для боротьби з корупцією та поліпшення регулювання у цій галузі. Крім того, існують проекти для модернізації інфраструктури, будівництва житла та комерційних об'єктів, що стимулює попит на будівельні послуги. Враховуючи розвиток технологій, використання інноваційних матеріалів та будівельних методів також може позитивно вплинути на галузь. Запровадження сучасних IT-рішень у будівельні процеси допоможе підвищити ефективність та точність робіт. Загалом, будівельна галузь в Україні має свої виклики, але іспитує потенціал для розвитку і поліпшення. Імплементація ефективних антикорупційних заходів,

стабілізація законодавства та сприяння використанню інновацій можуть прискорити цей процес.

З огляду на аналіз існуючої проблеми можна виокремити такі сучасні тенденції розвитку будівельної галузі в Україні:

1. Енергоефективність. За останні роки в Україні активно розвивається енергоефективне будівництво. Законодавчі акти та програми сприяють впровадженню енергоефективних технологій, матеріалів та систем в будівлі, що зменшує енергоспоживання та вплив на довкілля.

2. Smart-технології. Зростає попит на будівельні рішення, що використовують smart-технології. Це включає в себе використання розумних систем керування будівлями, автоматизованих систем безпеки, датчиків, що контролюють рівень комфорту та енергоспоживання.

3. Реконструкція та ревіталізація існуючих будівель. Замість зведення нових будівель, відбувається активна реконструкція та ревіталізація існуючих будівель. Це дозволяє зберегти історичну спадщину та використовувати наявну інфраструктуру.

4. Зелене будівництво. Застосування екологічно чистих матеріалів, використання відновлюваних джерел енергії, будівництво енергоефективних будівель і комплексів – все це є складовими зеленого будівництва, яке розвивається в Україні.

5. Розвиток інфраструктури: Україна активно інвестує в розвиток інфраструктури, такої як дороги, міста, аеропорти тощо. Це сприяє зростанню обсягів будівельних робіт та створенню нових робочих місць.

6. Цифрові технології: У будівельній галузі поширення знаходять цифрові технології, такі як Building Information Modeling (BIM), використання дронів для контролю та зйомки будівельних об'єктів, використання віртуальної реальності для проектування та концептуалізації. Ці тенденції свідчать про постійний розвиток будівельної галузі в Україні та появу нових можливостей для інженерів, архітекторів та будівельних компаній.

Борейко А. Ю.,
магістр спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»
Генча К. К.,
магістр спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»
Клименко С. О., к.е.н, доцент
ПЗВО «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»

СТРАТЕГІЧНІ ЗАВДАННЯ УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКИМИ РИЗИКАМИ

Світовий банківський досвід управління ризиками охоплює весь потік діяльності, пов′язаної зі створенням та управлінням активами підвищеного ризику. Якість портфеля активів підвищеного ризику визначається, в основному, процесами, що його забезпечують, що надзвичайно важливо для України, котра потерпає від розв»язаної агресором війни. Процес управління ризиками представляє цілеспрямовані дії і складається з трьох широких категорій:

1. Звичайне управління портфелем, що складається з традиційної послідовності чотирьох видів дій – визначення цільового ринку, підготовку до надання кредиту, аналіз документації за кредитом і фактичне надання кредиту, управління ризиками і кредитами - поряд з виконанням додаткових елементів, які можна згрупувати під такими загальними назвами як політика, практика, процедури та знаходження проблем.

2. Управління, що має на меті допомогти у конкретній ситуації, є самостійним видом діяльності. Він концентрується на виправленні недоліків, які зустрічаються у процесі звичайного управління портфелем кредитів банку, наданих малому бізнесу для можливості розвитку бізнесових структур.

3. Організація та добір персоналу виглядає як чотири види діяльності: організація та розташування служб (відділень) банку, добір відповідного персоналу, забезпечення наступності в роботі персоналу, підготовку та навчання персоналу. Критична роль цих видів діяльності звичайно недооцінюється в управлінні ризиками.

В свою чергу, якість кредитного портфелю необхідно оцінювати з трьох позицій:

1. Оточуюче середовище. Оцінка індивідуальних кредитів та всього портфелю у контексті місцевих і загальних економічних умов та умов місцевої політичної ситуації і регулювання.

2. Склад портфелю. Оцінка індивідуальних кредитів в контексті відповідного розподілу якості, ліквідності і різного ступеню концентрації (за секторами, галузями економіки, типами валют і т. д.).

3. Окремі кредити. Оцінка окремих операцій, розробка висновку про можливість повернення виданих коштів у відповідності з раніше встановленими умовами.

Якість портфелю не є функцією лише здійснених кроків та прийнятих рішень у минулому. Фактори середовища також чинять вплив на ділову стратегію

і якість портфелю і справляють безпосередній вплив на вимоги, у відповідності з якими проводиться оцінка якості кредитного портфелю та управління ним. Звичайно банки намагаються допомагати позичальникам у вирішенні їхніх фінансових проблем, але це потрібно робити дуже обережно. З одного боку, банки намагаються захистити свої активи й у процесі цього можуть вплинути на рішення керівництва чи позичальника навіть змусити його прийняти те чи інше рішення. Клієнти ж, з іншого боку, можуть або вимагати невтручання в їхні справи, або ж вітати конструктивну пораду. З юридичної точки зору, порада - це рекомендація, надана банком клієнту. При цьому банк не повинний втручатися в процес прийняття рішень останнім.

Для стратегій порятунку кредиту не існує яких-небудь універсальних правил, оскільки кожен проблемний кредит унікальний, але найбільш широко застосовуються наступні підходи: розробку програм зміни структури заборгованості; одержання додаткової документації і гарантій; отримання додаткового забезпечення; вкладення додаткових коштів; продаж забезпечення; продаж інших активів; звертання до гарантів; організація спільного товариства і вкладення капіталу; робота з посібником з виявлення проблем і пошуку їхніх рішень; розробка програм скорочення витрат; продаж компанії третій стороні; заміна керівництва; призначення керуючих і консультантів для роботи з компанією від імені банку; збільшення власного капіталу компанії за рахунок власників чи інших коштів; реорганізація компанії (поза судом); організація фінансової допомоги з боку іншого фінансового інституту; одержання урядових гарантій з отриманням коштів бюджету для обслуговування боргу; вжиття юридичних заходів, таких, як офіційне звертання до гаранта і продаж застави, якщо кредит знаходиться на останній стадії; оформлення документів про банкрутство.

Література

1. Воробйов Ю.М. Формування власного фінансового капіталу підприємств. Фінанси України. №6. 2017. С.36 - 42.

2. Вінтер, Вільямсон. Природа фірми: Походження, еволюція і розвиток. Київ, 2016. 473 с.

3. Грабовецький Б.Є. Економічне прогнозування та планування. Київ, 2018. 177 с.

4. Кредитний ризик комерційного банку / Заг. ред. Вітлінського В. В. Київ, 2016. 154 с.

Борейко А. О,
магістр спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Генча К. К.,
магістр спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Клименко С. О., к.е.н, доцент
ПЗВО «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»

ВАЖЛИВІСТЬ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ДЛЯ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ БАНКІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Глобалізацію економіки та інтернаціоналізацію банківської діяльності, що значно прискорилася наприкінці 20-го – на початку 21-го сторіччя, можна вважати визначальною рисою сучасних міжнародних економічних відносин. Однак, незважаючи на інтернаціоналізацію фінансових ринків і посилення зв'язків між фінансовими системами країн, економічна політика в основному проводиться на рівні національному, а створення глобальних ринків капіталу ускладнює для держави оцінку, діагностику та розробку рекомендацій щодо заходів макроекономічної політики, особливо у такий непростий час війни. Ретроздобутки світу допомагають у цьому. Досвід Ісландії 2003 року, коли реалізація великих інвестиційних проектів, спрямованих на постачання дешевої енергії, призвела до збільшення дефіциту рахунку поточних операцій, формування більш напружених умов на внутрішньому ринку праці (при сподіванні, що ці проекти спричинять прискорення економічного зростання та певне підвищення обмінного курсу національної валюти) свідчить, що вплив інтернаціоналізації є різнобічним, не лише сприятливим. У зв'язку з жорсткістю монетарної політики у відповідь на активний попит процентні ставки зросли, відбулося істотне підвищення зваженого з урахуванням обсягів торгівлі курсу ісландської крони. Ісландські банки використали диференціал процентних ставок, здійснюючи запозичення в євро, хеджуючи свої відкриті позиції та надаючи кредити в кронах. Об'єднання таких умов, як зміцнення валюти, високих процентних ставок та високої якості запозичень (суверенний борг мав рейтинг ААА) сприяло залученню іноземних портфельних інвесторів, які фінансували довгі позиції за борговими зобов'язаннями у кронах шляхом залучення позик у валютах з нижчою прибутковістю, тобто здійснюючи процентні арбітражні операції. Посиленню цих тенденцій сприяли фінансові інновації. В умовах, коли комерційні банки мали у своєму розпорядженні надлишок коштів і шукали нові способи кредитування, зміни політики підштовхнули банку в середині 2004 року

до жорсткої конкуренції за іпотеки з державним Фондом житлового фінансування Ісландії. Банки змогли запропонувати вигідніші умови порівняно з Фондом, і в 2004 році їх кредити домашнім господарствам зросли на 98 %, що викликало швидке зростання цін на житло та пов'язане з цим вилучення коштів з раніше викупленої житлової нерухомості за допомогою її рефінансування. Як наслідок, це стимулювало зростання внутрішнього споживання, додатково розширивши дефіцит рахунку поточних операцій. Зміни у фінансовій сфері Ісландії виявилися величезними. Зовнішній борг різко зріс. За період з 2003 по 2006 рік запозичення приватного сектору зросли втричі, і спостерігалося величезне збільшення боргу як домашніх господарств, так і корпорацій. Ціни на нерухомість та акції швидко підвищувалися, і з середини 2003-го на кінець 2005 року курси фондового ринку зросли майже в чотири рази. В підсумку навесні та влітку 2006 року все це призвело до серйозної лихоманки на ринку й спричинило тиск на валюту й ціни фондового ринку. Виявилося, що абсолютно розумне підвищення внутрішніх відсоткових ставок в умовах ліквідних глобальних ринків капіталу та активної погоні за вищою прибутковістю викликало масштабний приплив капіталу, різке збільшення банківського кредиту і в підсумку — зміну позиції за рахунок операцій із капіталом на зворотну.

Література

1. Галасюк В., Галасюк В. Кредитування під заставу і ліквідаційну вартість. Дніпро, 2016. 189 с.

2. Гладких Д. Структура банківських кредитів і залучених коштів як дзеркало економічного здоров'я держави. Вісник НБУ. 2017. №11. С. 26 - 33.

3. Дзюблюк О.В. Організація грошово-кредитних відносин суспільства в умовах ринкового реформування економіки. Київ, 2018. 512 с.

Клименко С. О.,
к.е.н, доцент кафедри фінансів та кредиту
МКУ ім. Пилипа Орлика

ВПЛИВ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКИХ БАНКІВ

Глобалізацію економіки та інтернаціоналізацію банківської діяльності, що значно прискорилася наприкінці 20-го – на початку 21-го сторіччя, можна вважати визначальною рисою сучасних міжнародних економічних відносин.

Однак, незважаючи на інтернаціоналізацію фінансових ринків і посилення зв'язків між фінансовими системами країн, економічна політика в основному проводиться на рівні національному, а створення глобальних ринків капіталу ускладнює для держави оцінку, діагностику та розробку рекомендацій щодо заходів макроекономічної політики. Досвід Ісландії 2003 року, коли реалізація великих інвестиційних проектів, спрямованих на постачання дешевої енергії, призвела до збільшення дефіциту рахунку поточних операцій, формування більш напружених умов на внутрішньому ринку праці (при сподіванні, що ці проекти спричинять прискорення економічного зростання та певне підвищення обмінного курсу національної валюти) свідчить, що вплив інтернаціоналізації є різнобічним, не лише сприятливим. У зв'язку з жорсткістю монетарної політики у відповідь на активний попит процентні ставки зросли, відбулося істотне підвищення зваженого з урахуванням обсягів торгівлі курсу ісландської крони. Ісландські банки використали диференціал процентних ставок, здійснюючи запозичення в євро, хеджуючи свої відкриті позиції та надаючи кредити в кронах. Об'єднання таких умов, як зміцнення валюти, високих процентних ставок та високої якості запозичень (суверенний борг мав рейтинг ААА) сприяло залученню іноземних портфельних інвесторів, які фінансували довгі позиції за борговими зобов'язаннями у кронах шляхом залучення позик у валютах з нижчою прибутковістю, тобто здійснюючи процентні арбітражні операції. Посиленню цих тенденцій сприяли фінансові інновації. В умовах, коли комерційні банки мали у своєму розпорядженні надлишок коштів і шукали нові способи кредитування, зміни політики підштовхнули банку в середині 2004 року до жорсткої конкуренції за іпотеки з державним Фондом житлового фінансування Ісландії. Банки змогли запропонувати вигідніші умови порівняно з Фондом, і в 2004 році їх кредити домашнім господарствам зросли на 98 %, що викликало швидке зростання цін на житло та пов'язане з цим вилучення коштів з раніше викупленої житлової нерухомості за допомогою її рефінансування.

Як наслідок, це стимулювало зростання внутрішнього споживання, додатково розширивши дефіцит рахунку поточних операцій. Зміни у фінансовій сфері Ісландії виявилися величезними. Зовнішній борг різко зріс. За період з 2003 по 2006 рік запозичення приват¬ного сектору зросли втричі, і спостерігалося величезне збільшення боргу як домашніх гос¬подарств, так і корпорацій. Ціни на нерухомість та акції швидко підвищувалися, і з середини 2003-го на кінець 2005 року курси фондового ринку зросли майже в чотири рази. В підсумку навесні та влітку 2006 року все це призвело до серйозної лихоманки на ринку й спричинило тиск на валюту й ціни фондового ринку.

Виявилося, що абсолютно розумне підвищення внутрішніх відсоткових ставок в умовах ліквідних глобальних ринків капіталу та активної погоні за вищою прибутковістю викликало масштабний приплив капіталу, різке збільшення банківського кредиту і в підсумку — зміну позиції за рахунок операцій із капіталом на зворотну.

Література

1. Галасюк В., Галасюк В. Кредитування під заставу і ліквідаційну вартість. Дніпро, 2016. 189 с.

2. Гладких Д. Структура банківських кредитів і залучених коштів як дзеркало економічного здоров'я держави. Вісник НБУ. 2017. №11. С. 26 - 33.

3. Дзюблюк О.В. Організація грошово-кредитних відносин суспільства в умовах ринкового реформування економіки. Київ, 2018. 512 с.

4. Івахненков С.В. Принципи та правила кредитування, класифікація кредитів. Вісник НБУ. 2015 . №7. С. 11 - 17.

УДК 330.101

Ганган М.М., магістр
Верланов О.Ю., канд. економ. наук, доцент
ПЗВО «МКУ ім. Пилипа Орлика»

АЛГОРИТМ АНТИКРИЗОВОГО ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Антикризове фінансове управління підприємством - це комплекс заходів, стратегій і методів, спрямованих на забезпечення фінансової стійкості та виживання підприємства в умовах кризових ситуацій або економічної нестабільності. Основні аспекти антикризового фінансового управління включають: аналіз фінансового стану (оцінка фінансового стану підприємства, виявлення проблемних областей та ризиків, що можуть призвести до кризових ситуацій); розробка стратегій і планування (розробка стратегій та планів дій для запобігання або мінімізації негативного впливу фінансових проблем); управління ліквідністю (забезпечення належного рівня ліквідності для забезпечення своєчасної оплати зобов'язань); управління оборотним та основним капіталом (ефективне управління оборотним та основним капіталом для забезпечення оптимального використання ресурсів); управління кредитними ризиками (мінімізація ризиків пов'язаних з кредитами та зобов'язаннями перед кредиторами); фінансове планування та бюджетування); розробка фінансових

планів та бюджетів для оптимізації витрат та доходів); комунікація зі зацікавленими сторонами (відкрите та ефективне спілкування з кредиторами, інвесторами, клієнтами та іншими зацікавленими сторонами); моніторинг та аналіз результатів (постійний моніторинг фінансової діяльності та аналіз результатів для вчасного виявлення проблем та корекції стратегій).

Антикризове фінансове управління має на меті забезпечити стабільність та стійкість підприємства в умовах економічних труднощів, сприяти збереженню його конкурентоспроможності та забезпечити виживання на ринку.

Антикризове фінансове управління підприємством включає комплексний підхід, орієнтований на виявлення, уникнення та управління фінансовими ризиками та проблемами. Нижче наведено загальний алгоритм антикризового фінансового управління, який може бути використаний підприємствами:

1. Аналіз фінансового стану підприємства - проведення комплексного аналізу фінансових показників, таких як баланс, звіт про прибуток та звіт про готовність. - Виявлення проблемних областей, таких як низька ліквідність, високі заборгованості, низька рентабельність тощо.

2. Оцінка фінансових ризиків - визначення можливих фінансових ризиків, які можуть вплинути на діяльність підприємства, включаючи валютні ризики, процентні ризики, ризики ліквідності тощо. Оцінка величини та ймовірності появи кожного ризику.

3. Розробка стратегії управління ризиками - встановлення стратегій та методів мінімізації фінансових ризиків, таких як диверсифікація портфеля, застосування фінансових інструментів хеджування, перегляд умов кредитних угод тощо. Цей процес включає в себе ідентифікацію, аналіз, оцінку, та керування ризиками, що можуть виникнути у процесі діяльності підприємства та дозволяє підприємству адаптуватися до змін.

4. Планування та управління фінансовими ресурсами - розробка бюджетів та фінансових планів на майбутні періоди, які відповідають стратегічним цілям підприємства. Управління оборотним та основним капіталом для забезпечення ефективного використання фінансових ресурсів.

5. Комунікація зі зацікавленими сторонами - проведення відкритого та чесного спілкування з кредиторами, інвесторами, партнерами та іншими зацікавленими сторонами щодо фінансового стану та перспектив підприємства.

6. Моніторинг та корекція - постійний моніторинг фінансової діяльності підприємства та регулярне оновлення стратегій управління фінансами відповідно до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі.

Цей алгоритм не є жорсткими правилом, але надає загальний орієнтир для

ефективного антикризового фінансового управління на підприємстві. Конкретні заходи та стратегії можуть варіюватися в залежності від конкретних умов та потреб підприємства.

УДК 330.33
Грабенко О.В., магістр
Верланов О.Ю., канд. економ. наук, доцент
ПЗВО «МКУ ім. Пилипа Орлика»

КРИЗИ, ЇХ ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ТА НАСЛІДКИ

Криза - це ситуація або стан, коли підприємство знаходиться у важкому періоді, у якому виникають серйозні проблеми, викликані різними факторами, що загрожують їхньому функціонуванню та стабільності.

Криза може мати різноманітні форми та виникати в різних галузях, включаючи економіку, політику, соціальну сферу та інші. Кризи виникають з різних причин і можуть мати різні форми та наслідки. Ось деякі з найпоширеніших причин виникнення кризових ситуацій:

1. Економічні фактори - зміни в економічних умовах, такі як спад або рецесія, можуть призвести до зменшення попиту на товари та послуги, збільшення безробіття, зниження обсягів продажів та прибутку підприємства.

2. Фінансові проблеми - неправильне управління фінансовими ресурсами, велика заборгованість, недостатність капіталу, високі відсоткові ставки по кредитах можуть призвести до фінансової недостатності та банкрутства підприємства.

3. Політичні та законодавчі фактори - зміни у політичному середовищі, такі як нові законодавчі норми, податкові реформи або торговельні та міжнародні відносини, можуть створити нестабільність та невизначеність для підприємств.

4. Технологічні проблеми - швидкі зміни у технологіях та вимоги ринку можуть призвести до того, що підприємства, які не можуть або не хочуть адаптуватися до нових умов, опиняються в кризовій ситуації.

5. Конкурентна боротьба - загострена конкуренція на ринку, велика конкуренція за ресурси, а також поява нових конкурентів можуть призвести до зниження прибутків та ринкової позиції підприємства.

6. Соціальні проблеми - внутрішні конфлікти у колективі, проблеми з організацією праці, нестабільність та недовіра серед працівників також можуть сприяти виникненню кризової ситуації.

Ці причини можуть взаємодіяти між собою, і в кожному конкретному

випадку кризова ситуація може бути результатом різноманітних факторів. Важливо для підприємств аналізувати та враховувати ці фактори для запобігання кризовим ситуаціям та ефективного управління в умовах нестабільності.

Наслідки кризи можуть бути серйозними і впливати на різні аспекти життя підприємств, організацій та суспільства в цілому. Деякі з найпоширеніших наслідків кризових ситуацій включають:

1. Економічні втрати - криза може призвести до зниження обсягів виробництва, втрати ринків збуту та зменшення прибутків.

2. Банкрутство та припинення діяльності - криза може мати настільки серйозні наслідки, що призводять до банкрутства та припинення діяльності. Це може призвести до втрат робочих місць та зменшення обсягів виробництва.

3. Збільшення безробіття - внаслідок кризи може збільшитися кількість людей, які втрачають робочі місця. Це може мати серйозний вплив на економічне благополуччя та соціальну стабільність.

4. Погіршення фінансового стану - криза може призвести до погіршення фінансового стану підприємств та громадян, що може відбитися на їхній спроможності оплачувати борги та забезпечувати собі достатній рівень життя.

5. Соціальні наслідки - криза може призвести до загострення соціальних проблем, таких як збільшення бідності, зниження якості життя та зростання напруги у суспільстві.

6. Втрата довіри - криза може призвести до втрати довіри до влади, керівництва підприємств. Це може ускладнити вирішення проблем та відновлення стабільності. Наслідки кризи можуть бути довгостроковими та відчутними для різних сфер життя. Ефективне управління кризовими ситуаціями вимагає швидкого реагування, координації зусиль та вжиття відповідних заходів для подолання проблем.

УДК 336.012

Запорожець О. А., магістр
Верланов О.Ю., канд. економ. наук, доцент
ПЗВО «МКУ ім. Пилипа Орлика»

КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСТЬ І НЕОБХІДНІСТЬ

Комплексна оцінка фінансового стану підприємства є важливим інструментом для аналізу та контролю його фінансової діяльності. Вона дозволяє

оцінити фінансову стійкість, ліквідність, прибутковість та ефективність використання ресурсів. Розглянемо ключові аспекти сутності та необхідності комплексної оцінки фінансового стану підприємства.

Комплексна оцінка дозволяє розглядати фінансовий стан підприємства з різних точок зору та здійснювати порівняльний аналіз з попередніми періодами та з іншими підприємствами. Аналізується здатність підприємства виживати та протистояти фінансовим ризикам, таким як недостатність оборотних коштів, заборгованість, погашення кредитів та інші. Оцінюється здатність підприємства виконувати свої фінансові зобов'язання вчасно та без проблем.

Аналізується ефективність використання ресурсів та здатність підприємства генерувати прибуток. Досліджується ефективність управління активами та пасивами, оптимізація структури капіталу, забезпечення балансу між ризиком та прибутком. Порівнюється фінансовий стан підприємства з попередніми періодами, а також з аналогічними підприємствами у відповідній галузі або секторі.

Аналізуються тренди та розвиток фінансових показників в часі, а також робляться прогнози щодо майбутнього фінансового стану підприємства. Ці аспекти дозволяють отримати комплексне уявлення про фінансовий стан підприємства та забезпечують базу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Порівняльний аналіз дозволяє встановити сильні та слабкі сторони підприємства у порівнянні з попередніми періодами або з конкурентами на ринку.

Виявлення проблемних ситуацій є однією з ключових функцій комплексної оцінки фінансового стану підприємства. Це дозволяє вчасно виявляти потенційні проблеми та ризики, які можуть вплинути на фінансову стійкість та ефективність підприємства. Ось деякі загальні проблемні ситуації, які можуть бути виявлені під час комплексної оцінки: недостатність ліквідності (заборгованість перед кредиторами, низький рівень готівки та еквівалентів грошей можуть призвести до недостатньої ліквідності та ускладнити вчасні виплати зобов'язань); високий рівень заборгованості (збільшення заборгованості перед постачальниками, кредиторами або банками може вказувати на проблеми з операційною діяльністю або фінансовим управлінням); низька прибутковість (низький рівень прибутку відносно обсягу продажів або інвестицій може свідчити про недостатню ефективність управління ресурсами чи низьку конкурентоспроможність); погіршення показників забезпеченості кредиторською заборгованістю (зростання відносного обсягу кредиторської заборгованості може вказувати на проблеми зі сплатою постачальників та ускладнити управління оборотними коштами); низька рентабельність активів (низький рівень рентабельності активів може вказувати на

неефективне використання активів та ресурсів підприємства); велика залежність від певних джерел фінансування (якщо підприємство має велику залежність від певних джерел фінансування (наприклад, кредитів або інвестицій власників), це може створювати ризики у разі їхнього зменшення або відмови. Виявлення цих та інших проблемних ситуацій під час комплексної оцінки фінансового стану дозволяє підприємству реагувати на них вчасно та вживати необхідні заходи для їх вирішення. Такий підхід сприяє підвищенню фінансової стійкості та успішності діяльності підприємств

Регулярний моніторинг та оцінка фінансового стану допомагає підприємству запобігати фінансовим проблемам та забезпечує його стабільність. У загальному, комплексна оцінка фінансового стану є важливим інструментом управління підприємством, який допомагає забезпечити його стійкість, ефективність та конкурентоспроможність на ринку.

Кіскін Ю. В.,
магістрант спец. 072 «Фінанси. банківська справа та страхування»
Жеріт Г. М.,
магістрант спец. 072 «Фінанси. банківська справа та страхування»
Клименко С. О., к.е.н, доцент
ПЗВО «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»

СТРАТЕГІЯ БАНКІВ НА РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Працюючи з цінними паперами, комерційні банки ставлять собі певну мету. Зокрема емісія банком цінних паперів власного боргу (засновницьких акцій чи власних облігацій) здійснюється з метою формування статутного капіталу у необхідному розмірі. У такий спосіб банки залучають кошти за найменшу ціну з метою їхнього подальшого використання. Викуп банком на ринку власних цінних паперів з наступним їх перепродажем стабілізує ринковий курс власних цінних паперів; зменшує статутний капітал і кількість акціонерів, погасивши цінні папери; надає інвесторам альтернативу вкладень; розширює інвестиційні можливості, замінивши папери іншими. Дилерська (комерційна) діяльність банку на вторинному ринку при торгівлі цінними паперами дає можливість банку підтримати власний інвестиційний портфель. Збільшити різницю між ціною купівлі і продажу цінних паперів, орієнтуючись на короткострокові коливання цін. Передбачити рух ринкової ціни цінного папера і призначити ціни продавця й покупця так, щоб мати дохід від різниці в цінах, нічого не втративши при

підвищенні чи зниженні ринкової ціни. За посередництва з емісії цінних паперів інших емітентів банк розповсюджує цінні папери серед інвесторів або перепродає цінні папери за максимально можливою ціною (при повному викупі банком паперів емітента), отримуючи комісійну винагороду. Намагання банків розширити операції з цінними паперами стимулюється, з одного боку, високою дохідністю таких операцій, з іншого - відносним скороченням сфери використання прямих банківських кредитів. Крім того, банки започатковують застосування нетрадиційної форми послуг у своїй діяльності з цінними паперами, а саме: надання консалтингу (консультацій), пов'язаного з інвестуванням капіталу у фондові інструменти, тобто допомагають клієнтам у страхуванні інвестиційних ризиків, здійснюють глибокий аналіз їхніх вкладень у цінні папери, накреслюють для клієнтів алгоритм дій при інвестуванні. Можливими стратегіями управління портфелем цінних паперів банку є: перенаправлення засобів; придбання в сподіванні гарних результатів і продаж незадовго до їхнього оголошення (ціни в момент оголошення найчастіше падають); спекуляція новими випусками цінних паперів; постійний пошук акцій і секторів із заниженими цінами, а також реорганізованих компаній; відстеження настрою ринку.

Наявність у портфелі банку значної частки державних цінних паперів свідчить про високий рівень ліквідності комерційного банку. Однак значний розмір цих цінних паперів буде свідчити про низьку дохідність інвестиційного портфеля.

Література:

1. Білошапка В.А. Резерви зростання результативності бізнесу в умовах економічного спаду. *Актуальні проблеми економіки*. 2017. №1(155). С. 115–117.

2. Волкова В. В. Організаційний механізм управління капіталізацією банків. *Економіка і організація управління*. Випуск № 5. 2019. С. 121–137.

УДК 005.334

Колесниченко О.М., магістр
Верланов О.Ю., канд. економ. наук, доцент
ПЗВО «МКУ ім. Пилипа Орлика»

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ЯК ОДИН З НАПРЯМІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Антикризове управління – це комплекс заходів, спрямованих на зменшення

негативних наслідків кризових ситуацій для підприємства та забезпечення його стабільності та виживання в умовах кризи. Розглянемо основні аспекти, які роблять антикризове управління важливим напрямом для підвищення ефективності діяльності підприємства:

1. Аналіз ситуації. Антикризове управління передбачає ретельний аналіз внутрішніх і зовнішніх факторів, які можуть вплинути на діяльність підприємства. Це дозволяє вчасно виявляти потенційні проблеми та ризики.

2. Планування кризових сценаріїв. Розробка планів дій у випадку кризових ситуацій допомагає підприємству оперативно реагувати на негативні події та мінімізувати їх вплив.

3. Фінансове управління. Важливим аспектом антикризового управління є ефективне управління фінансами підприємства. Це може включати оптимізацію витрат, пошук додаткових джерел фінансування та раціоналізацію фінансових процесів.

4. Управління ризиками. Антикризове управління передбачає ідентифікацію, оцінку та керування ризиками, які можуть виникнути в ході діяльності підприємства.

5. Комунікація зі зацікавленими сторонами. Ефективна комунікація з клієнтами, постачальниками, партнерами та іншими зацікавленими сторонами допомагає зберегти довіру та підтримку навіть у кризових ситуаціях.

6. Лідерство та мотивація персоналу. У кризових умовах важливо мати ефективне керівництво, яке здатне мотивувати персонал, демонструючи впевненість та вміння приймати важливі рішення.

7. Постійне вдосконалення. Антикризове управління – це процес, який вимагає постійного вдосконалення та адаптації до нових умов. Підприємство повинно навчатися на своїх помилках та швидко коригувати стратегії відповідно до змін на ринку та в суспільстві.

Постійне вдосконалення є ключовим аспектом успішного управління будь-яким підприємством або організацією. Цей принцип, часто відомий як "принцип постійного вдосконалення" або "Kaizen" (японське слово, що означає "постійне поліпшення"), покладається в основу багатьох систем управління якості та бізнес-стратегій. Основні принципи постійного вдосконалення включають наступне:

1. Постійний пошук поліпшень. Це означає, що всі члени організації постійно шукають способи для вдосконалення процесів, продуктів, послуг тощо. Навіть найменші зміни можуть мати значний вплив при накопиченні з часом.

2. Залучення всіх працівників. Постійне вдосконалення не повинно бути обмеженим лише до вищого керівництва. Краще, коли всі члени команди

відчувають відповідальність за пошук і реалізацію поліпшень.

3. Використання даних та фактів. Рішення повинні ґрунтуватися на об'єктивних даних та аналізі, а не на особистих думках або припущеннях.

4. Цикл PDCA (Plan-Do-Check-Act). Цей цикл використовується для систематичного впровадження змін і включає етапи планування, виконання, перевірки та коригування.

5. Зосередженість на клієнті. Постійне вдосконалення має спрямовуватися на задоволення потреб клієнтів та покращення їхнього досвіду.

6. Культура відкритості та відповідальності. Важливо створити середовище, де працівники відчуваються комфортно, поділяючи свої ідеї та знаходячи шляхи для вдосконалення процесів. Постійне вдосконалення допомагає підприємствам адаптуватися до змін у суспільстві та ринкових умов, підвищує їхню конкурентоспроможність та сприяє сталому успіху.

Загалом, антикризове управління дозволяє підприємству не лише виживати в умовах кризи, а й знаходити нові можливості для розвитку та підвищення конкурентоспроможності.

УДК 005.334-027.252

Коптєв О.В., магістр
Верланов О.Ю., канд. економ. наук, доцент
ПЗВО «МКУ ім. Пилипа Орлика»

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ПРЕВЕНТИВНОГО АНТИКРИЗОВОГО ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ

Організація системи превентивного антикризового фінансового управління може стикатися з різними проблемами, які ускладнюють ефективне управління фінансами підприємства та можуть вплинути на його стійкість у кризових ситуаціях. Деякі з найбільш поширених проблем включають:

1. Недостатня увага керівництва - керівництво підприємства може недооцінювати важливість превентивного антикризового управління та ігнорувати розробку та впровадження необхідних заходів. Недостатня увага керівництва до проблеми антикризового фінансового управління є серйозною проблемою, яка може підірвати фінансову стійкість підприємства і призвести до кризової ситуації. Недостатня увага керівництва може призвести до того, що підприємство буде недостатньо підготовлене до ризиків та кризових ситуацій, і не зможе ефективно реагувати на них, що може призвести до серйозних фінансових

та репутаційних втрат.

2. Недостатні ресурси - брак фінансових, людських або технічних ресурсів може ускладнити розробку та впровадження ефективної системи превентивного антикризового управління. Недостатність коштів може ускладнити реалізацію проектів з розробки та впровадження системи превентивного антикризового управління, включаючи найм фахівців, придбання необхідного програмного забезпечення та інфраструктури.

3. Відсутність чіткої стратегії - недостатня чіткість у стратегії антикризового управління може призвести до непослідовності та неефективності вживаних заходів. Відсутність чітко визначених цілей та пріоритетів у стратегії антикризового управління може призвести до розпливчатості і неефективності дій. Без чіткої стратегії важко планувати на різні сценарії кризових ситуацій, що може призвести до недостатньої готовності організації до реагування на непередбачувані події.

4. Недооцінка ризиків є серйозною проблемою, яка може призвести до несподіваних фінансових та репутаційних втрат для організації. Недооцінка ризиків означає відсутність або неправильну оцінку потенційних фінансових ризиків може призвести до невчасного реагування на кризові ситуації. Причинами недооцінки ризиків є: недостатня увага до аналізу ризиків може призвести до пропуску потенційних загроз та невідомості їх наслідків; оптимістичний погляд на майбутнє може призвести до підвищення ризику недооцінки потенційних негативних подій; відсутність досвіду управління ризиками може призвести до недооцінки важливості цього аспекту діяльності.

Недостатня прозорість та відкритість у фінансовій діяльності організації може стати серйозним перешкоджанням для ефективного антикризового управління. Наведено деякі причини та наслідки цієї проблеми: відсутність системи звітності - недостатня розвиненість системи звітності може ускладнити доступ до необхідної інформації про фінансовий стан організації; складність фінансової звітності - якщо фінансова звітність організації складна або незрозуміла, це може ускладнити зрозуміння її стану сторонніми зацікавленими особами. недостатність комунікації - брак відкритості та відкритих комунікаційних каналів може перешкоджати обміну інформацією про фінансовий стан організації зі зацікавленими сторонами.

Відсутність планування та контролю - недостатнє планування та відсутність системи контролю можуть ускладнити виявлення проблем та реагування на них.

Для успішного вирішення цих проблем необхідно встановити ефективну систему управління ризиками, забезпечити належний контроль та моніторинг

фінансової діяльності, вдосконалити процеси прийняття рішень та забезпечити доступність достовірної інформації для прийняття рішень. Також важливо забезпечити залучення кваліфікованих фахівців та віддати належну увагу питанням антикризового управління на всіх рівнях організації.

УДК 330.33
Корсаков А. С., магістр
Верланов О.Ю., канд. економ. наук, доцент
ПЗВО «МКУ ім. Пилипа Орлика»

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Платоспроможність підприємства - це його здатність вчасно та повністю виконувати фінансові зобов'язання перед кредиторами та іншими стейкхолдерами. Теоретичні засади платоспроможності підприємства включають ряд концепцій, моделей та підходів, які допомагають аналізувати та оцінювати фінансовий стан підприємства. Розглянемо основні з них.

Фінансовий аналіз - це процес оцінки фінансової діяльності підприємства за допомогою ретельного аналізу його фінансових звітів та інших фінансових даних. Основною метою фінансового аналізу є отримання інформації про фінансовий стан та результативність підприємства для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Основні етапи фінансового аналізу включають:

1. Збір фінансової інформації - фінансовий аналіз починається зі збору фінансових звітів, таких як баланс, звіт про прибутки та збитки, звіт про грошові потоки, а також інших даних, що стосуються фінансової діяльності підприємства.

2. Аналіз фінансових звітів - під час цього етапу проводиться детальний аналіз фінансових звітів для оцінки різних аспектів фінансового стану підприємства, таких як ліквідність, рентабельність, платоспроможність, оборотність активів тощо.

3. Розрахунок фінансових показників - фінансовий аналіз включає розрахунок та аналіз різноманітних фінансових показників, таких як коефіцієнти ліквідності, рентабельності, фінансового здоров’я, оборотності активів та інших.

4. Інтерпретація результатів - після аналізу фінансових показників необхідно провести їх інтерпретацію та зробити висновки щодо фінансового стану та ефективності діяльності підприємства.

На основі результатів фінансового аналізу розробляються рекомендації та

стратегії для покращення фінансового стану підприємства та досягнення його цілей. Фінансовий аналіз є важливим інструментом для управління підприємством, оцінки його конкурентоспроможності та прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Цей процес допомагає виявити слабкі та сильні сторони підприємства, ідентифікувати можливі ризики та виявити потенційні можливості для розвитку

Ризик-орієнтоване управління платоспроможністю передбачає виявлення, аналіз та керування ризиками, що можуть впливати на платоспроможність підприємства. Включає у себе розробку стратегій зменшення ризиків та застосування фінансових інструментів для їх управління.

Оцінка ліквідності є важливим етапом фінансового аналізу, що дозволяє визначити здатність підприємства забезпечити поточні фінансові зобов'язання та оплатити їх вчасно. Ліквідність оцінюється за допомогою різних показників, що відображають відношення між поточними активами та поточними зобов'язаннями

Оцінка ліквідності допомагає підприємствам визначити їхню здатність до виплати поточних зобов'язань та уникнення фінансових проблем. Використання різних показників дозволяє отримати більш повну картину фінансової стабільності та ліквідності підприємства. Підходи до оцінки ліквідності включають кошторисні методи, як Quick Ratio та Current Ratio, а також коефіцієнти платоспроможності, швидкої ліквідності, абсолютної ліквідності.

Оцінка ефективності управління кредитами є важливим аспектом фінансового аналізу для банків, фінансових установ, а також для підприємств, які надають кредити своїм клієнтам. Показники ринкової цінності - враховують ринкову оцінку підприємства та його активів, що може відображати рівень довіри ринку до його платоспроможності.

Всі ці теоретичні засади та підходи допомагають керівництву та аналітикам оцінювати платоспроможність підприємства, виявляти ризики та розробляти стратегії для забезпечення фінансової стабільності та успішного функціонування.

УДК 336.761

Красноступ О.В., магістр
Верланов О.Ю., канд. економ. наук, доцент
ПЗВО «МКУ ім. Пилипа Орлика»

НАПРЯМИ АНТИКРИЗОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Антикризова політика - це комплекс заходів, стратегій і програм, спрямованих на попередження кризових ситуацій або на мінімізацію їх наслідків для економіки, підприємств, суспільства та інших зацікавлених сторін. Основні завдання антикризової політики включають:

1. Стабілізацію економічної ситуації - стимулювання економіки, зменшення фінансової нестабільності та забезпечення фінансової стійкості.

2. Підтримку підприємств. Антикризова політика може передбачати заходи для підтримки підприємств, такі як кредитування, субсидії, податкові пільги тощо.

3. Соціальну підтримку. Важливим аспектом антикризової політики є забезпечення соціальної підтримки населенню у складних економічних умовах, наприклад, шляхом забезпечення доступу до послуг охорони здоров'я, освіти та соціального захисту.

4. Фінансову реформу. Антикризова політика може передбачати впровадження реформ у фінансовому секторі для підвищення його стійкості та ефективності.

5. Регулювання ринків. Для попередження кризових ситуацій або мінімізації їх наслідків антикризова політика може передбачати регулювання ринків, контроль за монополіями, антимонопольне законодавство тощо.

6. Стимулювання інновацій та розвитку. Антикризова політика може спрямовуватися на стимулювання інновацій та розвитку нових секторів економіки, що сприяє зростанню та забезпечує сталість економічного розвитку. Антикризова політика зазвичай використовується в умовах загрози економічних криз або під час фактичних кризових ситуацій для забезпечення стабільності та відновлення економічного зростання. Для забезпечення фінансової безпеки підприємства в умовах кризи можна вжити різноманітні антикризові заходи.

1. Фінансове планування та прогнозування. Ретельне складання фінансових планів і прогнозів дозволяє підприємству передбачити можливі фінансові проблеми та вчасно розробити стратегії їх уникнення або пом'якшення.

2. Ефективне управління оборотними коштами. Оптимізація запасів, управління розрахунковими операціями та оптимізація умов оплати можуть допомогти забезпечити доступність коштів для вирішення невідкладних фінансових проблем.

3. Диверсифікація джерел фінансування. Розгляд можливостей для отримання фінансування від різних джерел, таких як банківські кредити, інвестиції, державні підтримки тощо, може знизити ризик фінансової

недостатності.

4. Мінімізація витрат. Аналіз та оптимізація витрат може допомогти підприємству ефективно використовувати ресурси та збільшити маржинальність продукції.

5. Страхування ризиків. Страхування від різних фінансових ризиків, таких як ризик зміни валютних курсів, природних катаклізмів чи неплатоспроможності клієнтів, може зменшити фінансові втрати в разі виникнення таких ситуацій.

6. Активне управління боргом. Підприємство повинно стежити за своєю борговою навантаженістю та розробляти стратегії для оптимізації структури боргу та управління платіжною здатністю.

7. Комунікація з кредиторами та партнерами. Важливо підтримувати відкриту та довірливу комунікацію з кредиторами, постачальниками та іншими стейкхолдерами, щоб уникнути можливих конфліктів та забезпечити спільні стратегії вирішення фінансових проблем.

8. Регулярний моніторинг та аналіз фінансової діяльності. Постійний аналіз фінансових показників дозволяє вчасно виявляти потенційні проблеми та приймати відповідні заходи для їх вирішення. Ці напрями антикризової політики можуть допомогти підприємствам забезпечити фінансову стійкість та виживання навіть у складних економічних умовах.

УДК 338.12

Кузовов О.А., магістр
Верланов О.Ю., канд. економ. наук, доцент
ПЗВО «МКУ ім. Пилипа Орлика»

МОДЕЛІ ФІНАНСОВОЇ ДІАГНОСТИКИ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВ У СИСТЕМІ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ

Фінансова діагностика банкрутства підприємства є важливою складовою антикризового управління. Існують різні моделі та методи для виявлення ознак фінансової нестабільності та можливості банкрутства. Ось декілька найбільш відомих моделей фінансової діагностики банкрутства:

1. Модель Альтмана (Altman's Z-score model) - це одна з найбільш відомих і широко використовуваних моделей для прогнозування можливості банкрутства підприємств. Розроблена професором Едвардом Альтманом у 1968 році, вона базується на статистичному аналізі фінансових показників та забезпечує

зрозумілу оцінку фінансової стійкості підприємства. Основні компоненти моделі Альтмана включають такі фінансові показники: робочий капітал до активів (Working Capital/Total Assets) - відображає співвідношення між поточними активами та поточними зобов'язаннями; оборотність активів (Retained Earnings/Total Assets) - вказує на вміст власних коштів у загальних активах; прибутковість до активів (EBIT/Total Assets) - відображає ефективність використання активів для здобуття прибутку; капіталізація до активів (Market Value of Equity/Total Liabilities) - відображає ринкову капіталізацію підприємства у порівнянні з його зобов'язаннями; обсяг продажів до активів (Sales/Total Assets) - вказує на рівень обороту активів підприємства.

За допомогою цих п'яти показників Альтман розраховує Z-оцінку, яка використовується для класифікації підприємств на три категорії: безризикові ($Z > 2.99$), з ризиком ($1.81 < Z < 2.99$) та кризові ($Z < 1.81$). Чим менше значення Z, тим вища ймовірність банкрутства. Модель Альтмана стала широко використовуваною для оцінки фінансової стабільності підприємств, хоча вона має свої обмеження і не може передбачати кожен випадок. Вона є корисним інструментом для антикризового управління, допомагаючи підприємствам вчасно виявляти ознаки фінансової нестабільності та вживати відповідних заходів для її подолання.

2. Модель Шмідта і Харрісона (Schmidt and Harleman Model) - це ще одна з важливих моделей для аналізу фінансової стійкості підприємств і виявлення ознак банкрутства. Ця модель розроблена у 1971 році Шмідтом та Харрісоном на основі кількох ключових фінансових показників. Основні компоненти моделі Шмідта і Харрісона включають: відношення активів до обсягу продажів (Asset-to-Sales Ratio); забезпечення брутто прибутку (Gross Profit Coverage); співвідношення власного та позичкового капіталу (Equity-to-Debt Ratio); покриття відсотків (Interest Coverage). Ці показники використовуються для розрахунку кінцевого показника моделі Шмідта і Харрісона, який відображає загальний рівень фінансової стійкості підприємства. Підприємства з низькими значеннями цього показника можуть розглядатися як ті, які перебувають у більшій небезпеці банкрутства. Модель Шмідта і Харрісона, подібно до інших моделей фінансової діагностики, може бути корисним інструментом для антикризового управління. Вона дозволяє підприємствам аналізувати їх фінансовий стан та вчасно виявляти ознаки фінансових проблем для вжиття відповідних заходів.

3. Модель Таффлера (Taffler's Model) - базується на аналізі фінансових відхилень та виявленні аномалій у фінансових звітах підприємства, що може свідчити про його фінансові проблеми та ризики банкрутства.

4. Модель Бейті і Гріна (Beaver and Green Model) - використовується для виявлення ознак маніпуляції фінансовою звітністю та недостовірності фінансової інформації, що може бути попередником банкрутства.

5. Модель О'Хіґґінса (O' Higgins Model) - використовує різницю між вартістю ринкових активів та зобов'язань для визначення ймовірності банкрутства.

Ці моделі та інші методи фінансової діагностики банкрутства можуть бути використані як інструменти для попередження фінансових криз та розробки стратегій антикризового управління для підприємства. Вони допомагають розпізнати ознаки фінансової нестабільності та вчасно приймати заходи для її подолання.

УДК 330.33
Матієнко О.А., магістр
Верланов О.Ю., канд. економ. наук, доцент
ПЗВО «МКУ ім. Пилипа Орлика»

УДОСКОНАЛЕННЯ НАПРЯМІВ СТАБІЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Удосконалення напрямів стабілізації фінансового стану підприємства включає в себе розробку та впровадження стратегій, які спрямовані на забезпечення фінансової стійкості та здатності підприємства до подолання фінансових труднощів. Нижче перераховані деякі ключові напрями для удосконалення стабілізації фінансового стану підприємства.

Ефективне управління оборотними активами та пасивами. Підприємство повинно виважено керувати своїм оборотним активами та пасивами, забезпечуючи оптимальний рівень запасів, дебіторської заборгованості та кредиторської заборгованості. Ефективне управління оборотними активами та пасивами є ключовим аспектом фінансового управління підприємства і відіграє важливу роль у забезпеченні фінансової стійкості та успішності. Оборотні активи і пасиви включають у себе активи і зобов'язання, які зазвичай перебувають у підприємства на протязі короткого строку, зазвичай не більше одного року. Ось деякі стратегії для ефективного управління оборотними активами та пасивами: управління оборотними активами; управління дебіторською заборгованістю (оптимізація грошових коштів); управління оборотним пасивом (оптимізація

кредиторської заборгованості; управління короткостроковими кредитами; оптимізація умов платежів). Здійснення цих стратегій допоможе підприємству оптимізувати свої оборотні активи та пасиви, забезпечуючи ефективне використання ресурсів та мінімізацію фінансових ризиків

Потрібно ретельно планувати та керувати фінансовими потоками, забезпечуючи достатність грошових коштів для виконання поточних зобов'язань.

Оптимізація фінансових потоків є важливим аспектом фінансового управління підприємства, що спрямований на максимізацію грошових потоків та забезпечення ефективного використання фінансових ресурсів. Ось деякі ключові стратегії для оптимізації фінансових потоків. Ретельне планування грошових потоків дозволяє підприємству заздалегідь передбачити потреби у грошових коштах та вжити відповідних заходів для їх забезпечення. Підприємство повинно ретельно контролювати та оптимізувати рахунки, забезпечуючи своєчасне отримання платежів від клієнтів та вчасну оплату рахунків постачальникам.

Підприємство повинно забезпечити своєчасну оплату своїх зобов'язань перед кредиторами, таким чином уникнувши накопичення заборгованості та покращивши свою кредитну історію. Важливо аналізувати умови кредитування та шукати оптимальні варіанти з погляду відсоткових ставок, строків погашення та інших умов. Ретельне планування та управління оборотними активами і пасивами дозволяє підприємству оптимізувати свої фінансові потоки та забезпечити баланс між поточними активами та зобов'язаннями. Підприємство може інвестувати свої вільні кошти в доходні активи, такі як короткострокові цінні папери або депозити, щоб отримувати додатковий дохід і покращити свої фінансові потоки.

Ефективна система управління фінансами дозволяє підприємству ретельно моніторити та аналізувати фінансові потоки, приймати обґрунтовані рішення та швидко реагувати на зміни у фінансовому середовищі. Ці стратегії допомагають підприємствам оптимізувати їхні фінансові потоки, забезпечуючи стійкий фінансовий стан та здатність до подолання фінансових труднощів.

Важливо систематично оцінювати та управляти фінансовими ризиками, такими як кредитний ризик, ліквідний ризик, валютний ризик тощо. Підприємство повинно ретельно контролювати витрати та постійно шукати шляхи їх оптимізації, а також постійно вдосконалювати свої бізнес-процеси.

Ці напрями допомагають підприємствам забезпечити фінансову стабільність та відповідати вимогам конкурентного ринку, покращуючи ефективність їх фінансового управління та сприяючи їхньому стабільному розвитку.

УДК 338.27
Пєвнєв М.Р., магістр
Рябенко Г.М., канд. економ. наук, доцент
ПЗВО «МКУ ім. Пилипа Орлика»

ПРОГНОЗУВАННЯ БАНКРУТСТВА ЯК СКЛАДОВА АНТИКРИЗОВОГО ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ

Прогнозування банкрутства виступає ключовою складовою антикризового фінансового управління, оскільки дозволяє підприємствам вчасно виявляти ознаки фінансових проблем і приймати заходи для їх вирішення. Зупинимося на важливих аспектах прогнозування банкрутства та його ролі у системі антикризового фінансового управління:

1. Аналіз фінансових показників. Прогнозування банкрутства часто базується на аналізі різних фінансових показників, таких як ліквідність, платоспроможність, рентабельність, забезпеченість кредиторів тощо. Цей аналіз дозволяє виявити ознаки фінансових проблем та визначити ступінь ризику банкрутства.

2. Використання фінансових моделей - такі як модель Альтмана або модель Шмідта і Харрісона, R-модель, модель Спрінгейта, модель Конана і Гольдера, модель Ліса, модель Таффлера і Тішоу, універсальна дискримінаційна функція, модель О.О. Терещенка можуть бути використані для розрахунку показників ризику банкрутства на основі фінансових даних підприємства.

3. Врахування макроекономічного середовища. Прогнозування банкрутства також може враховувати макроекономічні фактори, такі як економічний цикл, стан галузі, ринкові умови тощо, які можуть впливати на фінансове становище підприємства.

4. Виявлення сигналів попередження є важливим етапом в антикризовому управлінні, оскільки дозволяє підприємствам вчасно реагувати на можливі фінансові проблеми та уникнути серйозних кризових ситуацій. Основними сигналами попередження є: зростання заборгованості (підвищення рівня заборгованості, зокрема заборгованості по кредитах, позиках, дебіторській заборгованості та іншим видам зобов'язань, може свідчити про труднощі у погашенні зобов'язань та може бути сигналом можливих фінансових проблем); зниження рентабельності (зниження прибутковості діяльності підприємства може вказувати на зменшення ефективності управління, зростання витрат або зниження попиту на продукцію чи послуги підприємства); зменшення оборотності активів

(зменшення швидкості обороту активів, таких як запаси, розрахункові кошти, дебіторська заборгованість тощо, може свідчити про проблеми з ліквідністю та управління оборотними коштами); зростання затримок у виплатах (затримки у виплатах постачальникам, працівникам або виконавцям можуть свідчити про фінансові проблеми та нестабільність платіжної здатності підприємства); зміни у керівництві або управлінні (відставки керівників, зміни стратегії управління або перебудови в органах управління можуть свідчити про внутрішні проблеми або неефективність управління підприємством); погіршення рейтингу кредитоспроможності (погіршення рейтингу кредитоспроможності підприємства з боку кредитних агентств може свідчити про збільшення ризику банкрутства та збільшити витрати на кредитування). Виявлення цих сигналів попередження може допомогти підприємствам реагувати на можливі фінансові проблеми та приймати відповідні заходи, щоб уникнути кризових ситуацій. Важливо вчасно виявляти ці ознаки і вживати заходів для підтримки фінансової стабільності та здоров'я підприємства.

5. Розробка стратегій управління ризиком. На основі результатів прогнозування банкрутства підприємство може розробити стратегії управління ризиком, включаючи зменшення витрат, оптимізацію балансу, реструктуризацію боргів, пошук додаткового фінансування тощо.

6. Моніторинг та коригування. Прогнозування банкрутства має бути постійним процесом, який вимагає моніторингу фінансового стану підприємства і коригування стратегій управління відповідно до змін у внутрішніх та зовнішніх умовах.

Прогнозування банкрутства є важливою складовою антикризового фінансового управління, яка допомагає підприємствам попередити можливі фінансові проблеми та прийняти ефективні заходи для їх вирішення.

УДК 658.5
Примакін Р. С., магістр
Рябенко Г.М., канд. економ. наук, доцент
ПЗВО «МКУ ім. Пилипа Орлика»

МЕХАНІЗМ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА

Механізм банкрутства підприємства - це процес, який розглядається за законодавством країни і передбачається для вирішення фінансових труднощів,

коли підприємство не може виконати свої фінансові зобов'язання перед кредиторами. Основні етапи механізму банкрутства включають:

1. Виявлення фінансових проблем. Перший крок у механізмі банкрутства полягає в виявленні фінансових проблем і неможливості погашення зобов'язань. Це може включати аналіз фінансової звітності, виявлення сигналів попередження банкрутства та інші методи оцінки фінансового стану підприємства. Особливу увагу слід приділяти виявленню сигналів попередження банкрутства або фінансових проблем. Це може включати зниження прибутку, зростання заборгованості, зниження ліквідності, зміни у керівництві тощо.

2. Подання заяви про банкрутство. Після виявлення фінансових проблем підприємство або його кредитори можуть подати заяву про банкрутство до відповідних органів, які відповідають за розгляд таких справ, зазвичай до суду.

3. Розгляд справи судом. Суд розглядає справу про банкрутство і приймає рішення про визнання або відмову в визнанні підприємства банкрутом. Суд також призначає куратора або ліквідатора для управління майном підприємства під час процедури банкрутства.

4. Ліквідація або реструктуризація. Після визнання підприємства банкрутом проводиться ліквідація або реструктуризація його активів та зобов'язань. Це може включати продаж майна для задоволення потреб кредиторів або реорганізацію боргів із залученням нових фінансових ресурсів.

5. Розподіл активів. Після ліквідації або реструктуризації активів підприємства проводиться розподіл отриманих коштів між кредиторами відповідно до їхніх прав та пріоритетів. Розподіл активів під час процедури банкрутства відбувається у відповідності з законодавством та рішенням суду.

Основні кроки розподілу активів включають:

- інвентаризацію активів - першим кроком у розподілі активів є проведення повної інвентаризації всіх активів підприємства. Це включає рухоме і нерухоме майно, грошові кошти, розрахункові засоби, запаси, права на інтелектуальну власність тощо;

- визначення пріоритетів - законодавство може встановлювати пріоритети у розподілі активів серед різних категорій кредиторів. Зазвичай спочатку задовольняються потреби витрат на процедуру банкрутства, податкові зобов'язання, заробітна плата працівникам, а потім інші категорії кредиторів;

- продаж або ліквідація активів - після визначення активів, які підлягають розподілу, вони можуть бути продані або ліквідовані. Продаж може відбуватися на аукціоні або прямим договором з потенційними покупцями;

- розподіл отриманих коштів - отримані кошти від продажу активів

розподіляються серед кредиторів у відповідності з їхніми правами та пріоритетами. Кредитори з вищим пріоритетом можуть отримати свою частину першим, після чого решта коштів розподіляється серед інших категорій кредиторів;

- закінчення процедури банкрутства - після того, як всі активи розподілені серед кредиторів і всі зобов'язання погашені у межах можливостей, процедура банкрутства може бути завершена. Підприємство може бути оголошене банкрутом, або можуть бути вжиті інші заходи, такі як реструктуризація боргів або продовження діяльності під новим керівництвом.

Розподіл активів під час процедури банкрутства має на меті справедливо і раціонально задовольнити інтереси кредиторів та максимально використати майнові активи підприємства для покриття його зобов'язань.

Механізм банкрутства може варіюватися у залежності від законодавства країни та специфіки справи. Він призначений для захисту прав кредиторів, регулювання фінансових труднощів підприємства та забезпечення ефективного вирішення фінансових проблем.

УДК 658.338
Рашавець О.М., магістр
Рябенко Г.М., канд. економ. наук, доцент
ПЗВО «МКУ ім. Пилипа Орлика»

ЗАГРОЗИ ТА НАПРЯМИ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Фінансова безпека підприємств України стикається з різноманітними загрозами, які можуть негативно вплинути на їхню стабільність та успішність. Деякі з найбільш серйозних загроз включають:

1. Валютний ризик - підприємства, особливо ті, що мають зовнішньоекономічну діяльність або операції з іноземними партнерами, піддаються валютному ризику внаслідок коливань обмінного курсу.

2. Економічна нестабільність - низький рівень економічного зростання, інфляція, високі процентні ставки та інші економічні проблеми можуть негативно вплинути на фінансове становище підприємств.

3. Політичний ризик - нестабільна політична ситуація та відсутність чіткої стратегії залучення інвестицій можуть створити невизначеність урядової

політики, що може призвести до несприятливого впливу на фінансові ринки та бізнес-середовище.

4. Кредитний ризик - невиплата боргів, дефолти та неплатоспроможність клієнтів можуть вплинути на фінансову стійкість підприємств та призвести до втрат.

5. Конкурентна боротьба - зростаюча конкуренція на ринку може призвести до зниження прибутковості підприємств та загрози їхньому існуванню.

6. Корупція та правопорушення - непрозорість влади, корупція та порушення прав підприємств можуть призвести до недобросовісної конкуренції та зниження довіри інвесторів та партнерів.

7. Технологічні загрози - висока залежність від інформаційних технологій може зробити підприємства вразливими до кібератак та крадіжок конфіденційної інформації.

8. Ризики ринкової нестабільності - зміни у попиті та пропозиції на ринку, а також непередбачувані зміни в регулятивному середовищі можуть створити серйозні труднощі для підприємств.

Для зміцнення фінансової безпеки підприємств України необхідно активно працювати над управлінням цими ризиками, впроваджувати ефективні стратегії ризик-менеджменту, підвищувати свою конкурентоспроможність та стійкість до негативних впливів зовнішнього середовища.

Напрями зміцнення фінансової безпеки включають:

- диверсифікацію ризиків - різні джерел доходів та інвестицій допомагає зменшити ризики та забезпечити стійкість до негативних впливів зовнішнього середовища;

- ефективне управління ресурсами - ретельне планування та управління фінансовими та матеріальними ресурсами дозволяє оптимізувати витрати та забезпечити ефективне використання ресурсів;

- створення резервів - накопичення фінансових резервів допомагає підприємствам забезпечити стійкість до негативних економічних та фінансових змін;

- розвиток внутрішніх ресурсів - інвестування у власний розвиток та інновації дозволяє підприємствам зміцнити їхню конкурентоспроможність та стабільність;

- поліпшення управлінської ефективності - вдосконалення систем управління та контролю допомагає підприємствам ефективно реагувати на зміни в економічному та фінансовому середовищі;

- розвиток фінансової грамотності - збільшення рівня фінансової

грамотності серед керівництва та персоналу допомагає підприємствам приймати обґрунтовані рішення та уникати фінансових помилок.

Ці напрями дозволяють підприємствам України зміцнити свою фінансову безпеку та забезпечити стійкість у непередбачуваних умовах економічної та політичної нестабільності.

Сидоренко В. С.,
магістр спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Бартко В. Ф.,
магістр спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Клименко С. О., к.е.н.,
доцент кафедри фінансів та менеджменту
МКУ ім. Пилипа Орлика

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

На співвідношення власних і залучених коштів впливає низка факторів, обумовлених внутрішніми та зовнішніми умовами діяльності підприємства та обраної ним фінансової стратегії. До них відносять тривалість одного обороту коштів, співвідношення тривалості виробничо-комерційного циклу і строку погашення кредиторської заборгованості.

На сучасному етапі багато фінансистів приходить до думки, що поняття «структура капіталу» повинно розглядати всі різновиди як власного, так і залученого капіталу підприємства. При цьому серед складових власного капіталу повинен розглядатися не тільки початковий обсяг таких інвестицій, але нагромаджена в подальшому частина власного капіталу, що має форму різноманітних резервів і цільових фондів, а також призначений до реінвестування новий сформований прибуток («нерозподілений прибуток»). Відповідно залучений капітал будь-яких різновидів, у тому числі, кредиторська заборгованість, має розглядатись підприємством також. Наприклад, фінансовий лізинг, товарний (комерційний) кредит всіх різновидів, поточні зобов'язання за розрахунками.

Подібне визначення поняття «структура капіталу» дозволяє суттєво розширити сферу практичного застосування цієї теоретичної концепції у фінансовій діяльності підприємства з наступних причин:

- вона дозволяє дослідити особливості і розробити відповідні рекомендації не тільки для великих компаній, але і для малих та середніх підприємств, доступ яких на ринок довгострокового капіталу суттєво обмежений (більшість таких підприємств в сучасних економічних умовах не використовує форми довгострокового залучення капіталу);

- при такому визначенні теоретична основа концепції структури капіталу повністю узгоджується з концепцією вартості капіталу, дозволяє використовувати їх інструментарій з метою підвищення ринкової вартості підприємства;

- розглянуте визначення структури капіталу дає можливість щільніше пов'язати ефективність власне структури капіталу з ефективністю використання активів, у які капітал інвестовано. У цьому випадку може бути елімінованe значення структури капіталу при забезпеченні зростання ефективності використання сукупних активів підприємства.

Таблиця 1

Показники оцінки руху дебіторської та кредиторської заборгованості, грн.

Показники	Значення
Середні балансові залишки нормальної дебіторської заборгованості	110000
Одноденна виручка	2222
Середня оборотність дебіторської заборгованості, дні	50
Одноденні витрати на продану продукцію з врахуванням зміни залишків запасів	1766,67
Середні балансові залишки нормальної кредиторської заборгованості	77000
Середня оборотність кредиторської заборгованості, дні	44

Ці середні показники оборотності склалися як сукупний результат усіх договірних умов розрахунків з покупцями і постачальниками, а також термінів виплат по фонду оплати праці та бюджету. Тому вони можуть служити для оцінки впливу на фінансовий стан підприємства умов розрахунків з покупцями та постачальниками.

При цьому можна оцінити, чи породжують сформовані умови розрахунків нестачу коштів чи вільні кошти в обороті, яка величина таких коштів, протягом

якого періоду часу вони мають місце, визначити залишки дебіторської і кредиторської заборгованості на кінець періоду, оцінити в цілому вплив умов розрахунків на фінансовий стан підприємства, фактори, що формують характер цього впливу.

Література

1. Ведашенко Н. Аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості. *Вісник Тернопільської академії народного господарства.* 2016. Випуск 18. С. 145 -147.

УДК 65.012

Слюсаренко С. С., магістр
Рябенко Г.М., канд. економ. наук, доцент
ПЗВО «МКУ ім. Пилипа Орлика»

ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

Організація управління фінансовою безпекою підприємства є важливим аспектом забезпечення стійкості та успішності бізнесу. Ефективна система управління фінансовою безпекою допомагає ідентифікувати, оцінювати та управляти ризиками, що можуть вплинути на фінансову стійкість підприємства. Розглянемо ключові елементи організації управління фінансовою безпекою підприємства.

Створення стратегічних цілей є важливим етапом у процесі управління фінансовою безпекою підприємства. Ці цілі визначають напрямок діяльності підприємства та визначаються з урахуванням його місії, цінностей, ресурсів та можливостей. Ось кілька кроків, які можна виконати для створення стратегічних цілей фінансової безпеки.

Аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища: проведення аналізу внутрішнього середовища підприємства, щоб зрозуміти його поточні фінансові ресурси, здібності та обмеження. Також вивчають зовнішнє середовище, включаючи ринкові умови, конкурентів, правові та регуляторні аспекти.

Визначення місії та цінностей: встановлюють місію підприємства, тобто його основну мету або призначення, а також цінності, які воно прагне захищати та втілювати у своїй діяльності.

Встановлення стратегічних цілей: на основі аналізу середовища та визначення місії та цінностей визначають стратегічні цілі фінансової безпеки. Ці цілі повинні бути конкретними, вимірювані, досяжними, релевантними та часово обмеженими (SMART-підход).

Постановка пріоритетів: визначають, які з цілей є найбільш важливими та пріоритетними для досягнення. Аналізують ресурси та обмеження, які можуть вплинути на здатність досягти цих цілей.

Розробка стратегій та дійових заходів: розробка стратегії та конкретні дії, які допоможуть досягти визначених стратегічних цілей фінансової безпеки.

Визначення ключових показників успіху (KPI): розробляють ключові показники успіху, які дозволять вимірювати прогрес у досягненні стратегічних цілей. Це можуть бути показники, які відображають фінансову стійкість, ефективність управління ризиками та інші важливі аспекти фінансової безпеки.

Оцінка ризиків - аналіз та оцінка потенційних фінансових ризиків, які можуть вплинути на підприємство, таких як валютний ризик, кредитний ризик, ліквіднісний ризик тощо.

Розробка стратегій управління ризиками - визначення стратегій та заходів для управління і зниження фінансових ризиків, включаючи використання страхування, деривативів, резервів тощо.

Впровадження внутрішнього контролю - розробка та впровадження ефективних систем внутрішнього контролю, які дозволяють вчасно виявляти та управляти фінансовими ризиками та зловживаннями.

Організація комунікації та звітності - забезпечення ефективної комунікації між відділами підприємства та ведення звітності про фінансові ризики та заходи управління ними.

Навчання та розвиток персоналу - підвищення рівня фінансової грамотності та навичок управління ризиками серед персоналу підприємства.

Моніторинг та аналіз - систематичний моніторинг та аналіз фінансових ризиків та ефективності заходів управління ними для постійного вдосконалення системи управління фінансовою безпекою.

Ці елементи допомагають підприємствам створити ефективну систему управління фінансовою безпекою, яка дозволяє їм ефективно управляти ризиками та забезпечувати стійкість та успішність в умовах непередбачуваних економічних та фінансових умов.

УДК 330.332
Соколовський К.А., магістр
Рябенко Г.М., канд. економ. наук, доцент
ПЗВО «МКУ ім. Пилипа Орлика»

СИСТЕМА НАПРЯМКІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Фінансова безпека підприємства - це здатність підприємства ефективно управляти своїми фінансовими ресурсами та ризиками з метою забезпечення стійкості, надійності та успішності своєї діяльності в умовах непередбачуваних змін на ринках та економічних умовах. Фінансова безпека є одним із ключових елементів сталого розвитку підприємства і грає важливу роль у забезпеченні його виживання та конкурентоспроможності на ринку.

Забезпечення фінансової безпеки підприємства вимагає комплексного підходу та системи напрямків, що охоплюють різні аспекти фінансової діяльності та управління ризиками. Наведемо основні напрямки забезпечення фінансової безпеки підприємства:

1. Управління ліквідністю - ефективне управління грошовими потоками та ліквідністю дозволяє підприємствам забезпечувати своєчасну оплату зобов'язань та вникнення у власну діяльність без перебоїв. Управління ліквідністю є критично важливою складовою фінансового управління підприємства, оскільки воно спрямоване на забезпечення належного рівня грошових потоків для виконання поточних та майбутніх фінансових зобов'язань. Управління ліквідністю підприємства вимагає уваги та проактивних дій з боку керівництва та фінансових менеджерів для забезпечення стійкості та ефективності фінансових операцій.

2. Управління кредитами та заборгованістю - виважене управління кредитними ресурсами та контроль за заборгованістю дозволяє підприємствам зменшувати кредитний ризик та забезпечувати стабільну фінансову ситуацію. Управління кредитами та заборгованістю є важливою складовою фінансового управління підприємства і включає в себе ряд стратегій та практик для ефективного управління взяттями кредитів, контролю заборгованості та забезпечення своєчасних платежів. Ефективне управління кредитами та заборгованістю допомагає підприємствам забезпечити стабільну фінансову ситуацію, мінімізувати ризики несплати та забезпечити плавний грошовий потік.

3. Управління інвестиціями - ефективне використання інвестиційних ресурсів допомагає забезпечити рост та розвиток підприємства, а також

мінімізувати фінансові ризики. Управління інвестиціями включає у себе ряд стратегій та практик для ефективного використання фінансових ресурсів у різноманітних інвестиційних проектах. Управління інвестиціями вимагає ретельного аналізу, стратегічного планування та систематичного моніторингу для забезпечення максимальної ефективності та мінімізації ризиків.

4. Управління ризиками - аналіз, ідентифікація та управління фінансовими ризиками, такими як валютний ризик, кредитний ризик, ризик ліквідності та інші, є важливими складовими системи забезпечення фінансової безпеки.

5. Управління оборотними активами та пасивами - оптимізація структури активів та пасивів дозволяє підприємствам забезпечити оптимальне використання ресурсів та зменшити фінансові ризики.

6. Управління податками та фінансовими зобов'язаннями - ефективне планування податків та оптимізація фінансових зобов'язань допомагає підприємствам знизити фінансове навантаження та збільшити їхню фінансову стійкість.

7. Управління інноваціями та розвиток - інвестування в інновації та розвиток нових продуктів та послуг допомагає підприємствам залишатися конкурентоспроможними та забезпечувати стабільний рівень прибутковості.

8. Управління вартістю підприємства - аналіз та управління вартістю підприємства допомагає визначити фактори, які впливають на його стійкість та конкурентоспроможність.

Ці напрямки управління фінансовою діяльністю спрямовані на забезпечення стабільності, рентабельності та конкурентоспроможності підприємства, а також на мінімізацію ризиків та забезпечення його фінансової безпеки.

УДК 338.2
Стрельник С.С., магістр
Рябенко Г.М., канд. економ. наук, доцент
ПЗВО «МКУ ім. Пилипа Орлика»

АНТИКРИЗОВІ ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Управління підприємством - це комплекс дій та стратегій, спрямованих на досягнення стратегічних цілей організації, оптимізацію його функціонування та максимізацію результатів діяльності. Це включає планування, організацію, керування людськими ресурсами, контроль та координацію діяльності, а також

прийняття стратегічних рішень для забезпечення сталого розвитку підприємства.

Основні аспекти управління підприємством включають: стратегічне управління (розробка стратегій розвитку, визначення місії та цілей підприємства, а також вибір оптимальних шляхів досягнення цих цілей); операційне управління (організація та керування основною діяльністю підприємства, включаючи виробництво, маркетинг, фінанси та управління ресурсами); фінансове управління (планування та управління фінансовими ресурсами підприємства, включаючи управління ліквідністю, інвестиціями, кредитами та заборгованістю); управління людськими ресурсами (рекрутинг, навчання, мотивація та розвиток персоналу для забезпечення ефективної роботи колективу та досягнення стратегічних цілей); керування якістю (забезпечення високої якості продукції або послуг, відповідності стандартам та очікуванням споживачів); стратегії ризик-менеджменту (виявлення, оцінка та керування ризиками, що впливають на діяльність підприємства); інноваційне управління (стимулювання та підтримка інноваційної активності, пошук нових ідей та технологій для підвищення конкурентоспроможності підприємства); керування змінами (планування та впровадження змін в організаційній структурі, процесах та стратегіях для адаптації до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі). Управління підприємством вимагає постійного аналізу, реагування на зміни та пошук оптимальних рішень для досягнення успіху та сталого розвитку організації

Антикризові інструменти управління підприємством спрямовані на запобігання або пом'якшення впливу кризових ситуацій на діяльність підприємства та його результативність. Розглянемо ключові антикризові інструменти:

1. **Кризове планування** - створення документованого плану дій для управління кризовими ситуаціями, який включає процедури реагування на кризу, ролі та відповідальності персоналу, контактну інформацію тощо.
2. **Фінансове планування та управління** - ретельне планування фінансових ресурсів, виявлення можливостей для збереження та залучення додаткових коштів, оптимізація витрат та управління ліквідністю.
3. **Ризик-менеджмент** - виявлення, аналіз та управління різноманітними ризиками, які можуть впливати на діяльність підприємства, включаючи фінансові, операційні, репутаційні та інші ризики.
4. **Управління ліквідністю та резервами** - забезпечення достатньої ліквідності підприємства шляхом створення запасів грошових коштів та інших ліквідних активів для вирішення непередбачуваних фінансових проблем.

5. **Управління заборгованістю та кредитами** - ефективне управління взяттями кредитів, контроль за заборгованістю, вчасна відшкодування заборгованості та укладення договорів з погашення заборгованості.

6. **Управління персоналом** - залучення та мотивація персоналу, збереження ключових кадрів, навчання персоналу заходам кризового управління.

7. **Кризове комунікування** - розвинення плану комунікації у разі кризи для ефективного спілкування зі зацікавленими сторонами, включаючи працівників, клієнтів, постачальників, інвесторів та громадськість.

8. **Стратегічне перепрофілювання та реорганізація - а**наліз поточних стратегій та бізнес-моделей та їх адаптація до змін у зовнішньому середовищі, впровадження необхідних змін для забезпечення стійкості та виживання підприємства.

Ці інструменти допомагають підприємствам зменшити ризики кризових ситуацій, забезпечити стійкість та виживання в умовах негативних змін на ринку та зберегти конкурентну перевагу.

УДК 658.167
Суровцев В.О., магістр
Рябенко Г.М., канд. економ. наук, доцент
ПЗВО «МКУ ім. Пилипа Орлика»

ТИПИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Фінансова стійкість підприємство - це здатність підприємства витримувати внутрішні та зовнішні впливи, зберігаючи при цьому свою фінансову потужність та можливість функціонування без значних втрат або порушень у звичайний спосіб. Фінансова стійкість підприємства може бути визначена різними показниками та аспектами, включаючи:

1. Ліквідність - здатність підприємства виконувати свої фінансові зобов'язання вчасно та без перебоїв, маючи достатній обсяг грошових ресурсів або легкість доступу до них.

2. Забезпеченість капіталу - здатність підприємства витримувати фінансові удари, маючи достатній обсяг власних капіталовкладень та низький рівень фінансового важеля.

3. Рентабельність - здатність підприємства генерувати прибуток на довгостроковій основі, забезпечуючи стабільне та постійне доходи.

4. Фінансовий рівень забезпеченості - здатність підприємства мати доступ до необхідних фінансових ресурсів у випадку потреби, наприклад, за допомогою кредитних ліній або залученням інвестицій.

5. Ефективне управління ризиками - здатність підприємства ідентифікувати, оцінювати та керувати різноманітними фінансовими ризиками, такими як кредитний ризик, валютний ризик, процентний ризик тощо.

6. Гнучкість та адаптивність - здатність підприємства адаптуватися до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі, забезпечуючи гнучкість у фінансовому плануванні та управлінні ресурсами.

Загалом, фінансова стійкість підприємства відображає його здатність досягти та зберегти стійке фінансове становище незалежно від зовнішніх чи внутрішніх факторів, що можуть впливати на його діяльність.

Виділяють чотири типи фінансової стійкості, які відрізняються за рівнем ризику та здатністю підприємства витримувати економічні випробування:

1. Абсолютна фінансова стійкість. Цей тип стійкості характеризується тим, що підприємство має достатньо ресурсів для виконання своїх фінансових зобов'язань в будь-який момент часу без ризику банкрутства. Це означає, що підприємство має достатній рівень ліквідності та капіталу. Абсолютна фінансова стійкість підприємства вказує на його здатність виконувати фінансові зобов'язання в будь-який момент часу без ризику банкрутства. Це означає, що підприємство має достатній рівень ліквідності та капіталу, а також може виплатити всі свої зобов'язання, включаючи кредити, позики, зарплату працівникам, податки тощо, навіть у разі виникнення негативних фінансових умов або економічних криз

2. Нормальна фінансова стійкість. У даному випадку підприємство може витримувати невеликі фінансові труднощі та коливання, не потрапляючи в критичний стан. Нормальна фінансова стійкість підприємства вказує на те, що воно здатне витримувати невеликі фінансові труднощі та коливання без серйозних наслідків для свого фінансового стану. Це означає, що підприємство може витримати невеликий спад прибутку або невеликі збитки протягом короткого періоду часу.

3. Передкризовий фінансовий стан. Цей тип фінансової стійкості означає, що підприємство вже виявило ознаки фінансових труднощів, але ще не знаходиться у критичному стані. Це може включати зниження обсягу продажів, збільшення витрат або збитки, які протягом тривалого періоду можуть призвести до серйозних проблем.

4. Кризовий фінансовий стан. Це найбільш критичний тип стійкості, коли

підприємство знаходиться на межі банкрутства або вже перебуває у стані фінансової кризи. Це означає, що підприємство не здатне виконувати свої фінансові зобов'язання та може потребувати невідкладних заходів для виживання.

Ці типи фінансової стійкості допомагають аналізувати та оцінювати фінансовий стан підприємства з різних перспектив і допомагають розуміти, наскільки воно може витримати економічні труднощі та кризові ситуації.

УДК 658.338
Трофимець С.В., магістр
Рябенко Г.М., канд. економ. наук, доцент
ПЗВО «МКУ ім. Пилипа Орлика»

ФІНАНСОВА СТАБІЛІЗАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВА, ЯК НСТРУМЕНТ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ

Фінансова стабілізація підприємства - це процес досягнення рівноваги між фінансовими ресурсами, доходами та витратами, який забезпечує стійке функціонування підприємства в умовах економічної нестабільності та змін.

Основні аспекти фінансової стабілізації підприємства включають: ліквідність (забезпечення належного рівня ліквідності, тобто здатності підприємства забезпечити своєчасну оплату поточних зобов'язань та витрат, включаючи виплату заробітної плати, податки, кредити та інші витрати); платоспроможність (здатність підприємства виплачувати свої зобов'язання перед кредиторами у строк та у повному обсязі без порушення умов угод); стійкість до ризиків (мінімізація впливу зовнішніх та внутрішніх ризиків на фінансову стабільність підприємства, включаючи ризики валютних курсів, процентних ставок, кон'юнктури ринку та інших факторів); ефективне управління фінансовими ресурсами (оптимальне розподілення фінансових ресурсів підприємства для максимізації доходів та зниження витрат, враховуючи потреби у розвитку, інвестиціях та погашенні зобов'язань); підтримка фінансової діяльності (забезпечення стабільного фінансування підприємством своєї діяльності, включаючи здатність залучати кредити, залежно від потреб, та забезпечення рентабельності проектів).

Фінансова стабільність є важливою складовою успіху підприємства, оскільки вона дозволяє забезпечити його стійке функціонування навіть у складних умовах ринкової нестабільності та економічних труднощів. Цей процес вимагає

систематичного аналізу фінансового стану, управління ризиками та прийняття ефективних стратегій фінансового управління.

Фінансова стабілізація підприємства є ключовим інструментом антикризового управління, оскільки дозволяє підприємствам подолати фінансові труднощі та запобігти потенційним кризовим ситуаціям. Ось кілька способів, які можуть бути використані для фінансової стабілізації підприємства:

1. Оптимізація фінансових потоків - ретельне управління фінансовими потоками може допомогти збалансувати витрати та доходи підприємства. Це включає у себе планування і контроль над операційними, інвестиційними та фінансовими потоками, щоб забезпечити ефективне використання грошових ресурсів.

2. Реструктуризація боргів - при потребі підприємство може провести реструктуризацію своїх зобов'язань перед кредиторами, щоб зменшити фінансове навантаження та покращити свою платоспроможність. Це може включати переговори щодо умов кредитів, подовження строків погашення боргів або зменшення процентних ставок.

3. Ефективне управління запасами - оптимізація рівня запасів та їх ефективне управління можуть допомогти підприємству знизити витрати та звільнити грошові кошти для інших потреб.

4. Покращення управління кредитами та розрахунками - управління кредитами та розрахунками може бути оптимізоване шляхом підвищення швидкості стягнення заборгованості від покупців та оптимізації умов оплати постачальникам.

5. Диверсифікація джерел фінансування - розширення джерел фінансування може зменшити ризик фінансової залежності та забезпечити підприємству більшу стійкість у випадку кризових ситуацій.

6. Підвищення ефективності управління ресурсами - ефективне використання ресурсів підприємства, включаючи трудові ресурси, технічне обладнання та матеріальні активи, може допомогти знизити витрати та підвищити загальну продуктивність.

Ці стратегії фінансової стабілізації допомагають підприємствам стати більш стійкими до економічних труднощів і забезпечують їхню здатність виживати та процвітати навіть у складних умовах.

УДК 332.146

Федорончук А.П., магістр
Рябенко Г.М., канд. економ. наук, доцент

ФАКТОРИ ВИНИКНЕННЯ КРИЗОВИХ ЯВИЩ ПІДПРИЄМСТВА

Кризові явища на підприємстві можуть виникати з різних причин і бути спричинені різними факторами. Розглянемо найбільш поширені факторів, що сприяють виникненню кризових ситуацій на підприємстві.

Недостатність фінансових ресурсів є однією з ключових причин виникнення кризових ситуацій на підприємстві. Недостатність грошових коштів може призвести до того, що підприємство не зможе вчасно виконати свої фінансові зобов'язання, такі як виплати заробітної плати, оплата постачальникам, відшкодування кредитів тощо. Брак фінансових ресурсів може ускладнити впровадження нових проектів, розширення бізнесу або модернізацію обладнання, що може обмежити конкурентоспроможність підприємства на ринку.

Недостатність фінансових ресурсів може призвести до збільшення боргового навантаження та погіршення кредитного рейтингу підприємства, що ускладнить отримання нових кредитів або залучення додаткового фінансування. Для покриття фінансових труднощів підприємство може бути змушене продавати активи за невигідними умовами, що може призвести до втрати вартості та обмеження майбутніх можливостей.

Погіршення фінансового стану підприємства через недостатність ресурсів може призвести до втрати довіри соціальних партнерів, клієнтів та інвесторів, що може подальше ускладнити фінансову ситуацію. Для запобігання недостатності фінансових ресурсів необхідно вживати заходів з планування фінансів, ефективного управління оборотним та основним капіталом, а також пошуку додаткових джерел фінансування, таких як залучення інвестицій, вдосконалення умов кредитування тощо. Також важливо здійснювати систематичний аналіз фінансового стану підприємства та вчасно реагувати на виявлені проблеми

Недооцінка фінансових, економічних або ринкових ризиків може призвести до несподіваних втрат або неуспіхів у діяльності підприємства. Для запобігання недооцінці ризиків важливо вживати належні заходи з аналізу, оцінки та управління ризиками на рівні підприємства. Це може включати систематичний аналіз потенційних ризиків, розробку планів мінімізації ризиків та впровадження ефективних стратегій з управління ризиками. Також важливо створювати відкриту комунікаційну культуру, де всі зацікавлені сторони можуть ділитися інформацією про потенційні ризики та спільно працювати над їх управлінням.

Недосконале управління, недоцільні стратегії або погане управління

ресурсами можуть призвести до фінансових труднощів і кризових ситуацій. Для запобігання недосконалому управлінню важливо вживати належні заходи з організації, контролю та вдосконалення систем управління на рівні підприємства. Це може включати розробку чітких стратегій, ефективну комунікацію між різними рівнями управління, впровадження високих стандартів корпоративного управління та навчання персоналу з ефективного управління. Також важливо виявляти та виправляти проблеми управління вчасно, а також вдосконалювати процеси на основі здобутих даних та досвіду.

Низька продуктивність, високі витрати, низька якість продукції або послуг можуть призвести до падіння прибутковості і фінансових проблем. Конкурентний тиск, втрата клієнтів або нездатність підприємства пристосуватися до змін у попиті можуть призвести до зниження обсягів продажів і прибутків. Економічні кризи, зміни в законодавстві, валютні коливання, природні катастрофи або геополітичні конфлікти можуть суттєво вплинути на фінансовий стан підприємства.

Внутрішні проблеми, такі як фінансові махінації, корупція, нечесна бухгалтерія або недотримання законодавства, також можуть призвести до кризових ситуацій.

Ці фактори можуть взаємодіяти між собою або діяти окремо, спричиняючи фінансові труднощі та кризові ситуації на підприємстві. Для успішного управління ризиками і попередження кризових ситуацій важливо проводити систематичний аналіз та вживати відповідних заходів для їх уникнення або пом'якшення.

УДК 658.338
Цвітковський В.Ю., магістр
Рябенко Г.М., канд. економ. наук, доцент
ПЗВО «МКУ ім. Пилипа Орлика»

ПРИЧИНИ ВПЛИВУ КРИЗОВИХ СИТУАЦІЙ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ

Кризові ситуації можуть мати серйозний вплив на діяльність підприємств. Розглянемо найпоширеніші причини, які призводять до цього впливу:

1. Зниження обсягів продажів - у кризові періоди зменшується попит на товари та послуги підприємства через падіння споживчої активності і економічні

труднощі клієнтів. Зниження обсягів продажів може мати серйозний вплив на фінансовий стан підприємства і призвести до ряду негативних наслідків. Для зменшення впливу зниження обсягів продажів на підприємство важливо вживати заходів для стимулювання попиту на продукцію або послуги, виявлення нових ринків збуту, а також розробки стратегій для диверсифікації бізнесу. Також важливо проводити аналіз причин зниження обсягів продажів та розробляти відповідні стратегії для їх усунення

2. Погіршення ліквідності - кризові ситуації можуть призвести до скорочення доступності кредитів та інших джерел фінансування, що призводить до зниження ліквідності підприємства. Для запобігання або подолання проблеми погіршення ліквідності, підприємство може вжити такі заходи, як вдосконалення управління грошовими потоками, зменшення витрат, перегляд умов платежів з клієнтами та постачальниками, а також залучення додаткового фінансування через кредити або інші джерела. Також важливо проводити регулярний фінансовий аналіз для виявлення та реагування на можливі проблеми з ліквідністю.

3. Зростання витрат - в умовах кризи може збільшитися вартість сировини, матеріалів, праці та інших ресурсів, що призводить до зростання загальних витрат на виробництво. Для керування зростанням витрат і забезпечення фінансової стійкості підприємства, важливо вживати наступні заходи: проведення аналізу витрат та впровадження ефективних стратегій для їх зменшення або оптимізації; покращення ефективності виробничих та адміністративних процесів для зменшення витрат та підвищення продуктивності; розробка стратегій і планів, спрямованих на мінімізацію витрат та підвищення ефективності використання ресурсів; слідкування за змінами на ринку та вчасне реагування на конкурентні та ринкові тенденції; постійний моніторинг фінансових показників та вчасне реагування на зростання витрат.

4. Погіршення платіжної спроможності партнерів - кризові ситуації можуть призвести до неплатоспроможності або погіршення фінансового стану клієнтів та партнерів, що впливає на стабільність потоку замовлень і платежів. Для управління цією проблемою підприємство може розглядати наступні стратегії: проведення регулярного моніторингу платіжної поведінки партнерів та вчасне реагування на будь-які затримки в оплаті. Розгляд можливості розширення бази клієнтів та партнерів для зменшення ризику залежності від окремих партнерів з погіршеною платіжною спроможністю; розробка умов оплати, які забезпечать більшу гарантію отримання платежів вчасно, наприклад, вимагання передоплати або встановлення термінів оплати; розробка стратегій для забезпечення

достатньої ліквідності для погашення можливих заборгованостей у разі їх виникнення; планування можливості залучення додаткового фінансування для покриття непередбачених витрат або забезпечення ліквідності у разі неплатежів партнерів

5. Втрата довіри споживачів - негативний вплив кризи може призвести до втрати довіри споживачів до бренду або продукції підприємства, що може вплинути на обсяги продажів.

6. Скорочення персоналу - умови кризи можуть вимагати зменшення кількості співробітників для зменшення витрат, що може вплинути на продуктивність та ефективність роботи підприємства.

Ці фактори можуть працювати разом або окремо, і вони можуть впливати на всі аспекти діяльності підприємства, від фінансів та виробництва до маркетингу та управління персоналом. Важливо, щоб підприємство мало стратегії та плани реагування на кризові ситуації, а також розвивало механізми для зменшення їхнього впливу.

СЕКЦІЯ 2
СУЧАСНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ : ТЕНДЕНЦІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

УДК 339.43.001.76
Артеменко Д.П., магістр
Рябенко Г.М., канд. економ. наук, доцент
ПЗВО «МКУ ім. Пилипа Орлика»

БАЛАНСОВА СИСТЕМА ПОКАЗНИКІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Балансова система показників (Balanced Scorecard, BSC) є потужним інструментом управління стратегічною діяльністю підприємства. Розроблена Капланом та Нортоном у 1990-х роках, вона дозволяє компаніям перетворити стратегію на конкретні дії та метрики, які можуть бути виміряні та відстежувані з метою досягнення стратегічних цілей.

Основними принципами балансової системи показників є:

1. Збалансований підхід: BSC враховує чотири різних перспективи: фінансову, клієнтську, внутрішні процеси та розвиток співробітників. Цей підхід допомагає підприємству забезпечити, що прийняті стратегічні рішення відповідають потребам усіх зацікавлених сторін та сприяють досягненню балансу між різними аспектами бізнесу. Основна ідея збалансованого підходу полягає у тому, щоб враховувати не лише фінансові показники, але й інші аспекти діяльності підприємства, такі як клієнтська перспектива, внутрішні процеси та розвиток співробітників. Такий підхід допомагає забезпечити, що стратегічні цілі організації відображаються у різних аспектах її діяльності, а також сприяє уникненню однобічності у вирішенні стратегічних проблем [1].

2. Конкретність та вимірюваність: BSC допомагає конкретизувати стратегічні цілі та перетворити їх на вимірювані показники. Конкретність означає, що кожна стратегічна ціль має бути ясно сформульована, специфічна та зрозуміла для всіх учасників організації. Наприклад, замість загальної цілі "збільшити прибуток", стратегічна ціль у BSC може бути сформульована як "збільшити прибуток від продажу продукту А на 15% протягом наступних двох років". Це дозволяє чітко зрозуміти, що саме потрібно зробити для досягнення цілі.

Вимірюваність використовує вимірювані показники для оцінки досягнення стратегічних цілей. Кожна стратегічна ціль пов'язана з певними ключовими показниками продуктивності, які можна виміряти. Наприклад, для стратегічної цілі збільшення прибутку, вимірювані показники можуть включати чистий прибуток, маржі прибутку, обсяг продажів тощо. Це дозволяє відстежувати прогрес у досягненні цілей та вчасно реагувати на будь-які зміни або відхилення.

3. Зв'язок з операційною діяльністю: BSC допомагає перетворити стратегію на конкретні дії, що включають операційні процеси та ініціативи. Це дозволяє підприємствам визначати конкретні кроки, які необхідно вжити для досягнення стратегічних цілей, і активно впливати на їх виконання. BSC допомагає організаціям не лише сформулювати стратегічні цілі, але і пов'язати їх з конкретними операційними процесами та ініціативами. Це забезпечує виконання стратегії через дієву операційну діяльність. Операційна діяльність включає у себе різноманітні процеси та дії, які є необхідними для забезпечення нормального функціонування організації та досягнення її стратегічних цілей. Балансована система показників допомагає підприємствам управляти цими операціями, забезпечуючи зв'язок між стратегічними цілями та операційними показниками продуктивності.

4. Стратегічне навчання та підвищення компетентності: BSC допомагає підприємствам навчитися зосереджуватися на стратегічних питаннях та розвивати необхідні навички та компетенції для їх вирішення.

У цілому, балансова система показників дозволяє підприємствам керувати своєю стратегічною діяльністю ефективніше, забезпечуючи взаємозв'язок між стратегічними цілями, діями та результатами. Вона допомагає забезпечити, що підприємство рухається у напрямку досягнення своєї місії та візії, зберігаючи баланс між різними аспектами своєї діяльності.

Література

1. Думенко М. Збалансована система показників як засіб стратегічного управління організацією. *Збірник наукових праць НАДПСУ*. № 3(81) 2019. С. 48-63.

Дем´янець С. О.,
магістрант спец. 073 «Менеджмент»
Артеменко Д. П.,
магістрант спец. 073 «Менеджмент»
Шаповалова А. А., доцент кафедри фінансів та менеджменту
ПЗВО «МКУ ім. Пилипа Орлика»

ВПЛИВ ПРИБУТКУ НА СТРАТЕГІЮ ПІДПРИЄМСТВА

Економічна стратегія – це комплексна програма дій, спрямована на ефективну виробничу, науково-дослідну, комерційну, фінансову та іншу діяльність, реалізація якої забезпечить здійснення місії та досягнення цілей підприємства, у тому числі: управління кредиторською заборгованістю. Доцільність розроблення стратегії полягає в тому, що вона дає визначення головних напрямків і шляхів досягнення цілей та забезпечення виживання підприємству в довгостроковій перспективі на основі концентрації зусиль на певних пріоритетах; є способом встановлення взаємодії підприємства із зовнішнім середовищем; є інструментом координації, допомагає здійснювати діагностику діяльності підприємства, визначаючи причини відхилень між цілями та результатами й у випадку виникнення конфліктів чи протиріч сприяє досягненню компромісів; підвищує готовність підприємства реагувати на непередбачені зміни, демонструє зв'язок між функціями посадових осіб, сприяє обгрунтованому управлінню [3, с 81]. Однак стратегія формується на основі узагальненої, неповної та недостатньо точної інформації; постійно уточнюється у процесі діяльності, чому має сприяти добре налагоджений зворотній зв'язок, через багатоцільовий характер діяльності підприємство має складну внутрішню структуру, тому формуються системи стратегій у вигляді «стратегічного набору»; є основою для створення планів, проектів і програм, у тому числі: управління кредиторською заборгованістю, які є системною характеристикою напрямків росту підприємства тощо.

За складом елементів, що формують прибуток, розрізняють маржинальний, валовий (балансовий) і чистий прибуток підприємства. Під цими термінами звичайно розуміють різні ступені «очищення» отриманих доходів від понесених підприємством у процесі господарської діяльності витрат. Маржинальний прибуток характеризує суму чистого доходу від операційної діяльності за винятком суми змінних витрат. Валовий прибуток характеризує суму чистого доходу від операційної діяльності за винятком всіх операційних витрат, як постійних, так і змінних. Балансовий прибуток характеризую різницю між всією сумою чистого доходу підприємства і всією сумою його поточних витрат, він включає три основні елементи: прибуток (збиток) від реалізації продукції, виконання робіт, надання послуг; прибуток (збиток) від реалізації основних засобів, їхнього вибуття, реалізації іншого

майна підприємства; фінансові результати від позареалізаційних операцій. Чистий прибуток характеризує суму балансового (валового) прибутку, зменшеного на суму податкових платежів за його рахунок. За характером оподаткування прибутку виділяють оподатковувану і не оподатковувану податком його частини. Такий розподіл прибутку відіграє важливу роль у формуванні податкової політики підприємства, його можливостей з управління кредиторською заборгованістю, тому що дозволяє оцінювати альтернативні господарські операції з позицій кінцевого їх ефекту.

Література

1. Кальченко О. М. Функціональне призначення системи управління прибутком підприємства. *Економіка підприємства : сучасні проблеми теорії та практики* : Матеріали п’ятої міжнар. наук.-практ. конф., 15-16 вересня 2016 р. Одеса, Атлант, 2016. С. 276–277.

2. Нестерова С. В. Аналіз методології розрахунку валового прибутку у формах фінансової звітності. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2016. Серія: Економіка. Вип. 1. С. 273–277

3. Раєвнєва О. В., Чанкіна І. В. Моделі управління розвитком промислового підприємства в умовах трансформації національної економіки. К. : Ліра-К, 2018. 264 с.

УДК 338.47:65

А.В. Карташов, магістр
Г.М. Рябенко, канд. економ. наук, доцент
ПЗВО «МКУ ім. Пилипа Орлика»

ПОНЯТТЯ СИСТЕМИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Умови жорсткої конкурентної боротьби та нестабільності зовнішнього середовища вимагають від підприємств ефективного стратегічного управління розвитком. Це є важливим для збереження та нарощення потенціалу підприємства, виробництва продукції відповідної якості, задоволення потреб споживачів та забезпечення довгострокових конкурентних переваг. Основні ключові категорії, пов'язані із стратегічним управлінням розвитком підприємства, включають:

1. Розробку чіткої та адаптивної стратегії, яка відповідає потребам ринку,

ураховує конкурентні переваги та забезпечує довгостроковий успіх підприємства.

2. Впровадження ефективних систем та процедур для управління стратегічними ініціативами, контролю та оцінки їх виконання.

3. Здійснення активних заходів щодо підвищення конкурентоспроможності підприємства через розвиток нових технологій, ринків та підходів до бізнесу.

4. Ефективне управління ресурсами та процесами підприємства з метою забезпечення сталого та збалансованого розвитку.

5. Формулювання та реалізація стратегії, спрямованої на досягнення стратегічних цілей та забезпечення успішної діяльності підприємства у довгостроковій перспективі. Ефективне стратегічне управління розвитком підприємства допомагає забезпечити його стабільність та конкурентоспроможність в умовах складної економічної та конкурентної обстановки.

Система стратегічного управління - це структурований та цілеспрямований набір процедур, методів, інструментів та підходів, спрямований на розробку, впровадження, виконання та оцінку стратегій в організації. Сутність системи стратегічного управління полягає у її здатності забезпечити зв'язок між стратегічними цілями та ресурсами організації, сприяти прийняттю правильних рішень та досягненню довгострокового конкурентного переваги [1].

Основні компоненти системи стратегічного управління включають:

1. Аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища - оцінка факторів, які впливають на організацію ззовні (наприклад, економічні, соціальні, політичні, технологічні тенденції) та у середині (сильні та слабкі сторони організації), є ключовим етапом визначення стратегічних можливостей та загроз.

2. Формулювання стратегії - на основі аналізу середовища формулюються стратегічні цілі та напрямки розвитку організації. Цей етап включає визначення місії, визначення стратегічних цілей, розробку стратегічних альтернатив та вибір найбільш відповідних стратегій.

3. Впровадження стратегії - розроблені стратегії перетворюються на конкретні дії та ініціативи, які дозволяють досягнути стратегічних цілей. Цей етап включає розробку планів дій, виділення ресурсів та визначення відповідальних за виконання завдань.

4. Виконання та контроль - організація виконує заплановані дії та спостерігає за їхнім виконанням. У цей час також відбувається постійний моніторинг та оцінка результатів відносно стратегічних цілей. Якщо необхідно, коригується стратегія або план дій.

5. Навчання та адаптація - система стратегічного управління вимагає

постійного навчання та адаптації. Організація повинна навчатися на основі своїх успіхів та невдач, вносити корективи в стратегію відповідно до змін в середовищі та внутрішніх умовах. У цілому, система стратегічного управління допомагає організаціям раціонально та ефективно вирішувати стратегічні питання, використовуючи аналіз, планування, впровадження та контроль та працювати над досягненням своєї місії та цілей у довгостроковій перспективі.

Література

1. Перерва І. О., Єдинак В. Ю. Стратегічне управління підприємством як основний інструмент в руках сучасного керівника. *Innovation and Sustainability*. 2022. № 3. С. 159-164. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/21

УДК 330.341

О.М. Коваль, магістр
Г.М. Рябенко, канд. економ. наук, доцент
ПЗВО «МКУ ім. Пилипа Орлика»

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Стратегічне управління підприємством - це систематичний і цілеспрямований підхід до розробки, виконання, моніторингу і коригування стратегій, які спрямовані на досягнення довгострокових цілей і конкурентної переваги підприємства в своєму сегменті ринку.

Основні складові стратегічного управління підприємством включають:

1. Аналіз зовнішнього середовища: включає аналіз ринку, конкурентів, технологічних та інших змін, які можуть вплинути на діяльність підприємства, що передбачає ретельне дослідження ринкових та економічних умов, конкурентної обстановки, технологічних тенденцій, законодавства та інших зовнішніх факторів, які можуть впливати на підприємство.

2. Внутрішній аналіз: проводиться аналіз внутрішніх ресурсів, можливостей та обмежень підприємства для розробки стратегій, які максимально використовують його потенціал, тобто проводиться оцінка внутрішніх ресурсів, можливостей, слабких сторін та переваг підприємства з метою визначення стратегічних можливостей.

3. Формулювання стратегії: на основі аналізу зовнішнього середовища розробляються стратегії розвитку підприємства, які визначають його цілі та способи досягнення їх (визначення місії, цілей, стратегічних завдань і планів дій,

які будуть сприяти досягненню конкурентної переваги та успішного розвитку підприємства в довгостроковій перспективі).

4. Визначення конкурентної переваги: стратегічне управління передбачає розробку стратегій, які дозволяють підприємству зберігати або отримувати конкурентну перевагу на ринку.

5. Реалізація стратегії: впровадження стратегій через розробку ділових планів, виділення ресурсів, організацію робочих процесів та інші дії, які спрямовані на досягнення визначених цілей.

6. Моніторинг і контроль: постійний моніторинг реалізації стратегії та їхнього впливу на діяльність підприємства з метою коригування і вдосконалення (постійне відстеження виконання стратегій, оцінка їхнього впливу на діяльність підприємства та коригування стратегічних планів у разі необхідності).

7. Адаптація до змін: стратегічне управління передбачає гнучкість і здатність підприємства швидко реагувати на зміни в зовнішньому середовищі та внутрішніх умовах та можливість швидко реагувати на них з метою збереження або покращення конкурентної позиції. з метою збереження та розвитку конкурентних переваг.

Роль стратегічного управління підприємством полягає в управлінні організацією на стратегічному рівні з метою досягнення довгострокових цілей та забезпечення конкурентної переваги. Ключовими аспектами ролі стратегічного управління є:

1. Визначення місії - стратегічне управління допомагає визначити місію, цілі та значущі цінності підприємства, що надає організації чіткий напрямок розвитку.

2. Формулювання стратегії орієнтовано на досягнення визначених цілей та використання переваги над конкурентами.

3. Оптимізація ресурсів - стратегічне управління допомагає ефективно використовувати ресурси організації (людські, фінансові, матеріальні) для досягнення стратегічних цілей.

4. Управління ризиками - передбачає ідентифікацію, аналіз та управління ризиками, що можуть виникнути у ході виконання стратегії.

5. Управління змінами - стратегічне управління допомагає підприємствам адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі та внутрішніх умовах організації.

Таким чином, роль стратегічного управління полягає у створенні та впровадженні стратегій, які сприяють успішному розвитку та забезпечують конкурентну перевагу підприємству у довгостроковій перспективі.

УДК 65.012
Р.І. Колядюк, магістр
О.Ю. Верланов, канд. економ. наук, доцент
ПЗВО «МКУ ім. Пилипа Орлика»

SWOT-АНАЛІЗ ЯК ОСНОВНИЙ ІНСТРУМЕНТ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

SWOT-аналіз є одним із ключових інструментів стратегічного управління, що дозволяє оцінити внутрішні та зовнішні аспекти організації для формулювання стратегії. SWOT-аналіз допомагає оцінити внутрішні та зовнішні фактори, що впливають на організацію. Абревіатура "SWOT" походить від англійських слів: Strengths (сильні сторони), Weaknesses (слабкі сторони), Opportunities (можливості) та Threats (загрози). Основна ідея SWOT-аналізу полягає у тому, щоб визначити внутрішні та зовнішні фактори, які впливають на успішність організації, і зобразити їх у вигляді матриці з чотирма квадрантами. Кожен квадрант відображає один з аспектів: сильні сторони, слабкі сторони, можливості та загрози.

1. Сильні сторони (Strengths): SWOT дозволяє визначити сильні сторони організації, такі як внутрішні ресурси, компетенції, переваги та досягнення, що дозволяють їй виділятися на ринку.

2. Слабкі сторони (Weaknesses): можна ідентифікувати слабкі сторони організації, такі як внутрішні обмеження, недоліки, проблеми або недоліки, які перешкоджають її успішності та конкурентоспроможності.

3. Можливості (Opportunities): SWOT дозволяє виявити зовнішні можливості для розвитку та успіху організації, такі як ринкові тенденції, зростаючий попит, зміни в законодавстві, технологічні інновації тощо.

4. Загрози (Threats): допомагає ідентифікувати зовнішні загрози, які можуть ускладнити або підірвати успіх організації, такі як конкуренція, економічна нестабільність, зміни в регулюванні, нові технології конкурентів і т. д.

Завдяки аналізу цих чотирьох основних аспектів SWOT-аналіз допомагає організації краще зрозуміти своє місце на ринку, визначити свої переваги та недоліки, а також виявити можливості для зростання та загрози, які потрібно враховувати.

Переваги SWOT-аналізу:

1. Простота і зрозумілість: SWOT-аналіз використовує простий у формулюванні та розумінні підхід, що дозволяє швидко та ефективно оцінити

ситуацію.

2. Загальний огляд: він дозволяє враховувати як внутрішні, так і зовнішні фактори, що впливають на організацію, що дає повний огляд ситуації.

3. Стимулює стратегічне мислення: аналіз SWOT стимулює учасників до ретельного аналізу усіх аспектів організації та відкриття нових стратегічних можливостей.

4. Визначення конкурентних переваг: дозволяє виявити конкурентні переваги, що можуть бути використані для розвитку успішної стратегії.

5. Орієнтований на дії результат: SWOT аналіз допомагає зосередитися на ключових питаннях та визначити конкретні дії, які потрібно вжити для досягнення стратегічних цілей.

Недоліки SWOT-аналізу:

1. Суб'єктивність: оцінка факторів у SWOT-аналізі може бути суб'єктивною, оскільки базується на оцінках та думках учасників.

2. Обмежена область аналізу: SWOT-аналіз не завжди охоплює всі можливі фактори, що впливають на організацію, і може бути обмежений у погляді на ситуацію.

3. Брак вагомості факторів: SWOT-аналіз не надає можливості визначити важливість та вагомість різних факторів.

4. Брак конкретних рекомендацій: може не надавати конкретних рекомендацій щодо того, як саме реалізувати знайдені стратегічні можливості або як вирішити ідентифіковані проблеми.

Хоча SWOT-аналіз є важливим і корисним інструментом для стратегічного управління підприємства, його необхідно використовувати разом з іншими методами та інструментами для досягнення більш точних та повних результатів.

УДК 658
К.С. Кулієв, магістр
О.Ю. Верланов, канд. економ. наук, доцент
ПЗВО «МКУ ім. Пилипа Орлика»

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

Управління розвитком підприємства - це комплекс стратегічних та оперативних дій, спрямованих на забезпечення сталого та успішного розвитку організації в умовах змінного бізнес-середовища.

Основні аспекти управління розвитком підприємства включають:

1. Аналіз та прогнозування - вивчення ринкових тенденцій, конкурентного середовища та внутрішніх ресурсів для ідентифікації можливостей та загроз, а також розроблення стратегій розвитку. Аналіз та прогнозування включає такі етапи: збір різноманітної інформації про внутрішнє та зовнішнє середовище підприємства, таку як фінансові показники, ринкові тенденції, конкурентна ситуація, технологічні інновації тощо; аналіз інформації для виявлення ключових тенденцій, проблем та можливостей, що впливають на підприємство. Зазвичай використовуються різні методи аналізу, такі як SWOT-аналіз, PESTEL-аналіз, аналіз конкурентоспроможності тощо; на основі результатів аналізу складаються прогнози щодо майбутнього розвитку підприємства та його оточення. Це може включати прогнозування збуту, виробництва, прибутку, ринкової частки тощо; з урахуванням результатів аналізу та прогнозування розробляються стратегії розвитку, що визначають напрямки діяльності підприємства для досягнення його цілей та місії; під час аналізу та прогнозування важливо враховувати ризики, які можуть вплинути на реалізацію стратегій. Це дозволяє розробити плани мінімізації ризиків та альтернативні стратегії; після впровадження стратегій необхідно постійно відслідковувати їх ефективність та вчасно вносити зміни у стратегії та плани дій на основі отриманих результатів та зміни умов.

Аналіз та прогнозування дозволяють підприємствам ефективно визначати свої стратегічні напрямки розвитку, уникати потенційних проблем та максимізувати можливості для досягнення успіху.

2. Стратегічне планування - формулювання місії, визначення стратегічних цілей та напрямків діяльності, розробка стратегій та планів дій для досягнення цих цілей.

3. Інновації та технологічний розвиток - провадження нових ідей, технологій, продуктів та процесів для підвищення ефективності, конкурентоспроможності та створення нових можливостей.

4. Фінансове управління - фективне використання фінансових ресурсів для фінансування розвитку проектів та ініціатив, оцінка фінансової потужності підприємства для здійснення інвестицій у майбутній розвиток.

5. Трудові ресурси - розроблення стратегії управління персоналом, набір та розвиток кваліфікованого персоналу, забезпечення мотивації та залучення талановитих працівників.

6. Управління змінами - це процес керування та координації змінами в організації з метою досягнення поставлених цілей та вдосконалення її ефективності. Основні аспекти управління змінами включають: аналіз потреби у

змінах; ланування змін; залучення персоналу; впровадження змін; комунікація та залучення стейкхолдерів; оцінка результатів та коригування; стрес-тестування та ризик-менеджмент.

Управління змінами дозволяє організаціям ефективно адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі, вдосконалювати свою діяльність та забезпечувати стале зростання та успіх.

7. Моніторинг та оцінка - систематична оцінка результатів розвитку, виявлення досягнень та недоліків, а також коригування стратегій та планів на основі зібраних даних.

Управління розвитком підприємства є ключовим процесом, що дозволяє організації зберігати конкурентні переваги та досягати успіху в довгостроковій перспективі.

УДК 65.012
Д.С. Курікша, магістр
Г.М. Рябенко, канд. економ. наук, доцент
ПЗВО «МКУ ім. Пилипа Орлика»

МАТРИЦЯ БОСТОНСЬКОЇ КОНСАЛТИНГОВОЇ ГРУПИ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТРАТЕГІЧНОГО АНАЛІЗУ

Матриця Бостонської консалтингової групи (BCG) є одним з інструментів стратегічного аналізу, який використовується для аналізу портфеля продуктів чи бізнес-одиниць організації. Цей інструмент був розроблений в 1970-х роках Бостонською консалтинговою групою і відомий також як "Матриця росту/частки ринку".

Головна ідея матриці BCG полягає у класифікації продуктів або бізнес-одиниць за двома основними критеріями:

1. Частка ринку (Market Share) - це відношення обсягу продажів компанії до загального обсягу продажів на ринку відповідного продукту або послуги. Висока частка ринку свідчить про те, що компанія контролює велику частину ринку, тоді як низька частка ринку означає меншу присутність на ринку.

2. Темпи росту ринку (Market Growth Rate) - це темпи зростання ринку відповідного продукту або послуги. Швидкі темпи росту свідчать про те, що ринок швидко розвивається, тоді як повільний або відсутній ріст може означати насиченість ринку або його зниження.

На основі цих двох критеріїв продукти або бізнес-одиниці можуть бути класифіковані у чотири категорії:

1. Зірки (Stars): продукти або бізнес-одиниці з високою часткою ринку і високими темпами росту ринку. Зірки зазвичай потребують значних інвестицій для подальшого зростання, але вони можуть стати лідерами на ринку у майбутньому. Зірки вимагають значних інвестицій для подальшого зростання та розвитку, оскільки вони знаходяться в фазі активного росту. Звичайно, організації вкладають ресурси у зірки з метою збільшення їхньої частки ринку та збереження лідерства у відповідній галузі. Якщо успішно використовувати стратегії розвитку, зірки можуть перетворитися на "виживанців" (Cash Cows) у майбутньому, коли ринкові можливості зменшаться, але продукт буде займати велику частку ринку.

2. Виживанці (Cash Cows): продукти або бізнес-одиниці з високою часткою ринку, але низькими темпами росту ринку. Оскільки виживанці знаходяться у стабільній фазі життєвого циклу продукту, вони не потребують значних інвестицій для подальшого росту. Навпаки, вони можуть генерувати великі прибутки, які можуть бути використані для фінансування інших бізнес-ініціатив або продуктових ліній, що знаходяться у фазі активного росту або розвитку. У стратегічному плануванні, компанії часто розглядають виживанців як джерело стабільних доходів, що дозволяє їм концентруватися на розвитку нових продуктів або послуг, які можуть стати майбутніми зірками або питомими коштами.

3. Питомі кошти (Question Marks або Problem Childs): продукти або бізнес-одиниці з низькою часткою ринку, але високими темпами росту ринку. Ці продукти вимагають значних інвестицій для збільшення їхньої частки ринку, і вони можуть стати зірками у майбутньому, або можуть бути відмінені, якщо не буде досягнуто успіху.

4. Собачки (Dogs): продукти або бізнес-одиниці з низькою часткою ринку і низькими темпами росту ринку. Організації, що володіють собачками, часто стикаються з низькими прибутками або навіть втратами від цих продуктів чи бізнес-одиниць. У таких випадках можуть бути різні стратегії, такі як реорганізація або відміна продукту, зміна маркетингової стратегії, розширення ринку або зниження витрат. У контексті матриці Бостонської консалтингової групи (BCG), собачки зазвичай розглядаються як продукти або бізнес-одиниці, які потребують обмежених ресурсів та уваги, оскільки вони не мають потенціалу для зростання чи створення значної прибутковості у майбутньому.

Матриця BCG допомагає організаціям раціоналізувати свій портфель продуктів або бізнес-одиниць та приймати стратегічні рішення щодо ресурсного розподілу, інвестування та розвитку.

Курікша Д. С.,
магістрант спец. 073 «Менеджмент»
Радченко О. А.,
магістрант спец. 073 «Менеджмент»
Шаповалова А. А., доцент кафедри фінансів та менеджменту
МКУ ім. Пилипа Орлика,

ЗРОСТАННЯ ПРИБУТКУ – СТРАТЕГІЧНЕ ЗАВДАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Економічна стратегія – це комплексна програма дій, спрямована на ефективну виробничу, науково-дослідну, комерційну, фінансову та іншу діяльність, реалізація якої забезпечить здійснення місії та досягнення цілей підприємства. Доцільність розроблення стратегії полягає в тому, що вона дає визначення головних напрямків і шляхів досягнення цілей та забезпечення виживання підприємству в довгостроковій перспективі на основі концентрації зусиль на певних пріоритетах; є способом встановлення взаємодії підприємства із зовнішнім середовищем; є інструментом координації, допомагає здійснювати діагностику діяльності підприємства, визначаючи причини відхилень між цілями та результатами й у випадку виникнення конфліктів чи протиріч сприяє досягненню компромісів; підвищує готовність підприємства реагувати на непередбачені зміни, демонструє зв'язок між функціями посадових осіб, сприяє обгрунтованому управлінню [3, с 81]. Однак стратегія формується на основі узагальненої, неповної та недостатньо точної інформації; постійно уточнюється у процесі діяльності, чому має сприяти добре налагоджений зворотній зв'язок, через багатоцільовий характер діяльності підприємство має складну внутрішню структуру, тому формуються системи стратегій у вигляді «стратегічного набору»; є основою для створення планів, проектів і програм, які є системною характеристикою напрямків росту підприємства тощо.

За складом елементів, що формують прибуток, розрізняють маржинальний, валовий (балансовий) і чистий прибуток підприємства. Під цими термінами звичайно розуміють різні ступені «очищення» отриманих доходів від понесених підприємством у процесі господарської діяльності витрат. Маржинальний прибуток характеризує суму чистого доходу від операційної діяльності за винятком суми змінних витрат. Валовий прибуток характеризує суму чистого доходу від операційної діяльності за винятком всіх операційних витрат, як постійних, так і змінних. Балансовий прибуток характеризую різницю між всією

сумою чистого доходу підприємства і всією сумою його поточних витрат, він включає три основні елементи: прибуток (збиток) від реалізації продукції, виконання робіт, надання послуг; прибуток (збиток) від реалізації основних засобів, їхнього вибуття, реалізації іншого майна підприємства; фінансові результати від позареалізаційних операцій. Чистий прибуток характеризує суму балансового (валового) прибутку, зменшеного на суму податкових платежів за його рахунок. За характером оподаткування прибутку виділяють оподатковувану і не оподатковувану податком його частини. Такий розподіл прибутку відіграє важливу роль у формуванні податкової політики підприємства, тому що дозволяє оцінювати альтернативні господарські операції з позицій кінцевого їх ефекту.

Література

1. Кальченко О. М. Функціональне призначення системи управління прибутком підприємства. *Економіка підприємства : сучасні проблеми теорії та практики*. Матеріали п'ятої міжнар. наук.-практ. конф., 15-16 вересня 2016 р. Одеса, Атлант, 2016. С. 276–277.

2. Нестерова С. В. Аналіз методології розрахунку валового прибутку у формах фінансової звітності. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2016. Серія : Економіка. Вип. 1. С. 273–277

3. Раєвнєва О. В. Моделі управління розвитком промислового підприємства в умовах трансформації національної економіки. К. : Ліра-К, 2018. 264 с.

УДК 330.341

А.С. Лутченко, магістр
Г.М. Рябенко, канд. економ. наук, доцент
ПЗВО «МКУ ім. Пилипа Орлика»

КОНЦЕПЦІЇ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Для прийняття управлінських рішень у межах стратегічного управління, використовуються різні концепції та методики. Наведемо характеристику основних.

1. SWOT-аналіз - це інструмент стратегічного аналізу, який допомагає оцінити внутрішні та зовнішні фактори, що впливають на організацію. Абревіатура "SWOT" походить від англійських слів: Strengths (сильні сторони), Weaknesses (слабкі сторони), Opportunities (можливості) та Threats (загрози).

Основна ідея SWOT-аналізу полягає в тому, щоб визначити внутрішні та зовнішні фактори, які впливають на успішність організації, і зобразити їх у вигляді матриці з чотирма квадрантами [1]. Кожен квадрант відображає один з аспектів: сильні сторони, слабкі сторони, можливості та загрози. Аналіз отриманих даних допомагає визначити стратегічні напрямки та потенційні проблеми.

2. Аналіз PESTEL дозволяє враховувати зовнішні фактори, такі як політичні, економічні, соціокультурні, технологічні, екологічні та правові аспекти. Він допомагає зрозуміти, як зміни у цих сферах можуть вплинути на стратегічні рішення.

3. Матриця портфеля продуктів/ринків (також відома як матриця Бостонської консалтингової групи або матриця росту/частки ринку) є інструментом стратегічного аналізу, який допомагає організаціям керувати своїм портфелем продуктів або послуг та приймати рішення про розподіл ресурсів між різними продуктами або ринками. Матриця портфеля продуктів/ринків допомагає розподілити продукти або послуги підприємства за рівнем їхньої привабливості на ринку та сили позиції компанії на цих ринках. Це допомагає визначити стратегічні пріоритети та напрямки розвитку.

4. Балансова система показників (Balanced Scorecard) є інструментом управління, що використовується для вимірювання та управління стратегічною діяльністю організації. Розроблена на початку 1990-х років Робертом Капланом і Девідом Нортоном, вона дозволяє перетворити стратегію організації на конкретні цілі та показники продуктивності, які можна виміряти. Балансова система показників (Balanced Scorecard) включає у себе визначення ключових показників продуктивності у таких аспектах, як фінанси, клієнти, процеси та розвиток. Він дозволяє стежити за досягненням стратегічних цілей та вчасно коригувати стратегію, якщо це необхідно.

5. Сценарний аналіз - це метод стратегічного планування, який використовується для прогнозування можливих майбутніх подій шляхом розглядання різних сценаріїв або можливих варіантів розвитку подій. Основна ідея полягає у тому, щоб розглянути різні можливі альтернативи та їхні впливи на організацію, щоб приймати краще обмірковані та інформовані стратегічні рішення. Сценарний аналіз допомагає відображати різні можливі сценарії розвитку подій і їх вплив на підприємство. Він дозволяє оцінити ризики та можливості та підготуватися до різних сценаріїв.

6. Принципи дизайну стратегії полягає у розробці стратегії, використовуючи принципи дизайну, такі як інновація, спрощення, відкритість та емпатія. Він допомагає створити стратегії, які є простими, адаптивними та спрямованими на

потреби клієнтів.

Кожна з цих концепцій може бути використана для прийняття управлінських рішень у рамках стратегічного управління, у залежності від конкретної ситуації та потреб підприємства.

Література:

1. Перерва І. О., Єдинак В. Ю. Стратегічне управління підприємством як основний інструмент в руках сучасного керівника. *Innovation and Sustainability*. 2022. № 3. С. 159-164. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/21

УДК 330.341.1:658:621

В.Г. Рахно, магістр
О.Ю. Верланов, канд. економ. наук, доцент
ПЗВО «МКУ ім. Пилипа Орлика»

ДІАГНОСТИКА ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Діагностика потенціалу підприємства відіграє ключову роль у визначенні перспектив його розвитку у майбутньому. Цей процес включає у себе оцінку різноманітних аспектів потенціалу підприємства, що можуть впливати на його здатність досягати стратегічних цілей і забезпечувати конкурентні переваги.

Діагностика потенціалу підприємства - це процес аналізу різноманітних аспектів підприємства з метою визначення його можливостей, ресурсів, конкурентних переваг, а також слабких сторін. Основна мета діагностики полягає в ідентифікації ключових факторів, які впливають на розвиток підприємства, та виявленні можливостей для підвищення ефективності його діяльності.

Основні етапи діагностики потенціалу підприємства включають:

1. Аналіз внутрішніх ресурсів та компетенцій. Оцінка фінансових, матеріальних, трудових та інтелектуальних ресурсів підприємства, а також його основних компетенцій, здатності до інновацій та розвитку нових продуктів.

2. Оцінка зовнішнього середовища. Аналіз макроекономічних, політичних, соціокультурних та технологічних факторів, що впливають на діяльність підприємства, а також оцінка конкурентного середовища та можливостей на ринку.

3. Виявлення сильних та слабких сторін. Ідентифікація ключових переваг та недоліків підприємства, які впливають на його конкурентоспроможність та здатність досягати стратегічних цілей.

4. Оцінка стратегічного потенціалу. Визначення можливостей та загроз для розвитку підприємства в майбутньому, а також розроблення стратегій для максимізації його потенціалу та забезпечення стійкого розвитку.

5. Розроблення плану дій - це ключовий етап у процесі управління підприємством або проектом, який передбачає створення конкретних кроків та стратегій для досягнення поставленої мети або вирішення певної проблеми. Основні кроки при розробленні плану дій включають:

- визначення мети - мета повинна бути конкретною, вимірюваною, досяжною, реалістичною та має бути часовим рамком;

- аналіз поточного стану - оцінка поточного стану справ у контексті поставленої мети. Визначають сильні та слабкі сторони, можливості та загрози, що впливають на досягнення цілі;

- визначення стратегій - розробка стратегії або методів, які допоможуть досягти поставленої мети, при цьому виберають найбільш ефективні та реалістичні підходи до досягнення цілі;

- формулювання конкретних завдань і кроків - розробка конкретних завдань та кроків, які необхідно виконати для реалізації кожної обраної стратегії. Кожен крок повинен бути вимірюваним, конкретним та має бути призначеним відповідальний за його виконання;

- визначення ресурсів - оцінка необхідних ресурсів, таких як фінансові, трудові, матеріальні та технічні, для успішної реалізації плану дій. Визначають, які ресурси вже є наявними, і які можуть бути необхідними для здійснення кожного кроку;

- моніторинг та оцінка - проводять регулярний моніторинг виконання плану дій, оцінюють прогрес та вносять необхідні корективи відповідно до поточних умов та результатів.

Розроблення плану дій допомагає організації чітко визначити свої цілі та шляхи досягнення їх, а також забезпечує структурований підхід до управління проектами та ініціативами.

На основі результатів діагностики потенціалу розробляються конкретні заходи та стратегії для розвитку підприємства в майбутньому, а також визначаються критерії успіху та методи їх вимірювання.

Діагностика потенціалу підприємства допомагає керівництву та менеджменту отримати об'єктивну оцінку поточного стану підприємства та розробити стратегії для його успішного розвитку в майбутньому.

УДК 658.1
І.В. Рахно, магістр
Г.М. Рябенко, канд. економ. наук, доцент
ПЗВО «МКУ ім. Пилипа Орлика»

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ ВІЙНИ

В умовах війни з'явилось багато проблем з якими доводиться стикатися підприємствам. Підприємства повинні швидко адаптовуватись до негативних обставин, факторів що впливають на їх економічний стан. З початку війни вся українська економіка зазнала масштабних збитків.

Підприємства зазвичай стикаються з рядом проблем під час конфлікту, таких як:

1. Втрати людських ресурсів: військові дії спричинюють втрати працівників через поранення або смерть, що може призвести до зниження продуктивності та втрати досвіду та кваліфікацій.

2. Зниження попиту на товари і послуги: війна призводить до зниження споживчого попиту через економічну нестабільність, зменшення доходів населення, а також через зміну пріоритетів в умовах кризи.

3. Збільшення витрат на безпеку: підприємства змушені збільшити витрати на забезпечення безпеки для своїх працівників і майна через загрозу військових дій або терористичних актів.

4. Зниження виробництва і постачання: війна може призводить до зниження виробництва через перерви у постачанні сировини, проблеми з транспортом, а також через зниження мотивації працівників через загальну тривогу та стрес.

5. Втрата ринків збуту: війна призводить до втрати зовнішніх ринків збуту через обмеження торгівлі та введення санкцій з боку інших країн.

6. Зниження інвестицій: війна створює невизначеність і ризики, що може призвести до зменшення інвестицій з боку як внутрішніх, так і зовнішніх інвесторів.

Втрата філіалів через окупацію є серйозною проблемою для українських підприємств у контексті війни. Ця ситуація може мати різні наслідки:

1. Втрата активів і обладнання: філіали, які опинилися в окупованих територіях, можуть бути позбавлені доступу до свого майна, обладнання та інфраструктури, що може призвести до значних втрат для підприємств.

2. Втрата ринків збуту і клієнтів: філіали зазвичай служать як регіональні

центри збуту і обслуговування для підприємств. Втрата таких філіалів може призвести до зниження обсягів продажів і втрати клієнтів.

3. Фінансові втрати: втрата контролю над філіалами може призвести до фінансових втрат через неплатоспроможність або втрату активів, що може серйозно підірвати фінансову стабільність підприємства.

4. Підвищення ризику для співробітників: співробітники, які працюють в окупованих територіях, можуть опинитися у складних та небезпечних умовах, що підвищує ризик для їхнього життя та здоров'я.

Для того щоб зменшити вплив втрати філіалів на підприємство, можна розглянути такі стратегії [1]:

1. Диверсифікація ризиків: можливість розміщення філіалів у різних географічних регіонах, щоб зменшити ризик втрати в разі конфлікту.

2. Страхування активів: страхування майна та обладнання, щоб забезпечити компенсацію у разі його втрати через окупацію або інші негативні обставини.

3. Підтримка персоналу: забезпечення безпеки та захисту для співробітників, які працюють на філіалах у районах конфлікту.

4. Аналіз ризиків і розробка планів надійності: проведення систематичного аналізу ризиків та розробка плану надійності для зменшення впливу конфлікту на діяльність філіалів.

Для того щоб вижити в умовах війни та мінімізувати втрати, підприємствам необхідно швидко адаптуватися до умов, що змінюються, диверсифікувати свою діяльність, шукати нові ринки збуту та інвестиційні можливості, а також зосередитися на підтримці працівників та забезпеченні їхньої безпеки.

Література:

1. Савраз І.З. Проблеми та особливості застосування антикризових методів управління підприємствами в умовах війни. *Вісник ЛТЕУ. Економічні науки.* № 69. 2022. С.132-137.

УДК 631.11

В.В. Резніченко, магістр
О.Ю. Верланов, канд. економ. наук, доцент
ПЗВО «МКУ ім. Пилипа Орлика»

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ

Інноваційний розвиток підприємств – це процес впровадження новаторських ідей, технологій, методів управління та продуктів з метою покращення конкурентоспроможності, ефективності виробництва, забезпечення стабільного росту та виходу на нові ринки. Розглянемо основні аспекти інноваційного розвитку підприємств.

Дослідження і розробки створюють основу для інновацій та конкурентної переваги підприємства, допомагаючи забезпечити його успішний розвиток у майбутньом осліджения і розробки (R&D) в контексті підприємства означають процес пошуку нових ідей, технологій, продуктів та методів, які можуть сприяти подальшому розвитку бізнесу. Дослідження і розробки у контексті підприємства означають процес пошуку нових ідей, технологій, продуктів та методів, які можуть сприяти подальшому розвитку бізнесу. Цей процес є ключовим для створення конкурентних переваг, інновацій та забезпечення довгострокової стійкості підприємства. аспекти досліджень і розробок на підприємстві. Перед початком дослідження важливо провести дослідження ринку, щоб з'ясувати потреби та вимоги споживачів, а також оцінити конкуренцію.

У подальшому визначають конкретні цілі, обсяги робіт, ресурси та графіки для кожного проекту досліджень і розробок. Також необхідно забезпечити достатнє фінансування для здійсненнядослідження і розробки. Це може бути власні кошти підприємства, кредити, гранти або інші джерела фінансування.

Необхідно створити команду професіоналів з різних галузей, які будуть займатися дослідженнями та розробками. Це можуть бути науковці, інженери, дизайнери, маркетологи тощо. Дуже важливо розвивати та впроваджувати нові технології, які можуть покращити продукційні процеси, якість продукції та забезпечити конкурентні переваги.

Необхідно проводити тестування нових продуктів чи технологій перед випуском на ринок, а також оцінюйте їхній вплив та ефективність. Важливо захисти свої інновації шляхом отримання патентів та інших форм інтелектуальної власності. Необхідно встановити партнерські зв'язки з університетами, дослідницькими установами та іншими підприємствами для обміну знаннями та ресурсами у сфері досліджень і розробок. Цей процес є ключовим для створення конкурентних переваг, інновацій та забезпечення довгострокової стійкості підприємства.

Впровадження інновацій – це процес внесення новаторських змін, ідей, технологій чи методів в діяльність підприємства з метою покращення продуктивності, ефективності та конкурентоспроможності. Нововведення можуть бути успішними лише тоді, коли вони ефективно впроваджуються у роботу

підприємства. Це означає внесення змін у процеси виробництва, управління, маркетингу та інші аспекти діяльності.

Розвиток інновацій повинен бути вбудований у стратегічне планування підприємства. Це означає розробку довгострокових цілей і стратегій, спрямованих на стимулювання та підтримку інновацій. Підприємство повинно привертати до себе та утримувати кваліфікованих спеціалістів, які можуть сприяти розвитку інновацій. Співпраця з іншими підприємствами, університетами, дослідницькими установами та громадськими організаціями може стати джерелом нових ідей та можливостей для інноваційного розвитку.

Інновації часто потребують значних інвестицій, тому важливо мати доступ до фінансових ресурсів, таких як власний капітал, позики, гранти та інші джерела фінансування. Важливо постійно відстежувати результати впровадження інновацій та оцінювати їх ефективність, щоб вчасно вносити корективи та вдосконалювати стратегії розвитку.

Інноваційний розвиток є ключовим фактором успіху для багатьох підприємств у сучасному конкурентному середовищі.

УДК 336.64
А.С. Шевченко, магістр
О.Ю. Верланов, канд. економ. наук, доцент
ПЗВО «МКУ ім. Пилипа Орлика»

АНТИКРИЗОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ПІДПРИЄМСТВА

Антикризовий менеджмент підприємства - це комплекс стратегій, методів та заходів, спрямованих на запобігання та подолання кризових ситуацій, забезпечення стійкості та відновлення діяльності в умовах нестабільності та загроз.

Основні аспекти антикризового менеджменту включають:

1. Аналіз ризиків та виявлення загроз: оцінка потенційних ризиків та загроз, що можуть виникнути для підприємства, і виявлення їхніх причин та наслідків. Основні кроки цього процесу включають:

- ідентифікацію ризиків (визначення потенційних подій або ситуацій, які можуть негативно вплинути на досягнення цілей підприємства. Це можуть бути різні види ризиків, такі як фінансові, технологічні, ринкові, правові, екологічні тощо);

- оцінку ризиків (аналіз і оцінка потенційного впливу ризиків на діяльність підприємства, включаючи визначення ймовірності виникнення події та її можливих наслідків, це допомагає визначити найбільш значущі ризики, які потребують уваги);

- класифікацію ризиків (групування ризиків за різними категоріями або характеристиками, що дозволяє краще їх розуміти та керувати ними);

- виявлення загроз (визначення конкретних сценаріїв або подій, які можуть призвести до реалізації ризиків, ідентифікованих на попередньому етапі, це допомагає конкретизувати природу та потенційні наслідки ризиків);

- оцінка важливості ризиків (визначення рівня важливості кожного ризику для підприємства з урахуванням його впливу та ймовірності виникнення. Це допомагає визначити пріоритетність ризиків та розподілити ресурси для їх управління);

- розробка стратегій управління ризиками (розроблення планів та стратегій для мінімізації або управління ризиками, включаючи прийняття запобіжних заходів, створення резервних планів, перекладання ризиків на сторони або страхування). Аналіз ризиків та виявлення загроз допомагає підприємствам зрозуміти потенційні загрози для їхньої діяльності та розробити стратегії для їх управління, щоб забезпечити стабільність та успішність у довгостроковій перспективі.

2. Розробка антикризового плану: створення документованого плану дій, який передбачає заходи та процедури для управління кризовими ситуаціями, включаючи механізми комунікації, прийняття рішень та реагування на кризові ситуації.

3. Фінансове управління: ефективне управління фінансовими ресурсами підприємства, включаючи планування бюджету, оптимізацію витрат, управління поточними активами та забезпечення ліквідності.

4. Управління персоналом: мобілізація та мотивація персоналу в умовах кризових ситуацій, забезпечення стабільності та збереження ключових кадрів.

5. Стейкхолдерське управління: забезпечення взаємодії та співпраці з усіма зацікавленими сторонами, включаючи клієнтів, постачальників, інвесторів та урядові органи.

6. Кризовий комунікаційний план: розробка стратегії комунікації та зв'язків з громадськістю для ефективного управління інформацією в кризових ситуаціях та збереження репутації підприємства.

7. Постійний моніторинг та аналіз: систематичний аналіз ефективності заходів антикризового менеджменту та вжиття коригувальних заходів у випадку

потреби.

Таким чином, важливо організувати антикризовий менеджмент на належному рівні і підтримувати його. Антикризовий менеджмент допомагає підприємствам адаптуватися до змінного середовища, запобігати ризикам та ефективно реагувати на кризові ситуації для забезпечення стійкості та успішності їхньої діяльності.

СЕКЦІЯ 3
ФІЗИЧНА ТЕРАПІЯ, ЕРГОТЕРАПІЯ ТА ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я

УДК: 615.8
В.С. Борзина,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
А.О. Авраменко, д. мед. н., професор
ПЗВО «МКУ імені Пилипа Орлика», кафедра охорони здоров'я

МЕЗОАКУПУНКТУРА В РЕАБІЛІТАЦІЇ ХВОРИХ НЕЙРОПАТІЙ ЛИЦЬОВОГО НЕРВУ

Нейропатія лицьового нерву (НЛН) є однією з найбільш поширених захворювань периферичної нервової системи, характеризуючись складним етіопатогенезом, частим виникненням рецидивів та ускладнень, і не повним відновленням порушених функцій. Це зумовлює необхідність удосконалення існуючих підходів до лікування НЛН. До методів, що мають достатню ефективність і традиційно застосовуються в лікуванні та реабілітації хворих на НЛН відноситься акупунктура. Неухильний розвиток та вдосконалення голкотерапевтичних методик за останні роки послужило підставою для розробки нових методичних підходів до лікування НЛН.

Мета дослідження. Вивчення ефективності застосування електроакупунктури (ЕАП) у комплексі з мезотерапією нейромідином (МТН) у хворих на НЛН.

Матеріал та методи. Під наглядом перебувало 42 хворих на НЛН. Відповідно до поставленої мети хворі були поділені на 2 групи. Перша група хворих (19 хворих) приймала лікування електроакупунктурою за класичною методикою, друга група (23 хворих) отримувала електроакупунктуру у комплексі з мезотерапією нейромідином. В обох лікувальних групах було включено масаж та спеціальну лікувальну гімнастику для мімічних м'язів. Ефективність проведеного лікування оцінювалася за даними клінічного, електроміографічного (ЕМГ) та електронейроміографічного (ЕНМГ) досліджень.

Отримані результати та висновки. Результати проведених досліджень

показали, що під впливом проведеного лікування в обох групах хворих відзначався регрес рухових порушень мімічної мускулатури, зменшення вираженості чутливих та вегетативно-трофічних порушень. Поряд з цим відзначалося покращення показників біопотенціалів мімічних м'язів, тимчасової характеристики М-відповіді з наростанням його амплітуди та площі, підвищення СПеф по волокнах лицьового нерва. Водночас найбільш виражена позитивна динаміка клінічних та ЕНМГ показників була констатована у 2-й групі хворих ($p<0,001$), яка була також більш виражена у хворих з легким ступенем прозопарезу, при інфрагенікулярному рівні ураження нервового стовбура та невеликою тривалістю захворювання. Отримані результати дозволяють оптимізувати лікування хворих на НЛН і досягти повного відновлення порушених функцій.

Література

1. Мухін В. М. Фізична реабілітація : підручник. Вид. 3-тє, переробл. та допов. Київ : Олімп. література, 2010. 486 с.

2. Окамото Г. Основи фізичної реабілітації : навч. посіб. Львів : Галицька видавнича спілка, 2002. 293 с.

3. Основи діагностичних досліджень у фізичній реабілітації : навч. посіб. / Т. Бойчук, М. Голубєва, О. Левандовський та ін. Львів : ЗУКЦ, 2010. 240 с.

УДК: 615.8

Є.С. Громова,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Т.Г. Болотникова, к. пед. н., доцент
ПЗВО «МКУ імені Пилипа Орлика», кафедра охорони здоров’я

ОСОБЛИВОСТІ ВІДНОВЛЮВАЛЬНОЇ ТЕРАПІЇ ПРИ ЛІКУВАННІ МІОФАСЦІАЛЬНОГО БОЛЬОВОГО СИНДРОМУ У ОСІБ ЛІТНОГО ВІКУ

Терапія міофасціального больового синдрому (МФБС) є однією з актуальних та пріоритетних проблем сучасної неврології. МФБС – найчастіша причина хронічних болей у спині та кінцівках. В основі МФБС лежить формування в м'язах тригерних точок, подразнення яких викликає не тільки локальний, але і біль у віддаленій від цієї точки частині тіла.

Мета дослідження. Визначити та розробити оптимальне поєднання методів нелікарської терапії при комплексному лікуванні міофасціального больового

синдрому в осіб похилого віку.

Вибір даної вікової категорії хворих обумовлений демографічною ситуацією, а також специфікою амбулаторно-поліклінічного прийому, де більшість пацієнтів, які страждають на МФБС, становлять люди похилого віку, обтяжені соматичною патологією.

Загальною особливістю хвороб у такому віці є часте одночасне поєднання кількох хвороб, причому серед наявних хвороб не завжди можливо виділити домінуючу. Через зменшення функціональних та адаптаційних можливостей систем та органів, а також через поєднання кількох видів патології ураження одних часто викликає функціональну недостатність інших. Ситуація посилюється наявністю великої кількості протипоказань в осіб похилого віку: до фізіотерапевтичного лікування, медикаментозної терапії та труднощів із придбанням дорогих, ефективних фармакологічних препаратів.

Під наглядом перебували 30 хворих на МФБС, віком від 65 до 80 років. Хворі методом стратифікаційної рандомізації розподілені в 2 групи: 1-шу (основну) склали 15 хворих з МФБС, які отримували лікування розробленим комплексним методом, що включає лазерну терапію, електронейростимуляцію, озонотерапію, індивідуальну ортопедичну корекцію, мануальну терапію (МТ), фітотерапію; 2-гу (контрольну) склали 15 хворих з МФБС, які отримували курс загальноприйнятої терапії больових синдромів, що включає фармакотерапію і фізіотерапію. Відмінною особливістю комплексної терапії був загальний вплив на організм хворого, характерний для методів традиційної медицини, та індивідуальний підхід, орієнтований на етіо-патогенетичні особливості розвитку МФБС.

Клінічне обстеження включало загальноприйняті методи та спеціальні методики. Всім хворим проводилося стандартне неврологічне та нейро-ортопедичне обстеження, рентгенографія хребта, електроміографія, оцінка анамнестичних даних та факторів ризику.

При порівнянні динаміки показників МФБС в результаті лікування виявлено, що в основній групі були отримані достовірно ($p<0,05$) кращі результати, ніж у контрольній, що виражаються в нормалізації порога больової чутливості, тонусу м'язів, електроміографічних показників, зниження індексу м'язового синдрому.

З вище викладеного, можна дійти невтішного висновку у тому, що комплексні методи лікування хворих є ефективнішими, оскільки дозволяють значно поліпшити як показники МФБС, а й загальний стан хворого.

Література

1. Белікова Н.О., Сущенко Л.П. Основи фізичної реабілітації в схемах і таблицях: навч.- метод. посіб. Київ: Козарі, 2009. 74 с.

2. Окамото Г. Основи фізичної реабілітації : навч. посіб.; пер. Юрія Кобіва та Анастасії Добриніної. Львів : Галицька видавнича спілка, 2002. 293 с.

УДК: 615.8

О.С. Гусениця,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
А.О. Авраменко, д. мед. н., професор
ПЗВО «МКУ імені Пилипа Орлика», кафедра охорони здоров'я

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ КОРЕКЦІЇ ВЕГЕТАТИВНИХ ПОРУШЕНЬ З ВИКОРИСТАННЯМ КРИСТАЛОТЕРАПІЇ У ОСІБ В УМОВАХ ДЕЗАДАПТАЦІЇ

Переміщення людей часто пов'язане зі зміною часових поясів, кліматичних умов, що призводить до напруги, а іноді виснаження адаптаційних ресурсів. Оскільки вегетативна нервова система одна із головних учасників адаптації організму до змін зовнішнього середовища та внутрішнього гомеостазу, порушення функції вегетативної нервової системи неминуче у випадках короткочасної зміни умов життя, особливо в осіб, які вже які мали в анамнезі подібні порушення.

Зважаючи на широку популяризацію у світовій медичній практиці застосування нелікарських методів лікування, зокрема, кристалотерапії, є актуальним оцінка ефективності даного методу для корекції вегетативних порушень за умов дезадаптації.

Кристалотерапія – це метод оздоровлення людини, заснований на застосуванні дорогоцінних та напівдорогоцінних мінералів аплікаційним методом, на різні ділянки тіла. Найчастіше використовується аплікація мінералів на основи фаланг пальців лівої або правої кисті. Аналіз наукової літератури показав, що при своїй широкій популярності, цей метод недостатньо досліджений у межах доказової медицини.

У зв'язку з вищевикладеним, було проведено сліпе плацебо-контрольоване дослідження із застосуванням такого мінералу, як червоний гранат, аплікаційним методом на підставу фаланги 4 пальця лівої або правої кисті у осіб в умовах

короткочасних змін умов життя (клімат, часові пояси та ін.), які мали в анамнезі діагноз ВСД, без серйозної терапевтичної та хірургічної патології.

Нами проводилася оцінка стану вегетативної нервової системи у перші дні після приїзду на відпочинок у Карпати, а також через 10 днів перед від'їздом додому. Дослідження проводилося за допомогою методів медичного інтерв'ювання, активної ортокліностатичної проби, вимірювання артеріального тиску, ЧСС, антропометричних даних, анкети Вейна, розрахунок індексу Кердо, здійснювався збір погодно-кліматичних параметрів та оцінка їхнього вкладу в дезадаптацію. Проводився аналіз та статистична обробка даних.

В результаті аналізу даних було виявлено статистично достовірну перевагу динаміки зміни стану вегетативної нервової системи у групі «червоний гранат», на відміну від групи «плацебо» та контролю.

Таким чином, можна зробити висновок про можливість застосування методу нелікарського лікування кристалотерапії в рамках відновлювальної медицини для корекції вегетативних порушень у осіб в умовах дезадаптації. Крім того, виявлено необхідність порівняти ефективність даного методу з методами відновлювальної медицини, зокрема із рефлексотерапією.

Література

1. Белікова Н.О., Сущенко Л.П. Основи фізичної реабілітації в схемах і таблицях: навч.- метод. посіб. Київ: Козарі, 2009. 74 с.

2. Богдановська Н. В. Фізична реабілітація різних нозологічних груп : навч. посіб. Запоріжжя : ЗДУ, 2002. 136 с.

3. Окамото Г. Основи фізичної реабілітації : навч. посіб.; пер. Юрія Кобіва та Анастасії Добриніної. Львів : Галицька видавнича спілка, 2002. 293 с.

УДК: 615.8

Р.О. Кондров,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
А.О. Авраменко, д. мед. н., професор
ПЗВО «МКУ імені Пилипа Орлика», кафедра охорони здоров’я

ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ АПАРАТУ ДЛЯ ЕЛЕКТРОМІОСТИМУЛЯЦІЇ В УМОВАХ ІММОБІЛІЗАЦІЇ КІНЦІВОК

Реабілітація рухових розладів після пластики передньої хрестоподібної зв'язки колінного суглоба є однією з найактуальніших проблем сучасної

медицини. У зв'язку з необхідністю тривалої іммобілізації пошкодженої кінцівки виникає порушення функції суглобів, м'язів та сухожилля. Дана проблема потребує подальшого вирішення. Впровадження автономного електронного пристрою із зворотною біологічною зв'язком дозволяє покращити результати реабілітації за рахунок постійного контролю за методичністю виконання програми та можливості функціонального лікування за наявності іммобілізації.

Мета дослідження. Поліпшення результатів реабілітації хворих із пошкодженням опорно-рухового апарату.

В основу дослідження покладено матеріали реабілітаційних заходів, що проводяться в клінічних умовах із формуванням основної та контрольної груп пацієнтів – добровольців після пластики передньої хрестоподібної зв'язки колінного суглоба. Іммобілізація здійснювалася застосуванням шарнірного колінного ортезу протягом 2 місяців. 20 пацієнтів склали основну групу, яким проводилася електроміостимуляція іммобілізованої кінцівки, за допомогою електронного пристрою із зворотним біологічним зв'язком, 20 осіб контрольну. У контрольній групі пацієнтів проводилося лише стандартне лікування. Електроміостимуляція проводилася на наступний день після іммобілізації, щодня два сеанси на день, тривалістю по 20 хвилин.

Оцінка результатів дослідження та ефективність лікування проводились у післяопераційному періоді через 6 тижнів після оперативного лікування за такими параметрами: амплітуда руху в колінному суглобі; обсяг та сила руху в колінному суглобі; діаметр стегна пошкодженої кінцівки. Клінічне обстеження хворих включало функціональні методи з використанням мануального м'язового тестування-ММТ, що передбачає кількісну оцінку функціонального стану нижньої кінцівку хворих у балах, за допомогою шестибальної шкали дослідження сили м'язів.

Таким чином, на підставі проведених досліджень виявлено особливості впливу електроміостимуляції м'язів іммобілізованої кінцівки пристроєм зі зворотним біологічним зв'язком протягом реабілітаційного періоду; функціональну активність нижньої кінцівки. Після зняття іммобілізації через 6 тижнів амплітуда руху збільшилась на 15% в основній групі. Сила м'язів стегна та трофічні властивості збільшилися в середньому на 5% в основній групі. Діаметр стегна в основній групі після курсу електроміостимуляції автономним електронним пристроєм наближається до вихідних значень, тоді як у контрольній групі діаметр стегна зменшився на 9%.

Таким чином метод електроміостимуляції іммобілізованої кінцівки дозволяє контролювати запрограмований темп функціональної реабілітації пошкодженої

кінцівки. Застосування методики електроміостимуляції за допомогою автономного електронного пристрою зі зворотною біологічним зв'язком збільшило амплітуду руху через 6 тижнів після зняття іммобілізації на 15% основній групі, зберегло тонус м'язів стегна і збільшило їх трофічні властивості на 5% в основній групі пацієнтів.

Література

1. Белікова Н.О., Сущенко Л.П. Основи фізичної реабілітації в схемах і таблицях: навч.- метод. посіб. Київ: Козарі, 2009. 74 с.

2. Богдановська Н. В. Фізична реабілітація різних нозологічних груп : навч. посіб. Запоріжжя : ЗДУ, 2002. 136 с.

УДК: 615.8

О.В. Костін,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Т.Г. Болотникова, к. пед. н., доцент
ПЗВО «МКУ імені Пилипа Орлика», кафедра охорони здоров'я

ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ФІТОТЕРАПІЇ ПРИ ЗАХВОРЮВАННЯХ НИРОК І СЕЧОВИВІДНИХ ШЛЯХІВ В УМОВАХ САНАТОРІЯ

Згідно деяких даних, частота захворювань нирок та сечовивідних шляхів значно збільшилася останніми роками. При цій патології широко застосовуються синтетичні лікарські засоби, які не завжди дають бажаний результат, у зв'язку з тим, що в даний час з'явилося багато штамів мікроорганізмів, стійких до стандартної антибіотикотерапії. У той самий час багатогранність дії лікарських рослин, обумовлена комплексом біологічно активних речовин, робить фітотерапію незамінним компонентом під час лікування більшості нефрологічних захворювань. Особливо важливою є роль фітотерапії при хронічних процесах сечостатевої сфери.

Мета дослідження. Проаналізувати ефективність фітотерапії при захворюваннях нирок та сечовивідних шляхів.

У КНП ММР МЛШМД протягом 2 років проводилися спостереження за пацієнтами із загостреннями хронічних захворювань нирок та сечовивідних шляхів. Складалися індивідуальні фітозбори та схеми лікування, з урахуванням супутніх захворювань, віку, маси тіла. Медикаментозне лікування не

застосовувалося через різні протипоказання або за бажанням пацієнта. Під наглядом перебувало 34 особи, з них 15 чоловіків та 19 жінок. Умовно пацієнтів розділили на вікові групи. Найбільше (14 осіб) було у групі від 71 до 80 років, від 61 до 70 років – 8 осіб, від 40 до 61 – 7 осіб, до 39 років – 4 особи та 1 пацієнт – 91 рік.

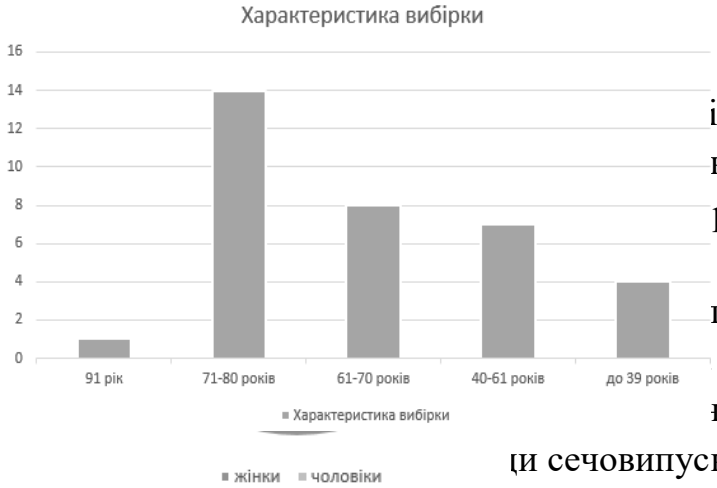

– біль різної локалізації, розлади ідження проводились у лабораторії КНП коцитурія, гематурія. Через 7-14 днів роки, 75 та 55 років) аналізи сечі були без у якого до лікування в аналізі сечі ги суцільно у полі зору, після лікування еритроцити становили 1–2 у полі зору. У налізи сечі прийшли в норму за всіма ци сечовипускання були відсутні.

Висновки. Таким чином, фітотерапія розширює можливості лікаря при хронічних запальних захворюваннях сечостатевої сфери та може бути рекомендована для ширшого застосування, особливо в осіб похилого віку. Безперечною перевагою даного виду лікування є більш м'яка дія, що дає найменшу кількість ускладнень, а також можливість коригування під час лікування (зміна лікарських рослин, зміна дозування та концентрації).

Література

1. Белікова Н.О., Сущенко Л.П. Основи фізичної реабілітації в схемах і таблицях: навч.- метод. посіб. Київ: Козарі, 2009. 74 с.

2. Богдановська Н. В. Фізична реабілітація різних нозологічних груп : навч. посіб. Запоріжжя : ЗДУ, 2002. 136 с.

УДК: 615.8

Л.О. Куликова,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Є.В. Дієв, д. мед. н.
ПЗВО «МКУ імені Пилипа Орлика», кафедра охорони здоров’я

ГІГІЄНІЧНА ОЦІНКА ВПЛИВУ ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ ТА СПОРТОМ НА ЗДОРОВ'Я ШКОЛЯРІВ ТА СТУДЕНТІВ

За останні десятиліття відбулися значні зрушення у стані здоров'я дітей та підлітків, які характеризуються зростанням поширеності функціональних розладів та хронічних хвороб, зміною структури виявлених порушень здоров'я, погіршенням показників фізичного розвитку та фізичної підготовленості. Однією з причин погіршення здоров'я є недостатня рухова активність, яка негативно діє на функції та структуру багатьох органів і тканин, що призводить до зниження захисних сил організму та збільшує ризик виникнення порушень та формування патології.

Мета дослідження. Гігієнічна оцінка впливу занять фізичною культурою та спортом на формування здоров'я школярів та студентів.

Об'єктом вивчення з'явилися 20 школярів та 20 студентів. Обстежувані були поділені на 2 групи: 1 група (контрольна) – які не займаються спортом позашкільною чи університетською програмою; 2 група – які додатково самостійно займаються фізичною культурою (біг, ходьба, рухливі ігри) і щоденно роблять ранкову гімнастику. Дослідження антропометричних та функціональних показників здійснювалося відповідно до загальноприйнятої уніфікованої методики.

При порівняльному аналізі функціональних показників організму окремих груп залежно від занять фізичною культурою та спортом встановлено, що частка школярів зі значеннями життєвої ємності легень у межах вікових норм достовірно більше у 2-й групі (16,45±4,17% порівняно з 5,55±2,69% у контрольній; $p<0,05$). Серед студентів виявлено аналогічну картину: частка студентів 2-ї групи з величинами життєвого індексу (ставлення життєвої ємності легень до маси тіла) у межах норми достовірно більше, ніж у студентів 1-ї групи (63,70±4,13% та 44,25±2,93% відповідно; $p<0,001$).

Оцінюючи сили кисті рук зазначено, що у 1-ї групі значно більше школярів мають силу кисті нижче середнього, як правої, так і лівої руки (права рука – 56,54±2,39 порівняно 37,87±2,43%; $p<0,001$); (ліва рука – 53,73±2,41 проти 40,90±2,47%; $p<0,001$). А сила вище за середні величини значно частіше зустрічається у школярів 2 групи.

Оцінка рівня адаптації показала, що частка школярів із задовільною адаптацією достовірно більша у 2-ій групі порівняно з 1-ю групою (56,43±2,68 та 45,50±2,52% відповідно; $p<0,05$). Серед тих, хто не займається спортом виявилося більше дітей із незадовільною адаптацією (15,17±1,82% порівняно з 9,94±1,62% у які займаються спортом; $p<0,05$). Серед студентів статистично достовірних відмінностей щодо ступеня адаптації залежно від занять фізичною культурою та

спортом не було виявлено.

За результатами дослідження встановлено позитивний вплив фізично активного відпочинку у вільний від навчання час на стан здоров'я, функціональний стан та адаптаційний потенціал організму школярів та студентів. Недостатня фізична активність школярів та студентів, обумовлена тривалим перебуванням їх у екранів гаджетів та навчанням у онлайн форматі, що негативно впливає на стан здоров'я, фізіологічні та функціональні показники зростаючого організму.

Література

1. Окамото Г. Основи фізичної реабілітації : навч. посіб. Львів : Галицька видавнича спілка, 2002. 293 с.

2. Основи діагностичних досліджень у фізичній реабілітації : навч. посіб. / Т. Бойчук, М. Голубєва, О. Левандовський та ін. Львів : ЗУКЦ, 2010. 240 с.

УДК: 615.8

І.О. Малярчук,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
В.М. Димо, к. мед. н.
ПЗВО «МКУ імені Пилипа Орлика», кафедра охорони здоров’я

КОМПЛЕКСНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ДІТЕЙ І ПІДЛІТКІВ З ФУНКЦІОНАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ ПОСТАВИ

Функціональні порушення постави у дітей віком дошкільного і шкільного віку є найчастішою причиною виникнення кістково-м'язових захворювань. На основі даних літератури ми спостерігаємо, як важливо розробити та впровадити сучасні медичні наукові розробки щодо функціональних порушень постави для збереження соматичного здоров'я дітей. Лікування функціональних порушень постави у дітей та підлітків присвячено багато робіт. Слід зазначити, що кількість методів лікування та застосування різних технічних прийомів мануальної терапії зростає, ще швидше зростає частота патології.

Проблема функціональних порушень постави потребує розширення арсеналу засобів та методів, виникає потреба у розробці комплексних методів лікування.

Мета дослідження вибрати найбільш ефективний і в той же час

комплексний щадний метод реабілітації з функціональними порушеннями хребта методами мануальної терапії та індивідуальної лікувальної гімнастики, фізіотерапії та психотерапії як найбільш оптимальні види відновного лікування для даного виду патології.

У всіх суспільствах надавалося велике значення поставі: «королівська постава», «військова виправка» тощо. У стані кістково-м'язової системи є своєрідна точка, грань, після якої функціональні порушення кістково-м'язової системи перетворюються на структурні, патологічні зміни.

Актуальною проблемою є створення нового медичного стандарту для профілактики насамперед функціональних порушень хребта у дітей та підлітків. Значну роль психосоматичному здоров'я дітей і підлітків відіграє як самооцінка себе фізично здоровим, і визнання їх здоровими рухливо успішними членами колективу, у якому проводять значну частину життя – школа, двір за місцем проживання, секції, тощо. Підлітки, що мають дефекти постави – сколіоз, різну висоту плечей під час стояння, негарну ходу, легку дискоординацію і т.п., визнаються однолітками «слабкими», «малоефективними». А представниками протилежної статі у своїх вікових групах – малоцікавими для спілкування. Це веде до подальшого зниження самооцінки, погіршення успішності, збільшення замкнутості, десоціалізації, веде до депресивних афектів ті іноді до суїцидальних думок. У свою чергу, зазначені тенденції посилюють і закріплюють дефектні патерни підтримки пози та рухової активності, розкручуючи «психосоматичну спіраль», все більшою мірою посилюючи психогенні, соціальні та поведінкові дисфункції. Надалі можуть виникати і такі психосоматичні розлади, як панічні атаки, різні порушення функцій шлунково-кишкового тракту та серцево-судинної системи та ін.

Тому, створення у підлітків «образу-ідеалу» фізично розвиненої людини з гарною поставою, правильною ходою, що володіє адекватною обставинам дрібною моторикою – є не тільки профілактикою чисто неврологічних порушень, проблем опорно-рухового апарату, а й формуванням психічно та соматично здорового молодого покоління.

Література

1. Белікова Н.О., Сущенко Л.П. Основи фізичної реабілітації в схемах і таблицях: навч.- метод. посіб. Київ: Козарі, 2009. 74 с.

2. Богдановська Н. В. Фізична реабілітація різних нозологічних груп : навч. посіб. Запоріжжя : ЗДУ, 2002. 136 с.

УДК: 615.8
О.Ю. Мартинович,
здобувачка другого рівня вищої освіти,
Є.В. Дієв, д. мед. н.
ПЗВО «МКУ імені Пилипа Орлика», кафедра охорони здоров’я

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПРОФІЛАКТИКИ ТА РЕАБІЛІТАЦІЇ ПРИ ПРОФЕСІЙНИХ ЗАХВОРЮВАННЯХ

Професійні захворювання (ПЗ) розвиваються при роботі в контакті зі шкідливими виробничими факторами та супроводжуються обмеженням та втратою працездатності (у тому числі з визначенням інвалідності). При цьому проводяться медико-соціальна експертиза (МСЕ), матеріальне відшкодування шкоди здоров'ю та реабілітація постраждалих.

Для профілактики розвитку ПЗ перспективним є оздоровлення працівників з преморбідом ПЗ та осіб з великим стажем роботи, обов'язковим є проведення реабілітації осіб з початковими ранніми ознаками ПЗ.

Мета та завдання роботи. Вивчення напрямів профілактики професійної захворюваності та реабілітації хворих на ПЗ.

Для зменшення інтенсивності впливу шкідливих факторів (ВШФ) обов'язковим є застосування засобів індивідуального захисту та захист часом. Цьому сприяє раціональна ергономіка з чергуванням робіт у контакті із шкідливими факторами та робіт без них (наприклад, бригадний метод роботи). Обов'язковими є періодичні медичні огляди (ПМО) осіб.

Основні цілі ПМО:

- виявлення ранніх ознак ПЗ,
- оздоровлення працівників із великим стажем роботи з шкідливими факторами.

У ході моніторингу встановлено статистично значущий вплив реабілітації на покращення функціональних показників ($p<0,05$) та ступеня втрати професійної працездатності ($p<0,01$) при ПЗ органів дихання та опорно-рухового апарату.

Висновки:

1. Необхідно підвищувати якість медичних оглядів працюючих із шкідливими факторами.

2. Реабілітація хворих на ПЗ призводить до поліпшення об'єктивних показників стану здоров'я зі зменшенням ступеня втрати працездатності.

Література

1. Белікова Н.О., Сущенко Л.П. Основи фізичної реабілітації в схемах і таблицях: навч.- метод. посіб. Київ: Козарі, 2009. 74 с.

2. Богдановська Н. В. Фізична реабілітація різних нозологічних груп : навч. посіб. Запоріжжя : ЗДУ, 2002. 136 с.

Смільницька В.,
здобувачка групи ФТ-20-24
Авраменко А. О., докт. мед. наук, проф.
ПЗВО «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»

ЕТІОПАТОГЕНЕЗ ТА КЛІНІЧНІ ПРОЯВИ ОСТЕОХОНДРОЗУ

Остеохондроз хребта є одним із захворювань століття, що набув дуже широкого поширення (мається на увазі дегенеративно-дистрофічні поразки міжхребетних дисків). Процес починається в пульпозному ядрі диска, потім переходить на всі його елементи, надалі вражаючи весь сегмент: тіла суміжних хребців, міжхребцеві суглоби і зв'язковий апарат.

Для розвитку цього захворювання необхідна генетична схильність, а для прояву його – дія різних чинників, які поділяються на екзогенні і ендогенні: до ендогенних, наприклад, відносяться конституційні варіанти аномалії хребта, до екзогенних – фізичні, біохімічні та інфекційні чинники. Остеохондроз хребта розвивається за наявності двох умов: явищ декомпенсації в трофічних системах і локальних перевантажень у хребетно-руховому сегменті. Декомпенсація у трофічних системах може бути обумовлена супутніми захворюваннями, спадковими причинами та іншими чинниками. Чинниками, що сприяють дегенерації дисків, є певні види професійної діяльності, пов'язані з постійними статичними і динамічними навантаженнями на хребет, а також травми хребта. Значну, якщо не вирішальну, роль у виникненні захворювання має тривале м'язове перенапруження.

Сучасна людина відрізняється малорухливим, сидячим способом життя. З усіх м'язових груп постійне навантаження несуть тільки м'язи тулубу і шиї, які своєю невеликою, але постійною напругою зберігають і підтримують робочі і побутові пози. При наростанні втоми м'язи тулубу і шиї вже не в змозі забезпечити амортизаційну функцію, яка переходить на структури хребта. При навантаженні, що продовжується, на хребет в ньому розвиваються дегенеративно-

дистрофічні зміни, в першу чергу, у міжхребетних дисках. Постійне м'язове перенапруження спостерігається в осіб багатьох професій, пов'язаних із тривалою фіксацією робочих поз, однотипними дрібними рухами рук, а також тими, що піддаються вібрації і струсу тіла. Професійний остеохондроз нерідко виникає в осіб таких професій, як друкарки, касири, телефоністки, складальники, швачки, в'язальники, водії, оператори і т. п. Велике значення у походженні шийного остеохондрозу хребта мають також рухи головою, що виникають при гальмуванні транспорту. Постійне м'язове перенапруження призводить до погіршення кровообігу у м'язах, що оточують хребет, плечовий пояс і суглоби верхніх кінцівок.

Інший механізм розвитку остеохондрозу спостерігається у спортсменів та осіб важкої фізичної праці (шахтарі, вантажники, ковалі і т. п.). При статичних і динамічних навантаженнях на хребет (підйом грузу, штанги) або при фізичних перевантаженнях ресорних властивостей хребта (у легкоатлетичних стрибках, спортивній гімнастиці, акробатиці, стрибках на лижах із трампліну, боротьбі та ін.) в ньому розвиваються дистрофія і запальні зміни. Окрім перевантажень, на виникнення остеохондрозів у спортсменів та осіб важкої фізичної праці впливають і мікротравми, що повторюються. Дегенеративний процес починається з пульпозного ядра міжхребетного диска, яке, втрачаючи вологу і центральне розташування, може зморщуватися і розпадатися на окремі сегменти. Фіброзне кільце диску стає менш еластичним, розм'якшується, стоншується, в ньому з'являються щілини, розриви, тріщини. У випадках, коли відбувається прорив фіброзного кільця з виходом всього ядра або частини його за межі цього кільця, спостерігається грижа диска.

Наростання дегенеративних змін у диску призводить до зміни його висоти. У зв'язку з цим порушуються нормальні взаємостосунки в міжхребетних суглобах. При рухах можуть з'являтися невеликі зсуви тіл хребців по відношенню один до одного. Розвивається, так звана, нестабільність, або розпущеність хребетного сегменту. У деяких випадках в хребетних суглобах виникають підвивихи або зісковзування хребців (спондилолістез), при цьому травмується спинний мозок і його корінці.

Зниження амортизаційної функції м'язів підвищує вимогливість до опорної функції хребта. У зв'язку з цим по краях хребців у різних напрямах можуть утворюватися кісткові розростання – остеофіти. З одного боку, їх можна розглядати як позитивну компенсаторну реакцію, поліпшуючу опорну функцію хребта, проте, з іншого – коли остеофіти направлені в задньобокові відділи, вони можуть здавлювати нервові корінці та артерії, що живлять спинний мозок,

викликаючи різну клінічну симптоматику у цьому випадку.

Перші симптоми захворювання: «простріли», почуття ваги в області шиї, надплеч, попереку, оніміння пальців рук і ніг і т. п.

Ці симптоми – перша стадія захворювання – можуть періодично турбувати хворого. Спокій і лікувальні заходи швидко повертають здоров'я. Але при збільшенні дегенеративних змін у диску, несприятливих життєвих ситуаціях (стрес, підйом ваг, тривале змушене положення, різкі рухи, переохолодження) призводять до погіршення стану.

На цій стадії остеохондрозу у фіброзному кільці збільшується кількість тріщин, вони стають ширшими і глибшими, а пульпозне ядро спрямовується туди і дратує болючі рецептори, яких дуже багато у фіброзному кільці. Ці болі рефлекторно поширюються по відповідним даному сегментові м'язам, зв'язкам, суглобам (може з'явитися біль і почуття оніміння в руці або нозі). Болючий синдром виникає частіше, носить затяжний характер. Тоді говорять про враження нервових стовбурів, що виходять зі спинного мозку на рівні кожного сегмента хребта.

При подальшому прогресуванні остеохондроза може розвитися міжхребетна грижа. У цьому випадку відбувається розрив фіброзного кільця і пульпозне ядро виходить за межі диска. Утворюється грижа, що, випинаючи назад та убік, давить на корінець нерва в місці його виходу зі спинномозкового каналу, і викликає запалення, що супроводжується набряком. Грижа виникає, як правило, у запущеному стані і при недотриманні профілактичних заходів. Грижа найчастіше зустрічається у людей від 20-літнього до середнього старшого віку і досить рідко у дуже літніх. Найчастіше грижа утворюється у найбільш рухливому сегменті, на який приходиться найбільше навантаження – між 5-м поперековим і 1-м крижовим хребцями.

Також, як і при прострілі, хвороба часто виникає при нахилах з одночасним поворотом убік, нерідко у сполученні з підняттям ваг. Протягом доби з'являється сильний біль і слабкість в одній із ніг, іноді з утратою чутливості на внутрішній стороні стопи і нижньої частини гомілки або на зовнішній стороні стопи і внутрішній стороні гомілки. При рухах, кашлі, чихании, а також при натужуванні біль у спині чи нозі підсилюється і часто стає настільки інтенсивним, що хворий потребує екстреної допомоги.

УДК: 615.8

С.М. Судома,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,

Т.Г. Болотникова, к. пед. н., доцент
ПЗВО «МКУ імені Пилипа Орлика», кафедра охорони здоров'я

КРИТЕРІЇ ДІАГНОСТИКИ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ВІДНОВЛЮВАЛЬНОГО ЛІКУВАННЯ ХВОРИХ З СУДИННИМИ ПОРУШЕННЯМИ ПРИ ОСТЕОХОНДРОЗІ ШИЙНОГО ВІДДІЛУ ХРЕБТА

Остеохондроз шийного відділу хребта (ОШВХ) стоїть першому місці серед соціально значимих захворювань під час активної праці і посідає третє у загальній структурі захворюваності з тимчасової втратою працездатності, на його частку припадає до 40% неврологічної і ортопедичної патології. Це обґрунтовує пошук нових методів лікування та реабілітації пацієнтів із остеохондрозом шийного відділу хребта. Проблема медикаментозної терапії судинних уражень головного мозку далека від вирішення, оскільки лікування, що проводиться, не завжди надає очікуваний ефект. Тому з метою комплексного впливу на етіопатогенетичні фактори лікувальними клімато-фізіотерапевтичними комплексами проведено аналіз ефективності відновного лікування залежно від вихідних даних дегенеративно-дистрофічного ураження шийних хребців та кровообігу у хребетній артерії.

Обстежені хворі з клініко-неврологічними синдромами, характерними для остеохондрозу шийного відділу хребта з локальними та гемодинамічними порушеннями у вертебро-базилярному басейні (20 осіб), спрямовані на санаторно-курортну реабілітацію, віком від 25 до 74 років (середній вік 49,4±5,3 роки). Відновне лікування проводилось у реабілітаційній установі міста Одеси.

Результати досліджень показали, що клініко-неврологічний діагноз у хворих, які надійшли на відновне лікування, може бути встановлений тільки за сукупністю клінічних, неврологічних, сучасних променевих рентгенологічних методів дослідження (КТ, МРТ), ультразвукового дуплексного сканування, що дозволяють визначити порушення у кісткових структурах, вертебральних та інтракраніальних судинах та у структурі головного мозку. Зазначений принцип комплексності обстеження має лежати в основі стандартизації діагностики уражень ШВХ та диференційованого лікування.

У хворих з синдромом вертебро-базилярної недостатності в групі з екстравазальною компресією (1 гр.) санаторно-курортне лікування з комплексним застосуванням ЛФК, синусоїдальних модульованих струмів, бальнеолікування сприяло поліпшенню тонусу судин, переважно у вертебро-базилярному басейні, а при впливі на ділянку С7-Д2 у басейні ХА за рахунок зниження індексів RI

(p<0,05) та PI (p<0,05) у хребетній артерії (лівій), підвищення Vps у вертебрально-базилярному басейні. У 2 групі хворих з синдромом вертебробазилярної недостатності поліпшень кровотоку не виявлено. Зберігалося порушення кровотоку за рахунок поєднаного ураження за типом інтравазального стенозу в хребетній артерії.

Література

1. Белікова Н.О., Сущенко Л.П. Основи фізичної реабілітації в схемах і таблицях: навч.- метод. посіб. Київ: Козарі, 2009. 74 с.

2. Богдановська Н. В. Фізична реабілітація різних нозологічних груп : навч. посіб. Запоріжжя : ЗДУ, 2002. 136 с.

3. Окамото Г. Основи фізичної реабілітації : навч. посіб.; пер. Юрія Кобіва та Анастасії Добриніної. Львів : Галицька видавнича спілка, 2002. 293 с.

УДК: 615.8

О.В. Таранюк,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти,
А.О. Авраменко, д. мед. н., професор
ПЗВО «МКУ імені Пилипа Орлика», кафедра охорони здоров'я

ДЕЗИНТОКСИКАЦІЯ ОРГАНІЗМУ В КОНТЕКСТІ ГЕМОТЕРАПІЇ

В даний час роль дезінтоксикації організму, як у відносно здорових людей, так і у пацієнтів з хронічними захворюваннями переоцінити неможливо. Усі фізіологічні і тим паче патологічні процеси в організмі людини відбуваються з утворенням токсичних речовин, які за нормального функціонування дренажних і видільних систем та органів виводяться, не акумулюючись у клітині та міжклітинному просторі. Поряд із цим на сучасному етапі розвитку людства зросла кількість надходження в організм екзогенних токсинів, насамперед із водою та їжею, повітрям, косметичними та хімічними лікарськими засобами. При неспроможності органів, відповідальних за дезінтоксикацію, токсин будь-якого генезу поширюється в організмі, включається в метаболічні процеси та накопичується, тим самим знижуючи можливість адаптації та саморегуляції організму, викликаючи та посилюючи хронічні захворювання.

У зв'язку з вищесказаним мета дезінтоксикації повинна полягати не лише в елімінаційних заходах (припинення потрапляння токсинів в організм), а й у підтримці внутрішніх органів у процесі детоксикації.

Геммотерапевтична, як і гомеопатична, детоксикація заснована на підтримці та м'якій синергетичній стимуляції фізіологічних систем та органів, що сприяють підвищенню внутрішніх резервів та саморегуляції організму. Геммотерапія або меристематерапія (фітоембріотерапія) – напрям у галузі фітотерапії, в якому використовуються молоді, меристемні (недиференційовані) клітини різних рослин. Термін «геммотерапія» бере свій початок від латинського слова «gemma» – нирка, перлина. Геммоекстракти надають загальну дезінтоксикаційну та специфічну дренажну, імуномодулюючу дію, сприяють підтримці тканинного та клітинного гомеостазу, мають органотропізм, що дозволяє їх використовувати як при функціональних, так і при органічних змінах.

Для відносно здорових людей рекомендується періодичний (1-2 рази на рік) прийом геммоекстрактів за наступною схемою: екстракт соку Берези сріблястої, що діє на рівні лімфатичної та сечовивідної систем, шкіри, 2 мл (50 крапель) у невеликій кількості води за 30 хвилин до сніданку; екстракт Ясеня звичайного, що діє на рівні жовчного міхура та печінки, сечовивідної та суглобової системи, 2 мл (50 крапель) у невеликій кількості води за 30 хвилин до обіду; екстракт Горіха грецького, що діє на рівні слизових оболонок, шкіри, підшлункової залози та кишківника, 2 мл (50 крапель) у невеликій кількості води за 30 хвилин до вечері.

У пацієнтів з хронічними захворюваннями найбільш ефективна наступна геммотерапевтична схема дезінтоксикації: екстракт Смородини чорної (загальна дренажна та імуномодулююча дія), 2 мл (50 крапель) в невеликій кількості води за 30 хвилин до сніданку; екстракт соку Берези сріблястої (дренаж лімфатичної та сечовивідної систем, шкіри), 2 мл (50 крапель) невеликій кількості води за 30 хвилин до обіду; екстракт з кореня Іржі (дренаж печінки та шкіри), 2 мл (50 крапель) у невеликій кількості води за 30 хвилин до вечері. У пацієнтів з ожирінням Екстракт із паростків Оливи (дренаж печінки, регуляція жирового та вуглеводного обміну), 2 мл (50 крапель) у невеликій кількості води за 30 хвилин до вечері.

Ефективність дезінтоксикації із застосуванням геммоекстрактів підвищується при проведенні її на самому початку лікування та/або повторних курсів протягом року.

Література

1. Белікова Н.О., Сущенко Л.П. Основи фізичної реабілітації в схемах і таблицях: навч.- метод. посіб. Київ: Козарі, 2009. 74 с.

2. Богдановська Н. В. Фізична реабілітація різних нозологічних груп : навч. посіб. Запоріжжя : ЗДУ, 2002. 136 с.

Тарасов А.,
здобувач групи ФТ-20-24
Авраменко А. О., докт. мед. наук, проф.
ПЗВО «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»

АКТУАЛЬНІСТЬ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ПРИ ЗАХВОРЮВАННЯХ НА ДИТЯЧИЙ ЦЕРЕБРАЛЬНИЙ ПАРАЛІЧ

Дитячий церебральний параліч (ДЦП) – це захворювання центральної нервової системи при провідному ураженні рухових зон і рухових провідних шляхів головного мозку. Зростання захворюваності на дитячий церебральний параліч, як одного з найбільш індивідуальних захворювань психоневрологічного профілю, спонукає фахівців до більш пильної уваги щодо проблеми профілактики і лікування ДЦП.

Для дитячого церебрального паралічу характерні спазми м'язів нижніх кінцівок, контрактури, рухові порушення та інші зміни в локомоторному апараті. Відзначається підвищення сухожильних рефлексів, м'язового тонусу (гіпертонус), зниження м'язової сили і працездатності м'язів, наявність контрактур (зазвичай згинально-привідного типу) і деформацій, порушення координації рухів, стояння і ходьби, наявність мимовільних рухів, синкінезії. Нерідко при цьому захворюванні порушується психіка, з'являються розлади з боку черепно-мозкових нервів (косоокість, погіршення зору, слуху), бульбарні і псевдобульбарні параліч (розлади).

У пізній стадії, коли відновлення тієї чи іншої функції відбувається переважно за рахунок компенсаторно-пристосувальних процесів, спостерігаються вторинні дистрофічні зміни у м'язах, зв'язках, сухожиллях та інших тканинах. Виниклі на ранній стадії тонічні рефлекси, контрактури, порочні установки кінцівок, деформації та інші порушення важко піддаються відновленню, тому одним із найважливіших методів корекції при ДЦП є фізична реабілітація, яка повинна бути спрямована на формування навичок повсякденного життя. Важливо також спрямувати зусилля на те, щоб навчити дитину самостійно їсти, одягатися, користуватися ванною і туалетом. Оволодіння цими навичками може істотно полегшити обов'язки людей, які здійснюють догляд за дитиною, а також суттєво підвищити самовпевненість та самооцінку дитини. Для досягнення цієї мети необхідно впровадження нових оздоровчих технологій із використанням немедикаментозних засобів і методів фізичної культури і спорту, спрямованих на забезпечення компенсації у них дефіциту рухової активності та підвищення

фізичного розвитку.

Використовувані у наш час форми реабілітації можуть бути вдосконалені за рахунок упровадження знань про резервні можливості людини.

Дитячий церебральний параліч супроводжується обмеженням рухової активності. Ця гіпокінезія призводить до погіршення функцій усіх систем організму, а не тільки рухового апарату. Фізичні вправи зменшують шкідливий вплив гіпокінезії і є профілактикою й усуненням гіпокінетичних розладів. При вивченні сучасного стану цієї проблеми можна помітити такі суперечності: питання фізичної реабілітації дітей із ДЦП розглянуті недостатньо; формування програм і вибір засобів фізичної реабілітації відбувається без дотримання багатьох умов, у тому числі енергоємності фізичних вправ; спостерігається неузгодженість між «щадним» режимом програм фізичної реабілітації інвалідів із дитячим церебральним паралічем і недостатньою руховою активністю під час занять у процесі фізичної реабілітації.

Відтак, необхідність фізичної реабілітації при захворюваннях на дитячий церебральний параліч є безсумнівною та вимагає значної уваги сучасних фізичних терапевтів.

УДК: 615.8

Л.О. Цибіна,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Є.В. Дієв, д. мед. н.
ПЗВО «МКУ імені Пилипа Орлика», кафедра охорони здоров’я

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ РІВНЯ ФІЗИЧНОГО ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ І МОЖЛИВІ ШЛЯХИ ЙОГО КОРЕКЦІЇ

Бойові дії та інформаційні навантаження на сучасних школярів та студентів постійно збільшуються. Водночас неухильно знижується рівень рухової активності сучасної молоді. Такі зміни способу життя незмінно впливають на рівень фізичного здоров'я молодих людей.

Мета та завдання роботи. Виявити тенденції зміни рівня здоров'я сучасних першокурсників та можливості корекції цих змін засобами фізичної культури.

У дослідженні взяли участь 16 студентів 1-го курсу Коледжу ПЗВО МКУ ім. П. Орлика. Усі учасники програми вступили до коледжу після закінчення 9-го касу та спортом раніше не займалися. До контрольної групи увійшли 8 студентів, які

відвідують спортивні секції. Обстеження проводилося на початку та наприкінці навчального року.

Результати та обговорення. На початку навчального року показники рівня здоров'я в обох групах були практично однаковими: лише 2 особи як у контрольній, так і у групі порівняння, мали рівень фізичного здоров'я нижче середнього. Інші відповідно мали низькі показники рівня фізичного здоров'я.Основні параметри, що вплинули на таку оцінку – низька життєва ємність легень та недостатня сила кисті. Також 47% студентів контрольної групи та 44,4% студентів групи порівняння мали частоту пульсу у спокої більше 90 ударів за хвилину. Час відновлення пульсу після 20 присідань у більшості студентів в обох групах (88,24% у контрольній та 94,6% у групі порівняння) було в межах 3-х хвилин. Наприкінці навчального року було отримано такі результати. У групі порівняння у 3-х осіб (17,64%) був виявлено середній рівень здоров'я. У контрольній групі лише 1 особа (5,4%) змогла підвищити свій рівень здоров'я до середніх значень.

Рівень здоров'я нижче середнього у контрольній групі було виявлено у 4 осіб (29,4%), у групі порівняння – у 2-х осіб (21,6%). Інші студенти обох груп (57, 46% і 73% відповідно) формально залишилися у групі з низькими показниками рівня здоров'я. Однак кількість балів при оцінці рівня здоров'я наприкінці навчального року вище, ніж на початку, і вони наближаються до значень нижче середнього.

Висновки:

1. Переважна більшість першокурсників – випускників шкіл 9-х класів має низький рівень фізичного здоров'я.

2. Типові відхилення – знижена життєва ємність легень, недостатня мула кисті та тахікардія у спокої.

3. Заняття спортом сприяють збільшенню життєвої ємності легень та зниженню частоти пульсу у спокої. Заняття загальною фізичною підготовкою також знижують частоту пульсу у спокої, але меншою мірою сприяють збільшенню життєвої ємності легень.

4. Заняття фізичною активністю ведуть до швидкого збільшення показників фізичного здоров'я.

У зв'язку з цим є доцільним популяризація занять фізичною активністю серед старших школярів та студентів.

Література

1. Белікова Н.О., Сущенко Л.П. Основи фізичної реабілітації в схемах і таблицях: навч.- метод. посіб. Київ: Козарі, 2009. 74 с.

2. Богдановська Н. В. Фізична реабілітація різних нозологічних груп : навч. посіб. Запоріжжя : ЗДУ, 2002. 136 с.

УДК: 615.8

С.О. Шапарь,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти,
А.О. Авраменко, д. мед. н., професор
ПЗВО «МКУ імені Пилипа Орлика», кафедра охорони здоров'я

АРОМАТЕРАПІЯ ЯК МЕТОД СИСТЕМНОГО ОЗДОРОВЛЕННЯ

У статті проводиться концептуальний аналіз розвитку напряму ароматерапії на основі наукових фактів та історичних даних. Розглянуто історію виникнення напряму ароматерапії на зорі людської цивілізації, подальшу еволюцію знань та методів ароматерапії, їх поширення у різних сферах життєдіяльності людини з доісторичних часів до нашого часу.

Ароматерапія, як будь-який напрямок, що стає популярним, поступово обростає своїми легендами і міфами. Ці легенди переходять з одних інформаційних джерел в інші, тиражуються засобами масової інформації, що призводить в результаті до втрати істинного сенсу і ключових понять і, коли справа стосується засобів і способів лікування, загрожує серйознішими наслідками.

Сучасний термін «ароматерапія» – неологізм, він не зустрічається в жодному з тлумачних словників української мови. Ароматерапія – різновид альтернативної медицини, в якій використовується вплив на організм летких ароматичних речовин, які отримують переважно з рослин.

Необхідно відзначити, що сучасний термін «ароматерапія» сформувався набагато пізніше і вперше згадувався наприкінці XIX – на початку XX століття як результат досліджень у галузях медицини, біофізики, де відзначалися особливі корисні властивості натуральних ароматичних есенцій у профілактиці та лікуванні різних захворювань, що мають вірусну та бактеріологічну. природу, в їх унікальних якостях щодо корекції та гармонізації станів нервової системи та психоемоційної сфери людини.

У давні епохи, до введення цього терміну ароматерапія являла собою комплекс знань і технологій про виробництво і використання натуральних квіткових еліксирів (або ефірних есенцій). Ці знання використовувалися в

найрізноманітніших сферах діяльності суспільства протягом багатьох тисячоліть: косметологія – використання різних складів для краси, покращення стану шкіри, омолодження; лікування, профілактика хвороб; ароматизація їжі, вина для збільшення терміну придатності, покращення смакових властивостей; бальзамування тіла; платіжний засіб при розрахунках.

В результаті багаторічних наукових пошуків, аналізу історичних документів, зустрічей, спілкування та обміну досвідом з носіями знань у галузі виробництва ефірних олій, фахівцями у галузі давніх сакральних знань країн Європи, Сходу, Азії була сформована своя, особлива система роботи з ефірними оліями, принципи складання спеціальних формул та складів за початковими, давніми рецептами.

Науковий та аналітичний підхід до стародавніх знань та сакрально-езотеричних традицій дозволяє отримувати реальні результати та доведений практичний ефект від використання формул сакральної ароматерапії у звичайному повсякденному житті сучасними світськими людьми без будь-якої їхньої особливої орієнтації в езотерико-окультну область.

Література

1. Белікова Н.О., Сущенко Л.П. Основи фізичної реабілітації в схемах і таблицях: навч.- метод. посіб. Київ: Козарі, 2009. 74 с.

2. Богдановська Н. В. Фізична реабілітація різних нозологічних груп : навч. посіб. Запоріжжя : ЗДУ, 2002. 136 с.

УДК: 615.8

І.В. Юдіна,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Т.Г. Болотникова, к. пед. н., доцент
ПЗВО «МКУ імені Пилипа Орлика», кафедра охорони здоров’я

ПРОФІЛАКТИКА ТА РЕАБІЛІТАЦІЯ НОВОНАРОДЖЕНИХ З ПЕРИНАТАЛЬНИМ УРАЖЕННЯМ ЦНС В УМОВАХ ДИТЯЧОЇ ПОЛІКЛІНІКИ

Актуальність. Необхідною умовою охорони здоров'я новонароджених високого неврологічного ризику та підвищення якості життя цієї категорії дітей є розробка та впровадження сучасних організаційних та медичних технологій

профілактики, діагностики та реабілітації в умовах первинної медичної допомоги.

Мета. Впровадження «Програми профілактики, зниження інвалідності та реабілітації новонароджених високого неврологічного ризику в умовах дитячої поліклініки та вдома (починаючи з періоду новонародженості)».

Під наглядом знаходяться новонароджені з перинатальним ураженням ЦНС, в тому числі з низькою та екстремально низькою масою тіла при народженні (НМТ та ЕНМТ) - відвідувачі дитячої поліклініки, інформація про взята з поліклініки при Обласній дитячій лікарні м. Миколаєва (25 дітей, містить 37 позицій у вербально-цифровому позначенні). Для прогнозування результатів ПП ЦНС дітей високого неврологічного ризику використано комплекс математико-статистичних методів та спеціально розроблене програмне забезпечення.

Для корекції ПП ЦНС у роботу поліклініки впроваджено технологію «Індивідуальна корекція, абілітація та реабілітації новонароджених високого неврологічного ризику, у тому числі з НМТ та ЕНМТ, з використанням кондуктивних методів» (ІКАР).

Результати та висновки. Інформація бази даних дозволяє своєчасно організувати та провести комплекс медико-профілактичних заходів, розробити індивідуальні комплексні діагностичні та лікувально-корекційні програми для запобігання несприятливим віддаленим результатам захворювань, пов'язаних з перинатальним періодом. База даних використовується для оптимізації практичної діяльності поліклініки, а також навчання персоналу (майстер-класи).

Встановлено статистично достовірні терміни початку раннього втручання в амбулаторних умовах та вдома для досягнення сприятливого результату, а також зв'язок між показниками стану дітей з ПП ЦНС, у тому числі з НМТ та ЕНМТ у неонатальному періоді з досягненням навичок психомоторного розвитку на першому році життя та подальшою соціалізацією дитини.

Технологія ІКАР забезпечує вирішення завдань профілактики, абілітації та реабілітації психомоторних порушень з використанням сучасних методів відновлювальної та корекційної медицини, що застосовуються на донозологічному етапі (раннє втручання). Її застосування в умовах дитячої поліклініки та вдома у дітей з ПП ЦНС дозволило досягти приросту навичок статико-моторного розвитку в середньому до 15 місяців (навичка самостійної ходьби), а за показником «дрібна моторика пензля» (навичка розкриття кисті та формування долонного захоплення) – у середньому до 5,5 місяців. У 13 дітей, що досягли року, прогнозується сприятливий результат ПП ЦНС.

За нашою участю розроблено нові методичні підходи до роботи з медичною документацією, що змінюють маршрут пацієнта, програми семінарів навчання

персоналу (медичного та немедичного) та батьків.

Література

1. Окамото Г. Основи фізичної реабілітації : навч. посіб. Львів : Галицька видавнича спілка, 2002. 293 с.

2. Основи діагностичних досліджень у фізичній реабілітації : навч. посіб. / Т. Бойчук, М. Голубєва, О. Левандовський та ін. Львів : ЗУКЦ, 2010. 240 с.

УДК: 615.8

S.Yehorova,
educator of another (master's) level of higher education,
V. Dymo, candidate of medical sciences
Pylyp Orlyk International Classical University, department of health protection

UNDERSTANDING PSYCHOTHERAPY AND BALNEOLOGY FOR HYPERTENSION ILLNESS

Purpose of the study. Increasing the effectiveness of therapeutic measures and rehabilitation methods for patients with hypertension using psychotherapeutic mediation and potentiation in the formation of healthy lifestyle modifications.

Tasks. To develop diagnostic and therapeutic approaches to the management of patients with second-degree hypertension in sanatorium-resort and outpatient settings. Optimization of treatment by prescribing psychotherapeutic potentiation and mediating balneotherapy using the example of sodium chloride pine baths and group psychotherapy.

Material and methods. 19 patients with second-degree hypertension were analyzed for changes in 24-hour blood pressure monitoring, heart rate variability, and psychometric tests (SAN questionnaire, Spielberger-Khanin scale, SF-36 quality of life questionnaire, frustration indicator of quality of life, visual analogue scale of disturbed personality relationships).

Research results. Based on the results of a clinical study 19 for patients with hypertension, a clinical and physiological basis for a new complex of psychophysical rehabilitation in sanatorium-resort conditions has been developed. All patients were divided into 4 groups according to treatment methods: group №1 received basic therapy; gr. №2 – against the background of basic therapy – group psychotherapy; gr. №3 – against the background of basic therapy, balneotherapy with psychotherapeutic effects; gr. №4 – against the background of basic therapy – group psychotherapy, balneotherapy and psychotherapeutic influence. Pine baths were used in mineral water by mineralizing

salts for 15 minutes every other day. To optimize methods of rehabilitation of patients with hypertension, an auditory

a psychotherapeutic method for mediating and potentiating the therapeutic effect of pine baths, in the form of a procedure using radio technology. Comparison of initial indicators and their changes in dynamics were revealed by a decrease in average blood pressure values in general per day in all groups of patients ($p<0.05$). The indicators of psycho-emotional status changed according to the test results with the greatest dynamics in group No. 4 ($p<0.05$). Analysis of correlation relationships between groups showed that the questionnaire questions correlate with each other within their scale ($p<0.01$), and have higher correlation coefficients with their own scales than with other scales ($p<0.01$; $r=0.4-0.8$), as well as with somatic symptoms in group 4.

Conclusions. An integrated approach with the use of psychotherapy in the treatment of patients with hypertension in a sanatorium with an etiological, symptomatic and preventive focus is substantiated. The use of psychotherapeutic effects in recordings in all forms of sanatorium-resort treatment with preliminary preparation of patients.

References:

1. Elisabeth Gass, Katherine Refshauge. Musculoskeletal Physiotherapy: Its Clinical Science and Evidence-Based Practice / Elsevier. 2004, 320 p.

СЕКЦІЯ 4
ПСИХОЛОГІЯ

Антошкін Олексій,
здобувач вищої освіти групи ПС-20-24,
Євдокимова Н. О., докт. психол. наук, проф.
ПЗВО «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»

РИЗИКИ СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЬСТВА НАД ПІДЛІТКАМИ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

У процесі спілкування у соціальних мережах створюється особливий простір (віртуальна реальність) із характерним для нього видом спілкування, де виникають нові правила та закони [2].

Через велику кількість некерованої інформації та вагомий вплив соціальних мереж, з'являються явища, які несуть в собі ризики зіткнутися з сексуальним насильством у соціальних мережах. Соціальні мережі забезпечують можливість анонімної комунікації з незнайомими людьми з усього світу, що може призвести до зустрічей, які не завжди є безпечними. Користувачі соціальних мереж можуть бути об'єктом зловмисного підходу соціопатів, які шукають свої жертви серед підлітків. Злочинці можуть приховувати свою справжню особу, використовуючи фальшиву інформацію та зображення [1].

Ще одним ризиком є публікація дітьми особистої інформації на публічних сторінках своїх профілів. Ця інформація може використовуватися злочинцями для створення профілю жертви або для здійснення фішингових атак.

Один із чинників, які зробили соціальні мережі небезпечним місцем для підлітків, – це доступність інтернету та мобільного зв'язку. За даними ЮНІСЕФ, у 2020 році більше половини населення світу мало доступ до Інтернету. Це дає можливість підліткам із великої кількості країн використовувати соціальні мережі для спілкування з іншими. Однак вони можуть також стати жертвами різних форм сексуального насильства, які стали поширеними в інтернеті. Наприклад, відомо, що деякі злочинці використовують соціальні мережі для контакту зі своїми жертвами та змушують їх до сексуальної активності через спілкування в інтернеті. Також соціальні мережі можуть використовуватися для поширення порнографії та відеоматеріалів із сексуальним вмістом, що стає проблемою,

особливо для дітей та підлітків [3].

Соціальні мережі стали основними джерелами поширення сексуального контенту. За даними Міжнародного центру дослідження дітей та підлітків, понад 20% дітей у віці від 11 до 16 років повідомили, що їм пропонували зняти для незнайомців відверті фото або відео [5].

Сексуальне насильство у соціальних мережах відноситься до форми цифрового насильства, коли використанням соціальних медіа-інструментів порушується сексуальна недоторканість та безпека індивіда. Це може включати надсилання непристойних повідомлень, фото чи відео, шантаж, розповсюдження інтимної інформації без згоди особи, домагання та сексуальну та іншу форму знущання через соціальні мережі.

Наприклад, одним із відомих прикладів сексуального насильства у соціальних мережах є ситуація з хештегом #МеТоо, який почав набирати популярність у 2017 році. Жінки та дівчата по всьому світу почали ділитися своїми історіями про сексуальне насильство та домагання, зокрема через соціальні мережі. Це показало широкий розмах проблеми та створило обговорення про необхідність боротьби з сексуальним насильством, оскільки сексуальне насильство у соціальних мережах має серйозні наслідки для жертв, такі як: психологічна травма, пошкодження самооцінки, стигма та інші негативні наслідки для загального самопочуття та життєвої якості жертв насилля.

Схарактеризуємо форми сексуального насильства у соціальних мережах.

Секстинг (sexting) – це спосіб листування, у процесі якого відбувається обмін або пересилання інтимних фото чи відвертих повідомлень, добровільно або ж у якості шантажу.

Секстинг є досить поширеною практикою серед підлітків, і на жаль, вона має неприємні наслідки. Одним із найбільших ризиків є можливість шантажу, коли відправник стає жертвою власного контенту. Наприклад, зловмисники можуть погрожувати поширенням фото або відео, якщо відправник не зробить щось, що вимагається зловмисником.

Крім того, секстинг може мати негативний вплив на емоційний стан та самооцінку підлітка. Відправник може відчувати стрес, страх та сором після відправлення контенту, а також стати об’єктом глузування і тисків соціального оточення.

Одним зі способів запобігти негативним наслідкам секстингу є навчання підлітків безпечній інтернет-поведінці. Необхідно пояснити, що секстинг може мати неприємні наслідки та навчити підлітків, як правильно захищати свою приватність в інтернеті. Також важливо розповісти їм про те, які наслідки можуть

мати дії в мережі і яким чином їх можна уникнути [4].

Грумінг є ще однією формою онлайн сексуального насильства, яку можуть зазнати діти та підлітки у соціальних мережах.

Грумінг (англ. grooming) – це процес, коли доросла особа встановлює емоційний контакт із дитиною або підлітком з метою отримання їхньої довіри і залучення до сексуальної взаємодії. Цей процес може відбуватися в інтернеті через соціальні мережі, чати, форуми, а також у реальному житті, наприклад, у школі чи на вулиці.

Підлітки можуть стати жертвами грумінгу, якщо їхні соціальні мережі не захищені належним чином. Грумери можуть встановлювати контакт із дітьми під час онлайн-ігор, обговорення або за допомогою підроблених профілів усоціальних мережах. Вони можуть використовувати техніки маніпулювання, щоб налагодити контакт та втертися у довіру, залучити увагу, надати підтримку та посилити емоційний зв'язок.

Грумінг може мати серйозні наслідки для підлітків, включаючи емоційну та психологічну травму, втрату приватності та можливість стати жертвою сексуального насильства. Ось деякі наслідки грумінгу:

1. Емоційна травма: підлітки, які піддаються грумінгу, можуть відчувати емоційну травму, страх, тривогу, відчуття ганьби та почуття провини.

2. Психологічні наслідки: грумінг може мати серйозні психологічні наслідки для підлітків, включаючи депресію, тривогу та почуття відчуження.

3. Втрата приватності: грумери можуть вимагати від підлітків надсилання знімків своєї інтимної зони, що може призвести до витоку цих фотографій в інтернет.

4. Сексуальне насильство: підлітки, які піддаються грумінгу, можуть стати жертвами сексуального насильства або експлуатації віртуальними злочинцями.

Оскільки грумінг є складним і прихованим процесом, його важко виявити. Але діти та підлітки, які часто бувають в Інтернеті, повинні бути особливо обережними. Важливо, щоб батьки і вчителі викладали дітям правила безпеки в Інтернеті, розповідали про можливі ризики, навчали їх відрізняти добро і зло, а також встановлювали контроль над використанням соціальних мереж і Інтернету загалом [6].

Доксинг – це практика публікації особистої інформації про людину в Інтернеті без її згоди з метою її зневажання чи шантажу. Це може включати розкриття адреси, номера телефону, електронної пошти, фотографій або відео. Доксинг може мати серйозні наслідки, такі як втрата роботи, стигма або навіть насильство [7].

Доксинг є особливо небезпечним для підлітків, оскільки вони дуже вразливі і можуть стати жертвами цієї практики через свою недосвідченість і незахищеність в інтернеті.

Основні ризики та наслідки доксингу для підлітків:

1. Втрата приватності: доксинг може призвести до розголошення особистої інформації про підлітка, такої як адреса, номер телефону, електронна пошта або фотографії, що призведе до втрати приватності та може мати серйозні наслідки.

2. Кібербулінг: доксинг може стати формою кібербулінгу, який може призвести до пошкодження самооцінки, психологічної травми та інших негативних впливів на здоров'я.

3. Шантаж: після розголошення особистої інформації, хакери можуть вимагати від підлітка різні послуги, гроші чи інші послуги.

4. Соціальна стигма: доксинг може призвести до соціальної стигми та ізоляції від соціальних груп.

5. Фізична небезпека: доксинг може призвести до фізичної небезпеки, наприклад, якщо розголошена інформація містить адресу підлітка.

Оскільки доксинг є серйозною загрозою для підлітків в Інтернеті, важливо підтримувати дискусію з ними про цю проблему та використовувати інструменти та ресурси для захисту від цієї небезпеки.

Література

1. Лютий, В. П. (2004). Соціальна профілактика негативних явищ у дитячому і молодіжному середовищі: навч. посіб. Київ: Акад. пр. і соц. відносин. 42 с.

2. Сексуальне насильство над дітьми та сексуальна експлуатація дітей в Інтернеті в Україні / О. Овчар та ін. (2020). 124 с. URL: https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2021/03/Zvit-Seksualne-nasylstvo-nad-ditmy-ta-seksualna-ekspluatatsiya-ditej-v-Interneti-v-Ukrayini.pdf.

3. Чернецька, С. Дитячі фото в соцмережах: мило чи небезпечно? *MEDIASAPIENS*. URL: https://ms.detector.media/media-i- diti/post/16636/2016-05-23-dytyachi-foto-v-sotsmerezhakh-mylo-chy- nebezpechno/.

4. Hinduja, S., Patchin, J. (2022). Teen sexting: a brief guide for educators and parents: навчальний посібник. Cyberbullying Research Center. 10 p. URL: https://cyberbullying.org/sexting-a-brief-guide-for-educators-and-parents.

5. O'neill, B. (2023). The influence of social media on the development of children andyoung people. Policy Department for Structural and Cohesion Policies, European Parliament. 84 p. URL:

https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/733109/IPOL_STU(2023) 733109_EN.pdf.

6. Online grooming crimes have risen by more than 80% in four years. *NSPCC*. URL: https://www.nspcc.org.uk/about-us/news-opinion/2022/online-grooming- crimes-rise/.

7. Rafter, D. What is doxing? *NortonLifeLock*. URL: https://us.norton.com/blog/privacy/what-is-doxing

Афтеній Марія,
здобувачка вищої освіти групи ПС-20-24,
Євдокимова Н. О., докт. психол. наук, проф.
ПЗВО «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»

ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ ПОВЕДІНКИ ЛЮДЕЙ У КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЯХ

Характер поведінки людини у конфлікті залежить як від об'єктивних умов протікання конфлікту, так і від соціальних характеристик учасників конфлікту, зокрема гендерних розбіжностей.

Гендерні розбіжності – розбіжності поведінки, пов'язані зі статтю учасників конфлікту, обумовлені взаємними непорозуміннями, розходженнями інтересів, цінностей і підходів до розв'язання проблем, що виникають.

Визначаючи особливості поведінки чоловіків та жінок у конфлікті, варто звернути увагу на значущість спілкування для кожної статі.

Жінки високо цінують відносини між людьми, що проявляється у високій значущості спілкування для жінок. Наявна вже у дітей молодшого ясельного віку (1,5 року) статева емоційна диференціація (велика емоційність дівчаток) і відмінності в інтересах впливають і на відмінності спілкування дітей чоловічої і жіночої статі. Так, граючи в дитячому саду, хлопчики виявляють цікавість до предметів, а дівчатка – до особистісних взаємин. Дівчатка виявляють більше відповідальності і «материнської поведінки» стосовно інших дітей.

У будь-якому віці дівчатка частіше хлопчиків бувають задіяні у «соціальних» іграх за участю інших дітей. Значна заклопотаність дівчаток своєю зовнішністю і манерами поведінки є непрямим проявом їхнього інтересу до думки про себе оточуючих. Дівчатка задають батькам більше запитань про соціальні

відносини. Внаслідок цього дівчатка більше готові до спілкування, ніж хлопчики.

Велика значущість спілкування для жінок підкреслюється і тим фактом, що у людей у віці від 70 до 90 років товариськість дає високу позитивну кореляцію з переживанням щастя саме жінками, але не виявляє такого ж зв'язку у чоловіків.

Серед дівчаток, що дружать, відносини більш довірливі, ніж серед хлопчиків. У дівчаток близькі дружні відносини з протилежною статтю зав'язуються раніше, ніж у хлопчиків. Ця ж тенденція зберігається й у дорослих.

Ввідносини між чоловіками характеризуються знаною конфліктністю і змагальністю. Конфліктні відносини між собою хлопчики з'ясовують за допомогою сили, відкидаючи більш слабкого. Конфліктні ситуації між дівчатками вирішуються на емоційному рівні, у суперечках, бойкотуванні. Вони частіше «наговорюють» одна на одну. Серед дівчаток поширені ніжні прізвиська, тоді як хлопчики за основу кличок беруть фізичні особливості або прізвища.

Жінки гірше справляються з емоційними проблемами і труднощами, сильніше переживають сімейні й особисті конфлікти.

Жінки, відчуваючи пригніченість, прагнуть думати про можливі причини свого стану. Ця реакція «ретельно обміркувати» приводить до нав'язливого фокусування на проблемі і збільшує вразливість жінки стосовно стрес-фактору. Чоловіки, навпаки, намагаються відгородитися від депресивних емоцій, концентруючи на чомусь іншому, наприклад здійснюючи фізичну активність, щоб таким способом розрядити негативну напругу, що виникла.

У конфлікті також відрізняються і види психологічного захисту, які обирають жінки і чоловіки. Спостерігаються достовірні відмінності між юнаками і дівчатами щодо виразності деяких видів психологічного захисту. У дівчат більше виражений захисний механізм по типу компенсації, реактивного утворення, регресії і проєкції, у юнаків – витіснення і заперечення. Оскільки реактивне утворення має на увазі підміну негативного імпульсу або почуття на соціально схвалюване, то дівчата частіше приховують від самих себе мотив власної поведінки. У юнаків цей вид захисту має найменше значення, у той час як у дівчат на останньому місці як спосіб захисту стоїть витіснення.

Таким чином, ми бачимо, що поведінка жінок та чоловіків значно відрізняється у вирішенні конфлікту – вони по-різному сприймають цілі спілкування, для них різна цінність самого конфлікту і вони відрізняються у стратегії вирішення гострих ситуацій.

Бондаренко Альона,
здобувачка вищої освіти групи ПС-20-24,
Євдокимова Н. О., докт. психол. наук, проф.
ПЗВО «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ДО ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Дистанційне навчання передбачає використання таких засобів, методів, організаційних форм навчання, а також форм взаємодії вчителя і учнів, які реалізуються засобами інформаційних мереж та інформаційних і комунікаційних технологій.

Головними перевагами дистанційної форми навчання є: доступність всім верствам населення; відсутність необхідності відвідувати уроки; демократичний зв'язок «вчитель-учень»; комплексне програмне забезпечення; провідні освітні технології; індивідуальний процес навчання; гнучкі консультації.

Дистанційне навчання у молодшій школі дає учням можливість цілодобового доступу до навчальних матеріалів, постійну підтримку і консультації вчителів, онлайн перегляд відеоматеріалів, віртуальні тренажери та інші технологічні рішення для забезпечення ефективного процесу навчання.

Проте, поряд із позитивними моментами, у дітей виникають і деякі труднощі в їх адаптації до дистанційного навчання, яке неможливе без наявності їх мотивації і усвідомленості.

Молодшим школярам перешкоджає здобувати дистанційну освіту невміння точно й зрозуміло висловлювати свої думки, а також труднощі з коротким формулюванням та стислим аргументуванням своєї позиції (більш всього відчувається в чатах та відео-конференціях). Ще одна проблема цього напряму пов'язана з тим, що основа дистанційного навчання – письмова, це обмеження молодшого школяра щодо викладання своїх знань у словесній формі [1].

Щодо шляхів успішної адаптації дітей до навчання у дистанційному форматі: по-перше, повинні бути включені заходи, які сприяють інтерактивній участі учнів початкової школи в освітньому процесі; по-друге, робота учнів початкової школи повинна бути добре спланована, що допомагає створити сприятливе соціальне середовище.

Розроблена нами система успішної адаптації молодших школярів в умовах дистанційного навчання включає чотири групи чинників: індивідуально-психологічні характеристики особистості дитини, психо-дидактичні

характеристики навчального матеріалу, організаційні чинники та особливості взаємодії дитини з педагогом. Наведемо їх загальний абрис.

Індивідуально-психологічні характеристики школяра – це особливості його пізнавальної, емоційно-вольової та мотиваційної сфери особистості, а також Я-концепції. До пізнавальних компонентів ми відносимо рівень інтелекту, рівень розвитку мислення, пам'яті, уваги та мовлення. До емоційно-вольових аспектів особистості ми відносимо вміння до саморегуляції власної діяльності, зокрема силу волі, здатність до самодисципліни. Мотиваційний компонент адаптації дитини до дистанційного навчання полягає у наявності пізнавального мотиву навчання, інтересу дитини до вивчення нового, засвоєння знань, формування умінь та навиків. У компонент Я-концепції ми включаємо самооцінку дитини, самосприйняття та самоставлення. Виділені нами індивідуально-психологічні характеристики молодшого школяра є безумовно важливими для усіх форматів організації навчання, як дистанційного, так і стандартного, оскільки дистанційне навчання має таку ж структуру, як і традиційне (навчальні дії, навчальні задачі, дії контролю та оцінки), що і обґрунтовує важливість уключення індивідуальності дитини і до чинників адаптації до дистанційного навчання.

Три інші групи чинників є унікальними для дистанційного формату. Зокрема до організаційних чинників ми відносимо такі аспекти, як наявність технічного забезпечення у дитини (окремого планшету, ноутбуку або стаціонарного комп'ютера), наявність робочого місця, тиші. Цей чинник суттєво впливає на комфортність навчання, відповідно, відсутність окреслених умов ускладнюватиме процес адаптації дитини до дистанційного навчання. Також сюди відносимо вдалий вибір платформ для спілкування з учнями (Telegram, WhatsApp, Viber, Facebook тощо), проведення занять (Zoom, Google Meet) та перевірки завдань (Moodle, Google Classroom).

Психо-дидактичні чинники стосуються якості навчальних програм, організації уроку з урахуванням того, що діти перебувають за комп'ютером. Побудова уроків таким чином, коли враховуються санітарно-гігієнічні умови, гармонійне поєднання індивідуальних завдань із заняттями у режимі реального часу.

Також доцільно розглядати особливості взаємодії дитини з педагогом, зокрема особливості стилю спілкування, взаємодії з учнями. Наприклад, виділяють три основні стилі спілкування з дітьми – авторитарний (орієнтація педагога на власне бачення освітнього процесу, відсутність урахування інтересів, бажань учнів), демократичний (орієнтація на потреби учнів, забезпечення участі учнів у плануванні та організації освітнього процесу, врахування їх думки),

ліберальний (відсутність ведучої ролі педагога, потакання бажанням дітей, відсутність авторитету та лідерства, прийняття рішень покладається на учнівський колектив).

Усі схарактеризовані чинники суттєво впливають на процес адаптації дітей до дистанційного навчання.

Література

1. Ашиток Н. І. Морально-ціннісний потенціал мовної картини світу в освітньому аспекті. *Людинознавчі студії: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені І. Франка*. Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ ДДПУ. 2010. Випуск 21. Педагогіка. С. 76- 86.

Бондаренко Ганна,
здобувачка вищої освіти групи ПС-20-24,
Євдокимова Н. О., докт. психол. наук, проф.
ПЗВО «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»

.

ДЕСТАБІЛІЗУЮЧИЙ ВПЛИВ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ

На всіх етапах розвитку дитини в сім'ї на неї чинять постійний вплив різні чинники сімейного середовища, в тому числі стиль сімейного виховання. Він може чинити як оздоровчий вплив на виховну функцію сім'ї, так і дестабілізуючий вплив, створюючи різні проблеми для сім'ї, її членів та оточення.

Стиль – прийоми, способи, методи будь-якої роботи, діяльності, манери поведінки. Стосовно виховання – це типова стратегія поведінки батьків із дитиною. Батьки користуються безліччю прийомів виховання і, залежно від ситуації, від самої дитини, від її поведінки в даний момент і культури, якій вони належать.

Найбільш типовими порушеннями у правилах сімейного виховання вважаються [3]:

1) *Запозичена гіперпротекція.* Дитина знаходиться в центрі сім'ї, яка прагне до максимального задоволення її потреб. Для батьків характерні прагнення «поглинути» дитину, захистити її від усіх труднощів, потурання всім її примхам. При подібному вихованні у дитини розвиваються демонстративні риси характеру, хвороблива уразливість, підозріливість, упертість, агресивність. Це робить її незговірливою серед однолітків, тобто утруднюється соціальна адаптація.

За такого стилю виховання може проявлятися неадекватність разом із

завищеною самооцінкою. Це відбувається в сім'ї, де дитину часто хвалять, і за дрібниці і досягнення дарують подарунки (дитина звикає до матеріальної винагороди). Дитину карають дуже рідко, система вимог дуже м'яка.

Другий варіант – демонстративність – особливість особистості, пов'язаної з підвищеною потребою в успіху й увазі до себе оточуючих. Джерелом демонстративності зазвичай стає недолік уваги дорослих до дітей, які відчувають себе в сім'ї закинутими, «недолюбленими». Буває, що дитині виявляється достатня увага, а вона її не задовольняє в силу гіпертрофованої потреби в емоційних контактах. Завищені вимоги до дорослих пред'являються не бездоглядними, а навпаки, найбільш розпещеними дітьми. Така дитина буде домагатися уваги, навіть порушуючи правила поведінки. («Краще нехай лають, аніж не помічають»). Завдання дорослих – обходитися без нотацій і повчань, як можна менш емоційно робити зауваження, не звертати увагу на дрібні провини і карати за значні [1]. Це значно важче для дорослого, ніж дбайливе ставлення до тривожної дитини.

Якщо для дитини з високою тривожністю основна проблема – постійне несхвалення дорослих, то для демонстративної дитини – недолік похвали.

2) *Домінуюча гіперпротекція.* Дитина також у центрі уваги сім'ї, але батьки ставлять перед нею численні обмеження, заборони, зловживають контролем. Наслідками такого виховання є формування у дитини таких якостей особистості, як залежність від оточуючих, відсутність самозахисту, скрупульозне проходження певних правил і зайва поступливість.

Діти, у яких занижена самооцінка, невдоволені собою. Це відбувається у сім'ї, де батьки постійно засуджують дитину, або ставлять перед нею завищені завдання. Дитина відчуває, що вона не відповідає вимогам батьків.

Діти з низьким рівнем домагань і низькою самооцінкою не претендують на багато що ні в майбутньому, ні в сьогоденні. Вони не ставлять перед собою високих цілей і постійно сумніваються у своїх можливостях.

Особистісною особливістю в цьому віці може стати тривожність. Висока тривожність набуває стійкості при постійному невдоволенні з боку батьків. Через наростання тривожності і пов'язаної з нею низької самооцінки знижуються досягнення, закріплюється неуспіх. Невпевненість у собі призводить до низки інших особливостей – бажання бездумно слідувати вказівкам дорослого, діяти тільки за зразками і шаблонами, остраху виявити ініціативу, формального засвоєння знань і способів дій.

Дорослі, невдоволені падаючою продуктивністю роботи дитини, все більше і більше зосереджуються на цих питаннях у спілкуванні з нею, що посилює

емоційний дискомфорт. Виходить замкнуте коло: несприятливі особистісні особливості дитини відбиваються на її діяльності, низька результативність діяльності викликає відповідну реакцію оточуючих, а ця негативна реакція, у свою чергу, посилює сформовані у дитини особливості [2]. Розірвати це коло можна, змінивши установки та оцінки батьків. Близькі дорослі, концентруючи увагу на найменших досягненнях дитини, не засуджують її за окремі недоліки, знижують рівень її тривожності, і цим сприяють успішному виконанню завдань.

3*) Емоційне відкидання дитини*. Виховання по типу «Попелюшки», надмірне реагування з боку батьків на незначну поведінку, ігнорування потреб дитини. Це призводить, природно, до невротичних розладів. За такого варіанту можливий відхід від реальності. Спостерігається у тих випадках, коли у дітей демонстративність сполучається з тривожністю. Ці діти теж мають сильну потребу в увазі до себе, але реалізувати її не можуть завдяки своїй тривожності. Вони мало помітні, побоюються викликати несхвалення своєю поведінкою, прагнуть до виконання вимог дорослих. Незадоволена потреба в увазі призводить до наростання ще більшої пасивності, непомітності, що ускладнює і так недостатні контакти. При заохоченні дорослими активності дітей, прояві уваги до результатів їхньої навчальної діяльності і пошуках шляхів творчої самореалізації досягається відносно легка корекція їхнього розвитку.

4) *Гіпертрофована моральна відповідальність батьків* за дитину перед оточуючими. Високі вимоги, недостатня увага до стану дитини, часте використання покарань. У таких батьків дитина завжди неправа. Тому у неї з'являється нерішучість у спілкуванні з однолітками, схильність до сварок, самоагресія, гіпертрофоване почуття провини.

5) *Гіпопротекція*. Дитина надана сама собі, батьки її не контролюють, не цікавляться нею. Тому для дитини характерні нестійкий тип поведінки, слабка воля.

У сім'ях, де ростуть діти з високою, але не із завищеною самооцінкою, увага до особистості дитини (її інтересів, смаків, стосунків із друзями) поєднується з достатньою вимогливістю. Тут не вдаються до принизливих покарань й охоче хвалять, коли дитина того заслуговує. Діти з заниженою самооцінкою (не обов'язково дуже низькою) користуються більшою свободою, але ця свобода, по суті, - безконтрольність, результат байдужості батьків до дітей і один до одного.

Батьки задають і вихідний рівень домагань дитини – те, на що вона претендує в освітній діяльності та відносинах. Діти з високим рівнем домагань, завищеною самооцінкою і престижною мотивацією розраховують тільки на успіх.

Їхні уявлення про майбутнє настільки ж оптимістичні.

Література

1. Владин В.З. Гармония семейных отношений. Алматы, 2007. 282 с.
2. Докторович М. О. Неповна сім'я: Особливості роботи соціального педагога. К.: Шк. Світ, 2010. 128 с.
3. Седих К. В., Моргун В. Ф. Делінквентний підліток. К.: Видавничий Дім «Слово», 2015. 272 с.

Височина Тетяна,
здобувачка вищої освіти групи ПС-20-24,
Євдокимова Н. О., докт. психол. наук, проф.
ПЗВО «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»

ВПЛИВ ВІЙНИ НА ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ВИМУШЕНО ПЕРЕМІЩЕНИХ УКРАЇНЦІВ В НІМЕЧЧИНІ

Актуальність дослідження означеної проблематики обумовлена розширенням розуміння наслідків війни для психічного здоров'я в умовах післяконфліктного суспільства.

Вплив війни на психічне здоров'я осіб, які були вимушено переміщені, представляє собою складне та багатоаспектне явище, яке можна розглядати шляхом дослідження його компонентів. На основі результатів нашого дослідження пропонуємо авторську модель впливу війни на психічне здоров'я, яка охоплює соціально-демографічний склад, умови перебування в місці переміщення, зміст травмогенних подій, реакцію на травмогенні події, протективні чинники, епідеміологію, етіологію та перебіг психічних розладів, а також систему турботи про психічне здоров'я країни.

Наведемо короткий абрис складових моделі.

1. Соціально-демографічний склад групи вимушено переміщених осіб в Німеччині. Було розглянуто соціально-демографічний профіль вимушено переміщених українців в Німеччині за такими критеріями: стать, вік, наміри та чинники впливу на рішення повернення до України, найбільш ефективні заходи для повернення вимушених переселенців в Україну.
2. Умови перебування в місці вимушеного переміщення.

Законодавство Німеччини надає право на працю, освіту, оплачуване житло, соціальні виплати та інші соціальні пільги [1]. Соціальна політика зорієнтована на інтеграцію біженців, на що відводиться частка бюджету [2].

3. Система турботи про психічне здоров'я країни.

Мережа служб психосоціальної підтримки включає консультації через Інтернет, телефонні консультації, психотерапію та послуги психіатра. Однак значна частка біженців не обізнані про можливість отримання цієї допомоги.

4. Свідчення щодо травмогенних подій війни в Україні.

Дослідження показують, що насильство відбувається безперервно: від моменту, що передує переміщенню, до моменту пошуку притулку [3].

5. Реакція на травмогенні події та психологічні труднощі.

Депресивні епізоди, тривожні розлади та ПТСР є найпоширенішими наслідками військових подій для психіки в різних країнах [4]. Психічні розлади порушують базові структурні елементи психіки, що знижує якість життя та ускладнює долання труднощів. Вплив має трансгенераційна травма та неналежний догляд за дітьми через нестабільний психічних стан батьків. У ході дослідження ми встановили важливість розмежовування власне пережитої події та реакції на цю подію.

6. Поширені психічні розлади [5]. Цей параметр включає діагностичні критерії великого депресивного розладу, ПТСР та ГТР відповідно до DSM-5.

7. Протективні чинники.

Аналіз даних виявив, що до резилієнтних ресурсів відносяться: віра, афект, соціум, уява, когнітивна активність, фізична активність відповідно до моделі BASIC Ph [6]; а також важливими є підтримка фізичного стану мозку, визнання власної цінності, практика вдячності, оптимістичні погляди, добрі вчинки, пошук цінностей та сенсу життя, розвинені соціальні зв'язки та близькі стосунки, навичка ухвалювати рішення та практика майндфулнес.

Відтак, переконані, що вплив війни на психічне здоров'я вимушено переміщених українців є багатоаспектним явищем, компоненти котрого ми описуємо в запропонованій моделі впливу війни на психічне здоров'я.

У контексті переміщення в Німеччину до невичерпного переліку чинників, які сприяють погіршенню психічного здоров'я, відносяться: невизначеність майбутнього, зокрема щодо повернення, обставини неможливості повернення, складність культурної та мовної асиміляції, необізнаність про можливості психологічної допомоги, досвід переживання травмогенних подій й ускладнена реакція на них, вплив трансгенераційної травми, порушення функціонування в усіх сферах життя та складність долати труднощі переміщення, розлуки або

втрати близьких, а також роботи та майна, деструктивні способи впоратися зі стресом, наприклад зловживання психоактивними речовинами.

До чинників, які стримують прояв розладів відносяться: фізична безпека, можливості професійного розвитку та навчання, достатній рівень заробітної плати для задоволення потреб у житлі та харчуванні, безбар'єрна інфраструктура, соціальні виплати, доступ до медицини, до психо-соціальних послуг, індивідуальні протективні чинники: віра, соціальні зв'язки, когнітивна та фізична активності, контакт з природою тощо.

Описана нами авторська модель була покладена в основу емпіричного дослідження і дозволила нам виокремити, проаналізувати та оцінити основні аспекти, які впливають на психічне здоров'я вимушено переміщених осіб та ідентифікувати чинники, які сприяють або стримують прояв психологічних розладів.

Література

1. Федеральне відомство у справах міграції та біженців в Німеччині. Офіційний сайт. Режим доступу до ресурсу: https://www.germany4ukraine.de/hilfeportal-ua

2. Besprechung des Bundeskanzlers mit den Regierungschefinnen und Regierungschefs der Länder am 7. April 2022. Presse- und Informationsamt der Bundesregierung. 2022.

3. Мені ніхто не допоміг: примусова міграція та сексуальне та гендерне насильство: результати проєкту SEREDA. University of Birmingham/ Пертек С. & Філлімор Дж. та ін. 2022.

4. Mental health : new understanding, new hope. World health report 2001. Geneva: Switzerland: World Health Organization, 2001.

5. Синопсис діагностичних критеріїв DSM-V та протоколів NICE для діагностики та лікування основних психічних розладів у дітей та підлітків / перекл. з англійської; упор. та наук. ред. Леся Підлісецька. Львів: Видавництво Українського католицького університету, 2014. 112 с.

6. The "BASIC Ph" model of coping and resiliency: Theory, research and cross-cultural application. / Lahad M., Shacham M., Ayalon O. / London, England: Jessica Kingsley. 2013.

Волошина Любов,
здобувачка вищої освіти групи ПС-10-24,
Бабаян Ю. О., канд. психол. наук, доцент

ПЗВО «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»

КОПІНГ-ПОВЕДІНКА РОЗЛУЧЕНИХ ЖІНОК ТА ПСИХОКОРЕКЦІЯ ЇХ САМОСТАВЛЕННЯ

При вивченні теоретичних і методологічних основ концепції копінгу («coping») та перспектив використання його закономірностей в інтересах практичної психології як навчання про психологічну адаптацію необхідно розглянути етимологію і визначення поняття «coping», його різні психологічні моделі та функціонування в нормі й патології.

Поняття «coping» походить від англійського слова «cope» - перебороти, упоратися, подолати, рідше - боротися, битися. У зарубіжній психологічній літературі термін «coping» вживається в сполученні з іншими психологічними поняттями: coping-process, coping-mechanism, coping-behavior, coping-stile, coping-strategy. У вітчизняній психології ці терміни перекладають як копінг-процес, копінг-механізм, копінг-поведінка, адаптивна совладнаюча поведінка, копінг-стратегія, психологічне подолання.

Така кількість термінів, по-перше, вказує на значимість даного явища для психології, по-друге, вимагає деяких роз'яснень.

У теперішній час терміном «совладнаюча поведінка» користуються більшість зарубіжних і вітчизняних дослідників, що займаються різними її аспектами, починаючи від опису механізмів, і закінчуючи технологією формування, та існує багато визначень і психологічних моделей копінгу. Найпоширенішими є моделі, пов'язані з дослідженнями психологічного стресу. У цьому контексті coping визначається як стратегія дій, що вживає людина в ситуаціях психологічної загрози, зокрема, в умовах пристосування до хвороби як загрозі фізичному, особистісному та соціальному благополуччю.

Копінг-поведінка розлучених жінок може бути різноманітною, оскільки кожна людина унікальна і має власний спосіб впоратися зі стресом та змінами, що супроводжують розлучення. Однією зі стратегій копінгу може бути сприйняття розлучення як можливість для особистого зростання та розвитку. Це може включати в себе пошук нових хобі, відновлення старих інтересів або навіть переселення до нового місця проживання.

Деякі жінки можуть зосередитися на підтримці свого емоційного та психологічного здоров'я, звертаючись до професійної психологічної підтримки або приєднуючись до груп підтримки. Інші можуть зосередитися на збереженні

стабільності для себе та своїх дітей, забезпечуючи структуру і рутину в повсякденному житті.

Важливо, щоб жінки, що переживають розлучення, дозволяли собі відчувати свої емоції і шукали способи виразити їх здоровим чином. Це може включати в себе говоріння з друзями чи членами родини, ведення щоденника, медитацію або фізичну активність.

Важливо також пам'ятати, що копінг-стратегії можуть змінюватися з часом і потребують постійного адаптування до нових обставин. Це нормально, і важливо дозволити собі розвиватися та зростати разом з життям.

Гафрійчук Надія,
здобувачка вищої освіти групи ПС-20-24,
Іванцова Н. Б., докт. психол. наук, проф.
ПЗВО «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»

ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ

У наш час суттєво збільшується число підлітків із девіантною поведінкою, що є однією з найактуальніших соціально-психолого-педагогічних проблем суспільства.

На появу девіантної поведінки у підлітковому віці впливають основні помилки виховання у сім'ї:

1) гіпопротекція, яка досягає повної бездоглядності;
2) особливий вид гіпопротекції, при якому батьки залишають підлітка на власне піклування, але при цьому, при появі проблем чи правопорушень, намагаються всіляко звільнити дитину від відповідальності;
3) домінуюча протекція, так звана, гіперопіка;
4) емоційна холодність, третирування і приниження;
5) виховання у жорстких взаєминах, покараннях;
6) виховання особистості в умовах підвищеної моральної відповідальності;
7) виховання в умовах «культу хвороб», що часто призводить до іпохондрії.

Емпірично виявлено, що сімейна депривація, пережита як порушення емоційного зв'язку, що відбулася в результаті втрати прихильності значущого об'єкта, призводить до стійкого зниження цінності «Я». Сімейні депривації

сприяють формуванню неадекватного самоставлення, що перешкоджає успішній соціальній адаптації особистості.

Існує прямий зв'язок батьківського гіперконтролю та антигромадської поведінки підлітків, а також ступеня близькості між дітьми і батьками, і саморозкриттям підлітка. Перший вид залежності виявився справедливим для хлопчиків, другий – для дівчаток.

Важливим чинником впливу на девіантну поведінку є батьківський перфекціонізм, який проявляється у завищених очікуваннях і гіпертрофованих вимогах до особистості дитини, що, в свою чергу, провокує формування неспокійного, конфліктного, недисциплінованого підлітка. Як правило, для таких батьків представляє складність визнати успіхи дитини, похвалити її за старання і зусилля, надати підтримку, коли дитина її потребує, проявити свою любов по відношенню до дитини, а також не критикувати дитину за найменші невдачі і незначні помилки.

У більшості випадків батьківський перфекціонізм виступає у якості психологічного захисту чи певного способу «відходу» від реальних проблем. Батьківський перфекціонізм можна також розглядати як захисний механізм поведінки батьків у важкій ситуації взаємин із дітьми. Більш того, батьківський перфекціонізм є чинником розвитку емоційних порушень у дітей.

Батьківський перфекціонізм, як правило, обумовлений власним перфекціонізмом щодо особистості самих батьків, тобто мова йде про неприйняття батьками власних результатів діяльності та особистісних досягнень.

Також науковці серед соціально-психологічних чинників розглядають педагогічні чинники, які виявляються у дефектах шкільного виховання, в основі якого лежать статево-вікові та індивідуальні особливості розвитку, що призводять до відхилень у соціалізації дитини (байдуже ставлення педагога до дитини, характер виховання дитини у школі та ін.).

Аналізуючи причини формування девіантної поведінки важливо враховувати конгломерат різних (біологічних, психологічних, соціальних, педагогічних, особистісних, індивідуальних та ін.) причин. Одні й ті ж прояви поведінки, що відхиляється від прийнятої норми, можуть свідчити про зовсім різні причини, що її детермінують.

Гончар Юлія,
здобувачка вищої освіти групи ПС-20-24,

Іванцова Н. Б., докт. психол. наук, проф.
ПЗВО «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ УВАГИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

В інтелектуальних порушеннях у молодшому шкільному віці відзначається недостатній рівень зрілості довільного уваги. Спостерігається слабкість розподілу, переключення, зосередження уваги. На уроках діти з інтелектуальними порушеннями у розвитку часто відволікаються, не можуть зосереджено слухати і виконувати будь-який вид діяльності більш 5-10 хвилин. Причому у різних дітей увага проявляється по-різному: спостерігається великий індивідуальний розкид показників, що характеризують їх діяльність. Для них характерна нестабільність уваги та такі порушення: нестійкість, відволікання, невміння довільно зосередитися на певних об'єктах, зниження працездатності. Спостерігається підвищена виснаженість нервово-психічних процесів, швидка втомлюваність при навчальних навантаженнях, головні болі, порушення працездатності і нестійкість уваги.

У дітей із інтелектуальними порушеннями у розвитку спостерігаються дефекти довільної уваги. Школярі не можуть тривалий час зосередитися на завданнях, що виконують. Часто з великими труднощами підкоряються словесній інструкції і не можуть без відволікань виконати роботу. Нерідко навіть незначний шум настільки відволікає увагу дітей, що дуже важко вдається знову залучити їх до роботи.

Для дітей із інтелектуальними порушеннями у розвитку характерне переважання мимовільної уваги над довільною. Це пояснюється особливостями нейродинаміки: слабкістю внутрішнього гальмування і різко вираженим зовнішнім гальмуванням. Важко регульоване зовнішнє гальмування лежить в основі частих відволікань уваги і характеризується її нестійкою спрямованістю.

Дефекти уваги дітей із інтелектуальними порушеннями у розвитку виявляються порівняно швидко при виконанні ними будь-якого, навіть не складного завдання. Увага їх нестійка, обсяг малий, всі форми довільної уваги, як правило, недорозвинені. Дуже часто відзначається неуважність, яка проявляється у невмінні зосередитися на деталях, нездатності утримувати увагу і вслухатися у звернену мову. Діти часто безпорадні у доведенні завдання до кінця.

Незважаючи на труднощі у засвоєнні знань і навичок, діти з інтелектуальними порушеннями все ж мають можливості для розвитку. У них

збережене конкретне мислення, вони здатні орієнтуватися на дорослого, у більшості дітей емоційно-вольова сфера більш збережена, ніж пізнавальна, вони охоче включаються у трудову діяльність.

На нашу думку, формування уваги в учнів має здійснюватися у контексті їхнього особистісного зростання. Так, розвиток уваги супроводжується формуванням таких особистісно-вольових якостей, як: цілеспрямованість, самостійність, дисциплінованість, наполегливість та ін. Порушення ж довільної уваги перешкоджають формуванню в учнів цілеспрямованої поведінки і діяльності, різко знижують рівень їхньої працездатності.

Формування розумової діяльності сприяє просуванню загального розвитку дитини. Удосконалення емоційно-вольової сфери впливає на встановлення контактів з оточуючими, а також відіграє велику роль у засвоєнні знань, умінь і навичок. Мислення та емоційно-вольова сфера є сторонами єдиної людської свідомості, а весь хід розвитку дитини заснований на змінах, що відбуваються у співвідношенні інтелекту і афекту.

Делі Анна,
здобувачка вищої освіти за другим (магістерським) рівнем,
спеціальність 053 Психологія, Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д.Ушинського
Бабаян Ю. О., канд. психол. наук, доцент
ПЗВО «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»

РЕКУРЕНТНИЙ ДЕПРЕСИВНИЙ РОЗЛАД: ПОНЯТТЯ ТА ПСИХОСИМПТОМАТИКА

Рекурентний депресивний розлад - це психічний розлад, який характеризується повторюваними епізодами депресії. У порівнянні з одноразовою депресією, яка може виникнути лише один раз у житті, рекурентний депресивний розлад виявляється в тому, що людина переживає два або більше епізодів депресії протягом свого життя.

Повторні випадки депресії вважаються одними з найпоширеніших серед усіх психічних розладів у населенні, відзначаючись виникненням у не менше ніж у 30% осіб протягом їхнього життя. Щорічна поширеність депресії оцінюється від 2 до 11% загальної популяції, включаючи одноразові (первинні) епізоди, що відповідають критеріям «великого депресивного епізоду».

Кожен епізод депресії може мати варіюючу тяжкість і тривалість, але вони загалом характеризуються симптомами, такими як почуття пригніченості, втрати інтересу до звичних занять, знижений настрій, проблеми зі сном та апетитом, втрата енергії, концентрації та самопочуття винятковості або важкості.

Люди з рекурентним депресивним розладом часто можуть відчувати, що їхні епізоди депресії повторюються відповідно до певного циклу або патерну, хоча це не завжди так. Цей розлад може виникати як внаслідок внутрішніх факторів (наприклад, генетичних чи біологічних факторів), так і зовнішніх (наприклад, стресові події, соціальне середовище).

Повторна депресія, яка часто має серйозні наслідки для здоров'я як особистості, так і суспільства, потребує ефективної профілактики рецидивів. Тому дослідники почали аналізувати фактори ризику, що відрізняються для повторних випадків депресії від першого епізоду цього розладу. Методичні аспекти цього дослідження коротко обговорюються, включаючи різні визначення "рецидиву" та "депресії", після чого проаналізовано дослідження конкретних факторів ризику.

Серед них демографічні (стать, соціально-економічний статус, сімейний стан), клінічні (вік початку, кількість попередніх епізодів, тяжкість першого епізоду, супутня психопатологія), сімейні аспекти (спадковість психічних розладів) та психосоціальні та психологічні фактори (рівень функціонування, когнітивні можливості, особистісні особливості, соціальна підтримка, стресові події). Також оцінюються теорії вразливості-стресу щодо їх потенціалу пояснення зв'язку між цими факторами та повторною депресією. Загальний огляд свідчить про те, що повторна депресія є показником основної вразливості, яка, в значній мірі, має генетичне підґрунтя і може призводити до повторних епізодів депресії, а також значних психосоціальних ризикових факторів, що часто супроводжують цей стан.

Своєчасне визначення рекурентного депресивного розладу є ключовим етапом успішної реабілітації пацієнта. Симптоми тріади депресії - інтелектуальна та моторна затримка, а також патологічно знижений настрій - мають відомий негативний вплив на різні аспекти життя людини, включаючи її фізичний стан.

Діагностика рекурентної депресії представляє собою складний процес, який потребує уважного аналізу клінічних симптомів, медичної історії пацієнта та виключення інших можливих причин цих симптомів. Також необхідно оцінити характер, тип і вікові особливості проявів депресивного синдрому для належного орієнтування на створення реабілітаційної програми.

Література

1. Саржевський С. Н. Розлади афективного спектру : навч. посіб. для лікарів-інтернів за спеціалізацією «Психіатрія». Запоріжжя, 2021. С. 20–60.

2. Ярославцев С.О. Взаємозв'язок когнітивних дисфункцій з провідними симптомокомплексами при рекурентних депресивних розладах. Норвезький журнал розвитку міжнародної науки. 2020. № 46. С 34-41.

Дзюба Наталія,
здобувачка вищої освіти групи ПС-20-24,
Іванцова Н. Б., докт. психол. наук, проф.
ПЗВО «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»

ОБҐРУНТУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ БАТЬКАМ, ЯКІ ВИХОВУЮТЬ ДИТИНУ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРУ

Дитячий аутизм – серйозне порушення розвитку нервової системи, яким страждає 1 дитина з 36. Проблема раннього дитячого аутизму (РДА) обумовлена не тільки високою частотою цієї патології розвитку, але й значним відсотком дитячої інвалідності. Розлади аутистичного спектру (РАС) є серйозними порушеннями розвитку, які впливають на спосіб, яким індивід сприймає і взаємодіє з навколишнім світом. Виховання дитини з РАС може бути викликом для батьків і сімей, оскільки вони зіштовхуються з різноманітними труднощами у спілкуванні, навчанні та вихованні. Психологічна допомога батькам є ключовою для підтримки їхнього емоційного благополуччя та надання їм інструментів для успішного виховання дитини з РАС [1].

Усвідомлення проблеми батьками часто настає раптово, тому труднощі встановлення контакту, взаємодії врівноважуються в очах батьків заспокійливими враженнями, які викликають серйозний, розумний погляд дитини, її особливі здібності. В момент постановки діагнозу РАС батьки перебувають у шоковому стані та переживають важкий стрес.

Стан стресу для родини, яка працює над виведенням дитини до норми, нерідко стає хронічним. Батькам емоційно важко виховувати дитину, не отримуючи від неї позитивних емоцій, радості у спілкуванні з нею та віддачі або швидкого набуття навичок [2].

Батькам притаманні постійні почуття провини. Вони картають себе, що винні у тому, що сталося, що на них тепер лежить велика відповідальність – усіма можливими і неможливими способами вивести дитину до ближньої норми та

соціалізувати її.

Вони віддають всіх себе задля життя дитини, нерідко забуваючи, що самі потребують допомоги. Надання психологічної допомоги батькам, які виховують дитину з розладами аутистичного спектру, наразі дуже актуальне, але не всі центри готові надати таку допомогу. Тому ми вважаємо, що є важливим розробка програми, яка покращить психоемоційний стан батьків, навчить їх та допоможе прилаштуватися до нового життя, ознайомить з невідомим та підтримає у подальшій нелегкій роботі.

У сучасному суспільстві, де різноманіття стає не лише фактором соціального життя, але і викликами для батьківства, психологічна допомога для батьків набуває особливого значення. Виховання дитини є складним завданням, і коли це стосується дітей із різними особливостями, такими як РАС, воно стає викликом, який вимагає особливої уваги та розуміння.

Процес виховання дитини є надзвичайно складним завданням, що вимагає від батьків не тільки фізичного, а й психологічного напруження. Коли справа стосується виховання дитини з РАС, завдання стає ще більш складнішим. Психологічна допомога для батьків таких дітей стає невід'ємною частиною процесу виховання, спрямованого на забезпечення повноцінного життя та розвитку малюка [4].

Одним із ключових аспектів психологічної допомоги батькам є розуміння та прийняття особливостей своєї дитини. Це включає в себе вивчення особливостей РАС, розуміння, що їхня дитина відмінна і, отже, їй може бути складно взаємодіяти з навколишнім світом. Важливою є усвідомленість та прийняття того, що дитина з РАС не просто «відрізняється», але має свій унікальний світогляд, який варто поважати [3].

Психологічна допомога включає в себе інтенсивну роботу з розвитком емоційного зв'язку між батьками та дитиною з РАС. Батьки повинні засвоїти специфічні особливості комунікації та засоби сприйняття дитиною інформації. Важливо створювати безпечне середовище, де дитина почувається підтриманою і зрозумілою.

Психологічна допомога також спрямована на вдосконалення навичок спілкування та соціалізації. Батькам необхідно вивчати, як підтримувати дитину в соціальних ситуаціях, як розвивати навички спілкування та вирішувати конфліктні ситуації. Важливо також враховувати індивідуальні особливості дитини та розробляти стратегії, які враховують її потреби та можливості [2].

Зараз в Україні створюється багатого реабілітаційних центрів та центрів розвитку та соціалізації для дітей із РАС. Ці центри полегшують батькам процес

навчання та виховання дітей, в даних центрах проводяться також заходи та навчання для батьків, створюються батьківські школи. Тому наша мета – створити тренінг та розробити програму для батьків на базі одного з центрів розвитку і соціалізації. Мета даних зустрічей: навчити батьків, як поводити себе з дитиною та як її виховувати.

Зважаючи на складність ситуації, в якій опиняються батьки, які виховують дитину з РАС, психологічна допомога має бути ретельно розроблена та зорієнтована на конкретні потреби кожної родини. Відтак, вважаємо доречним таку допомогу розпочати з психологічної освіти.

Психоосвітня допомога включає в себе засвоєння батьками:

- технік ефективного спілкування, таких як: розвиток комунікативних навичок (навчання батьків активному слуханню, використанню зрозумілого мовлення та інших стратегій, що сприяють ефективній взаємодії) та використання невербальних засобів (міміки, жестів та інших невербальних методів для покращення спілкування з дитиною);
- стратегій соціальної адаптації: розуміння соціальних ситуацій (допомога в розумінні правил соціальної взаємодії та навчання соціальним навичкам);
- індивідуального підходу, який включає в себе орієнтацію на потреби дитини та підтримку її сильних сторін;
- адаптаційних стратегій: вивчення та впровадження планів адаптації до змін та нових ситуацій, а також стратегій регулювання стресу та використання їх для підтримки дитини;
- позитивного підходу: сприяння використанню позитивного підходу до виховання, зосередження на похвалі та підтримці дитини та використання мотивації дитини для підтримки активності та навчання нових навичок;
- залучення до процесу: залучення батьків до процесу виховання та навчання, розуміння їхньої ролі та впливу на розвиток дитини; спільна робота з фахівцями.

Умовами ефективності психоосвітньої допомоги є:

- заохочення батьків висловлювати свої власні емоції, включаючи страх, розчарування та радість;
- створення атмосфери, де батьки можуть відчути підтримку та розуміння, а не осудження;
- навчання стратегіям самопідтримки, методам релаксації та дихальним вправам для зниження рівня стресу та покращення емоційного стану, розвиток навичок саморегуляції, які можуть допомогти батькам краще управляти власними емоціями в непередбачуваних ситуаціях.

Важливим у психологічній підтримці та допомозі є також створення групової підтримки та спільноти – організації групових сесій, де батьки можуть ділитися своїми досвідом, успіхами та труднощами.

Надання можливості батькам отримати індивідуальні консультації від психолога або психотерапевта; допомога у розробці стратегій для кращого впорядкування та розуміння емоцій; отримання допомоги у прийнятті рішень, сприяння батькам у вирішенні складних питань, пов'язаних із вихованням та допомогою дитині з РАС; надання емпатії та підтримки в процесі прийняття важливих рішень – усе це є важливими завданнями створення програми психологічної допомоги батькам.

Послуги психолога та співпраця зі спеціалістами допомагають батькам стати більш усвідомленими, підтримувати свою дитину та формувати її щасливе та повноцінне життя.

Література:

1. Душка А. Л. Дитина з розладами аутистичного спектра. 2017.
2. Сорокіна Т. Життя з аутизмом: підтримка, розвиток, навчання.
3. Шевченко О. Розуміння аутизму: як допомогти дітям та батькам.
4. Ширлі Коен. Як жити з аутизмом? Психолого-педагогічні рекомендації щодо взаємодії та роботи з дітьми з аутизмом. 2023.

Єфімовська Анастасія,
здобувачка вищої освіти групи ПС-20-24,
Іванцова Н. Б., докт. психол. наук, проф.
ПЗВО «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»

УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПОЧУТТЯ ВЛАСНОЇ ГІДНОСТІ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Особистісний і моральний розвиток особистості залежить від створення ситуацій ціннісного наповнення педагогічного процесу. Це сприяє внутрішньому прийняттю моральних поглядів, оцінок, суджень, які поступово трансформуються у моральні поняття.

Емоційно-ціннісна атмосфера є основою ціннісної технології, зорієнтованої на особистісну сферу молодших школярів, що сприяє: ціннісному збагаченню її змісту за допомогою звернення до актуальних у молодшому шкільному віці казок, ігор, музичних і художніх образів, що

сприяють наближенню складних моральних понять до життєвого досвіду дітей, до сфери їх почуттів; здійсненню емоційної підтримки позитивних моральних уявлень молодших школярів; формуванню пізнавального інтересу; сприяє формуванню почуття власної гідності у молодших школярів.

Основною складовою почуття власної гідності людини, за визначенням О. Молчанової, є воля, яка дозволяє особистості активно самодетермінувати і саморегулювати власну діяльність і поведінку всупереч зовнішнім і внутрішнім перешкодам, впливам і діям. Дослідниця визначила такі структурні складові вольового компонента почуття власної гідності: мотиваційно-смисловий, характерологічний, інтелектуальний та діяльнісний. Однозначним, на думку дослідниці, є той факт, що формування у дитини основ почуття власної гідності починається у сім'ї з раннього віку та активно продовжується у період навчання. Особливо це актуально, коли мова йде про учнів початкової школи, де закладаються основи морально-етичного розвитку особистості [1].

Закономірністю процесу формування почуття власної гідності (ПВГ) як якостей особистості молодшого школяра є єдність і взаємозв'язок між зовнішніми спеціальними психолого-педагогічними та іншими впливами на особистість учня, з одного боку, і характером власної активності вихованця, спрямованої на розвиток у себе адекватного соціальним нормам ставлення до своїх соціальних обов'язків, з іншого боку, єдність і взаємозв'язок між вихованням і самовихованням.

З деяким ступенем умовності, можна виділити основні етапи становлення ПВГ, які можуть надати допомогу вихователеві щодо визначення рівня сформованості якостей, що цікавлять нас, а саме: ознайомлення з моральними нормами; перевірка потреби у них, тобто щодо значущості на досвіді (своєму і чужому, безпосередньо набутому і лише спостережуваному, позитивному і негативному), досягнення завдяки цьому переконаності щодо даних норм та осмислення їх ціннісного значення; практичне застосування або відкидання їх.

Для накопичення особистістю власного досвіду відносин гідності і честі необхідно створити таку систему виховних впливів і такі соціальні умови (педагогічні, психологічні, правові та ін.) діяльності кожному учневі, у яких буде відбуватися зрушення від прямих зовнішніх вимог до самостійних спонукань, від довільної саморегуляції до мимовільної саморегуляції, від оцінок інших людей до моральної самооцінки.

Література

1. Молчанова О. Формування вольового компонента почуття власної гідності у школярів молодшого шкільного віку: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. н.: 13.00.02. 2008. 26 с.

Лисак Андрій,
здобувач вищої освіти групи ПС-20-24,
Маскалева Л.А., канд. психол. наук
ПЗВО «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПСИХОЛОГІВ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Сучасні умови професійної діяльності фахівців будь-якого профілю в Україні характеризуються сукупністю ознак, які визначають специфіку їх діяльності. Зокрема це умови постійної військово-політичної нестабільності в країні (з 2014 року), що спричинило міграцію населення з окупованих територій та зростання кількості військовослужбовців (у тому числі і загиблих) і членів їх родин, які потребують психологічного супроводу або консультування; соціально-економічна напруженість, пов’язана зі складною епідеміологічною ситуацією (з 2019 року) не лише в нашій країні, а й в усьому світі, що спричинила не лише карантинні обмеження на пересування, а й зростання відсотку працездатного населення, яке втратило постійне місце роботи і, відповідно, заробітну плату; зниження якості освітніх послуг через надлишок дистанційного формату, зокрема для спеціальностей, які потребують практичної підготовки у лабораторіях, спортивних комплексах, медичних закладах тощо, що також спричинив зростання відсотка безробітного населення.

З 2022 року з початком широкомасштабного військового вторгнення в Україну з території РФ питання психологічної стійкості набуло кардинально іншого забарвлення, оскільки постійні бомбардування населення у містах та селищах України, тимчасова окупація українських територій, масові вбивства та знущання з цивільного населення та інші протиправні дії країни-терориста та її військових злочинців і колаборантів засвідчили, що миролюбне цивільне населення України потребує підтримки з боку психологів щодо збереження достатнього рівня його життєстійкості та психологічної стійкості задля забезпечення роботи об’єктів економіки та інфраструктури держави та підтримання кожної особистості, яка є не просто людським ресурсом, а цінністю.

Професійна діяльність психолога у сучасних умовах вимагає фактору психологічної стійкості до здійснення професійної діяльності як одного з основних критеріїв, що ілюструє важливість підготовки якісних кадрів. Тим паче, які працюють у системі відносин «суб'єкт-суб'єкт» (людина-людина), оскільки для такої роботи характерними є ситуації постійної емоційної і стресової напруженості, що призводить до передчасного емоційного вигоряння та втрати працездатності як частково / тимчасово, так і повністю.

Саме професійна діяльність психолога, надання допомоги у різних складних умовах зможе нівеліювати наслідки складних умов, які знижують якість життя. Головне, щоб якість наданої психологічної допомоги, консультування, корекції тощо не наносила непоправних травм, а виконувалась на рівні високого професіоналізму. Професійна підготовка майбутнього психолога і його професійна діяльність відбувається у тих самих умовах, що також впливає на формування і особистісних і професійних якостей психолога як фахівця. І формування під час навчання у закладі вищої освіти психологічної стійкості до виконання професійної діяльності визначатиме якість і ефективність його роботи з клієнтами, яка характеризується такими ситуаціями, для яких притаманна несподіваність, тривалість та інтенсивність впливу несприятливих чинників навколишнього середовища, а іноді наявність загрози самому життю.

Виокремлюють три типи професійної діяльності психолога: 1) наукові дослідження, спрямовані на пошук нових психологічних знань, 2) практична психологічна робота, пов'язана з застосуванням психологічних знань для вирішення практичних завдань, 3) навчання психологічних знань і психологічне просвітництво.

Професійна діяльність психолога пов'язана з пізнанням суто індивідуальних особистісних особливостей людей, їх глибоких внутрішніх переживань і станів. У процесі роботи психолог оперує інформацією, недбале використання якої може завдати непоправної шкоди окремим людям, сім'ям, колективам, авторитету самої психології.

Основними професійними вміннями психолога визначено дослідницькі, інтерактивно-комунікативні, діагностичні, дидактичні та проєктувальні вміння. Формування цих умінь забезпечують дисципліни фундаментальної психології, методологія та методи психологічного дослідження, дисципліни прикладної та практичної психології, педагогічні дисципліни, практична підготовка. Визначення професійної придатності психолога до практичної діяльності має здійснюватися за такими критеріями: оцінка фізичного стану, психічне

здоров’я, інтелект, система механізмів особистої регуляції та емоційної витривалості.

Професійна діяльність в умовах воєнних дій постійно відбувається під впливом стрес-чинників, в екстремальних ситуаціях, незважаючи на належність до конкретної професії, тому професійна діяльність психолога має враховувати не лише особливості професійної діяльності клієнта, його життєві ситуації, а й суспільно-політичний та військово-економічний контент, який спричинив необхідність психологічного втручання.

Майборода Антоніна,
здобувачка вищої освіти за другим (магістерським) рівнем,
спеціальність 053 Психологія, Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д.Ушинського
Бабаян Ю. О., канд. психол. наук, доцент
ПЗВО «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»

ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ

Девіантна поведінка - це вчинки, які відхиляються від загальноприйнятих соціальних норм, цінностей і очікувань. Це може охоплювати широкий спектр дій, від дрібних правопорушень до серйозних злочинів. Девіантна поведінка може бути тимчасовою або постійною, і вона може виникати з різних причин, таких як соціальне середовище, біологічні фактори, психологічні чинники або взаємодія цих чинників.

Девіантна поведінка може бути оцінена в контексті конкретної культури, оскільки те, що вважається девіантним у одному суспільстві, може бути прийнятним у іншому. Вона також може залежати від часу і місця, оскільки соціальні норми можуть змінюватися з часом і в різних культурах.

Наприклад, девіантною поведінкою може бути вживання наркотиків, крадіжка, агресія, шкідливі сексуальні звички, відмова від законних авторитетів і т. д. Вивчення девіантної поведінки допомагає суспільству розуміти її причини і наслідки, а також розробляти стратегії для попередження та управління цим явищем.

Чинники формування девіантної поведінки підлітків можуть бути дуже різноманітні і включати як внутрішні, так і зовнішні фактори. Ось кілька ключових чинників:

1. Сімейне середовище. Негативні взаємини в сім'ї, відсутність батьківського контролю або підтримки, конфлікти в сім'ї, розлучення батьків - все це може сприяти виникненню девіантної поведінки.

2. Спільнота та оточення. Підлітки, які живуть у місцевостях з високим рівнем злочинності або зловживання наркотиками, можуть бути більш схильними до девіантної поведінки через вплив свого оточення.

3. Шкільне середовище. Проблеми в школі, такі як низький академічний успіх, відчуття відчуженості від ровесників або вчителів, антигігієнічна атмосфера в школі можуть сприяти девіантній поведінці.

4. Психологічні чинники. Низька самооцінка, відсутність самоконтролю, важкість у вирішенні конфліктів, емоційні та поведінкові проблеми можуть також впливати на формування девіантної поведінки.

5. Соціальні чинники. Соціальна нерівність, відсутність можливостей, культурний контекст, норми і очікування суспільства також можуть впливати на поведінку підлітків.

Розуміння цих чинників допомагає розробляти програми та стратегії для попередження девіантної поведінки серед підлітків та надання їм підтримки у важливих життєвих сферах.

Література

1. Вольнова Л.М. Профілактика девіантної поведінки підлітків: навч.-метод.посібник. К., 2016. 188 с.

Нужна Анастасія,
здобувачка вищої освіти групи ПС-20-24,
Іванцова Н. Б., докт. психол. наук, проф.
ПЗВО «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»

РІВЕНЬ ТРИВОЖНОСТІ У ДОШКІЛЬНИКІВ В УМОВАХ ВОЄННИХ ДІЙ

Війна в Україні стала викликом для всього світу, психотравмуючим чинником для багатьох осіб, і зокрема дітей, насамперед тих, що перебували чи досі перебувають безпосередньо у зоні бойових дій.

Кризові ситуації діти сприймають не так, як дорослі. Вони мають конкретні потреби, залежно від віку та місця їхнього перебування. Діти набагато вразливіші до негативних наслідків через те, що вони маленькі та

соціально й емоційно прихильні до батьків чи опікунів. Дошкільне дитинство – найважливіший період життя людини, коли найактивніше формується її особистість, відбувається інтелектуальний розвиток, що нерідко супроводжується страхом і тривогою.

Зниження тривожності у дітей у воєнний час надзвичайно важливе, оскільки дітям необхідно відчувати себе у безпеці, адже це базова потреба кожної людини.

Діти, схильні до постійного занепокоєння, постійно перебувають у пригніченому настрої, відчувають труднощі у контакті із зовнішнім світом і сприймають його ворожо. Якщо цей тип тривоги залишається у дитини при формуванні характеру, то формується занижена самооцінка і негативне сприйняття навколишнього світу.

З метою визначення рівня тривожності у дошкільників в умовах воєнних дій нами проведено дослідження, у якому взяли участь 50 дітей з двох груп, віком від 5 до 7 років. На початку дослідження було 30 дітей, а через пів року доєдналось ще 20 дітей. Така ситуація сталася через те, що батьки дітей виїжджали з території України, оскільки ситуація була небезпечна для дітей.

За допомогою комплексу емпіричних методів (проєктивні методи, тестування, анкетування, метод самооцінки) нами досліджено рівень та особливості прояву тривоги (тривожності як особистісної риси) у дітей дошкільного віку.

Для того щоб виявити рівень тривожності у дошкільнят нами використані такі методики: опитувальник на тривожність дітей Г. П. Лаврентьєвої та Т. М. Титаренко, анкета для батьків Г. П. Лаврентьєвої і Т. М. Титаренко як метод експертної оцінки, що дозволяє оцінити поведінку випробуваного в різних умовах, методика Р. Темла, М. Доркі, В. Амена.

Для оцінки рівня тривожності дітей дошкільного віку ми керувалися такими критеріями: інтенсивність тривожності (постійна чи ситуативна); реакція на неуспіх у діяльності; здатність до самостійного прийняття рішень; оцінка себе; ініціативність у спілкуванні; активність чи пасивність у тій чи іншій діяльності; статус у групі; схильність до шкідливих звичок (кусання нігтів, смоктання пальця та ін.); легкість в адаптації; наявність механізмів, які «приховують» тривожність (страхи, фантазії, агресія, апатія).

Спостерігаючи за дошкільником під час спілкування, ми звертали увагу на: поведінку; емоційний стан під час розмов; самопочуття; рівень контактності з іншими дітьми; прагнення до спільної гри; довіра у спілкуванні; прагнення до спілкування. Спостереження показали, що ніхто з дітей не відчуває труднощів,

вступаючи у взаємодію. Вони легко підтримують розмову з вихователем, можуть звернутися за допомогою до дорослого (вихователя чи помічника вихователя). Лише деякі, хвилюючись, не завжди могли підійти до вихователя з проханням про щось. Помітна була певна схвильованість (у перші дні спілкування) (дрижання голосу, тремтіння рук, хования чи бігання очей).

У різних видах діяльності тривожність дітей проявляється по-різному. Рівень тривожності залежить насамперед від рівня самооцінки дошкільника: чим нижча самооцінка, тим вищий рівень тривожності.

Діти з високим рівнем тривожності важко адаптуються до нових умов, відчувають дискомфорт у незнайомому оточенні. Також нездатні орієнтуватися в людських відносинах, переживають різноманітні страхи, частково реальні, а частково видумані. Крім того, для них характерними є також і соматичні проблеми: біль у животі, головний біль, запаморочення, спазми в горлі, утруднений поверхневий подих; під час проявів тривожності вони часто відчувають сухість у роті, клубок у горлі, слабкість у ногах, прискорене серцебиття.

Діти з середнім рівнем тривожності характеризуються переживаннями, тривожними станами лише під час певної діяльності. Чутливі до своїх невдач, але більш рішучі у прийнятті рішень. Рідко проявляють ініціативу у спілкуванні, хоча із задоволенням йдуть на контакт. Для них характерна дещо занижена самооцінка, яка проявляється у несміливості. Статусне положення таких дітей у групі – прийняті. Спокійно поводять себе під час ігрової діяльності та у спілкуванні з однолітками. При потребі звертаються за допомогою до вихователя чи іншої дорослої людини, але дещо невпевнено. Період адаптації до нових умов протікає м’якше, порівняно з дітьми з високим рівнем тривожності.

Для дітей із низьким рівнем тривожності характерним є переживання тривожності лише у тих ситуаціях, які є дійсно небезпечними, можуть становити певну загрозу для малюка. Вони мають адекватну самооцінку, впевнені у собі, у своїх силах, можуть рішуче приймати рішення. У спілкуванні проявляють ініціативу, активно взаємодіють із оточуючими. Адекватно реагують на свої невдачі, готові працювати над їх виправленням, прагнуть до виконання будь-яких завдань. Легко адаптуються до нових умов, почувають себе комфортно як із знайомими людьми, так і з незнайомими, але за умови, що це не може бути небезпечним.

Нами було встановлено, що індивідуальні особливості дитини, її характер та темперамент можуть впливати на тип та інтенсивність тривожності.

Література

1. Васьківська С. В. Про дитячу тривожність. *Початкова школа*. 2020. №9. С. 8 – 11.

2. Залеська О. Діти в умовах травматичної кризи. *Психолог: всеукраїнська газета для психологів, учителів, соціальних педагогів*. 2015. № 11–12, 35–38.

3. Ізард К. Е. Психологія емоцій. 2012.

4. Карпенко Н. В. Психологічні детермінанти страхів та шляхи їх подолання у дошкільників: дис. канд. психол. наук: 19.09.20. К., 2020. 249 с.

5. Корнієнко І. О., Лісовецька І. М., Луценко Ю. А., Романовська Д. Д. Досвід надання допомоги дітям і сім'ям-жертвам військового конфлікту: практ. посіб. Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2017. 152 с.

6. Новікова Ж. М. Педагогічна психологія. К., 2022. 318 с.

Остапенко Світлана,
здобувачка вищої освіти групи ПС-20-24,
Вербина Ю. В., канд. психол. наук
ПЗВО «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»

ОСОБЛИВОСТІ КОГНІТИВНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Значна кількість змін і перетворень у когнітивної сфері відбувається саме у молодшому шкільному віці. Він являє собою сенситивний період, у якому формується пізнавальне ставлення до світу, навички навчальної діяльності та саморегуляції. Новоутвореннями дітей молодшого шкільного віку є довільність психічних процесів, розвиток мотиву досягнення успіху, внутрішнього плану дій, рефлексії. Розвиток психічних процесів молодших школярів відбувається дуже інтенсивно, проте нерівномірно. Завдяки навчальній діяльності здійснюється перебудова всіх пізнавальних процесів, серед яких відчуття, сприйняття, увага, пам'ять, мислення, мова, розвиток пізнавальної та інтелектуальної діяльності.

Сприйняття молодших школярів має свої особливості. Так, діти роблять значні помилки у сприйнятті простору та геометричних фігур. Лише 65 % дітей першого класу правильно називають фігури, інші на циліндр можуть сказати перевернута склянка, коли вони бачать намальоване коло, то можуть його назвати м'ячем. Для сприймання форми характерна ситуативність і нерозчленованість. Проте, при системному навчанні діти поступово навчаються виділяти

(абстрагувати) форму та істотні ознаки різних предметів та узагальнено їх відображати.

Дитина молодшого шкільного віку здатна точно ідентифікувати відтінок і форму предмета, знає основні сенсорні еталони. Точно оцінює розмір предмета, може співвіднести його з іншими предметами у просторі. Добре розвинене також слухове сприйняття, може чітко відтворити ритм мелодії при її одноразовому прослуховуванні.

Незважаючи на те, що система аналізаторів у дітей молодшого шкільного віку продовжує розвиватися, можна відзначити її достатню сформованість у даному віковому періоді. Найбільшою мірою в молодшому шкільному розвинені слухові і зорові відчуття.

Пам'ять молодшого школяра набуває більш вираженого пізнавального характеру. Починається інтенсивне формування прийомів запам'ятовування – від простого повторення до осмислення структури досліджуваного матеріалу. Активно розвивається механічна пам'ять, дещо відстає у своєму розвитку опосередкована та логічна пам'ять. Пам'ять розвивається в напрямі посилення свідомого управління і збільшення обсягу смислової та словесно-логічної пам'яті. Зростає продуктивність запам'ятовування навчального матеріалу. Також спостерігаються якісні зміни у процесах впізнавання. Першокласники, добре впізнаючи об'єкти, спираються на їх родові ознаки, а третьокласники вже можуть їх детально аналізувати і виділяти більш специфічні видові й індивідуальні ознаки. Інтенсивно розвивається словесно-логічна пам'ять.

Важлива роль у когнітивному розвитку належить увазі, так як здійснення цілеспрямованої психічної діяльності людини неможливе без зосередження і спрямованості, що забезпечується за допомогою цього когнітивного процесу. Стійкість уваги на початку молодшого шкільного віку розвинена недостатньо, що обумовлене віковими особливостями процесу гальмування. На початку навчання молодші школярі в середньому можуть інтенсивно, без перерв, утримувати увагу впродовж 5-7 хвилин, а вже у третьому класі тривалість зосередження зростає і вони можуть утримувати увагу вже впродовж всього уроку.

Мислення є домінуючим когнітивним процесом і тісно пов'язане з особистим досвідом молодшого школяра, і тому найчастіше у предметах і явищах він виділяє ті сторони, що говорять про їхнє застосування дитиною, дію з ними. Саме від мислення залежить розвиток інших пізнавальних процесів (сприйняття, уваги, пам'яті, уяви). У молодшому шкільному віці виникають такі психічні новоутворення мислення, як аналіз, внутрішній план дій та рефлексія. Здатність до рефлексії розвивається при виконанні дій контролю й оцінки, коли дитина

усвідомлює зміст власних дій, вчиться самостійно розповідати про свою дію, пояснювати, що і для чого вона робить.

Оволодіння навчальною діяльністю та основами наукових знань поступово залучає молодшого школяра до системи наукових понять. З часом його розумові операції стають менш пов'язаними з конкретною практичною дією чи наочною опорою. Діти починають опановувати прийоми розумової діяльності, набувають здатності діяти «подумки» та аналізувати процес власних міркувань

Мислення у молодшому шкільному віці носить наочно-образний характер. Так, при рішенні задач діти спираються на реальні предмети або їх зображення, а висновки й узагальнення роблять на основі конкретних фактів. У процесі навчання поступово мислення дітей переходить від наочно-образного до словесно-логічного. Теоретичне мислення дозволяє учневі розв'язувати задачі, орієнтуватися при цьому не на зовнішні ознаки предметів, а на внутрішні, суттєві властивості і відносини.

У період молодшого шкільного віку активно розвивається уява. Завдяки уяві, вказує Ю. М. Швалб, відбуваються процеси планування і цілепокладання [1]. Уява забезпечує антиципацію, моделювання та створення образу майбутнього. Вона є складовою когнітивного, емоційного і поведінкового компонентів. Уява являє собою невід'ємну частину навчальної діяльності. Без неї неможлива успішна соціальна взаємодія молодших школярів. Уява допомагає довільній регуляції пізнавальних процесів і психічних станів дитини, впливає на характер перебігу емоційних і вольових процесів. Завдяки уяві відбувається цілеспрямоване планування та програмування різних видів діяльності.

У молодшому шкільному віці переважає відтворювальна (репродуктивна) уява, що припускає створення образів за словесним описом або умовним зображенням. Активно розвивається творча (продуктивна) уява, яка відрізняється значною переробкою вихідного матеріалу і створенням нових образів. Основний напрямок у розвитку уяви у молодшому шкільному віці полягає у поступовому переході від простого довільного комбінування уявлень до логічно аргументованого їх комбінування.

Література

1. Швалб Ю. М. Психологічні моделі цілепокладання: монографія. К.: Стилос, 1997. 240 с.

Пронь Денис,
здобувач вищої освіти групи ПС-20-24,
Вербина Ю. В., канд. психол. наук
ПЗВО «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»

ПСИХОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ СТРЕСУ КЕРІВНИКА

Основними джерелами психологічних реакцій є: недолік пристосувальних можливостей – новизна, незвичність, раптовість; інтенсивна чи надмірна мотивація; складність задачі.

Психологічний стрес розглядається нами як функція двох основних психологічних чинників: величини потреби у досягненні мети і суб'єктивної оцінки вірогідності її досягнення. Одночасно це умови виникнення стану і розвитку фрустрації, яка може розвиватися на фоні стресу або сама породжує стрес. Ця оцінка ґрунтується, у свою чергу, на віддзеркаленні у свідомості керівника його готовності – функціональної і спеціальної, а також умов протікання діяльності. У цілому психічна напруженість розвивається під впливом двох основних груп чинників: інтенсивності мотивації і невизначеності ситуації протікання діяльності. Під стресорами розуміються чинники внутрішнього і зовнішнього середовища, які викликають стан напруги чи стресу. У найзагальнішій класифікації можна виділити стрес-чинники («агресори») невизначеності і значущості, що підрозділяються, у свою чергу, на внутрішні і зовнішні. Ці типи стрес-чинників можуть виражатися таким чином.

Стресори внутрішньої невизначеності виникають тоді, коли людина не володіє абсолютною упевненістю у тому, що всі внутрішні механізми, що забезпечують результат діяльності, у потрібний момент функціонуватимуть найбільш оптимально. Наприклад, можуть виникнути коливання у прояві фізичних якостей, у функціональному стані, різного роду внутрішні суб'єктивні перешкоди («затиски», нерішучість і т. п.).

Стресори зовнішньої невизначеності виникають через неповну ясність ситуації і непередбачуваність її розвитку, тактики, а також партнерів, можливих перешкод зовнішнього, об'єктивного характеру (режим очікування у діяльності, стихійні біди та ін.).

Стресори внутрішньої значущості виявляються у побоюваннях виникнення суб'єктивно неприємних переживань у ході боротьби або невдалого результату, у побоюванні отримання травм, небезпеки поразки.

Стресори зовнішньої значущості можуть з'явитися через нездійснення

цільових настанов і настанов престижу. Наприклад, нанесення матеріального збитку чи пригнічення інтересів інших людей (затримки заробітної плати та ін.).

Відтак, стресори невизначеності пов'язані з характером діяльності, і первинні за своєю природою. Стресори значущості пов'язані з відповідальністю майбутньої оцінки результатів діяльності; стресори внутрішньої значущості при цьому визначаються характером внутрішньої суб'єктивної оцінки реалізації індивідуально значущих мотивів особистості; стресори зовнішньої значущості визначаються характером зовнішнього контролю та оцінки індивідуально і соціально значущих наслідків.

На виникнення стресорів значущості, як зовнішньої, так і внутрішньої модальності, більший вплив, мабуть, повинні вчинити індивідуальні особливості та умови безпосереднього соціального оточення.

Індивідуальні властивості особистості керівника включені у структуру його діяльності як внутрішні умови чи внутрішні засоби, і в цій функції прямо чи побічно впливають на характеристики стресу і його вплив на результати діяльності. Як особливі чинники стресу можна виділити властивості особистості та індивідуальний стиль діяльності.

Процідло Іван,
здобувач вищої освіти групи ПС-20-24,
Вербина Ю. В., канд. психол. наук
ПЗВО «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»

ТЕРАПІЯ СЕРЕДОВИЩЕМ

В широкому сенсі, поняття «терапія середовищем» – це поєднання різних заходів і впливів на людину, яка проходить курс реабілітації У спеціалізованому закладі. Сюди відносять: географічне розташування закладу, його архітектуру, внутрішню структуру, комфорт приміщення, режим «відкритих дверей», організацію різних видів зайнятості та ін. У більш вузькому розумінні – це про характер взаємовідносин людини з оточуючими: персоналом, іншими клієнтами закладу, сімєю, колегами та ін.

Терапія середовищем – (від франко-англ. milieu therapy – лікувальний вплив середовища, лікування середовищем) – передбачає використання реабілітаційного потенціалу взаємодії особистості з оточенням, середовищем. Під середовищем мається на увазі все, що оточує людину (люди, речі, процеси, події), і є

невід'ємним чинником реабілітаційного процесу. Таким чином здійснюється спрямований контроль соціального середовища з тим, щоб перетворити і зробити його адекватним до потреб клієнта у самостійному функціонуванні. Важливе значення надається створенню згуртованого колективу клієнтів із спільними інтересами, максимально можливе надання статусу самостійності, дотримання принципу самообслуговування і самоврядування, подолання будь-яких авторитарних тенденцій з боку спеціалістів.

Терапія середовищем є конкретним терапевтичним інструментом реадаптації і ресоціалізації особистості, який захищає її від негативного впливу зовнішнього непідготовленого середовища, а також значною мірою моделює функціонування людини в умовах суспільства.

Для створення терапевтичного середовища досить вагомими елементами є також кваліфікований персонал психологів і консультантів та їх здорова взаємодія між собою, загальне розуміння концепції захворювання, того, як середовище має функціонувати і використовуватися, які принципи повинні бути застосовані у кожній конкретній ситуації.

Основні принципи ідеї терапії середовищем:

- відкритості – усі дії/процедури/плани діяльності мають бути прозорими та відкритими;
- взаємоповаги – передбачає виявлення взаємної поваги, прийняття різноманітності, толерантність, дотримання високої культури спілкування;
- підтримки – включає оптимізацію психоемоційного стану у процесі формування здібностей і самосвідомості, сприяння самовизначенню, спрямуванню зусиль людини на самореалізацію;
- активної участі клієнта – задля досягнення максимального результату процесу терапії/реабілітації клієнт має брати активну участь у процесі та активно взаємодіяти з іншими учасниками реабілітаційного процесу;
- самостійності – означає, що найбільш значущим у реабілітаційному процесі для людини є самостійне освоєння нових умінь та практичних навичок, набутих у процесі власного активного включення у діяльність;
- відповідальності – означає прийняття відповідальності за результати своєї діяльності, виконувати взяті на себе зобов'язання;
- свободи та вільного вибору – ґрунтується на засадах свободи і добровільності поведінки, передбачає повну відмову від примусу, коли людина вільно обирає чи вільно погоджується на певні види діяльності, цей принцип базується на прагненні до саморозвитку;

- дисципліни – передбачає дотримання людиною певного порядку поведінки відповідно до норм і моралі, що склались у суспільстві та у конкретній організації (середовищі);
- демократизації – означає відмову від авторитарності, всі учасники реабілітаційного процесу є рівними у своїх правах та обов'язках.

Відтак, вважаємо метод терапії середовищем вельми актуальним і перспективним до застосування у сучасних реаліях у роботі з різними категоріями клієнтів / пацієнтів, як от: діти з аутизмом, ветерани ЗСУ, члени їхніх сімей і т. п.

Сєліхова Людмила,
здобувачка вищої освіти групи ПС-10-24,
Бабаян Ю. О., канд. психол. наук, доцент
ПЗВО «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХІЧНИХ СТАНІВ МОЛОДИХ ЖІНОК, ЩО ЗАЗНАЛИ НАСИЛЬСТВА В СІМ'Ї

Проблема психологічного насильства актуальна у всьому світі. В Україні ця проблема загострюється завдяки специфіці соціально-економічних умов і особливостей культурних традицій, що регулюють сферу сімейного життя. Значною соціальною проблемою для України є наявність молодих жінок, які зазнали насильства в сім'ї.

У той же час в офіційних документах і суспільній свідомості українського суспільства утвердилася думка, що насильство над жінками – це застосування грубої фізичної сили. Разом з тим насильство це багатогранне соціально-психологічне явище, постає в різних формах психологічного впливу. Проблема психологічного насильства викликає гостру потребу в системі профілактичних дій. Однак існує кілька перешкод на шляху до цієї мети: недолік чіткої наукової термінології та інформації про причини та динаміку психологічного насильства і ступеня його поширення в суспільстві Таким чином, актуальність дослідження визначається необхідністю всебічного вивчення даної проблеми.

Жінки, які зазнали насильства в сім'ї, можуть відчувати серйозні психічні наслідки, такі як ПТСР, депресія, тривога та інші. Розуміння впливу насильства на психічне здоров'я молодих жінок є критично важливим для розвитку ефективних стратегій запобігання та підтримки.

На цей час в Україні не існує об’єктивної і достовірної інформації про це соціальне явище. Відсутня достовірна статистична база даних про більшість злочинів, пов’язаних із застосуванням насильства, яке відбувається саме у сім’ї і здебільшого спрямованих проти жінок [36].

Найчастішими проявами насильства, від яких страждають жінки, є (в порядку зменшення): словесні образи (нецензурна лайка, картання); психологічний тиск (приниження гідності у присутності сторонніх, залякування, плітки); фізичне насильство (побиття, загроза для життя); сексуальне примушення.

Найбільший рівень насильства припадає на старших жінок і, скоріш за все, не тому, що вони більше і частіше за молодших жінок зазнають насильства, а через те, що вони краще усвідомлюють саме поняття "насильство". Потрібно зауважити, що попередні дослідження психологів, соціологів та інших фахівців, які займаються вивченням проблеми насильства стосовно жінок, свідчать, що навіть коли жінки наражаються на насильство, вони не завжди його ідентифікують як прояв насильства. Тому апріорі можна стверджувати, що насправді від насильства жінки страждають набагато частіше, ніж вони це усвідомлюють самі.

Практичний досвід психологічної допомоги жертвам насильства в сім'ї свідчить про наявність у більшості пацієнтів (87%) синдрому "набутої безпорадності" - тобто того досвіду, побудованого на закріпленні попередньо отриманих негативних відповідей на реакції відходу від стресових явищ, що призвів до пасивної поведінки. Набута безпорадність приводить до того, що людина, потрапивши в ситуацію жертви, практично нічого не робить для зміни становища, що сформувалося. Саме такого роду люди і стають частіше жертвами .

Таким чином, жінки тривожні та депресивні є досить вразливими щодо сімейного насильства через свою залежність і пасивність, нездатність захистити себе. Для жінок істеричних, демонстративних характерні неврівноваженість, емоційні сплески, що робить їх потенційними жертвами насильства насамперед з боку власних чоловіків. Існування певних соціально-психологічних причин, серед яких, зокрема, нерівність становища жінок, неправильне гендерне виховання, низький рівень культури, заважає жінкам позбутися почуття залежності й відчути себе вільною, рівноправною особистістю.

Ткаченко Наталя,
здобувачка вищої освіти групи ПС-20-24,
Вербина Ю. В., канд. психол. наук
ПЗВО «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»

ПЕРЕДУМОВИ УСПІШНОЇ АДАПТАЦІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Сучасна освітня система в Україні переживає значні зміни та реформи, серед яких особливо важливою є перехід до Нової української школи (НУШ). Ця реформа реалізує новий підхід до навчання та виховання молодших школярів, спрямований на розвиток їхніх креативних та аналітичних здібностей, формування критичного мислення та самостійності. Упровадження Концепції НУШ в Україні призвело до значних змін в освітньому процесі та вимагає адаптації як учителів, так і учнів.

Адаптація молодших школярів до освітнього середовища НУШ є актуальною та складною проблемою, яка потребує дослідження та вивчення психологічних особливостей цього процесу. Враховуючи те, що молодший шкільний вік є визначальним для формування основних психологічних та когнітивних навичок у дітей, розуміння та підтримка їхньої адаптації має велике значення для подальшого їхнього успіху у навчанні та розвитку.

На сьогодні у педагогіці активно розробляється концепція адаптивної моделі шкільного навчання, яка враховує рівень індивідуальних адаптаційних можливостей сучасних учнів. О. В. Овчарук [4] вважає, що кожна школа має бути орієнтованою на індивідуальні здібності та потреби своїх вихованців.

Процес адаптації йде паралельно з процесами мотивації, вони мають прямий зв’язок один із одним. У низці випадків при спостереженні дезадаптації у школярів спостерігається також і низька мотивація до навчання. На думку О. П. Мінаєвої [1], високий рівень мотивації буде вказувати на те, що адаптаційний процес протікає успішно.

Л. І. Ткаченко [3] зазначає, що шкільна дезадаптація – це утворення неадекватних механізмів пристосування до школи у формі порушення навчання та поведінки, конфліктних відносин, психогенних захворювань та реакцій, підвищеного рівня тривожності та викривлень.

Молодший шкільний вік – це останній щабель на шляху виходу з дитинства. Дитині ще притаманно багато особистісних якостей, які є дитячими: наївність, довірливість, погляд на дорослого знизу нагору. Але до початку вікового переходу починає втрачатися дитяча безпосередність, починає змінюватися логіка мислення [4].

Основні причини утруднення процесу адаптації у молодшому шкільному віці це:

1) низький рівень навчальної мотивації;
2) проблеми у регуляції поведінки;
3) низька сформованість ЗУН [2];
4) проблема у побудові взаємовідносин з однокласниками та вчителями.

Різні теоретичні підходи наголошують на тому, що адаптація дітей до школи – це складний і багатоплановий процес, який включає в себе фізіологічні, психологічні, соціальні та когнітивні аспекти.

Слід зазначити, що вивчення адаптації молодших школярів часто пов'язане з теоріями розвитку, такими як теорія Жана Піаже. Ці теорії наголошують на важливості розвитку мислення та соціальної взаємодії в адаптаційному процесі. Теорії соціальної адаптації вказують на важливість соціальних взаємодій із однолітками та вчителями для успішної адаптації дітей до шкільного життя [2].

Аналіз психологічних аспектів адаптації вказує на значення самосприйняття, внутрішньої мотивації та психологічного комфорту для дітей під час переходу до школи. Важливість індивідуального підходу до кожної дитини у контексті адаптації підкреслюється багатьма теоретичними підходами. Розуміння унікальних потреб та особливостей кожної дитини допомагає створити ефективну підтримку під час адаптації. Адаптація дітей до змін у системі освіти вивчається в контексті сучасних реформ і нових педагогічних підходів, таких як НУШ.

Вивчення реалізації наступності змісту, форм і методів організації освітнього процесу в умовах НУШ показало, що цей підхід є важливою передумовою для успішної адаптації молодших школярів. Забезпечення логічної послідовності в освітньому процесі, розвиток попередніх знань та навичок допомагають дітям легше впоратися з новими вимогами та завданнями.

Важливою умовою успішної адаптації є впровадження інтерактивних методик та інтерактивної взаємодії між учнями та вчителями. Поєднання ігрової та навчальної діяльності в умовах НУШ виявилося важливим аспектом успішної адаптації молодших школярів. Ігрові елементи допомагають зробити навчання цікавішим і зрозумілішим для дітей, стимулюють їхню активність та розвиток різних компетенцій. Разом із тим ігрові методи можуть бути дуже ефективними для залучення дітей до навчального процесу та полегшення їх адаптації до шкільного середовища.

Відтак, сучасні методи та підходи сприяють покращенню адаптаційного процесу та сприяють більш успішній і якісній адаптації молодших школярів до навчання в нових умовах, особливо важливим є психолого-педагогічний супровід

процесу адаптації молодших школярів до умов НУШ.

Література

1. Педагогічна діагностика школярів [Електронний ресурс] / упоряд. О. П. Мінаєва. Режим доступу: solonrmo-vihovn.at.ua/.../pedagogichna_diagnostika.doc

2. Реалізація Концепції «Нова українська школа» у регіональних закладах післядипломної педагогічної освіти за 2020-2021 роки: інф.-методичний збірник. / За заг. ред. Клясен Н. Л. Т. 1. Київ: ДНУ «ІМЗО». 2022. 347 с.

3. Ткаченко Л. І. Адаптація обдарованих учнів у закладах загальної середньої освіти: педагогічний аспект. *Рідна школа*.2019. № 5-6. 19-24.

4. Яновська Т. А. Особливості розвитку мислення молодших школярів в умовах інтегрованого навчання: автореф. дис. канд. психол. наук: 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія. К., 2018. 22 с.

Токмакова Марина,
здобувачка вищої освіти групи ПС-20-24,
Вербина Ю. В., канд. психол. наук
ПЗВО «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»

ДЕЦЕНТРАЦІЯ У ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ ЯК УСПІШНА ВЗАЄМОДІЯ ІЗ ЗОВНІШНІМ СВІТОМ

Децентрація – це важливий механізм та компонент спілкування, який пов’язаний із розвитком мислення та уявлення, які забезпечують здатність уявляти себе на місці іншого та координувати різні позиції.

Децентрація властива кожній людині. Засобом розвитку або формування децентрації є взаємодія людей, у процесі котрої відбувається часте переключення партнерів із однієї ролі на іншу. Децентрація за своєю змістовною структурою полягає у зміні первинної позиції, у результаті котрої здійснюється ототожнення своєї позиції з іншою, відбувається зміна перспективи, що виникає внаслідок зміни позиції. У зв’язку з цим О. А. Стукало припускає, що чим більша різниця між особистою позицією індивіда та позицією іншої людини, з якою відбувається комунікація, тим складніше буде відбуватися децентрація [2].

Важливою особливістю становлення децентрації у юнацькому віці є те, що особистість починає цікавитися питанням сенсу, виявляє інтерес до слів інших

людей і сенсу, закладеному у цих словах. Мова слугує для констатації думки. Слова об'єктивно виражають роздуми, надають інформацію і залишаються пов'язаними зі знаннями [1].

Для раннього юнацького віку більше притаманний ситуативний егоцентризм, коли юнак відмовляється прийняти до уваги точку зору іншого, або за відсутності усталеного соціального життя серед ровесників і досвідченості у взаєминах із ними. По завершенню підліткового віку індивіди починають здійснювати розрізнення між об'єктами, які знаходяться у фокусі власного зацікавлення та на яких зосереджуються думки інших людей [3].

Рання юність вважається сприятливим періодом для формування децентрації у зв'язку з розвитком логічного мислення, яке стає соціалізованим. Цьому віковому періоду, за теорією Ж. Піаже, характерне становлення формального мислення. Особи раннього юнацького віку в умовах спілкування та взаємодії з іншими змушені доводити власну точку зору і співвідносити її з точкою зору інших осіб, що сприяє розвитку децентрації. Мислення на рівні формальних операцій означає оперування операціями. Ієрархія операцій дає змогу перейти з однієї точки зору на іншу і навпаки. Навколишня реальність стає доступною і перетворюється в уявну, відкриває світ того, що може бути збудовано. Це пов'язано з тим, що мислення стає вільним у відношенні до реального світу. На думку А. П. Сперлінга, реальні проблеми юнацтва полягають у соціальному, емоційному, моральному та економічному «дозріванні».

У силу своїх вікових особливостей внутрішньогрупові відносини є найбільш значущими для старшокласника, оскільки пов'язані з оцінюванням і визнанням його як особистості. Вагоме значення має і входження до мікросередовища (мала група), де відбувається схвалення та оцінювання особистості ровесниками.

Основу міжособистісних стосунків старшокласників складають емоційно-чуттєві відносини. Оцінка, яку висловлюють значущі інші, має властивість перетворюватися в самооцінку і впливати на характер відносин особистості до самої себе.

Децентрація у своєму розвитку проходить через такі стадії, як: діалогічна свідомість, емоційне зараження, егоцентризм, кооперативність дій, співпереживання, диференціація Я-Інший, взаємодія. У юнацькому віці ключовими аспектами децентрації є зміни самосвідомості під впливом юнацької кризи, коли уявна аудиторія змінюється на уявного співрозмовника, що сприяє розвитку вмінню розуміти Іншого, ідентифікувати себе з ним й оцінювати себе «очима Іншого».

Література

1. Піаже Ж. Мова і мислення дитини / пер. з франц. і англ. Київ: Центр навчальної літератури, 2009. 528 с.

2. Стукало О. А. Комунікативні якості викладача як фактор удосконалення професійного спілкування. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школі*. 2009. № 5. 324–328.

3. Хомік В. С. Емпатія та децентрація: досвід теоретичного осмислення та емпіричних досліджень. *Практична психологія та соціальна робота*. 2007. № 10. 8–13.

СЕКЦІЯ 5.
КОМП'ЮТЕРНА ІНЖЕНЕРІЯ

УДК 004
Р. С. Білозерцев,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності
«Комп'ютерна інженерія»
А. М. Арамян, к. ф.-м. н., доцент
ПЗВО «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»

ЗАХИСТ ЕЛЕКТРОННОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЯК ОДНА З АКТУАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ В ГАЛУЗІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

В умовах високого темпу розвитку та інтеграції методів машинної обробки даних у різні галузі діяльності людини, об'єм інформаційного простору зростає значними темпами. Це призводить до появи проблем пов'язаних з обробкою та захистом інформації, яка обробляється в даному просторі. Встановлено, що у вирішенні питань з безпекою даних набули поширення засоби програмного захисту інформації. Їх надійність ґрунтується на обчислювальні стійкості алгоритмів, які забезпечують захист від більшої кількості криптоаналітичних атак. Однак, темпи розвитку комп'ютерної техніки та поява нових видів атак, зокрема атак на основі примусу, призводять до зменшення їх надійності. Внаслідок цього, задачі щодо розробки, створення практичних реалізації та впровадження прогресивних засобів захисту інформації є одним з актуальних напрямів досліджень.

У теперішній час створено велику кількість перспективних алгоритмів і методів захисту даних, які ґрунтуються на використанні сучасних методів машинної обробки даних. Разом з тим встановлено, що практичне використання окремих ефективних криптографічних алгоритмів, зокрема алгоритмів заперечуваного шифрування, унеможливлене. Визначено, що з-поміж інших причин, основною проблемою є високі вимоги до обчислювальних ресурсів автоматизованих систем. Згідно з відкритими джерелами, на сьогодні не створено ефективних практичних реалізацій для використання вказаних засобів захисту.

Криптографічні засоби захисту даних ґрунтуються на використанні спеціалізованих математичних методів перетворення інформації. В загальному

випадку їх призначення зводиться до перетворення відкритих даних у шифрограми (криптограми) за завчасно погодженим порядком дій, оформлених у вигляді алгоритму [1].

Вказані алгоритми дозволяють виконувати пряме та зворотне перетворення даних. З метою унеможливити зворотного виконання вказаних процедур третіми особами та отримання несанкціонованого доступу до захищених даних, в алгоритмах шифрування використовують ключову інформацію [2].

Іншим напрямом в галузі програмного захисту даних є використання механізмів стеганографії. В їх основі лежить розділення вихідних даних на більш менші частини з подальшою імплементацією в файл з даними або криптографічний контейнер, наявність доступу до яких жодним чином не вказує на наявність будь-яких прихованих даних. В сучасній стеганографії сформувалося 4 напрями досліджень: класична, цифрова, лінгвістична та квантова [3].

Таким чином, найбільш поширеним класом алгоритмів перетворення даних є криптографічні алгоритми захисту інформації. Однак, незважаючи на їх перевагу та значну теоретичну базу, лише окремі криптографічні алгоритми набули практичного застосування. Визначено, причинами подібної ситуації стали: низька швидкість перетворення даних, відсутність ефективних реалізацій і вразливості в алгоритмічній структурі.

Список використаних джерел

1. Блочні шифри. URL: https://bit.nmu.org.ua/ua/student/metod/cryptology/лекція%205.pdf

2. Криптографія і шифрування. URL: http://www.krukovo.ru/stat/cript

3. Стасюк О. І., Гнатюк С. О., Довгич Н. І., Літош М. С. Сучасні стеганографічні методи захисту інформації. *НАУ «Захист інформації»*. 2011. № 1. С. 1-7.

УДК 519.685

Великий М.В.
магістрант 2-го року навчання спеціальності 123 «Комп'ютерна інженерія»
Гарькава В.Ф., д.е.н., проф.
ПЗВО Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика

АВТОМАТИЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ГУМАНІТАРНОЮ ДОПОМОГОЮ В УКРАЇНІ

Використання інформаційних технологій для управління процесами гуманітарної допомоги є безапеляційно перспективним напрямом дослідження, а в Україні бракує системного погляду на цей феномен. По-перше, зовсім немає літератури на цю тему українською. По-друге, практика гуманітарної допомоги зараз диктує необхідність освоювати складні взаємодії, коли для забезпечення корисної дії необхідне послідовне виконання багатьма учасниками розподіленої роботи. Як, наприклад, у випадку з логістичною складовою гуманітарної допомоги, де потрібно координувати величезну кількість учасників. Організація потоків інформації стала надзвичайно важливою. Тому з'явилося багато ініціатив, які розробляли інформаційні інструменти і системи.

Згідно з деякими дослідженнями [2], важливість достовірної інформації в гуманітарних інтервенціях зростає, оскільки кількість людей, які постраждали від гуманітарних криз, майже подвоїлася за останнє десятиліття і, як очікується, буде зростати. Надійна інформація, яка є повною, своєчасною та без помилок, є перевагою, враховуючи контекст невизначеності в поєднанні з необхідністю швидкого реагування та звітування. Відсутність достовірної інформації, в умовах нестабільного та швидко мінливого середовища гуманітарних інтервенцій, потенційно може призвести до неправильних рішень та повільних реакцій, які можуть негативно вплинути на життя людей.

Внаслідок використання готових до впровадження неспеціалізованих управлінських систем типу ERP (Enterprise Resource Planning – система планування ресурсів підприємства), через умови праці та вищезгадані виклики, виникають функціональні проблеми у організацій – вони не можуть інтегрувати той чи інший процес в цю систему. Або для різних задач користуються окремими застосунками чи програмами (інформаційними інструментами), які не обмінюються даними між собою і не поєднуються з іншими інформаційними системами, що унеможливлює систематизацію великого обсягу даних і ефективне управління процесами гуманітарної допомоги загалом.

Розробка ГІС має враховувати використання технології реплікації та синхронізації, яка дозволяє здійснювати онлайн- та офлайн-транзакції та зберігання даних: системи ERP, що використовуються в гуманітарних операціях у віддалених районах, повинні мати можливість підтримувати автономні можливості та забезпечувати високий рівень надійності. У стандартних системах ERP дані збираються один раз «під час початкової транзакції, зберігаються централізовано та оновлюються в режимі реального часу» [4]. Це забезпечує відповідне планування на основі операційних умов організації чи волонтера. Ризики, пов'язані з поганим доступом до інтернету в польових умовах, слід

ретельно оцінювати, керувати та зменшувати для всіх учасників, які планують запровадити ГІС (рис. 1).

Рис. 1. Інтерфейс інформаційної гуманітарної системи HDX (humdata.org)

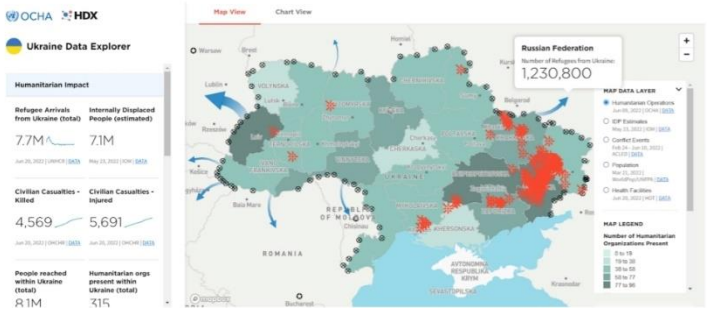

Література

1. Mukhopadhyay B., Bhattacherjee B. (2015). Use of information technology in emergency and disaster management. American Journal of Environmental protection.
2. Vila-Pozo M., Sahay S (2018). Humanitarian Health Information Systems: different Challenges and Responses. University of Oslo, Norway. 2.
3. Mubaraka C., Kalulu R., Salisu M. (2013). Information Technology and Humanitarian Emergency Response Management in WFP Uganda. Global Journal of Commerce & Management Perspective, Kampala, Uganda.
4. Day J.M., Junglas I., Silva, L. (2009). Information Flow Impediments in Disaster Relief Supply Chains. Journal of the Association for Information Systems. 10(8), 60–637.
5. Barrantes SA., Rodriguez M., Pérez R. (2009). Information Management and Communication in Emergencies and Disasters. Pan American Health Organization, Washington, D.C., United States. 3, 40–58.
6. O'Hara M., Watson R, Cavan B. (1999). «Managing the three levels of Change». Information Systems Management. 16 (3): 64.
7. Zwass, Vladimir. «information system». Encyclopedia Britannica, 2 Nov. 2020
8. Sawyer S., Jarrahi M.H. (2014) Sociotechnical approaches to the study of Information systems. Computing handbook, third edition: Information Systems and information.

УДК: 621

Тацюк С.А.,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
О.О. Гайша, канд. техн. наук, доцент
ПЗВО «МКУ імені Пилипа Орлика»

ЗАХИЩЕНИЙ ХМАРНИЙ СЕРВЕР

Захист даних та конфіденційність є серйозною проблемою для користувачів під час використання хмарних програмних служб. Коли користувачі хочуть скористатися послугами, які надає хмарний сервіс, можуть бути використані традиційні схеми шифрування для шифрування та передачі даних на хмару. Однак, провайдер повинен розшифрувати дані для того, щоб зробити необхідні обчислення і таким чином дані обробляються у відкритому вигляді. Якщо користувачі не хочуть, щоб провайдери послуг дізналися їх дані, то обчислення над зашифрованими даними є важливим питанням.

Гомоморфне шифрування – це метод шифрування, в якому обчислення можуть бути виконані над зашифрованим текстом, і розшифрований результат цих обчислень буде такий самий, як якщо обчислення проводилися над відкритим текстом. Проте такий підхід тривалий час залишався неефективним через великі вимоги до продуктивності. В даний час гомоморфне шифрування стало активно застосовуватися в різних академічних моделях баз даних та сервісів, що потребують захищених обчислень. Сьогодні найбільш використовуваним алгоритмом повністю гомоморфного шифрування є схема Домінго-Ферре [2]. Вона широко використовується для захисту мобільних агентів, для організації захищених RFID, для організації шифрування, що зберігає порядок, для організації захищених баз даних, електронних виборах, багатосторонніх секретних обчислень та багатьох інших додатків

У житті кожної сучасної людини циркулює маса інформації, у тому числі і її конфіденційні дані, такі як медичні записи, фінанси та інші. Виникає необхідність стежити за ними та вносити до них різні зміни. Але далеко не всі мають таку можливість. На допомогу нам можуть прийти комп'ютерні програми для обробки та зберігання таких даних. Вирішенням проблеми стало б шифрування даних за клієнта без передачі секретного ключа серверу. Таким чином, на сервері всі маніпуляції повинні здійснюватися із зашифрованими даними, як із відкритими. І це можливо лише за використанні гомоморфної схеми шифрування. Гомоморфне шифрування – криптографічний примітив, що дозволяє проводити обчислення над даними у зашифрованому вигляді. Ця властивість робить його перспективним засобом організації захищених обчислень у недовіреному середовищі, наприклад, інформації, що обробляється на серверах хмар. Гомоморфне шифрування включає два різних типи гомоморфізму: мультиплікативний і адитивний. Використання криптосхеми гомоморфного шифрування дозволить реалізувати повністю

захищений хмарний сервер для обробки та зберігання конфіденційних даних, причому необов'язково, щоб схема була з відкритим ключем. Дослідники IBM змогли реалізувати не частково, а повністю гомоморфне шифрування. Схема отримала назву BGV (Бракерскі Гентрі-Вайкунтанатан, Brakerski-Gentry-Vaikuntanathan).

У ході роботи було розглянуто гомоморфне шифрування як найперспективніший напрямок у галузі захисту інформації при використанні хмарних обчислень. Запропоновано рішення задачі розробки захищеного сервера хмарного оброблення конфіденційних даних клієнта із застосуванням бібліотеки гомоморфного шифрування HElib. 1.

Література

1. Popa, R.A., Redfield, C.M.S., Zeldovich, N., Balakrishnan, H.: Cryptdb: protecting confidentiality with encrypted query processing. In: Proceedings of the Twenty-Third ACM Symposium on Operating Systems Principles. SOSP ’11 (2011) 85–100
2. Domingo-Ferrer J., Herrera-Joancomart J. A privacy homomorphism allowing eld operations on encrypted data. 1998.
3. Domingo-Ferrer J. A Provably Secure Additive and Multiplicative PrivacyHomomorphism. Information Security. Springer Berlin Heidelberg, 2002. С. 471-483.

СЕКЦІЯ 6
ЮРИСПРУДЕНЦІЯ: СУЧАСНИЙ СТАНІ ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

УДК 343.1+342.7
Березовенко Л.С.,
помічник ректора з гендерної політики
Одеський державний університет внутрішніх справ

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОГО РОЗУМІННЯ ЕРПЕСЕКСУАЛЬНИХ, НАН-ЕРПЕСЕКСУАЛЬНИХ, ПОЛІСЕКСУАЛЬНИХ ТА СЕКСУАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Розвиток інноваційного розуміння ерпесексуальних, нан-ерпесексуальних, полісексуальних та сексуальних правопорушень будується на розробленій О.А. Кириченком та іншими представниками наукової школи юриспруденції професора Аланкіра **гендерній парадигмі** [2, с. 39-47; та ін.], що має на меті удосконалення, у першу чергу, базисних положень рекомендацій CM/Rec(2019)1 Комітету міністрів Ради Європи від 27 березня 2019 р. «Запобігання та боротьба з сексизмом» [1], і на цей час може складати належну доктринальну, проектну законодавчу та іншу прикладну основу для реалізації заходів Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року [4], автор пропонує представити як **видовий поділ сексуальних правопорушень** на : а) **ерпесексуальні правопорушення**[1], в основі яких лежить репродуктивний або різного роду моделюючий його психо-фізіологічний потяг; б) **нан-ерпесексуальні правопорушення** – різного роду інші статеві ознаки [3, с. 94]; в) **полісексуальні правопорушення** – що реально чи ідеально поєднують у собі обидві групи сексуальних правопорушень [3, с. 95].

Викладені інноваційні положення можуть бути далі розвинуті в одному з двох наступних базисних напрямків :

1. Відсутність юридичної відповідальності за фактичну наявність у певної особи ознак тієї чи іншої парафілії або ЛГБТ (лесбіянок, геїв, бісексуалів, трансгендерів), інших модифікацій цієї абревіатури, але наявність юридичної

[1] Походження прикметника «ерпесексуальні» пояснюється від букв «р» (ер) - і «п» (пе), які покликані в цілях забезпечення лаконічності кінцевого поняття уявити скорочену назву прикметника «репродуктивний», а прикметником «нан-ерпесексуальні» - позначати антонім прикметник «нерепродуктивний» [2, с. 45].

відповідальності за будь-яку публічну демонстрацію такої наявності, оскільки це не буде вважатися правопорушенням чи гендерзловживанням внаслідок відсутності будь-яких перепон у контексті репродуктивного розвитку суспільства.

2. Відсутність юридичної відповідальності як за фактичну наявність у певної особи ознак тієї чи іншої парафілії або ЛГБТ, так і за будь-яку публічну демонстрацію наявності вказаних ознак і такий підхід в силу набуття пороговими особами фактично такого роду ознак або лише їх прихованого успадкування вже буде створювати певні перепони у контексті репродуктивного розвитку суспільства і має розцінюватися, якщо як не відповідне правопорушення, то, принаймні, відверто негативним гендерзловживанням [3, с. 95].

Список використаних джерел

1. Запобігання та боротьба з сексизмом. Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи від 27 березня 2019 р. URL : https://rm.coe.int/cm-rec-2019-1-on-preventing-and-combating-sexism-ukr/1680968561

2. Кириченко О.А. Інноваційне розуміння гендерних кримінальних та інших правопорушень. *Теоретичні та практичні проблеми розвитку кримінального права і процесу* : матеріали X Всеукр. наук.-практ. семінару, 3 грудня 2021 року. Івано-Франківськ : У-т Короля Данила, 2021. С. 40-47.

3. Кириченко О.А. Базові інноваційні досягнення юриспруденції : монографія. Київ : Видавець Назаров О. А., 2024. 2512 с. URL : https://drive.google.com/file/d/1ZwhUZ9apjKDTZpEHnwkGGPTxVaPR3DSO/view

4. Національний план дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року. Затв. розпорядженням Кабінету міністрів України від 28 жовтня 2020 р. № 1544-р, зі змінами згідно розпор. КМ України від 16 грудня 2022 р. *Zakon.rada.gov.ua : веб-сайт.* URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1544-2020-%D1%80#Text

УДК 340.1+342.51+342.7

Берекет М.С.,
здобувачка вищої освіти за другим (магістерським) рівнем
за спеціальністю 081 Право
Кириченко О.А., д. юр. наук, професор
завідувач кафедри права факультету економіки і права
Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика

ІННОВАЦІЙНІ РЕДАКЦІЇ СТАТЕЙ ПЕРСПЕКТИВНОГО КОНСТИТУЦІЙНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ ЧИ БУДЬ-ЯКОЇ ІНШОЇ ДЕРЖАВИ У ЧАСТИНІ СУТНОСТІ БАЗИСНИХ КАТЕГОРІЙ ПРАВОВОГО СТАТУСУ СОЦІОСУБ'ЄКТІВ

Розроблені О.А. Кириченком та іншими представниками наукової школи юриспруденції професора Аланкіра **інноваційні редакції деяких з тринадцяти статей перспективного Конституційного кодексу України чи будь-якої іншої держави у частині визначення сутності базисних категорій правового статусу соціосуб'єктів** у низці останніх публікацій були представлені таким чином :

І. «Склад соціосуб'єктів», що має бути розміщена у порядку пояснення термінів та понять даного кодексу у наступній редакції : «Соціосуб'єктами в контексті їх правового статусу є : 1. Фізичні особи. 2. Юридичні особи. 3. Держава як сумматівне утворення фізичних та юридичних осіб. 4. Міждержавні установи як сумматівні утворення фізичних та юридичних осіб різних держав» [1, с. 172-173; 2, с. 179].

ІІ. «Сутність і перелік базисних складових категорій правового статусу соціосуб'єктів», що також має бути розміщена у порядку пояснення термінів і понять даного кодексу таким чином :

«Правовий статус соціосуб'єктів складається з наступних базисних категорій : 1. Право, що являє собою можливість певного соціосуб'єкта скористатися конкретним позитивним результатом суспільного розвитку, коли негативний результат суспільного розвитку може стати такою можливістю тільки за наявності Національної програми з повного викорінення цього негативного результату або, принаймні, з максимально можливої мінімізації його рівня. 2. Свобода - за наявності акценту уваги на альтернативності і на безперешкодності вибору названими соціосуб'єктами такої можливості. 3. Обов'язок, тобто необхідність виконати соціосуб'єктом певний встановлений державою припис, що підтримується безпосереднім (прямим) та/чи делегованим державним примусом. 4. Інтерес, тобто можливість соціосуб'єкта використовувати в своїх цілях таке право, свободу та/чи обов'язок іншого соціосуб'єкта)» [1, с. 173; 2, с. 179].

ІV «Антиделіктний обов'язок кожного громадянина попереджати і припиняти правопорушення» : «Кожна людина зобов'язана попередити або припинити будь-яке правопорушення, в т. ч. й кримінальне, якщо при цьому йому не можуть бути заподіяні істотні і більшого розміру збитки, а суб'єкт владних повноважень певного антиделіктного органу зобов'язаний попереджати та/чи припиняти такі правопорушення у будь-якій ситуації, за винятком очевидного

досягнення цієї мети лише ціною його життя. При цьому кожна позанормативна антисоціальна девіантна поведінка фізичної особи має бути поставлена в залежність від причини перевищення позанормативності в умови такого посиленого застосування державного примусу, що дозволяє попереджати виникнення такого роду діяння, вихід якого за межі норми не обумовлений певним психічним чи іншим захворюванням особи, в межах норми в умовах немедичних установ спеціального типу (дитячі спеціальні установи, виправно-виховні або виправно-трудові установи та ін.), а якщо позанормативність поведінки обумовлена психічним або іншим захворюванням особи - в умовах медичних установ спеціального типу» [1, с. 174; 2, с. 180].

Література

1. Кириченко О.А. Базові інноваційні досягнення юриспруденції : монографія. Київ : Видавець Назаров О. А., 2024. 2512 с. URL : https://drive.google.com/file/d/1ZwhUZ9apjKDTZpEHnwkGGPTxVaPR3DSO/view

2. Кириченко О.А. Правовий статус суб'єктів подолання господарських кримінальних та інших правопорушень : підручник для магістрів спеціальності 081 Право. Частина 1 : Основна частина. Київ : Видавець Назаров О. А., 2024. 260 с. URL : https://drive.google.com/file/d/1ZwhUZ9apjKDTZpEHnwkGGPTxVaPR3DSO/view

УДК 340.1+342.51+342.7

Бідей І.О.,
здобувачка вищої освіти за другим (магістерським) рівнем
за спеціальністю 081 Право
Стременовський С.М., к. юр. наук, професор,
Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика

ОСНОВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗУМІННЯ СУТНОСТІ, ВИДОВОГО ПОДІЛУ, СПІВВІДНОШЕННЯ І МЕЖ ЛЕГІТИМНОГО ОПРИЛЮДНЕННЯ ДОСТОВІРНИХ І НЕДОСТОВІРНИХ ВІДОМОСТЕЙ В ЮРИДИЧНОМУ, ЖУРНАЛІСТСЬКОМУ ЧИ ІНШОМУ МАСМЕДІЙНОМУ ДОКАЗУВАННІ АБО У ПУБЛІЧНІЙ ДИСКУСІЇ

Два роки тому в МКУ ім. Пилипа Орлика була започаткована студентська міждисциплінарна юридично-журналістська наукова тема із обґрунтування основ журналістики як нової юридичної галузі знань і діяльності [1, с. 81-89; та ін.], в межах якої І.В. Бондаренко поставила за мету розробити під

керівництвом О.А. Кириченка **основи інноваційного розуміння, видового поділу, співвідношення і меж легітимного оприлюднення завідомо і незавідомо достовірних і недостовірних відомостей в юридичному, журналістському чи іншому масмедійному доказуванні або у будь-якій публічній дискусії** [2, с. 38-42; 3, с. 241-253; 4, с. 10-12; та ін.], що стисло може бути представлене таким чином :

1. **Достовірні відомості -** такі відомості, що відповідають обставинам діяння (дії чи бездіяльності окремої людини або невеликої групи людей), події (дії чи бездіяльності дуже великих груп людей, коли неможливо встановити роль у досягненні загального результату кожного з учасників : у процесі війни, масових заворушень тощо) або явища (дії чи бездіяльності сил природи) в цілому або певної їх сторони; та **за ступенем і фактичною процедурою досягнення достовірності** можуть бути поділені на :

1.1. **Завідомо достовірні відомості -** такі, що повною мірою відповідають фактичним обставинам діяння або події чи явища загалом або конкретній їх стороні та особливості сприйняття, запам'ятовування, зберігання, відтворення та іншої їх передачі певною особою, у т.ч. життєвий досвід або відповідна спеціальна чи професійна компетентність, сприяють передачі або іншому оприлюдненню фактично адекватних відомостей. Завідомо достовірні відомості ***за базисною спрямованістю результату їх публічного оприлюднення*** виступають в якості :

1.1.1. ***Позитивних завідомо достовірних відомостей*** - відомостей, на основі яких може бути сформована лише позитивна характеристика об'єкта та/або предмета юридичного або журналістського чи іншого масмедійного доказування або публічної дискусії.

1.1.2. ***Негативних завідомо достовірних відомостей*** - відомостей, на основі яких може бути сформована тільки негативна характеристика об'єкта та/або предмета юридичного або журналістського чи іншого масмедійного доказування або публічної дискусії; і поміж яких **за рівнем суспільної небезпеки результату їхнього публічного оприлюднення** додатково також можуть виділятися :

1.1.2.1. Нейтральні негативні завідомо достовірні відомості.

1.1.2.2. Суспільно шкідливі завідомо достовірні відомості.

1.1.2.3. Суспільно небезпечні завідомо достовірні відомості.

1.1.3. ***Позитивно-негативних завідомо достовірних відомостей*** - відомостей, на основі яких може бути сформована лише змішана позитивно-негативна характеристика об'єкта та/або предмета юридичного або журналістського чи іншого масмедійного доказування або публічної дискусії.

1.2. **Незавідомо достовірні відомості** - відомості, що повністю відповідають фактичним обставинам діяння або події чи явища в цілому або конкретної її стороні та наявні певні недоліки особливостей сприйняття, запам'ятовування, зберігання, відтворення та іншої передачі певною особою, в т.ч. відсутність необхідного життєвого чи спеціального досвіду або відповідної спеціальної чи професійної компетентності, ситуативно не змогли створити перешкоди для формування власне адекватних суджень та/або іншого оприлюднення саме адекватних відомостей. Незавідомо достовірні відомості ***за базисною спрямованістю результату їх публічного оприлюднення*** також виступають в якості ::

1.2.1. ***Позитивних незавідомо достовірних відомостей*** - відомостей, на основі яких може бути сформована лише позитивна характеристика об'єкта та/або предмета юридичного або журналістського чи іншого масмедійного доказування або публічної дискусії.

1.2.2. ***Негативних незавідомо достовірних відомостей*** - відомостей, на основі яких може бути сформована тільки негативна характеристика об'єкта та/або предмета юридичного або журналістського чи іншого масмедійного доказування або публічної дискусії; і серед яких ***за рівнем суспільної небезпеки результату їхнього публічного оприлюднення*** додатково також можуть виділятися аналогічно п. 1.1.2 дійсної класифікації.

1.2.3. ***Позитивно-негативні незавідомо достовірні відомості*** - такі відомості, на основі яких може бути сформована лише змішана позитивно-негативна характеристика об'єкта та/або предмета юридичного чи журналістського чи іншого масмедійного доказування чи публічної дискусії.

2. **Недостовірні відомості** - такі відомості, що не відповідають фактичним обставинам діяння або події чи явища загалом або конкретної їх сторони; і ***за ступенем і фактичною процедурою досягнення вже недостовірності*** також можуть бути поділені на :

2.1. **Завідомо недостовірні відомості** - коли суб'єкт, від якого отримують певні відомості, знає про те, що ці відомості не відповідають повною мірою або частково фактичним обставинам діяння або події чи явища загалом чи конкретної їх сторони, але через ті чи інші наміри передає ці відомості як власне завідомо достовірні. Завідомо недостовірні ***за базисною спрямованістю результату їх публічного оприлюднення*** теж виступають в якості :

2.1.1. ***Негативних завідомо недостовірних відомостей*** - відомостей, на основі яких може бути сформована лише негативна характеристика об'єкта та/або предмета юридичного, журналістського чи іншого масмедійного доказування або публічної дискусії; і серед яких ***за рівнем суспільної небезпеки***

результату їхнього публічного оприлюднення додатково також можуть виділятися аналогічно п. 1.1.2 дійсної класифікації.

2.1.2. ***Позитивних завідомо недостовірних відомостей*** - відомостей, з урахуванням яких у більшості адресатів юридичного або журналістського чи іншого масмедійного доказування або публічної дискусії через саме таким чином набутого незнання може бути сформована тільки позитивна характеристика об'єкта та/або предмета цього доказування чи дискусії.

2.1.3. ***Позитивно-негативних завідомо недостовірних відомостей*** - відомостей, на основі яких у адресатів юридичного, журналістського чи іншого масмедійного доказування або публічної дискусії в силу таким чином набутого незнання формується лише змішана позитивно-негативна характеристика об'єкта та/або предмета цього доказування чи дискусії.

2.2. **Незавідомо недостовірні відомості** - коли суб'єкт, від якого отримують певні відомості, не знає і не може знати про те, що ці відомості через певні причини (метеорологічні, дистанційні та інші умови сприйняття або особливості органів почуттів даного суб'єкта в частині сприйняття, запам'ятовування, зберігання, відтворення або іншої передачі їм цих відомостей, у т.ч. внаслідок відсутності необхідного життєвого чи спеціального досвіду або відповідної спеціальної та/або професійної компетентності), не відповідають повною мірою або частково фактичним обставинам діяння або події чи явища в цілому або конкретної їх сторони та при передачі таких відомостей впевнений у тому, що передає саме завідомо достовірні відомості. Незавідомо недостовірні відомості ***за базисною спрямованістю результату їх публічного оприлюднення*** виступають як :

2.2.1. ***Негативні незавідомо недостовірні відомості*** - відомості, на основі яких закономірно може бути сформована лише негативна характеристика об'єкта та/або предмета юридичного або журналістського чи іншого масмедійного доказування або публічної дискусії; і серед яких ***за рівнем суспільної небезпеки результату їхнього публічного оприлюднення*** додатково також можуть виділятися аналогічно п. 1.1.2 дійсної класифікації.

2.2.2. ***Позитивні незавідомо недостовірні відомості*** - відомості, з урахуванням яких в адресатів юридичного або журналістського чи іншого масмедійного доказування або публічної дискусії в силу таким чином набутого незнання може бути сформована тільки позитивна характеристика об'єкта та/або предмета цього доказування чи дискусії.

2.2.3. ***Позитивно-негативні незавідомо недостовірні відомості*** - відомості, на основі яких у адресатів юридичного або журналістського чи іншого масмедійного доказування або публічної дискусії в силу таким чином

набутого незнання формується лише змішана позитивно-негативна характеристика об'єкта та/або предмета цього доведення або дискусії.

З урахуванням викладеного **базисна конституційна основа легітимності журналістської та іншої масмедійної діяльності треба реформувати в свободу виключно завідомо достовірного слова, яке безперешкодно має формуватися лише на загальнодержавних дискусійних майданчиках.**

У такому аспекті виглядає на рівні не інакше власне звичайного вельми низького практично пересічного рівня аналітичного мислення, що фактично і служить безперешкодному оприлюдненню не тільки незавідомо, а й навіть завідомо, недостовірних відомостей, широко відоме і цитоване в різних соціальних та інших джерелах не інакше, як «доктринальний», висновок академіка Російської академії телебачення !!!??? Е.С. Радзинського про те, що коли у мене інша думка, це не означає, що я ваш ворог чи ідіот. Це означає, що у мене інша думка [5]. Адже фактично істина завжди єдина, якщо, звичайно, вона не є виразом оціночних суджень та власних уподобань різних людей. У процесі ж пізнавального розумового сприйняття об'єктивної реальності не може бути кілька істин!!!

Література

1. Басовська А.Ю., Кириченко О.А. Інноваційна природа Журналістської галузі права. *Імперативи розвитку права та держави :* матеріали IV-тої (XV) Всеукр. студ. наук.-практ. конфер., 25 березня 2021 р. Миколаїв : НУК ім. адм. Макарова, 2021. С. 81-86.

2. Бондаренко І.В. Інноваційне розуміння та значення сутності та співвідношення завідомо і незавідомо достовірних і недостовірних відомостей у медіапросторі. *Студентські наукові дискусії поза форматом :* матеріали IX Міжнарод. конфер., 27 травня 2022 р. Івано-Франківськ : Ун-т Короля Данила, 2022. С. 38-42.

3. Бондаренко І.В. Інноваційне розуміння сутності та значимості достовірних і недостовірних відомостей в юридичному і журналістському доказуванні. *Актуальні питання у сучасній науці. Серія «Право»: журнал.* 2022. No 1(1) 2022. С. 241-253.

4. Кириченко О.А., Бондаренко І.В. Інноваційні основи легітимного масмедійного та іншого оприлюднення достовірних і недостовірних відомостей в умовах воєнного стану : навч. посібник. 2-ге вид. Київ : Видавець Назаров О. А., 2022. 56 с.

5. Радзинский Э.С. Если у меня другое мнение, это не значит, что я ваш враг или идиот. Это просто значит, что у меня другое мнение. 28 октябрь 2020 г. в 18:00. *Страничка «Эдвард Радзинский» в Facebook.* URL :

https://www.facebook.com/EdvardRadzinskiy/photos/a.548298588523136/3826535477366081/?type=3

УДК 340.1+342.51+342.7

Грабовський Д.О.,
здобувач вищої освіти за другим (магістерським) рівнем
за спеціальністю 081 Право
Ланцедова Ю.О., к. юр. наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права і процесу юридичного факультету
Національний авіаційний університет (м. Київ)

ОСНОВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗУМІННЯ СУТНОСТІ, СПІВВІДНОШЕННЯ І ПЕРЕЛІКУ ФУНКЦІЙ АНТИДЕЛІКТНИХ ОРГАНІВ З ПОДОЛАННЯ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Основуючись на розроблених Ю.Д. Ткачем восьми стадіях подолання кримінальних правопорушень [5, с. 59; 6, с. 43] Ю.О. Ланцедова поставила за мету розробити **основи інноваційного розуміння сутності, співвідношення і переліку функцій антиделіктних органів в контексті подолання вже як кримінальних, так і адміністративних. дисциплінарних, де-факто майново-договірних чи цивільних та де-юре майново-договірних чи господарських (арбітражних, економічних) правопорушень** [1, с. 49-53, 208-216; 2, с. 2345-2353; 3, с. 27-35; та ін.], що у розвитку правильніше викласти у такій редакції :

1. Виявлення латентних правопорушень.
2. Припинення триваючих правопорушень.
3. Розкриття правопорушень.
4. Досудове розслідування чи інше досудове з'ясування обставин правопорушення.
5. Судове чи остаточне позасудове вирішення справи про відповідне правопорушення.
6. Виконання остаточного судового чи позасудового рішення і, перш за все, найповніше відновлення порушеного правового статусу соціосуб'єктів.
7. Проведення роботи із засудженим до зняття чи погашення судимості.
8. Проведення в координації з усіма іншими державними органами, посадовими особами та іншими соціосуб'єктами інших заходів з профілактики правопорушень, перш за все, з усунення причин та умов, що сприяли вчиненню правопорушень (що має бути зроблене ще до вчинення правопорушення з

метою його недопущення, а вже після цього має досліджуватися наявність чи відсутність підстав для притягнення винної особи до відповідного виду юридичної відповідальності), з готування належних пропозицій із удосконалення відповідного законодавчого та базисного підзаконного регулювання.

9. Здійснення узагальнень відповідної антиделіктної практики і виявлення її досягнень і недоліків.

10. Проведення корпоративної (відомчої, тобто, в межах діяльності відповідного антиделіктного відомства) та локальної (тобто, в рамках діяльності певного антиделіктного органу як юридичної особи) підзаконотворчої діяльності із організації роботи даного антиделіктного органу та протидії правопорушенням.

11. Здійснення наукових досліджень у напрямку підвищення ефективності, раціональності та якості антиделіктної діяльності відповідного виду.

12. Проведення за допомогою вищих навчальних закладів міністерства освіти та науки підготовки та підвищення кваліфікації кадрів антиделіктної діяльності відповідної спеціалізації та субспеціалізації.

13. Здійснення поточного підвищення кваліфікації антиделіктологів відповідної спеціалізації і субспеціалізації.

Профілактична функція антиделіктних органів, на думку даної авторки, є обов'язком як для такого роду спеціальних органів держави, так й для будь-яких інших державних органів і посадових осіб та й для будь-яких інших соціосуб'єктів, які мають сприяти антиделіктним органам у найбільш ефективному, раціональному та якісному виконанні й всіх інших вказаних функцій антиделіктної діяльності.

Викладене інноваційне розуміння функцій антиделіктних органів, що покладає на ці державні органи завдання із подолання як кримінальних, так й адміністративних, дисциплінарних, де-факто майново-договірних (цивільних) та де-юре майново-договірних (господарських, економічних, арбітражних) правопорушень, що кожний з цих органів зобов'язаний здійснювати у своїй компетенції на певній стадії чи стадіях або щодо певних категорій правопорушень, дуже яскраво свідчить про юридичну некомпетентність існуючого традиційного і законодавчого іменування такого роду державних органів правоохоронними та виокремлення з їх числа суду, що спостерігається, перш за все, у назві та за змістом базисного для традиційного розуміння даної діяльності закону «Про державний захист працівників суду і правоохоронних

органів» [4], де, як бачимо, судові та правоохоронні органи алогічно відокремлені один від одного.

Виходить, що ці державні органи зобов'язані лише, охороняючи право від порушень, попередити вчинення правопорушень, що фактично знаходиться в межах восьмої та з певним ступенем умовності й наступних із вказаних інноваційних функцій, а якщо правопорушення все ж таки було вчинене, то інші інноваційні функції, перш за все, з першої по сьому функцію, є нібито завдання вже яких-то інших державних органів.

З таким підходом, зрозуміло, неможна погодитися і запропоноване інноваційне найменування такого роду державних органів власне антиделіктними вже у повній мірі узгоджує всі запропоновані інноваційні функції із новітньою назвою цих державних органів і є **першою надто потужною доктринальною, законодавчої та іншою прикладною основою** для реалізації розробленого авторами і презентованого окремо (див. післямова дійсного видання) інноваційного порядку найбільш ефективного, раціонального та якісного пізнання, визнання, забезпечення, дотримання і максимально повного відновлення правового статусу будь-яких інших соціосуб'єктів, які залучені у сферу журналістської галузі права і медіабезпеки.

Звідси пропонується **інноваційне розуміння поняття антиделіктної діяльності**, що у розвитку було представлено даною авторкою як такого виду державної діяльності, основне призначення якого полягає у найбільш ефективному, раціональному та якісному як подоланні різних видів правопорушень на кожній зі стадій його здійснення, так й функціонування антиделіктних органів, а також у здійсненні з цією метою базисного, корпоративного (відомчого) і локального підзаконного правового регулювання, узагальнень відповідної антиделіктної практики, наукових досліджень, підготовки і перепідготовки в юридичних навчальних закладах антиделіктологів та самостійного поточного підвищення їх кваліфікації.

Література

1. Кириченко О. А., Ткач Ю.Д., Бондаренко І.В. Інновації юриспруденції в забезпеченні журналістської галузі права та медіабезпеки : монографія. Варшава : RS Global Sp.z O.O.; Київ : Видавець Назаров О. А., 2022. 2-ге вид. 1012 с.

2. Кириченко О. А., Бондаренко І.В. Інновації юриспруденції в забезпеченні журналістської галузі права та медіабезпеки : монографія. Варшава : RS Global Sp.z O.O.; Київ : Видавець Назаров О. А., 2022. 4-те вид. 2624 с.

3. Ланцедова Ю.О., Косарівська О.В. Інноваційне розуміння сутності, структури і переліку функцій органів правопорядку. *Журнал східноєвропейського права.* 2022. № 102. С. 27-35. URL : http://easternlaw.com.ua/wp-content/uploads/2022/09/lantsedova_kosarivska_102.pdf

4. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів : закон України від 23 грудня 1993 р. № 3781-XII. *Відомості Верховної Ради України (ВВР),* 1994, № 11, ст. 50, зі змінами згідно закону України № 1150-IX від 28 січня 2021 р., ВВР, 2021, № 23, ст. 197. *Zakon.rada.gov.ua : веб-сайт.* URL : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3781-12

5. Ткач Ю.Д. Поняття і системно-структурна будова криміналістики : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» / Юрій Дмитрович Ткач; Одеськ. юрид. наук НУВС. Одеса, 2004. 556 с.

6. Ткач Ю.Д. Теоретичні основи криміналістики (періодизація, поняття, система, міжнауковий статус) : монографія / за наук. ред. О.А. Кириченка. Одеса : Вид-во ОЮІ НУВС, 2007. 176 с.

УДК 340.1+342.51+342.7

Кириченко О.А.
доктор юридичних наук, професор
завідувач кафедри права факультету економіки і права
Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика

ІННОВАЦІЙНА РЕДАКЦІЯ СТАТТІ ПЕРСПЕКТИВНОГО КОНСТИТУЦІЙНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ ЧИ БУДЬ-ЯКОЇ ІНШОЇ ДЕРЖАВИ У ЧАСТИНІ БАЗИСНИХ ПОРЯДКІВ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ПОРУШЕННЯ І ВІДНОВЛЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ СОЦІОСУБ'ЄКТІВ

Розроблена автором та іншими представниками наукової школи юриспруденції професора Аланкіра **інноваційна редакція статті перспективного Конституційного кодексу України чи будь-якої іншої держави у частині визначення сутності базисних категорій правового статусу соціосуб'єктів** [1, с. 180-186; 2, с. 186-193; та ін.] виглядає таким чином :

VIII. «Базисні оперативні та бюрократичні порядки найбільш ефективного, раціонального та якісного попередження порушення та відновлення порушеного правового статусу різних видів соціосуб'єктів» :

«1. Забезпечення належної реалізації базисного конституційного обов'язку держави та основної спрямованості діяльності державних органів покладається на прокурорів та всіх інших державних службовців та на всіх інших соціосуб'єктів, яким держава делегувала повноваження на здійснення певних напрямів суспільної діяльності та/або виробництва матеріальних благ та/чи надання послуг.

Названі соціосуб'єкти зобов'язані на вимогу клієнта (особи, що має намір здійснити певне діяння в межах вказаної або іншої пов'язаної з нею діяльності) безкоштовно надати вичерпну письмову юридичну консультацію з приводу відповідного порядку та/чи особливостей правової регламентації тієї державної або з дозволу держави іншої діяльності, яку вони здійснюють, і меж правомірності при цьому здійснення клієнтом свого діяння.

Якщо внаслідок відмови надати таку консультацію або її неякісності клієнт порушив правовий статус інших соціосуб'єктів, консультант несе відповідного виду, характеру і ступеня суворості юридичну відповідальність, у т. ч. відшкодовує у повному обсязі заподіяні збитки (фізичну та/чи майнову та/або первинну і вторинну моральну шкоду; упущену вигоду.

2. **Найбільш ефективне, раціональне і якісне оперативне попередження порушення, а у разі порушення – максимально можливе відновлення правового статусу всіх соціосуб'єктів, і неминучого притягнення винної у цьому особи до відповідного виду і характеру належного ступеня суворості юридичної відповідальності здійснюється органами або суб'єктами владних повноважень держави та шляхом реалізації таких порядків** :

2.1. **В оперативному порядку**:

2.1.1. **Самим правопорушником**, який з моменту усвідомлення того, що його діяння, рішення чи правовий акт може порушити або вже порушив чи порушує правовий статус іншого соціосуб'єкта, зобов'язаний негайно припинити це діяння та/або дію цього рішення чи правового акта та скасувати дане рішення чи правовий акт, усунути причини та умови, що сприяли вчиненню цього правопорушення, і максимально можливо відновити правовий статус потерпілого.

2.1.2. Безпосереднім або вищим керівником правопорушника, який зобов'язаний, за наявності викладених у п. 2.1.1 цієї статті обставин, невідкладно вжити вказаних заходів, якщо їх не було здійснено чи було вчинено неналежним чином або не в повному обсязі самим правопорушником чи іншими особами.

У разі невиконання вказаних дій керівники несуть солідарну із правопорушником юридичну відповідальність.

2.1.3. **Прокуратурою**, яка діє за принципом єдиноначальності, та :

2.1.3.1. **За власної ініціативи** шляхом здійснення нагляду за точним, одноманітним та неухильним дотриманням правових актів будь-якими особами та

органами, що знаходяться на території держави, у т. ч. президентом країни, парламентом, урядом, ордистатурою, слідчотурою, судами, публічнотурою, адвокатурою, виконавчотурою та іншими антиделіктними органами, і подання припису правопорушнику або його безпосередньому чи вищому керівнику невідкладно усунути причини та умови, які сприяли вчиненню правопорушення, припинити незаконне діяння та/або дію протиправного рішення чи правового акта, максимально можливо відновити порушений правової статус потерпілого, а також порушити відповідне судочинство з метою неминучого притягнення особи, винної у такому порушенні правового статусу потерпілого, до відповідного виду і характеру та належного ступеня суворості юридичної відповідальності та негайного усунення причин та умов, що сприяли вчиненню даного правопорушення, а також із направити матеріали в публічнотуру та адвокатуру для подальшого супроводження у цій справі інтересів відповідно потерпілої та переслідуваної особи.

2.1.3.2. У разі звернення потерпілого чи в його інтересах іншої особи вручити правопорушнику або його безпосередньому чи вищому керівнику припис із виконанням вимог, вказаних у п. 2.1.3.1 цієї статті.

2.2. **У бюрократично порядку** :

2.2.1. **Шляхом усного чи письмового звернення потерпілого чи в його інтересах іншої особи до(в) :**

2.2.1.1. **Правопорушника або його безпосереднього чи вищого рівня керівнику**, із вимогою виконати невідкладно чи, при наймі, у межах розумного терміну, дії, вказані у п. 2.1 цієї статті.

2.2.1.2. **Прокуратури,** із виконанням нею вже на підставі даного звернення потерпілого чи в його інтересах іншої особи всіх дій, передбачених п. 2.1.3.1. цієї статті.

2.2.1.3. **Публічнотури,** яка діє за принципом єдиноначальності та отримання працівниками заробітної плати та/або інших благ тільки від держави, та реалізує вказане звернення потерпілого та/або в його інтересах іншої особи шляхом здійснення функції переслідування правопорушника та іншого захисту правового статусу потерпілого у судочинстві відповідного виду шляхом встановлення об'єктивної істини та вирішення тільки на цій основі антиделіктної справи або надання іншої письмової юридичної допомоги з метою попередження правопорушень із юридичною відповідальністю за результати такої допомоги.

2.2.1.4. **Адвокатури,** яка також діє за принципом єдиноначальності та одержання працівниками заробітної плати та/або інших благ тільки від держави, та реалізує звернення переслідуваної особи шляхом здійснення функції захисту її правового статусу в судочинстві відповідного виду у напрямку встановлення

об'єктивної істини і дозволу лише на цій основі антиделіктної справи або надання іншої письмової юридичної допомоги з метою попередження правопорушень із повною юридичною відповідальністю за результати такої допомоги.

2.2.1.5. **Суду як єдиного антиделіктного органу в особі Верховного суду України, а також будь-якої іншої держави**, у складі якого діють Конституційна, Антикримінальна, Адміністративна, Трудова, Де-факто майново-договірна та Де-юре майново-договірна судові палати, що дублюються на рівні обласних і прирівняних до них міських судів, а також шляхом відповідної спеціалізації суддів місцевих судів, і який діє на основі принципів територіальності, спеціалізації та інстанційності таким чином :

2.2.1.5.1. ***Місцеві суди***, що забезпечують по першій інстанції конституційне, антикримінальне, адміністративне, трудове, де-факто майново-договірне та де-юре майново-договірне судочинство щодо переслідуваних осіб місцевого та районного рівня.

2.2.1.5.2. ***Конституційна, Антикримінальна, Адміністративна, Трудова, Де-факто майново-договірна та Де-юре майново-договірна судові палати обласних та прирівняних до них міських судів*** - колегії суддів яких з п'яти суддів є першою інстанцією щодо переслідуваних осіб обласного рівня або по справам суспільного резонансу обласного рівня, а також переглядають у порядку апеляції рішення суддів відповідних спеціалізацій місцевих судів.

2.2.1.5.3. ***Конституційна, Антикримінальна, Адміністративна, Трудова, Де-факто майново-договірна та Де-юре майново-договірна судові палати Верховного суду України, а також будь-якої іншої держави*** - колегії суддів яких із п'яти суддів є першою інстанцією по справам щодо переслідуваних осіб загальнодержавного та вищого рівня або по справам суспільного резонансу загальнодержавного та вищого рівня, а також переглядають у порядку апеляції рішення в якості першої інстанцій відповідних колегій суддів судових палат обласного суду та прирівняних до них міських судів та касаційної інстанції на рішення суддів відповідних спеціалізацій місцевих судів, а об'єднані колегії суддів у складі дев'яти суддів – в якості апеляційної інстанції на рішення колегій суддів цієї ж судової палати, винесених по першій інстанції.

2.2.1.5.4. **Велика палата Верховного суду України, а також будь-якої іншої держави,** в яку обирається на постійній основі по п'ять суддів від кожної судової палати, та яка є касаційною інстанцією щодо апеляційних рішень об'єднаних колегій судових палат цього суду.

Остаточними визнаються лише легітимні рішення колегій суддів та інших касаційних інстанцій Верховного суду України, а також будь-якої іншої держави, якими є такі, що ґрунтуються на встановленні такого рівня об'єктивної істини в

антиделіктній справі, якого достатньо для його правильного вирішення. При цьому порушення вимог певних норм процедурних кодексів, які не завадили і не могли завадити встановленню за антиделіктною справою вказаного рівня об'єктивної істини, незалежно від тяжкості цих порушень, є підставою не для скасування відповідного остаточного рішення суду, а для притягнення винного суб'єкта владних повноважень до відповідного виду і характеру та належного ступеня суворості юридичної відповідальності, якщо при цьому були відсутні обставини, що виключають антисоціальність даного діяння та/або вину цього суб'єкта владних повноважень.

3. Будь-яка особа, яка застосовує Основний та/чи конституційний (органічний) та/або поточний закон та/чи підзаконний правовий акт, у разі встановлення нелегітимності певних положень змін чи доповнень до Основного закону, порушення певною нормою конституційного або поточного закону відповідного положення Основного закону чи певною нормою підзаконного правового акта відповідних положень підзаконного акта вищої юридичної сили та/або поточного та/чи конституційного (органічного) закону та/або положень Основного закону, має відмовитися від застосування нелегітимної норми правового акта та безпосередньо застосувати відповідну норму правового акта вищої юридичної сили, а суддя місцевого чи обласного суду і прирівняного до нього міського суду повинен скасувати нелегітимну норму будь-якого підзаконного правового акта відповідного рівня інстанційності, суддя Верховного суду України, а також будь-якої іншої держави – нелегітимну норму будь-якого підзаконного правового акта загальнодержавного рівня або поточного закону, а Велика палата Верховного суду України, а також будь-якої іншої держави - нелегітимне положення або зміни чи доповнення до Основного або конституційного (органічного) закону.

Якщо суди не впоралися із вказаним завданням, то в будь-якому випадку його вирішити покликаний інститут президентства держави у вигляді відповідних повноважень прокуратури або власних повноважень президента держави із притягненням винних осіб до відповідного виду і характеру та належного ступеня суворості юридичної відповідальності.

4. **Потерпілий,** який не отримав у розумні строки максимально можливого відновлення його правового статусу та/або притягнення особи, винної у порушенні її правового статусу, до відповідного виду і характеру та належного ступеня суворості юридичної відповідальності, має право на застосування із дотриманням правил пропорційності за умовами інституту крайньої необхідності будь-яких інших, прямо не заборонених законом, засобів впливу на правопорушника та/або суб'єктів владних повноважень, які за його зверненням

або інших у його інтересах осіб чи з власної ініціативи не вжили належних заходів, а якщо таке порушення стосується групи (трьох і більше) осіб або невизначеного кола осіб, то застосування такого роду засобів не має жодних юридичних наслідків для потерпілого незалежно від характеру та ступеня тяжкості збитків, заподіяних правопорушнику та/або вказаним суб'єктам владних повноважень застосуванням таких засобів впливу до них.

5. Не тягне за собою жодних юридичних наслідків для потерпілого або для інших осіб, які діяли в його інтересах, заподіяння збитків, незалежно від їх характеру та розміру, також особі чи особам : 5.1. Яка (які) винні у незастосуванні смертної кари до осудної особи, яка вчинила умисне вбивство у стані осудності за обтяжуючих обставин окремо або у складі інших кримінальних правопорушень. 5.2. У процесі їх групового та/або збройного нападу, навіть, одного нападника, на потерпілого за обставин, які давали йому підстави вважати, що метою даного нападу є завдання йому побоїв та/чи заподіяння йому тілесних ушкоджень та/або його вбивство. 5.3. При його (їх) насильницькому (без згоди потерпілого) проникненні в житло або інше приміщення, що належить потерпілому та/чи його родичам та/або близьким особам на праві власності та/чи правомірного володіння.

6. **Гарантом дотримання Основного закону, конституційних (органічних) та поточних законів і підзаконних правових актів**, а також найбільш ефективного, раціонального та якісного пізнання, визнання, забезпечення та неухильного дотримання та у разі порушення максимально можливого відновлення правового статусу всіх соціосуб'єктів, які постійно або тимчасово перебувають на території України, а також іншої держави, оперативного попередження правопорушень та неухильного притягнення осіб, винних у скоєнні цих правопорушень, до відповідного виду і характеру та належного ступеня суворості юридичної відповідальності є президент відповідної держави, який, виступаючи як особлива наглядова гіпергілка державної влади, що забезпечує в контексті неухильного дотримання принципу верховенства права виконання вказаної задачі за допомогою, насамперед, прокуратури, як його Правої руки, та інших антиделіктних органів, а також із використанням будь-яких інших засобів, прямо не заборонених законом, у т. ч. скасуванням нелегітимних рішень та/або правових актів :

- своїх або попередніх президентів держави, у т. ч. їх підписів під нелегітимними законами, у т. ч. про внесення змін та доповнень до Конституційного кодексу або Кодексу конституційного судочинства України (іншої держави), із накладенням на них вето, наданням вказівок щодо усунення порушень та поверненням до парламенту на повторний розгляд, а щодо змін та доповнень до Конституційного кодексу чи Кодексу конституційного судочинства

України (іншої держави) - направленням на розгляд Генеральної прокуратури України (іншої держави), яка скасовує такий закон повністю або в частині або дає висновок про конституційність цих змін чи доповнень повністю або у частині;

- касаційних судів, що реалізується прокуратурою (через явну невідповідність факту існування нелегітимних остаточних судових рішень принципу верховенства права) направленням антиделіктної справи із зауваженнями на розгляд розширеного складу Великої палати Верховного суду України (іншої держави), що формується автоматизованою судовою системою в кількості семи суддів від кожної судової палати, або його розгляду в порядку судочинства у зв'язку із нововиявленими обставинами (що на час винесення рішення ще не існували чи не були відомі суду з об'єктивних причин) або через виняткові обставини (за яких через корупцію та/або непрофесіоналізм тих чи інших суб'єктів владних повноважень не були отримані і належним чином оцінені такі докази, без яких неможливо було встановити такий рівень об'єктивної істини, який був би достатнім для того, щоб прийняти на основі цієї істини правильне остаточне судове рішення).

У разі невирішення чи неналежного вирішення цієї проблеми розширеним складом Великої палати Верховного суду України (іншої держави) або за невідкладних обставин рішення вказаних судових інстанцій переглядаються Генеральною прокуратурою України (іншої держави) або скасовуються самостійно президентом відповідної держави; [139, с. 474].

- будь-яких інших суб'єктів владних повноважень відповідної держави повністю чи у частині, що тягне за собою автоматичне застосування відповідних положень попереднього такого ж правового акта, у разі його відсутності - відповідних положень того правового акта, який раніше регулював ці або аналогічні правовідносини, а за відсутності і такого правового акта – за аналогією положень іншого закону або базисних принципів права.

Виконанням не можуть бути реалізовані нелегітимні рішення або акти правозастосування, на що, як і на чинні нелегітимні діяння будь-яких осіб, а також на нелегітимні діяння, рішення та правові акти суб'єктів владних повноважень, у т. ч. і на нелегітимні остаточні судові рішення будь-якої держави, не поширюються строки загальної чи позовної давності у частині невідворотної необхідності негайного припинення їх дії та скасування повністю або у відповідній частині, зміни та/або доповнення».

Література

1. Кириченко О.А. Базові інноваційні досягнення юриспруденції : монографія. Київ : Видавець Назаров О. А., 2024. 2512 с. URL : https://drive.google.com/file/d/1ZwhUZ9apjKDTZpEHnwkGGPTxVaPR3DSO/view

2. Кириченко О.А. Правовий статус суб’єктів подолання господарських кримінальних та інших правопорушень : підручник для магістрів спеціальності 081 Право. Частина 1 : Основна частина. Київ : Видавець Назаров О. А., 2024. 260 с. URL : https://drive.google.com/file/d/1ZwhUZ9apjKDTZpEHnwkGGPTxVaPR3DSO/view

УДК 340.1+342.51+342.7

Косаревська О.В.,
кандидатеп педагогічних наук, доцентка,
старша наукова співробітниця відділу організації наукової роботи
Одеський державний університет внутрішніх справ

ІННОВАЦІЙНА РЕДАКЦІЯ СТАТТІ ПЕРСПЕКТИВНОГО КОНСТИТУЦІЙНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ ЧИ БУДЬ-ЯКОЇ ІНШОЇ ДЕРЖАВИ У ЧАСТИНІ МЕЖ ПРАВОМІРНОСТІ І ТРИРІВНЕВОГО МЕХАНІЗМУ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНКУРЕНТНОГО ПРАВОВОГО СТАТУСУ РІЗНИХ СОЦІОСУБ’ЄКТІВ

Розроблена О.А. Кириченком та іншими представниками наукової школи юриспруденції професора Аланкіра **інноваційна редакція статті перспективного Конституційного кодексу України чи будь-якої іншої держави у частині визначення сутності базисних категорій правового статусу соціосуб’єктів** у низці останніх публікацій була представлена таким чином :

V «Межі правомірності і трирівневий механізм реалізації конкурентного правового статусу різних соціосуб’єктів» :

«Межі правомірності реалізації правового статусу певного соціосуб’єкта закінчується там, де в той же час та місці починається порушення будь-базисної категорії правового статусу іншого соціосуб’єкта, коли правотворчі органи зобов'язані уникати і викорінювати конкуренцію правових статусів різних соціосуб’єктів (такого, що не може бути реалізований кожною зі сторін в один й той же час та в одному і тому ж місці), а там де це неможливо, допускати, як виняток, короткочасну конкуренцію їх правових статусів, застосовуючи у всіх інших випадках наступні три рівні механізму реалізації конкурентних правових статусів різних соціосуб’єктів :

а) на першому з рівнів треба спробувати реалізацію конкурентних правових статусів різних соціосуб’єктів розвести за часом або за місцем [1, с. 174; 2, с. 180-181];

б) у разі неможливості досягти вказану мету переходять до другого рівня реалізації конкурентного правового статусу різних соціосуб'єктів, згідно якому право переважної реалізації такого статусу набуває той соціосуб'єкт, який має вищу мотивацію до цього, виходячи із загальнолюдських цінностей та принципу справедливості, а одночасна реалізація правового статусу другим соціосуб'єктом вже набуває у такій ситуації ознаки відповідного правопорушення [1, с. 174-175; 2, с. 181];

в) третій рівень реалізації конкурентного правового статусу різних соціосуб'єктів застосовується у разі неможливості застосування першого з вказаних рівнів та наявності приблизно однакового рівня такої мотивації у кожного із соціосуб'єктів з конкурентним правовим статусом, коли право переважної реалізації правового статусу набуває той соціосуб'єкт, який першим заявив про намір реалізувати та/або вже приступив до реалізації свого правового статусу, а якщо дана ситуація з цими же соціосуб'єктами повториться знову, то переважне право реалізації, виходячи з принципу справедливості, набуває вже другий соціосуб'єкт, незалежно від того, хто з них у цей раз першим заявив вже приступив до реалізації свого правового статусу» [1, с. 175; 2, с. 181].

Література

1. Кириченко О.А. Базові інноваційні досягнення юриспруденції : монографія. Київ : Видавець Назаров О. А., 2024. 2512 с. URL : https://drive.google.com/file/d/1ZwhUZ9apjKDTZpEHnwkGGPTxVaPR3DSO/view

2. Кириченко О.А. Правовий статус суб'єктів подолання господарських кримінальних та інших правопорушень : підручник для магістрів спеціальності 081 Право. Частина 1 : Основна частина. Київ : Видавець Назаров О. А., 2024. 260 с. URL : https://drive.google.com/file/d/1ZwhUZ9apjKDTZpEHnwkGGPTxVaPR3DSO/view

УДК 340.1+342.51+342.7

Ланцедова Ю.О.,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права і процесу юридичного факультету
Національний авіаційний університет (м. Київ)

ІННОВАЦІЙНЕ РОЗУМІННЯ СУТНОСТІ І ЗАВДАНЬ КОНСТИТУЦІЙНОЇ ГАЛУЗІ ПРАВА ТА КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДОЧИНСТВА ЯК ЮРИДИЧНИХ НАУК

Запропонована автором ***інноваційна сутність і завдання супутньої базисноантиделіктної юридичної науки «Конституційна галузь права України (рівно будь-якої іншої держави світу)» і супутньої процедурної антиделіктної юридичної науки «Конституційне судочинство України (рівно будь-якої іншої держави світу)»*** стисло полягає, перш за все, у тому, щоб вперше у світі створити шляхом кодифікації Основного закону і всієї сукупності конституційних (органічних) законів, а також об'єднання існуючого конституційного та адміністративного судочинства відповідно Конституційний кодекс і Кодекс конституційного судочинства із відображенням порядку :

1. Визнання нелегітимними чи легальними діянь, рішень і правових актів суб'єктів правотворчої, правозастосовчої чи антиделіктної гілок державної влади, коли такі діяння суперечать положенням підзаконного акта або поточного закону або вказаних кодексів.

2. Порушення у разі встановлення такого факту нелегітимності відповідного судочинства для притягнення винного суб'єкта владних повноважень до відповідного виду і характеру та належного ступеня суворості карально-виховної юридичної відповідальності [2, с. 42].

3. Також притягнення винного суб'єкта владних повноважень та за наявності підстав й інших соціосуб'єктів до :

3.1. Супутньої конституційної відповідальності [2, с. 43].

3.2. Відновлювальної конституційної відповідальності з :

3.2.1. Відшкодуванням збитків (шкоди : фізичної, майнової та/або первинної та вторинної моральної шкоди; упущеної вигоди).

3.2.2. Іншого відновленням правового статусу всіх потерпілих соціосуб'єктів [2, с. 43].

При цьому доцільно роз'яснити інноваційну сутність моральної шкоди :

1. Первинна моральна шкода є грошовим чи іншим матеріальним виміром відповідного рівня тих страждань, що потерпілий отримав у зв'язку із заподіянням шкоди його особистим немайновим благам.

2. Вторинна моральна шкода є грошовим чи іншим матеріальним виміром відповідного рівня тих страждань потерпілого, що він поніс у зв'язку заподіянням йому :

2.1. Фізичної шкоди, тобто тілесного болю, побоїв та/чи тілесних ушкоджень та/або психічних страждань та/чи розладів.

2.2. Та/або матеріальної (майнової) шкоди.

2.3. Та/або первинної моральної шкоди [1, с. 253-254].

Література

1. Кириченко О.А., Тунтула О.С. Інноваційне розуміння забезпечення, дотримання та відновлення за Основним законом правового статусу різних видів соціосуб'єктів. Лекція № 1. Курс лекцій з навчальної дисципліни «Конституційне право зарубіжних країн» : навч. посібник. Київ : Видавець Назаров О. А., 2019. 304 с. (додаток до електронного реферативно-наукового журналу «Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці»). URL : https://drive.google.com/file/d/1QaXm6_yBamYIqNUUDj6nKXJ0JD60e1-f/view

2. Кириченко О.А. Базові інноваційні досягнення юриспруденції : монографія. Київ : Видавець Назаров О. А., 2024. 2512 с. URL : https://drive.google.com/file/d/1ZwhUZ9apjKDTZpEHnwkGGPTxVaPR3DSO/view

УДК 340.1+342.51+342.7

Семикін Я.В.,
здобувач вищої освіти за другим (магістерським) рівнем
за спеціальністю 081 Право
Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика
Шаповалова І.О.,
кандидатка юридичних наук, старша наукова співробітниця,
доцентка кафедри державно-правових дисциплін
Одеський державний університет внутрішніх справ

ІННОВАЦІЙНА РЕДАКЦІЯ СТАТТІ ПРО НАЙВИЩІ СОЦІАЛЬНІ ЦІННОСТІ І МЕЖІ ЇХ ПОРУШЕННЯ ТА ПРО ДЕЯКІ ІНШІ ТІСНО ПОВ'ЯЗАНІ З ЦИМ ПОЛОЖЕННЯ ПЕРСПЕКТИВНОГО КОНСТИТУЦІЙНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ ЧИ ІНШОЇ ДЕРЖАВИ

Запропоновану в контексті удосконалення вимог ст. 2 Право на життя» та ін. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод та ч. 1 ст. 3 Конституції України, згідно яких відповідно «нікого не може бути умисно позбавлено життя інакше ніж на виконання смертного вироку суду, винесеного після визнання його винним у вчиненні злочину, за який закон передбачає таке покарання. …» та ін. [2] та «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю» [3], О.А. Кириченком та іншими представниками наукової школи юриспруденції професора Аланкіра [4; 5] **інноваційну редакцію статті про найвищі соціальні цінності і межі їх порушення при наявності тільки певних виняткових**

обставин та про деякі інші тісно пов'язані з цим положення перспективного Конституційного кодексу України чи будь-якої іншої держави [1, с. 90-91, 99-101, 2563-2564, 2576-2578; та ін.] більш правильно представити у розвитку у наступній редакції :

X. «Найвищі соціальні цінності і межі їх порушення при наявності тільки певних виняткових обставин» :

«В державі визнаються найвищими соціальними цінностями наступні базисні прояви правового статусу людини з таким вичерпним переліком обставин, за наявності яких тільки і можливо їх порушення :

1. **Життя людини**, якого він може бути позбавлений лише на підставі :

1.1. Обвинувального вироку суду, що вступив в законну силу, за вчинення окремо або в складі іншого кримінального правопорушення умисного вбивства при обтяжуючих обставинах, розкрадання будь-яким способом майна в особливо великих розмірах (що в шість і більше разів перевищує місячний дохід потерпілого фізичної особи, а щодо державного майна - в дванадцять і більше разів середньомісячну заробітну плату, коли при триваючому розкраданні враховується найменший розмір місячного доходу потерпілого фізичної особи або середньомісячної заробітної плати) та за отримання хабара в особливо великих розмірах (що визначається аналогічно, в залежності від того, у вигляді грошей та/чи іншого майна фізичної або юридичної особи хабар отримано).

1.2. Обставин, вказаних у п. 4 і п. 5 статті VIII цього кодексу.

1.3. Обставин припинення втечі особи, законно затриманої чи позбавленої свободи.

1.4. Обставин припинення втечі особи, яка вчинила повний склад чи замах на розкрадання майна, окремо чи в складі інших кримінальних правопорушень, умисне заподіяння тілесних ушкоджень або вбивство людини чи збройний напад із будь-якою метою на фізичну особу чи будь-який інший об'єкт, в процесі затримання даної особи при вчиненні вказаного кримінального правопорушення або відразу після його вчинення чи в будь-який інший в ситуації, що виключає сумніви щодо того, що вказане кримінальне правопорушення вчинено саме цією особою.

2. **Здоров'я людини**, якій допускається заподіяння тілесних ушкоджень тільки при обставинах, вказаних в п. п. 1.2-1.4 цієї статті.

3. **Честь, гідність, безпека і недоторканність людини**, порушення яких допускається тільки в контексті обставин, вказаних у п. 1 цієї статті, і лише в тій мірі, що необхідна для досягнення тільки вказаної в цьому ж пункті цілі, а також якщо порушення вказаних цінностей становить сутність належного ступеня карально-виховної юридичної відповідальності, що призначена та/чи застосована

відповідними державними органами чи іншими суб'єктами, яким такі повноваження делеговані певним положенням закону, з метою подолання антисоціальної девіантної поведінки певної особи, її покарання і перевиховання, реалізації супутньої і відновлювальної юридичної відповідальності.

4. **Недоторканність житла та/або іншого його законного володіння та/чи майна людини**, порушення чого допускається тільки в контексті обставин, вказаних у п. 3 цієї статті, а також з метою проведення отримуючих слідчих дій по антикримінальній справі, забезпечення у цій справі відшкодування збитків та/чи конфіскації майна, в інтересах суспільної безпеки та/або порятунку життя, здоров'я та/чи майна іншої людини та/або майна юридичної особи».

VI. «Алогічність використання прав, свобод, обов'язків та/чи інтересів одного соціосуб'єкта за рахунок відповідного порушення певної базисної категорії правового статусу іншого соціосуб'єкта» :

«Є правопорушенням використання прав, свобод, обов'язків та/чи інтересів одного соціосуб'єкта за рахунок відповідного порушення певної базисної категорії правового статусу іншого соціосуб'єкта, в будь-якому випадку забезпечення правового статусу певної групи меншості соціосуб'єктів за рахунок відповідного порушення певної базисної категорії правового статусу аналогічної групи більшості соціосуб'єктів, за винятком випадків, передбачених і належним чином компенсаційне врегульованих законом».

IX. «Сутність погіршення правового статусу соціосуб'єктів» :

«Погіршенням правового статусу соціосуб'єктів є :

1. Звуження існуючого змісту та/або обсягу прав та/чи свобод та/або інтересів фізичних та/чи юридичних осіб або незбалансоване розширення змісту та/чи обсягу їх обов'язків.

2. Розширення існуючого змісту та/або обсягу прав, свобод та/чи інтересів держави та/чи міждержавних утворень або незбалансоване звуження змісту та/або обсягу їх обов'язків.

Не є погіршенням або покращенням правового статусу фізичних та/чи юридичних осіб розширення існуючого змісту та/або обсягу обов'язків фізичних та/чи юридичних осіб або звуження змісту та/чи обсягу обов'язків держави та/чи міждержавних утворень, що збалансовано відповідним розширенням змісту та/або обсягу прав, свобод та/чи інтересів фізичних та/або юридичних осіб».

XI. «П'ять ступенів неприпустимості погіршення змісту та/або обсягу правового статусу соціосуб'єктів» :

«Неприпустимість при прийнятті нових правових актів або внесення в них змін чи доповнень погіршення змісту та/або обсягу правового статусу

соціосуб’єктів будується на визнання в Україні (іншій державі) та неухильному дотриманні принципу верховенства права і має наступні ступені захисту :

1. **Перший ступінь абсолютної неприпустимості погіршення змісту та/або обсягу тих проявів правового статусу людини, що відносяться до категорії найвищих соціальних цінностей**, сутність якого полягає в тому, що ні за яких, навіть інших виняткових, обставин не допускається при прийнятті правових актів або внесенні в них змін чи доповнень, в т. ч. і в Конституційний кодекс України (іншої держави), додаткове погіршення змісту та/або обсягу тих проявів правового статусу людини, що визнані статтею Х Конституційного кодексу України (іншої держави) найвищими соціальними цінностями із встановленням вичерпного переліку виняткових обставин, за наявності яких тільки і можливо таке погіршення.

2. **Другий ступінь абсолютної неприпустимості погіршення змісту та/або обсягу правового статусу соціосуб’єктів у порівнянні із відповідними правовідносинами згідно правовому акту вищої юридичної сили**, сутність якого полягає в тому, що ні за яких, навіть виняткових, обставин не допускається при прийнятті правових актів або внесення в них змін чи доповнень додаткове погіршення змісту та/або обсягу правового статусу людини у порівнянні із відповідними правовідносинами згідно правовому акту вищої юридичної сили, тобто певних їх положень та/або змін та/чи доповнень до них :

- будь-якого закону у порівнянні із відповідними положеннями Конституційного кодексу України (іншої держави);

- будь-якого підзаконного правового акту у порівнянні із відповідними положеннями певного закону та/або Конституційного кодексу України (іншої держави);

- підзаконного правового акта певного суб'єкта владних повноважень у порівнянні із відповідними положеннями підзаконного правового акта суб'єкта владних повноважень вищого рівня та/або певного закону та/чи Конституційного кодексу України (іншої держави);

- будь-яких поточних рішень певного суб'єкта владних повноважень у порівнянні із відповідними положеннями підзаконного правового акта, прийнятого цим же суб'єктом владних повноважень, та/або підзаконного правового акта суб'єкта владних повноважень вищого рівня та/чи певного закону та/або Конституційного кодексу України (іншої держави).

Згода на обов'язковість для України (іншої держави) певних положень міжнародного правового акта, що суперечать відповідним положенням Конституційного кодексу України (іншої держави) здійснюється парламентом тільки одночасно із процедурою внесення таких змін та/або доповнень до

Конституційного кодексу України (іншої держави), що вже у повній мірі узгоджуються із положеннями міжнародного правового акта і разом з цим не звужують у порівнянні із попередньою редакцією Конституційного кодексу України (іншої держави) зміст та/або обсяг правового статусу відповідних соціосуб'єктів.

Невиконання чи неналежне виконання або виконання не в повному обсязі вказаних вимог не поширює на українських соціосуб'єктів дію ратифікованих парламентом відповідних положень Міжнародного правового акта [70, с. 81].

3. **Третій ступінь відносної неприпустимості при звичайних обставинах погіршення змісту та/або обсягу правового статусу соціосуб'єктів,** сутність реалізації якого полягає в тому, що при відсутності належним чином обґрунтованих виняткових обставин не допускається при прийнятті правових актів або внесення в них змін та/чи доповнень погіршення змісту та/або обсягу правового статусу фізичних та/чи юридичних осіб, держави та/або міждержавних утворень.

4. **Четвертий ступінь допустимості лише виняткового і тільки тимчасового погіршення змісту та/або обсягу тих проявів правового статусу соціосуб'єктів, що не відносяться до категорії найвищих соціальних цінностей,** сутність якого полягає в тому, що в разі обґрунтування парламентом наявності належних виняткових обставин допускається при прийнятті правових актів або внесення в них змін або доповнень, в т. ч. в Конституційний кодекс України (іншої держави), погіршення змісту та/або обсягу правового статусу фізичних та/чи юридичних осіб та/або держави та/чи міждержавного утворення із обов'язковим зазначенням на тимчасовість такого погіршення і на його обов'язкове послаблення або взагалі припинення дії в міру відповідного послаблення або припинення дії вказаних виняткових обставин.

У разі своєчасного невнесення змін до правового акту або в раніше внесених до нього змін та/або доповнень, в т. ч. в Конституційний кодекс України (іншої держави), що відповідним чином послаблюють або припиняють дію такого погіршення, всі соціосуб'єкти повинні застосовувати первинну редакцію правового регулювання відповідних правовідносин, а будь-який суддя Верховного суду України (іншої держави) зобов'язаний невідкладно за своєю ініціативою та/або інших соціосуб'єктів обґрунтувати фактичну відсутність послаблення чи припинення дії відповідних виняткових обставин або скасувати відповідне положення правового акту або змін та/чи доповнень до нього, в т. ч. в Конституційний кодекс України (іншої держави), що лише виключно і тільки тимчасово погіршувало за наявності певних виняткових обставин зміст та/або обсяг правового статусу тих чи інших соціосуб'єктів.

5. **П'ятий ступінь абсолютної неприпустимості зворотної дії погіршення змісту та/або обсягу правового статусу соціосуб'єктів,** сутність реалізації якого полягає в тому, що навіть в разі обґрунтування наявності належних виняткових обставин і необхідності внаслідок цього тимчасового погіршення змісту та/або обсягу правового статусу фізичних та/чи юридичних осіб та/або держави та/чи міждержавного утворення при прийнятті правових актів або внесенні до них змін та/чи доповнень, в т. ч. в Конституційний кодекс України, забороняється, т. ч. і за наявності цих чи будь-яких інших виняткових обставин, зворотна дія таких погіршуючих зміст та/або обсяг правового статусу певних соціосуб'єктів правових актів або внесених в них змін та/чи доповнень, в т. ч. і в Конституційний кодекс України (іншої держави), тобто поширення їх дії на відповідні вже розпочаті і триваючі між цими соціосуб'єктами правовідносини.

Таке незаконне поширення дії цих норм правових актів не тягне за собою жодних юридичних наслідків і повинні бути застосовані норми правового акту або змін чи доповнень до нього, в т. ч. в Конституційний кодекс України, що існували на момент початку відповідних правовідносин, а прокуратура за власною ініціативою або інших осіб повинна порушити відносно осіб, винних у такому незаконному поширенні, судочинство з притягнення їх до відповідного виду, характеру і ступеня тяжкості юридичної відповідальності».

Література

1. Кириченко О. А., Бондаренко І.В. Інновації юриспруденції в забезпеченні журналістської галузі права та медіабезпеки : монографія. Варшава : RS Global Sp.z O.O.; Київ : Видавець Назаров О. А., 2022. 4-те вид. 2624 с.

2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : від 4 листопада 1950 р., ратиф. законом України ратифіковано законом № 475/97-ВР від 17 липня 1997 р. Дата набрання чинності для України 11 вересня 1997 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004

3. Конституція України : закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141, із змінами, згідно із законом № 27-IX від 3 вересня 2019 р., ВВР, 2019, № 38, ст. 160. *Zakon.rada.gov.ua : веб-сайт.* URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр

4. Наукова школа юриспруденції професора Аланкіра – 250 новітніх доктрин і концепцій. *Правова еліта України*. Київ : Вид-во «Логос», 2018. С. 74. URL : http://logos-ukraine.com.ua/project/index.php?project=peu2018&load=ns25.html

5. Наукова школа юриспруденції професора Аланкіра – 250 новітніх доктрин і концепцій. Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа та спеціальних знань в юридичній практиці : Електронний журнал. Електронне

реферативно-наукове видання. URL : http://expertize-journal.org.ua/profesor-kirichenko-o-a

УДК 340.1+342.51+342.7

Ткач В.О.,
здобувачка вищої освіти за спеціальністю 081 Право
факультету цивільної та господарської юстиції
Національний університет «Одеська юридична академія»
Кириченко О.А., д. юр. наук, професор
завідувач кафедри права факультету економіки і права
Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика

ОСНОВИ ДОКОРІННОГО РЕФОРМУВАННЯ ІНСТИТУТУ ПРЕЗИДЕНТА ДЕРЖАВИ ТА ПРОКУРАТУРИ ЯК СВОЄРІДНОЇ НАГЛЯДОВОЇ ГІПЕРГІЛКИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Фактично у силу вимог ч. 2 ст. 3, ч. 6 ст. 55 і ч. 2 ст. 102 Конституції України [181] українська держава є власне президентською республікою. Адже тільки Президент української держави і ніякий інший суб'єкт владних повноважень в кінцевому підсумку відповідає за неухильне дотримання Основного закону та інших правових актів і правового статусу всіх співвітчизників [2]. Для цього ч. 6 ст. 55 Конституції України і надає Президенту України в розпорядження будь-які заходи прямо незаборонені законом [2], а вимоги ч. 2 ст. 3 і ч. 2 ст. 102 Конституції України [2] покладають на даного суб’єкта владних повноважень прямо таки обов'язок з тим, щоб він негайно припиняв незаконні діяння та/чи скасовувати нелегітимні рішення та/або правові акти суб'єктів владних повноважень, і навіть остаточні, але незаконні, судові рішення. При цьому слід мати на увазі, що відсутні строки давності для застосування Президентом української держави на виконання названих вимог ч. 2 ст. 3, ч. 6 ст. 55 і ч. 2 ст. 102 Конституції України [2] власне вказаних засобів забезпечення неухильного дотримання на території нашої країни будь-яких правових актів та правового статусу всіх співвітчизників. Строки давності існують із певними винятками лише для застосування заходів карально-виховної юридичної відповідальності [1, с. 149].

Вказані цілі не можна досягти без реального докорінного перетворення повноважень органів прокуратури у Праву руку Президента держави із поверненням та оновленням власне у Конституційному кодексі України чи будь-якої іншої держави світу) природної функції прокуратури по здійсненню нагляду

за точним, одноманітним і неухильним дотриманням законів та інших правових актів з боку будь-яких соціосуб'єктів, а як наслідок, й за найбільш ефективним, раціональним та якісним виконанням суб'єктами владних повноважень базисного конституційного обов'язку держави із пізнання, визнання, забезпечення і неухильного дотримання правового статусу всіх співвітчизників, попередження порушення даного правового статусу і в разі порушення - за максимально повним його відновленням і неухильним притягненням винних у цих порушеннях до відповідного виду, характеру і ступеня тяжкості юридичної відповідальності [1, с. 149-150].

У такому разі інститут президента держави та органи прокуратури мають набути статус наглядової гіпергілки державної влади за здійсненням вказаного нагляду за точним, одноманітним і неухильним дотриманням законів та інших правових актів з боку представників всіх інших гілок державної влади (правотворчої, антиделіктної, правозастосовчої) та всіх інших суб'єктів владних повноважень та всіх інших соціосуб'єктів, а як наслідок, й за найбільш ефективним, раціональним та якісним виконанням суб'єктами владних повноважень базисного конституційного обов'язку держави із пізнання, визнання, забезпечення і неухильного дотримання правового статусу всіх співвітчизників, оперативного попередження порушення їх правового статусу, максимально повним його відновленням та за неухильним притягненням винних у цих порушеннях до відповідного виду, характеру і ступеня тяжкості юридичної відповідальності [1, с. 150].

Література

1. Кириченко О.А. Базові інноваційні досягнення юриспруденції : монографія. Київ : Видавець Назаров О. А., 2024. 2512 с. URL : https://drive.google.com/file/d/1ZwhUZ9apjKDTZpEHnwkGGPTxVaPR3DSO/view

2. Конституція України : закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141, із змінами, згідно із законом № 27-IX від 3 вересня 2019 р., ВВР, 2019, № 38, ст. 160. *Zakon.rada.gov.ua : веб-сайт.* URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр

УДК 340.1+342.51+342.7

Хачатуров Е.Б.
доктор юридичних наук, керівник навчально-наукового центру
«Технопарк науково-виробничих інновацій
у море-господарському комплексі України»
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

СУТНІСТЬ МОРСЬКОЇ ГАЛУЗІ ПРАВА ЗА НОВІТНЬОЮ КЛАСИФІКАЦІЄЮ ЮРИДИЧНИХ НАУК ПРЕДСТАВНИКІВ НАУКОВОЇ ШКОЛИ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ ПРОФЕСОРА АЛАНКІРА

Зі всіх існуючих чисельних класифікацій юридичних наук найбільш досконалою виглядає та, що вже багато років тому розроблена спільними зусиллями О.А. Кириченка, Ю.О. Ланцедової та О.С. Тунтули **на підставі базисних основних гіперзавдань** юриспруденції або першого і другого базисного основного гіперзавдання юриспруденції, і в одній з останніх редакцій [1, с. 26-30; 2, с. 33-36; та ін.] може бути представлена таким чином :

1. **Теорологічні юридичні науки**, тобто науки, які покликані розробити філософські, соціологічні, політологічні, філологічні, психологічні, педагогічні. теорологічні, історичні та інші теоретичні основи щодо раціонального, ефективного та якісного виконання кожного із базисних гіперзавдань юриспруденції та проведення кожного із базисних напрямків юридичної діяльності, а також для становлення та розвитку в контексті виконання даного гіперзавдання інших юридичних наук :

1.1. *Мононауки :* Філософія юриспруденції (філософія права), Політологія юриспруденції (теорія держави в межах такої традиційної теоретичної юридичної науки, як «Теорія держави і права»), Соціологія юриспруденції (соціологія права), Психологія юриспруденції (юридична психологія), Юридекономіка (на основі політекономії), Теорологія юриспруденції (теорія права в межах тієї ж традиційної теоретичної юридичної науки «Теорія держави і права»), Історія вітчизняної політології і теорології юриспруденції (історія держави і права України), Історія зарубіжної політології і теорології юриспруденції (історія держави і права зарубіжних країн), Історія правових вчень (історія правових і політичних вчень) та ін.

1.2. **Полінауки** : Енциклопедія юриспруденції, Педагогіка юриспруденції, Філологія юриспруденції, Медіа юриспруденції або Юридична журналістика та ін.

2. **Регулятивні юридичні науки**, які мають розробити правове регулювання «безделіктних» (позитивних, неконфліктних) сторін суспільного життя :

2.1. **Теорологія державно-правового управління** (державне управління, яке як систему наук необхідно повернути в «лоно» юриспруденції).

2.2. **Галузеві регулятивні юридичні науки** :

2.2.1. Внутрішні: Авіаційнобудівна, Автобудівна, Аграрна, Антиделіктна

(правоохоронне право), Атмосферна, Атомноенергетична, Банківська, Бібліотечна, Будівельна, Бюджетна, Ветеринарна, Видавнича, Військова, Вогнеборна, Водна, Дозвільна, Житлова, Журналістська чи Медіа, Залізничнобудівна, Земельна, Кораблебудівна, Культурологічна, Лізингова, Лісова, Ліцензійна, Машинобудівна, Медична, Метрологосертифікатна, Мистецька, Митна, Муніципальна, Надроархеологічна (кодекс про надра та ін.), Наукова, Нотаріальна, Освітянська, Пенсійна або Соціальна, Податкова, Працеохоронна, Прикордонна, Природоохоронна, Промислова, Реєстраційна, Санітарна, Сімейна, Споживчоохоронна, Спортивна, Страхова, Теологічна, Торгівельна, Транспортна, Фармацевтична, Фінансова, Шоубізнесова та ін. галузь права України.

2.2.2. Міжнародні : Атмосферна, Атомноенергетична, Будівельна, Видавнича, Дипломатична або Консульська, Екологічна, Журналістська чи Медіа, Кораблебудівна, Космічна, Мистецька, Морська, Освітянська, Спортивна, Теологічна, Транспортна, Фармацевтична, Шоубізнесова та ін. галузь права.

3. **Антиделіктні юридичні науки** :

3.1. **Базисноантиделіктні юридичні науки**, які мають розробити правову основу (базис) раціонального, ефективного та якісного подолання кожної з груп та видів правопорушень :

3.1.1. Внутрішні :

3.1.1.1. **Супутня моноантиделіктна базисноантиделіктна юридична наука** : Конституційна галузь права України.

3.1.1.2. **Моноантиделіктні базисноантиделіктні юридичні науки** : Антикримінальна (кримінальне) і Адміністративна галузь права України.

3.1.1.3. **Регулятивно-антиделіктні базисноантиделіктні юридичні науки** : Трудова (трудове), Де-факто майново-договірна (цивільне) і Де-юре майново-договірна (арбітражне, господарське) галузь права України.

3.1.2. Міжнародні : Антикримінальна, Де-факто майново-договірна і Де-юре майново-договірна галузь права.

3.2. **Процедурні юридичні науки**, на які покладається завдання з розробки правової форми (процедури, порядку) раціонального, ефективного та якісного подолання кожної з груп та видів правопорушень :

3.2.1. Внутрішні :

3.2.1.1. **Полінауковий напрям** : Теорологія антиделіктних відомостей (теорія доказів).

3.2.1.2. **Супутня моноантиделіктна процедурна юридична наука** : Конституційне судочинство України.

3.2.1.3. **Моноантиделіктні процедурні юридичні науки** :

Антикримінальне (кримінальне процесуальне) та Адміністративне (адміністративний процес) судочинство України.

3.2.1.4. **Регулятивно-антиделіктні процедурні юридичні науки** : Трудове (частково – процедурна частина Кодексу законів про працю, в основному – низка інших дисциплінарних правових актів), Де-факто майново-договірне (цивільне процесуальне) і Де-юре майново-договірне (арбітражне процесуальне, господарське процесуальне) судочинство України.

3.2.1.5. **Додаткові процедурні юридичні науки** : Ордистичне (процедурна частина теорії ОРД), Виправно-трудове (кримінально-виконавче) і Виконавче (низка виконавчих правових актів за іншим судочинством, ніж антикримінальне) судочинство України.

3.2.2. Міжнародні : Антикримінальне, Ордистичне, Де-факто майново-договірне і Де-юре майново-договірне судочинство.

3.3. **Методичні юридичні науки**, завдання яких полягає в розробці складових частин гласної (криміналістичної) і негласної (ордистичної) методики (технічних засобів, загальних правил поводження з ними; тактичних прийомів проведення практичних дій; методичних рекомендацій з проведення кожної зі стадій такого подолання) подолання правопорушень :

3.3.1. Мононауки : Криміналістика, Ордистика (методична частина теорії ОРД).

3.3.2. Полінауки : Деліктологія (кримінологія), Юридична медицина (судова медицина), Юридична психіатрія (судова психіатрія), Юридична бухгалтерія (судова бухгалтерія), Юридична статистика (судова статистика), Юридична кібернетика (судова кібернетика) та ін.

3.3.3. Полінаукові напрями : Юридична експертологія (судова експертологія), Юридична одорологія (криміналістична одорологія), Юридична мікрооб’єктологія (криміналістична, судова мікрооб’єктологія) та ін.

Як бачимо, у наведеній інноваційній класифікації Морська галузь права представлена як регулятивна юридична наука і в межах національної системи правових юридичних наук вона представлена як Кораблебудівна галузь права, чим можливо підкреслюється єдність морського і внутрішнього іншого водного корабле- та суднобудування, та Морська галузь права – поміж вже міжнародних юридичних наук, з чим принципово можна погодитися.

Список використаних джерел

1. Кириченко О.А. Базові інноваційні досягнення юриспруденції : монографія. Київ : Видавець Назаров О. А., 2024. 2528 с. URL : https://drive.google.com/file/d/1ZwhUZ9apjKDTZpEHnwkGGPTxVaPR3DSO/view

2. Кириченко О.А. Правовий статус суб’єктів подолання господарських

кримінальних та інших правопорушень : підручник для магістрів спеціальності 081 Право. Частина 1 : Основна частина. Київ : Видавець Назаров О. А., 2024. 260 с. URL : https://drive.google.com/file/d/1ZwhUZ9apjKDTZpEHnwkGGPTxVaPR3DSO/view

УДК 340.1+342.51+342.7

Хе Єбяо,
здобувач вищої освіти за другим (магістерським)
рівнем за спеціальністю 081 Право
Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика
Стременовський С.М., к. юр. наук, професор,
Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика

ІННОВАЦІЙНЕ РОЗУМІННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ОБОВ'ЯЗКУ ДЕРЖАВИ ТА ІНШИХ ТІСНО ПОВ'ЯЗАНИХ З ЦИМ ПОЛОЖЕНЬ

Запропоноване в контексті удосконалення вимог ч. 2 ст. 3 Конституції України, згідно яких «утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави» [2], О.А. Кириченко, Ю.О. Ланцедовою та іншими представниками наукової школи юриспруденції професора Аланкіра [4] **інноваційне розуміння конституційного обов'язку держави та інших тісно пов'язаних с цим положень** в вигляді відповідних редакцій перспективного Конституційного кодексу України чи будь-якої іншої держави світу [1, с. 2564-2565; та ін.] більш правильно представити у розвитку у такій редакції :

VII. «Базисний конституційний обов'язок держави та державних органів» :

«Базисний обов'язок держави та основну спрямованість діяльності державних органів, гарантом неухильного, однакового та точного виконання якого виступає президент держави та органи прокуратури як права рука цього інституту у забезпеченні повної реальності такої гарантії, становить найбільш ефективне, раціональне та якісне :

1. Пізнання природного (заснованого на загальнолюдських цінностях та принципі справедливості) правового статусу (прав, свобод, обов'язків, інтересів) соціосуб'єктів (фізичних чи юридичних осіб або держави чи міждержавної установи).

2. Правове визнання природного правового статусу соціосуб'єктів (перетворення природних прав, свобод, обов'язків та інтересів соціосуб'єктів у

суб'єктивний правовий статус фізичних та юридичних осіб, держави та міждержавної установи, тобто врегульований певною нормою конкретного правового акта).

3. Забезпечення належної реалізації названого правового статусу всіх соціосуб'єктів, які постійно або тимчасово проживають на території держави.

4. Оперативне попередження порушення правового статусу вказаних соціосуб'єктів.

5. Проведення кожної зі стадій подолання кримінальних та інших правопорушень з метою :

5.1. Відновлення порушеного права, свободи, обов'язки та/або інтересу певного соціосуб'єкта за допомогою :

5.1. Відшкодування збитків (шкоди та втраченої вигоди) : 5.1.1. Фізичної та/чи матеріальної та/або первинної моральної шкоди та вторинної моральної шкоди. 5.1.2. Втраченої вигоди.

5.2. Іншого відновлення порушеного правового статусу соціосуб'єкта.

5.3. Неминучого притягнення особи, винної у такому порушенні правового статусу певного соціосуб'єкта, до відповідного виду і характеру та належного ступеня суворості юридичної відповідальності».

З інших з тринадцяти розроблених вказаними авторами інноваційних редакцій даного кодексу статей найбільш тісно пов’язані з викладеними положеннями редакції наступних статей цього ж кодексу :

І. «Склад соціосуб'єктів», що в порядку пояснення понять та термінів вказаного перспективного Конституційного кодексу України чи будь-якої іншої держави світу доцільно подати таким чином :

«Соціосуб'єктами в контексті їх правового статусу є :

1. Фізичні особи.

2. Юридичні особи.

3. Держава як сумматівне утворення фізичних та юридичних осіб.

4. Міждержавні установи як сумматівні утворення фізичних та юридичних осіб відповідних держав.

ІІ. «Сутність і перелік базисних складових категорій правового статусу соціосуб'єктів», що також має бути представлене в порядку пояснення понять та термінів цього ж кодексу у такій редакції :

«Правовий статус соціосуб'єктів складається з таких базисних категорій :

1. Право, що являє собою можливість певного соціосуб'єкта скористатися конкретним позитивним результатом суспільного розвитку, коли негативний результат у цього розвитку може стати такою можливістю лише за наявності

Національної програми із повного викорінення цього негативного результату або, принаймні, максимально можливої мінімізації його рівня.

2. Свобода – за наявності акценту уваги на альтернативності та/чи на безперешкодності вибору соціосуб'єктами такої можливості.

3. Обов'язок, тобто необхідність виконати соціосуб'єктом певного встановленого державою правила поведінки, що підтримується прямим (безпосереднім) та/або делегованим державним примусом (юридичною відповідальністю).

4. Інтерес, тобто можливість соціосуб'єкта використовувати у своїх цілях таке право, свободу та/або обов'язок іншого соціосуб'єкта».

III. «Зовнішня та внутрішня збалансованість правового статусу соціосуб'єктів», що, як і всі наступні редакції статей інноваційного розуміння найбільш ефективного, раціонального та якісного пізнання, визнання, забезпечення та дотримання правового статусу фізичних осіб та інших соціосуб'єктів, оперативного попередження порушення цього правового статусу порушення його максимально можливого відновлення повинні бути викладені вже у вигляді самостійних статей цього кодексу :

«Збалансованість правового статусу соціосуб'єктів проявляється в тому, що фізичні особи за правовим статусом рівні від народження, тобто мають рівний природний правовий статус.

Внутрішній баланс правового статусу соціосуб'єкта забезпечується тим, що певний обсяг його прав, свобод та інтересів має визначати появу відповідного обсягу його обов'язків.

Зовнішній баланс правового статусу соціосуб'єктів проявляється у співвідношенні правового статусу одного соціосуб'єкта щодо правового статусу іншого соціосуб'єкта, що визначається віком і станом здоров'я людини, а також тим, який саме напрямок суспільної діяльності та з яким власне обсягом повноважень здійснюють цей соціосуб'єкт».

IV. «Антиделіктний обов'язок кожного громадянина попереджати та/або припиняти правопорушення» :

«Кожна людина зобов'язана попередити та/або припинити будь-яке правопорушення, в т. ч. й кримінальне, якщо при цьому їй не можуть бути заподіяні суттєвий та більший розмір збитків, а суб'єкт владних повноважень певного антиделіктного органу зобов'язаний попереджати та/або припиняти такі правопорушення у будь-якій ситуації, крім очевидного досягнення цієї мети лише ціною його життя.

У той же час, кожна позанормативна антисоціальна девіантна поведінка фізичної особи повинна бути поставлена в залежність від причини перевищення

позанормативності в умови такого посиленого застосування державного примусу, що дозволяє запобігти виникнення та/або припиняти такого роду діяння, вихід якого за межі норми не обумовлений певним психічним чи іншим захворюванням цієї особи, в межах норми в умовах немедичних установ спеціального типу (дитячі спеціальні, виправно-виховні чи виправно-трудові установи та ін.), а якщо позанормативність поведінки девіанта обумовлена його психічним чи іншим захворюванням – в умовах медичних установ спецтипу».

V. «Межі правомірності і трирівневий механізм реалізації конкурентного правового статусу різних соціосуб'єктів» :

«Межі правомірності реалізації правового статусу певного соціосуб'єкта закінчується там, де в той же час та місці починається порушення будь-базисної категорії правового статусу іншого соціосуб'єкта, коли правотворчі органи зобов'язані уникати і викорінювати конкуренцію правових статусів різних соціосуб'єктів (такого, що не може бути реалізований кожною зі сторін в один й той же час та в одному і тому ж місці), а там де це неможливо, допускати, як виняток, короткочасну конкуренцію їх правових статусів, застосовуючи у всіх інших випадках наступні три рівні механізму реалізації конкурентних правових статусів різних соціосуб'єктів :

а) на першому з рівнів треба спробувати реалізацію конкурентних правових статусів різних соціосуб'єктів розвести за часом або за місцем;

б) у разі неможливості досягти вказану мету переходять до другого рівня реалізації конкурентного правового статусу різних соціосуб'єктів, згідно якому право переважної реалізації такого статусу набуває той соціосуб'єкт, який має вищу мотивацію до цього, виходячи із загальнолюдських цінностей та принципу справедливості, а одночасна реалізація правового статусу другим соціосуб'єктом набуває у цій ситуації ознаки відповідного правопорушення;

в) третій рівень реалізації конкурентного правового статусу різних соціосуб'єктів застосовується у разі неможливості застосування першого з вказаних рівнів та наявності приблизно однакового рівня такої мотивації у кожного із соціосуб'єктів з конкурентним правовим статусом, коли право переважної реалізації правового статусу набуває той соціосуб'єкт, який першим заявив про намір реалізувати та/або вже приступив до реалізації свого правового статусу, а якщо дана ситуація з цими же соціосуб'єктами повториться знову, то переважне право реалізації, виходячи з принципу справедливості, набуває вже другий соціосуб'єкт, незалежно від того, хто з них у цей раз першим заявив вже приступив до реалізації свого правового статусу».

Запропонований варіант механізму реалізації конкурентного правового статусу дозволяє вирішувати будь-які спірні антиделіктні ситуації, найбільш

актуальним з яких є спроби окремих фізичних осіб продемонструвати свою політичну чи іншу позицію на центральних вулицях та/чи в інших публічних місцях та/або поблизу адміністративних будівель органів вищої державної влади у відповідності із вимогами ст. 39 Конституції України, згідно яким, громадяни мають право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування, а обмеження щодо реалізації цього права може встановлюватися судом відповідно до закону і лише в інтересах національної безпеки та громадського порядку - з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей» [2].

О. А. Кириченко, пропонуючи межі правомірності і трирівневий механізм реалізації конкурентного правового статусу у даній антиделіктній ситуації, звертає увагу на наступні суттєві обставини :

1. Правовий статус фізичних чи юридичних осіб у частині їхньої нормальної життєдіяльності на центральних чи інших вулицях (проспектах, площах і т. п.) міста є постійно триваючим і тому у даній ситуації розвести реалізацію правового фізичних осіб у частині їхнього бажання власне у цьому місці провести демонстрацію своєї політичної чи іншої позиції, за часом не можливо, що й спонукає обрати єдиний у даній ситуації спосіб - розвести цих соціосуб'єктів за місцем реалізації правового статусу, коли місце реалізації правового статусу першої групи соціосуб'єктів теж не може бути іншим.

І тоді треба запропонувати другій групі соціосуб'єктів провести демонстрацію своєї політичної чи іншої позиції у будь-якому місці, де відсутня реалізація постійно триваючого звичайного правового статусу інших соціосуб'єктів, наприклад, будь-де за межами міста, що може бути трансльовано в онлайн чи у запису у різних засобах масової інформації із доведенням до відома самих широких верст населення країни.

2. У силу викладеного реалізація другою групою соціосуб'єктів свого правового статусу у частині демонстрації своєї політичної чи іншої позиції на центральних вулицях чи в інших публічних місцях міста фактично означає в залежності від кількості учасників та деяких інших обставин вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 293 «Групове порушення громадського порядку», ст. 294 «Масові заворушення», ст. 295 «Заклики до вчинення дій, що загрожують громадському порядку» та/чи ст. 296 «Хуліганство» КК України [3], а у разі проведення такого роду заходів поблизу адміністративних будівель вищих, центральних чи інших органів влади – принаймні готування до вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 109 «Дії, спрямовані

на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади» КК України [3].

Саме тому не може йти і мова про мирний характер цих заходів. І передбачений у цитованій ст. 39 Конституції України порядок обмеження цих заходів лише через суд та лише у вказаних у цій же статті випадках [2] принципово суперечить конституційній засаді ч. 2 ст. 3 Конституції України у частині головного обов'язку держави у даному випадку у будь-якому випадку забезпечити правовий статус соціосуб'єктів з безперервного здійснення свого нормального режиму життєдіяльності у центральних та інших публічних місцях міста чи іншого населеного пункту [2].

З приводу викладеного можуть бути задані питання, а як бути із проведенням у цих місцях загальноукраїнських парадів, демонстрацій та інших подібних заходів на державні свята та в інших випадках? Але такого роду порушення нормального режиму життєдіяльності певних соціосуб'єктів буде короткочасним і викликаним загальнодержавними інтересами, а не інтересами лише певної групи фізичних осіб, демонстрація політичної чи іншої позиції лише у цих місцях буде виглядати лише як необґрунтованою забаганкою, задоволення якої вже буде відверто і цинічно порушувати вказані вимоги ч. 2 ст. 3 Конституції України [2].

Література

1. Кириченко О. А., Бондаренко І.В. Інновації юриспруденції в забезпеченні журналістської галузі права та медіабезпеки : монографія. Варшава : RS Global Sp.z O.O.; Київ : Видавець Назаров О. А., 2022. 4-те вид. 2624 с.

2. Конституція України : закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141, із змінами, згідно із законом № 27-IX від 3 вересня 2019 р., ВВР, 2019, № 38, ст. 160. *Zakon.rada.gov.ua : веб-сайт.* URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр

3. Кримінальний кодекс України : закон України від 5 квітня 2001 р., № 2341-III. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2001, № 25–26, ст. 131, зі змінами згідно із законом № 2839-IX від 13 грудня 2022 р. *Zakon.rada.gov.ua : веб-сайт.* URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14

4. Наукова школа юриспруденції професора Аланкіра – 250 новітніх доктрин і концепцій. *Правова еліта України*. Київ : Вид-во «Логос», 2018. С. 74. URL : http://logos-ukraine.com.ua/project/index.php?project=peu2018&load=ns25.html

УДК 340.1+342.51+342.7

Челомбітко С.М.,

здобувачка вищої освіти за другим (магістерським) рівнем
за спеціальністю 081 Право
Кириченко О.А., д. юр. наук, професор
завідувач кафедри права факультету економіки і права
Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика

ОБҐРУНТУВАННЯ ПРАКТИЧНОГО ВАРІАНТУ ПРАВОВОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ІННОВАЦІЙНИХ КОНСТИТУЦІЙНИХ МЕЖ ПРАВОМІРНОСТІ І ТРИРІВНЕВОГО МЕХАНІЗМУ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНКУРЕНТНОГО ПРАВОВОГО СТАТУСУ

Обґрунтування одного з практичних варіантів правової регламентації інноваційних конституційних меж правомірності і трирівневого механізму реалізації конкурентного правового статусу О.А. Кириченко викладає, зокрема, наступним чином :

1. Правовий статус фізичних чи юридичних осіб у частині їхньої нормальної життєдіяльності на центральних чи інших вулицях (проспектах, площах і т. п.) міста є постійно триваючим і тому у даній ситуації розвести реалізацію правового фізичних осіб у частині їхнього бажання власне у цьому місці провести демонстрацію своєї політичної чи іншої позиції, за часом не можливо, що й спонукає завдатися до єдиного у даній ситуації способу - розвести цих соціосуб'єктів за місцем реалізації свого правового статусу, коли місце реалізації правового статусу першої групи соціосуб'єктів також не може бути іншим. І тоді треба запропонувати другій групі соціосуб'єктів провести демонстрацію своєї політичної чи іншої позиції у будь-якому місці, де відсутня реалізація постійно триваючого звичайного правового статусу інших соціосуб'єктів, наприклад, будь-де за межами міста, що може бути трансльовано в онлайн чи у запису у різних засобах масової інформації із доведенням до відома самих широких верст населення країни [1, с. 176; 2, с. 182-183].

2. У силу викладеного реалізація другою групою соціосуб'єктів свого правового статусу у частині демонстрації своєї політичної чи іншої позиції на центральних вулицях чи в інших публічних місцях міста фактично означає в залежності від кількості учасників та деяких інших обставин вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 293 «Групове порушення громадського порядку», ст. 294 «Масові заворушення», ст. 295 «Заклики до вчинення дій, що загрожують громадському порядку» та/чи ст. 296 «Хуліганство» КК України [3], а у разі проведення такого роду заходів поблизу адміністративних будівель вищих, центральних чи інших органів влади – принаймні готування до

вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 109 «Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади» КК України [1, с. 176-177; 2, с. 183; 3].

Література

1. Кириченко О.А. Базові інноваційні досягнення юриспруденції : монографія. Київ : Видавець Назаров О. А., 2024. 2512 с. URL : https://drive.google.com/file/d/1ZwhUZ9apjKDTZpEHnwkGGPTxVaPR3DSO/view

2. Кириченко О.А. Правовий статус суб'єктів подолання господарських кримінальних та інших правопорушень : підручник для магістрів спеціальності 081 Право. Частина 1 : Основна частина. Київ : Видавець Назаров О. А., 2024. 260 с. URL : https://drive.google.com/file/d/1ZwhUZ9apjKDTZpEHnwkGGPTxVaPR3DSO/view

3. Кримінальний кодекс України : закон України від 5 квітня 2001 р., № 2341-III. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2001, № 25–26, ст. 131, зі змінами згідно із законом № 3233-IX від 13 липня 2023 р. *Zakon.rada.gov.ua : веб-сайт.* URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14

УДК 340.1+342.51+342.7

Шаповалова І.О.,
кандидатка юридичних наук, старша наукова співробітниця,
доцентка кафедри державно-правових дисциплін
Одеський державний університет внутрішніх справ

ІННОВАЦІЙНА РЕДАКЦІЯ СТАТТІ ПЕРСПЕКТИВНОГО КОНСТИТУЦІЙНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ ЧИ БУДЬ-ЯКОЇ ІНШОЇ ДЕРЖАВИ У ЧАСТИНІ НАЙВИЩИХ СОЦІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ І МЕЖ ЇХ ПОРУШЕННЯ ЗА НАЯВНОСТІ ТІЛЬКИ ПЕВНИХ ВИНЯТКОВИХ ОБСТАВИН

Розроблена О.А. Кириченком та іншими представниками наукової школи юриспруденції професора Аланкіра **інноваційна редакція статті перспективного Конституційного кодексу України чи будь-якої іншої держави у частині найвищих соціальних цінностей і меж їх порушення за наявності тільки певних виняткових обставин** у низці останніх публікацій була представлена таким чином :

X «Найвищі соціальні цінності і межі їх порушення за наявності тільки певних виняткових обставин» :

«В державі визнаються найвищими соціальними цінностями наступні базисні прояви правового статусу людини з таким вичерпним переліком обставин, за наявності яких тільки і можливо їх порушення :

1. Життя людини, якого він може бути позбавлений лише на підставі : 1.1. Обвинувального вироку суду, що вступив в законну силу, за вчинення окремо або в складі іншого кримінального правопорушення умисного вбивства при обтяжуючих обставинах, розкрадання будь-яким способом майна в особливо великих розмірах (що в шість і більше разів перевищує місячний дохід потерпілого фізичної особи, а щодо державного майна - в дванадцять і більше разів середньомісячну заробітну плату, коли при триваючому розкраданні враховується найменший розмір місячного доходу потерпілого фізичної особи або середньомісячної заробітної плати) та за отримання хабара в особливо великих розмірах (що визначається аналогічно, в залежності від того, у вигляді грошей та/чи іншого майна фізичної або юридичної особи хабар отримано). 1.2. Обставин, вказаних у п. 4 і п. 5 статті VIII цього кодексу. 1.3. Обставин припинення втечі особи, законно затриманої чи позбавленої свободи. 1.4. Обставин припинення втечі особи, яка вчинила повний склад чи замах на розкрадання майна, окремо чи в складі інших кримінальних правопорушень, умисне заподіяння тілесних ушкоджень або вбивство людини чи збройний напад із будь-якою метою на фізичну особу чи будь-який інший об'єкт, в процесі затримання даної особи при вчиненні вказаного кримінального правопорушення або відразу після його вчинення чи в будь-який інший в ситуації, що виключає сумніви щодо вчинення даного кримінального правопорушення цією особою.

2. Здоров'я людини, якій допускається заподіяння тілесних ушкоджень тільки при обставинах, вказаних в п. п. 1.2-1.4 цієї статті.

3. Честь, гідність, безпека і недоторканність людини, порушення яких допускається тільки в контексті обставин, вказаних у п. 1 цієї статті, і лише в тій мірі, що необхідна для досягнення тільки вказаної в цьому ж пункті цілі, а також якщо порушення вказаних цінностей становить сутність належного ступеня карально-виховної юридичної відповідальності, що призначена та/чи застосована відповідними державними органами чи іншими суб'єктами, яким такі повноваження делеговані певним положенням закону, з метою подолання антисоціальної девіантної поведінки певної особи, її покарання і перевиховання, реалізації супутньої і відновлювальної юридичної відповідальності.

4. Недоторканність житла та/або іншого його законного володіння та/чи майна людини, порушення чого допускається тільки в контексті обставин, вказаних у п. 3 цієї статті, а також з метою проведення отримуючих слідчих дій по антикримінальній справі, забезпечення у цій справі відшкодування збитків

та/чи конфіскації майна, в інтересах суспільної безпеки та/або порятунку життя, здоров'я та/чи майна іншої людини та/або майна юридичної особи» [1, с. 188-189; 2, с. 194-195].

Література

1. Кириченко О.А. Базові інноваційні досягнення юриспруденції : монографія. Київ : Видавець Назаров О. А., 2024. 2512 с. URL : https://drive.google.com/file/d/1ZwhUZ9apjKDTZpEHnwkGGPTxVaPR3DSO/view

2. Кириченко О.А. Правовий статус суб'єктів подолання господарських кримінальних та інших правопорушень : підручник для магістрів спеціальності 081 Право. Частина 1 : Основна частина. Київ : Видавець Назаров О. А., 2024. 260 с. URL : https://drive.google.com/file/d/1ZwhUZ9apjKDTZpEHnwkGGPTxVaPR3DSO/view

УДК 340.1+342.51+342.7

Шахтмейстер П.Б.,
здобувачка вищої освіти за другим (магістерським) рівнем
за спеціальністю 081 Право
Кириченко О.А., д. юр. наук, професор
завідувач кафедри права факультету економіки і права
Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика

СИСТЕМНІ ПОРУШЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПЕРЕСЛІДУВАНОЇ ОСОБИ В КОНТЕКСТІ ВИМОГ Ч. 1 СТ. 7 КОНВЕНЦІЇ НА ОСНОВІ СВОЄРІДНОЇ «КАНАБІС-ТЕОРІЇ» ВИЩОЇ СУДОВОЇ ІНСТАНЦІЇ

Системні порушення правового статусу переслідуваної особи в контексті вимог ч. 1 ст. 7 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [4] на основі своєрідної «канабіс-теорії» вищої судової інстанції останнім часом, нажаль, оновилися у зв'язку із набранням 27 січня 2023 р. чинності закону від 13 грудня 2022 р. № 2839-IX, що посилив кримінальну відповідальність за військові правопорушення [9], на основі одного із рішень вищої судової інстанції [8], за наступних обставин.

Якщо ж стисло викласти дану проблему на підставі однієї з останніх публікацій [3, с. 5-19], то доцільно підкреслити, що колегія суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного суду у рішенні від 11 листопада 2021 р. по справі № 220/1260/20 [8] в порушення вимог ч. 1 і ч. 3

ст. 3 КК України [6] джерелом кримінального законодавства визнала не вказані норми кодексу про «час (період) вчинення кримінального правопорушення», а власний «винахід», що з урахуванням фактичних витоків даної справи правильніше було б іменувати в якості «канабіс-теорії» про день вчинення триваючого кримінального правопорушення у розумінні всього періоду його вчинення», вважаючи, однак, таким днем лише день закінчення триваючого кримінального правопорушення.

І в силу цього в порушення ч. 2 ст. 3, ч. 1, 2, 3 ст. 8, ч. 3 ст. 22, ч. 1 ст. 58, ч. 3 ст. 62 та ін. Конституції України [5], ч. 2 ст. 5 КК України [6], ч. 4 ст. 17 КПК України [7], позиції загальновизнаного британського юриста А.В. Дайсі [1, с. 6], п. п. 44-51 та п. 52 доповіді Венеціанської комісії «Верховенство права» [1, с. 11-12], ч. 1 ст. 7 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [4]; усталеної судової практики : чисельних рішень Європейського суду з прав людини у справах «Пухк проти Естонії» [11] та ін. («Дікме проти Туреччини», «М. проти Німеччини», «Мактуф І Дам'янович проти Боснії і Герцеговини» та ін.); Конституційного суду України від 9 лютого 1999 р. № vd990209 vn1-рп/99, від 19 квітня 2000 р. № vd20000419 vn6-рп/2000, від 13 березня 2012 р., № 6-рп/2012 та ін.; другої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного суду від 21 грудня 2021 р. по справі № 426/4030/18 щодо переживаючої сили пом'якшуючого закону; чисельних рішень цієї та інших судових палат ККС, інших касаційних судів у рішеннях від 8 липня 2015 р., № 732/48/15-а; 19 червня 2018 р., № 820/5348/17; та ін.; юридичне некомпетентне ретроспективно поширили дію обтяжуючого закону на увесь період зберігання підсудним особливо небезпечного наркотику – канабісу [8], причому за відсутності у справі доказів й про те, що зі вступом у силу нового обтяжуючого закону у підсудного відповідним чином змінився умисел на продовження вже й оновленого злочинного стану [3, с. 14-15].

За наявності цих доказів можна було б говорити про появу підстав для обґрунтування такої нової категорії загальної частини Антикримінальної галузі права, як «**триваюче продовжуване кримінальне правопорушення, що складається з двох і більше тотожних епізодів на основі різних за ступенем тяжкості антикримінальних законів, об'єднаних однією метою у формі прямого чи непрямого умислу**» [3, с. 15]. Але і у такій ситуації не можна вину підсудного будувати на підставі вимог ч. 2 ст. 68 Конституції України про те, що незнання законів не звільняє від юридичної відповідальності [5], оскільки це фактично означає так зване «объективное вменение», а з двох чи більше законів, що діяли на протязі триваючого кримінального правопорушення, підлягає застосуванню протягом всього часу (періоду, проміжку часу) вчинення такого

правопорушення закон чи частини різних законів, що найбільше покращують правовий статус підсудного. У той же час власне на основі цього юридичне некомпетентного рішення касаційної інстанції голова Добровеличківського *районного суду Кіровоградської області із показовим для даної ситуації прізвищем І.П. Майстер виніс аналогічне рішення по справі про* вчинення триваючого кримінального правопорушення із самовільного залишення місця служби в умовах воєнного стану [10].

В обох цих випадках має місце цинічне порушення загальновизнаного принципу неможливості зворотної дії закону, що краще за все розуміти в якості «*загально правового принципу про лише перспективну дію правового акту, що погіршує правовий статус особи чи іншого соціосуб'єкта, а також про як перспективну, так й ретроспективну дію правового акту, що покращує правовий статус особи чи іншого соціосуб'єкта, який в т.ч. переживає погіршуючий правовий акт протягом всього періоду вчинення триваючого, продовжуваного чи триваючого продовжуваного правопорушення або ще не відбутого залишку певного виду карально-виховної антикримінальної чи іншого виду юридичної відповідальності : строку судимості, іншого обмеження правового статусу особи чи іншого соціосуб'єкта*» тощо [3, с. 15].

Таким чином, так звана «канабіс-теорія» однієї з колегій суддів ККС Верховного суду виявилася відвертим проявом їх юридичної непрофесійності не інакше рівня юридичного ляпсусу, що порушує правовий статус переслідуваної особи у контексті вимог, перш за все, ч. 1 ст. 7 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, відповідної практики Європейського суду з прав людини, українського Основного закону та інших законів і вітчизняної судової практики на вищому та місцевому рівні.

І такий стан справ принципово не дивує, якщо мати на увазі наявність у процедурі псевдоконкурсів із обрання суддів вищої ланки біля **50 істотних порушень порядку проведення і встановлення їх результатів.** Так, на першому етапі псевдоконкурсу в касаційні суди від 7.11.2016 р. було призначено суддями КАС 10 двієчників за результатами виконання практичного завдання з 29 таких суддів; КГС - 10 з 29; і т. д., а на другому етапі цього ж псевдоконкурсу від 2.08.2018 р. у касаційні та антикорупційні суди ці результати виявилися ще більш цинічними. Зокрема**, суддями Вищого антикорупційного суду України було призначено 20 з 27 кандидатів-двієчників за результатами практичного завдання, в т. ч. і голова цього суду – О.В. Танасевич, яка працювала з 2002 р. помічником судді, а з 2012 р. - суддею Печенізького районного суду Харківської області !!!**; а **касаційного кримінального суду - 9 з 13**, антикорупційної апеляційної палати - 5 з 11; КАС - 7 з 25; і т. д. [2, с. 72-73].

Скоріше за все, за аналогічною процедурою були обрані такого роду «майстри» на посади суддів та голів суду й інших українських судів!!! [3, с. 15].

Література

1. Верховенство права. Доповідь, схвалена Європейською Комісією «За демократію через право» (Венеціанською Комісією) на 86-му пленарному засіданні. Венеція. 25 – 26 березня 2011 р. URL : https://supreme.court.gov.ua/userfiles/CDL_AD_2011_003_rev_2011_04_04.pdf

2. Кириченко О. А., Ткач Ю.Д., Бондаренко І.В. Інновації юриспруденції в забезпеченні журналістської галузі права та медіабезпеки : монографія. Варшава : RS Global Sp.z O.O.; Київ : Видавець Назаров О. А., 2022. 2-ге вид. 1012 с.

3. Кириченко О.А., Косаревська О.В., Шаповалова І.О. Юридичні ляпсуси у вигляді ретроспективного застосування обтяжуючого закону за триваючими кримінальними правопорушеннями. *Журнал східноєвропейського права.* 2023. № 109. С. 5-19. URL : http://easternlaw.com.ua/wp-content/uploads/2023/04/kirichenko_berezovenko_kosarevska_109.pdf

4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : від 4 листопада 1950 р., ратиф. законом України № 475/97-ВР від 17 липня 1997 р. Дата набрання чинності для України 11 вересня 1997 р. *Zakon.rada.gov.ua : веб-сайт.* URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004

5. Конституція України : закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141, зі змінами згідно із законом № 27-IX від 3 вересня 2019 р., ВВР, 2019, № 38, ст. 160. *Zakon.rada.gov.ua : веб-сайт.* URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр

6. Кримінальний кодекс України : закон України від 5 квітня 2001 р., № 2341-III. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2001, № 25–26, ст. 131, зі змінами згідно із законом № 2839-IX від 13 грудня 2022 р. *Zakon.rada.gov.ua : веб-сайт.* URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14

7. Кримінальний процесуальний кодекс України : закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. Відомості Верховної Ради України, 2013. № 9-10, ст. 88, зі змінами згідно із законом № 2858-IX від 12 січня 2023 р. *Zakon.rй2цada.gov.ua : веб-сайт.* URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17

8. Постанова колегії суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 11 листопада 2021 р., справа № 220/1260/20, провадження № 51-3077 км 21. *Єдиний державний реєстр судових рішень : веб-сайт.* URL : https://reyestr.court.gov.ua/Review/101211516

9. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та інших законодавчих актів

України щодо особливостей несення військової служби в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці : закон від 13 грудня 2022 р., № 2839-IX, вступив силу 27 січня 2023 р. *Zakon.rada.gov.ua : веб-сайт.* URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2839-20#Text

10. Ухвала судді Добровеличківського *районного суду Кіровоградської області І.П. Майстер від* 29 березня 2023 р. про відмову у затвердженні угоди угода між прокурором та обвинуваченим про визнання винуватості по кримінальній справі по ч. 5 ст. 407 КК України. *Єдиний державний реєстр судових рішень : веб-сайт.* URL : https://youcontrol.com.ua/catalog/court/1105/

11. European Court of Human Rights (55103/00) - Court (Fourth Section) - Judgment (Merits and Just Satisfaction) - CASE OF PUHK v. ESTONIA. Stradalex *: веб-сайт.* URL : https://www.stradalex.com/en/sl_src_publ_jur_int/document/echr_55103-00

УДК 340.1+342.51+342.7

Шевчук С.В.,
здобувачка вищої освіти за другим (магістерським) рівнем
за спеціальністю 081 Право
Кириченко О.А., д. юр. наук, професор
завідувач кафедри права факультету економіки і права
Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика

ІННОВАЦІЙНІ РЕДАКЦІЇ СТАТЕЙ ПЕРСПЕКТИВНОГО КОНСТИТУЦІЙНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ ЧИ БУДЬ-ЯКОЇ ІНШОЇ ДЕРЖАВИ У ЧАСТИНІ ЗБАЛАНСОВАНОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ СОЦІОСУБ'ЄКТІВ ТА АЛОГІЧНОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ ІНШИМИ СОЦІОСУБ'ЄКТАМИ

Розроблені О.А. Кириченком та іншими представниками наукової школи юриспруденції професора Аланкіра інноваційні редакції **деяких з тринадцяти статей перспективного Конституційного кодексу України чи будь-якої іншої держави у частині збалансованості правового статусу соціосуб'єктів і алогічності його використання іншими соціосуб'єктами** у низці останніх публікацій були представлені таким чином :

ІІІ. «Зовнішня і внутрішня збалансованість правового статусу соціосуб'єктів», що має бути викладена у вказаному кодексі у наступній редакції :

«Збалансованість правового статусу соціосуб’єктів проявляється в тому, що фізичні особи за правовим статусом рівні від народження, тобто принципово мають рівний природний правовий статус.

Внутрішній баланс правового статусу соціосуб’єкта забезпечується тим, що певний обсяг його прав, свобод та інтересів повинен обумовлювати появу відповідного обсягу його обов'язків.

Зовнішній баланс правового статусу соціосуб’єктів проявляється у співвідношенні правового статусу одного соціосуб’єкта щодо правового статусу іншого соціосуб’єкта, що визначається віком і станом здоров'я людини, а також тим, який саме напрямок громадської діяльності та з яким власне обсягом повноважень здійснюють ці соціосуб’єкти» [1, с. 173-174; 2, с. 179-180].

VI «Алогічність використання прав, свобод, обов'язків та/чи інтересів одного соціосуб’єкта за рахунок відповідного порушення певної базисної категорії правового статусу іншого соціосуб’єкта» :

«Є правопорушенням використання прав, свобод, обов'язків та/чи інтересів одного соціосуб’єкта за рахунок відповідного порушення певної базисної категорії правового статусу іншого соціосуб’єкта, в будь-якому випадку забезпечення правового статусу певної групи меншості соціосуб’єктів за рахунок відповідного порушення певної базисної категорії правового статусу аналогічної групи більшості соціосуб’єктів, за винятком випадків, передбачених і належним чином компенсаційне врегульованих законом» [1, с. 178; 2, с. 184-185].

Література

1. Кириченко О.А. Базові інноваційні досягнення юриспруденції : монографія. Київ : Видавець Назаров О. А., 2024. 2512 с. URL : https://drive.google.com/file/d/1ZwhUZ9apjKDTZpEHnwkGGPTxVaPR3DSO/view

2. Кириченко О.А. Правовий статус суб’єктів подолання господарських кримінальних та інших правопорушень : підручник для магістрів спеціальності 081 Право. Частина 1 : Основна частина. Київ : Видавець Назаров О. А., 2024. 260 с. URL : https://drive.google.com/file/d/1ZwhUZ9apjKDTZpEHnwkGGPTxVaPR3DSO/view

УДК 340.1+342.51+342.7

Шедловська Е.О.,
здобувачка вищої освіти за другим (магістерським) рівнем
за спеціальністю 081 Право
Кириченко О.А., д. юр. наук, професор
завідувач кафедри права факультету економіки і права

ІННОВАЦІЙНІ РЕДАКЦІЇ СТАТЕЙ ПЕРСПЕКТИВНОГО КОНСТИТУЦІЙНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ ЧИ БУДЬ-ЯКОЇ ІНШОЇ КРАЇНИ СВІТУ У ЧАСТИНІ СУТНОСТІ ТА МЕХАНІЗМУ РЕАЛІЗАЦІЇ БАЗИСНОГО ОБОВ'ЯЗКУ ДЕРЖАВИ

Розроблена О.А. Кириченком та іншими представниками наукової школи юриспруденції професора Аланкіра **інноваційна редакція статті перспективного Конституційного кодексу України чи будь-якої іншої держави у частині сутності та механізму реалізації базисного обов'язку держави** у низці останніх публікацій була представлена таким чином :

VII «Базисний конституційний обов'язок держави і державних органів» :

«Базисний обов'язок держави та основну спрямованість діяльності державних органів, гарантом неухильного, однакового та точного виконання якого виступає президент держави та органи прокуратури як права рука цього інституту у забезпеченні повної реальності такої гарантії, становить найбільш ефективне, раціональне та якісне :

1. Пізнання природного (основаного на загальнолюдських цінностях та принципі справедливості) правового статусу (прав, свобод, обов'язків, інтересів) соціосуб'єктів (фізичних чи юридичних осіб або держави чи міждержавних установ).

2. Правове визнання природного правового статусу соціосуб'єктів (перетворення природних прав, свобод, обов'язків та інтересів соціосуб'єктів у суб'єктивний правовий статус фізичних та юридичних осіб, держави та міждержавної установи, тобто у врегульований певною нормою конкретного правового акта).

3. Забезпечення належної реалізації названого правового статусу всіх соціосуб'єктів, які постійно або тимчасово проживають на території держави.

4. Оперативне попередження порушення правового статусу вказаних соціосуб'єктів.

5. Проведення кожної зі стадій подолання кримінальних та інших правопорушень з метою :

5.1. Відновлення порушеного права, свободи, обов'язку та/або інтересу певного соціосуб'єкта за допомогою :

5.1. Відшкодування збитків (шкоди та втраченої вигоди) :

5.1.1. Фізичної та/чи матеріальної та/або первинної моральної шкоди та вторинної моральної шкоди.

5.1.2. Втраченої вигоди.

5.2. Іншого відновлення порушеного правового статусу соціосуб'єкта.

5.3. Неминучого притягнення особи, винної у такому порушенні правового статусу певного соціосуб'єкта, до відповідного виду і характеру та належного ступеня суворості юридичної відповідальності» [1, с. 178-179; 2, с. 185].

Список використаних джерел

1. Кириченко О.А. Базові інноваційні досягнення юриспруденції : монографія. Київ : Видавець Назаров О. А., 2024. 2512 с. URL : https://drive.google.com/file/d/1ZwhUZ9apjKDTZpEHnwkGGPTxVaPR3DSO/view

2. Кириченко О.А. Правовий статус суб’єктів подолання господарських кримінальних та інших правопорушень : підручник для магістрів спеціальності 081 Право. Частина 1 : Основна частина. Київ : Видавець Назаров О. А., 2024. 260 с. URL : https://drive.google.com/file/d/1ZwhUZ9apjKDTZpEHnwkGGPTxVaPR3DSO/view

УДК 340.1+342.51+342.7

Шеремет І.О.,
здобувачка вищої освіти за другим (магістерським) рівнем
за спеціальністю 081 Право
Кириченко О.А., д. юр. наук, професор
завідувач кафедри права факультету економіки і права
Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика

ІННОВАЦІЙНІ РЕДАКЦІЇ СТАТЕЙ ПЕРСПЕКТИВНОГО КОНСТИТУЦІЙНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ ЧИ БУДЬ-ЯКОЇ ІНШОЇ ДЕРЖАВИ У ЧАСТИНІ ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ І ВИЧЕРПНОГО ПЕРЕЛІКУ ЗАГАЛЬНОПРАВОВИХ ОБСТАВИН, ЩО ВИКЛЮЧАЮТЬ АНТИСОЦІАЛЬНІСТЬ ДІЯННЯ АБО ВИНУ ОСОБИ

Розроблені О.А. Кириченком та іншими представниками наукової школи юриспруденції професора Аланкіра **інноваційні редакції статей перспективного Конституційного кодексу України чи будь-якої іншої держави із визначення сутності і вичерпного переліку загальноправових обставин, що виключають антисоціальність діяння, виключають або пом'якшують чи обтяжують вину**

особи, яка вчинила антисоціальне діяння, у низці останніх публікацій були представлені таким чином :

XII «Сутність і вичерпний перелік загальноправових обставин, що виключають антисоціальність діяння» : «Передбачені Особливою частиною Антикримінального, Адміністративного, Трудового, Де-факто майново-договірного або Де-юре майново-договірного кодексу України (а рівно іншої держави світу) діяння втрачають свою антисоциальность і перетворюються в правомірні суспільно корисні діяння за наявності таких обставин, як заподіяння збитків (шкоди та упущеної вигоди) при (внаслідок) : 1) конкуренції норм права; 2) короткочасній конкуренції правових статусів різних соціосуб'єктів; 3) необхідній обороні; 4) крайній необхідності; 5) виправданому ризику; 6) затриманні особи, яка вчинила правопорушення; 7) психічному або фізичному впливі; 8) виконанні законного наказу чи розпорядження; 9) здійсненні спеціального завдання із попередження, виявлення, припинення і розкриття організованої групи правопорушників» [1, с. 192; 2, с. 198-199].

Після викладу вказаного переліку обставин, що виключають антисоциальность діяння, має бути приведене визначення сутності, підстав та меж дії кожного із таких обставин в контексті подолання конкретного виду правопорушення [1, с. 192; 2, с. 199].

XIII «Сутність і перелік загальноправових обставин, що виключають або пом'якшують чи обтяжують вину особи, яка вчинила антисоціальне діяння» : 1) обставини, що виключають вину особи, яка вчинила антисоціальне діяння : 1.1) паранещасний випадок (при заподіянні діянням істотних і більших збитків) або параказус (в разі заподіяння діянням менш, ніж істотні, збитки); 1.2) неосудність; 1.3) обмежена осудність; 1.4) юридична та фактична помилка; 1.5) уявна обставина, що виключає антисоциальность діяння; 2) обставини, що пом'якшують вину особи, яка вчинила антисоціальне діяння : (приблизний перелік такого роду обставин); 3) обставини, що обтяжують вину особи, яка вчинила антисоціальне діяння : (вичерпний перелік такого роду обставин)» [1, с. 192-193].

Після викладу даного переліку обставин, що виключають або пом'якшують чи обтяжують вину особи, яка вчинила антисоціальне діяння, має бути розкрита сутність кожного з названих обставин [1, с. 193; 2, с. 199].

Список використаних джерел

1. Кириченко О.А. Базові інноваційні досягнення юриспруденції : монографія. Київ : Видавець Назаров О. А., 2024. 2512 с. URL : https://drive.google.com/file/d/1ZwhUZ9apjKDTZpEHnwkGGPTxVaPR3DSO/view

2. Кириченко О.А. Правовий статус суб'єктів подолання господарських кримінальних та інших правопорушень : підручник для магістрів спеціальності

081 Право. Частина 1 : Основна частина. Київ : Видавець Назаров О. А., 2024. 260 с. URL : https://drive.google.com/file/d/1ZwhUZ9apjKDTZpEHnwkGGPTxVaPR3DSO/view

УДК 340.1+342.51+342.7

Яновська С.М.,
здобувачка вищої освіти за другим (магістерським) рівнем
за спеціальністю 081 Право
Бідей О.М., к. юр. наук, доцент
Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика

ДЕЯКИЙ РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОЇ КОНЦЕПЦІЇ БЕЗКОШТОВНОЇ І ДОСТУПНОЇ ОДИНАДЦЯТИРІВНЕВОЇ БАЗИСНОЇ І СУПУТНЬОЇ ЮРИДИЧНОЇ ТА ІНШОЇ ОСВІТИ

Розроблену та удосконалену О.А. Кириченком і Ю.О. Ланцедовою за результатами парламентських слухань «Правове забезпечення реформи освіти в Україні», що мали місце у Києві 9 грудня 2015 р. за участі вказаних авторів [3], **інноваційну концепцію безкоштовної і доступної одинадцятирівневої базисної і супутньої юридичної та іншої освіти** [1, с. 29-35, 424-430; 2, с. 298-302; 3; та ін.] стисло доцільно представити у розвитку таким чином :

1. **Дошкільний освітньо-кваліфікаційний рівень** (далі – ОКР), що повинен бути загальнообов'язковим і спрямованим на отримання дитиною з 2 до 6 років включно таких компетентностей, що необхідні для того, щоб найбільш ефективно, раціонально та якісно розпочати навчання за шкільним (некваліфікованим робітничим) ОКР, тобто за допомогою одного із можливих порядків отримання шкільної (некваліфікованої робітничої) освіти, тобто в межах : звичайного, полегшеного, особливого або, не виключається, й пенітенціарного порядку отримання шкільної освіти.

2. **Шкільний (некваліфікований робітничий) ОКР**, що також повинен :

2.1. Бути загальнообов'язковим і спрямованим на отримання дитиною з 7 до 17 років включно такої сукупності базисних компетентностей, як :

2.1.1) некваліфікована робітнича компетентність, що складається з базисної і детальної доктринальної, прикладної та аналітичної компетенції і має забезпечити найбільш ефективне, раціональне та якісне виконання будь-якої некваліфікованої робітничої діяльності із виробництва матеріальних благ і надання послуг [1, с. 424];

2.1.2) загальнолюдська освітня компетентність, завдяки якій особа повинна володіти такою сукупністю базисних і детальних доктринальних, прикладних та аналітичних компетенцій, що на мінімальному рівні визначають

освіченість населення як певної держави, так, в кінці кінців, і світу у цілому [1, с. 424-425];

2.1.3) потенційна освітня компетентність, що має аналогічний перелік компетенцій і покликана дозволити кожному, хто має відповідні здібності і бажання, продовжити за наступними ОКР волі [2] [1, с. 425].

2.2. **Мати такі порядки отримання** :

2.2.1. ***Звичайний шкільний ОКР***, призначений для дітей, які мають нормативну поведінку і здібності.

2.2.2. ***Полегшений шкільний ОКР***, що повинен бути обов'язковим для осіб, які мають психічні та розумові обмеження, і передбачати отримання такими дітьми також з 7 до 17 років такої компетентності, що складається із мінімально можливої сукупності доктринальних, прикладних та аналітичних компетенцій, що дозволяють особі включитися в художньо-культурний та освітній простір держави і виконувати доступні некваліфіковані робітничі функції із виробництва матеріальних благ, надання послуг [1, с. 425].

2.2.3. ***Особливий шкільний ОКР***, що повинен бути обов'язковим для дітей, які мають такі фізичні обмеження (глухонімі, сліпі, інваліди кінцівок, пересування і т.п.), що обумовлюють необхідність створення особливих умов для отримання шкільного та інших рівнів освіти і подальшої їх практичної діяльності і передбачати досягнення цими особами повноцінної шкільної, а в разі продовження освіти і відповідної компетентності.

2.2.4. **Пенітенціарний шкільний ОКР**, що забезпечує продовження шкільного, полегшеного або особливого шкільного ОКР в умовах відбування покарання в місцях позбавлення чи в іншій мірі обмеження волі [1, с. 425].

3. **Позанормативний ОКР,** що здійснюється паралельно іншим ОКР, але не за рахунок їх часу, і має на меті протягом, перш за все, шкільного ОКР забезпечити вибір напрямку суспільної діяльності і рівня освіти по ньому і задоволення внутрішніх художніх, культурних, естрадних, спортивних і інших потреб саморозвитку, що далі може супроводжувати й інші ОКР і частково або повністю може бути витіснене самоосвітнім ОКР, в якому вже переважає самоініціатива по досягненню аналогічної мети [1, с. 426].

4. **Кваліфікований робітничий ОКР,** що повинен здійснюватися вже на конкурсній основі (тут і надалі - з урахуванням наявності у абітурієнта відповідних здібностей і виходячи з прогнозу кількісної потреби в кадрах відповідного напряму і діяльності чи її спеціальності і спеціалізації або субспеціалізації на момент завершення навчання за цим ОКР) самостійно на

---

[2] Шкільний ОКР має і повинен мати три етапи його проходження :

а) початковий - 1-5 класи, коли викладання всіх дисциплін здійснюється одним учителем;

б) неповний шкільний - 6-8 класи, коли викладання кожної дисципліни здійснюється профільним учителем і поєднання даного етапу шкільного ОКР з іншими основними ОКР не допускається;

в) повний шкільний - 9-10 класи, коли викладання кожної дисципліни також здійснюється профільним учителем, але вже технічно і методично можливе поєднання цього етапу шкільного ОКР з кваліфікованим робітникам і спеціальним шкільним ОКР [1, с. 425-426].

протязі 1,5-2 років або паралельно завершального етапу шкільного (некваліфікованого робітничого) ОКР протягом 3-х років і мати на меті отримання такої компетентності, що достатньо для найбільш ефективного, раціонального і якісного виконання певної кваліфікованої робітничої діяльності із виробництва матеріальних благ і надання послуг з прогресуючою розрядністю (кваліфікації) цієї діяльності [1, с. 426].

При цьому доцільно підкреслити, що існуюче найменування даного ОКР професійним або професійно-технічним некоректно. Професійною є будь-яка суспільна діяльність після завершення шкільного (некваліфікованого робітничого) і будь-якого іншого основного ОКР, але така діяльність може бути не тільки суто технічною, а з культурно-мистецького середовища та ін. [1, с. 427].

5. **Шкільний спеціалізований ОКР**, що також повинен здійснюватися на конкурсній основі самостійно на протязі 2 років або паралельно завершального етапу шкільного (некваліфікованого робітничого) ОКР на протязі 3-х років і мати на меті отримання такої компетентності, що повинно бути достатньо для найбільш ефективного, раціонального і якісного виконання допоміжних інтелігентних функцій : помічника держслужбовця, педагога, юриста, лікаря та ін., але перш за все, інженера у вигляді майстрів певного виду виробництва матеріальних благ чи надання послуг.

6. **Університетський ОКР**, проходження якого має два **етапи** :

6.1. ***Університетський етап базової (бакалаврської) освіти***, що має бути спрямований на отримання протягом 3-х років стаціонарного університетського навчання базових компетенцій за певним напрямом такого роду діяльності і повинен надавати можливість не працювати по цьому напрямку, а тільки здійснити один з наступних кроків :

6.1.1) обрати по закінченню даного етапу спеціальність і спеціалізацію або, при необхідності, субспеціалізацію за цим же напрямом діяльності і вступити по ній на університетський етап спеціалізованої (спеціалістської) освіти [1, с. 427];

6.1.2) переконатися в тому, що необхідно змінити обраний напрям діяльності на інший, за яким вже заново вступити на етап університетської базової (бакалаврської) освіти, в процесі чого не повинно бути обмежень в кількості спроб застосувати такий вибір і в безкоштовності такого навчання [1, с. 427-428];

6.1.3) розпочати або продовжити працювати до досягнення пенсійного віку за дипломом раніше закінченого основного рівня, в будь-якому випадку, шкільного рівня, а за наявності відповідної освіти і бажання - і кваліфікованого робітничого або спеціалізованого шкільного рівня [1, с. 428].

6.2. **Університетський етап спеціалізованої (спеціалістської) освіти**, на який особа вступає на основі диплома про закінчення університетського етапу базової (бакалаврської) освіти на конкурсній основі, і який повинен бути спрямований на отримання протягом 2-х років стаціонарного навчання в університетах таких компетенцій, що б разом із базовими компетенціями,

отриманими за університетським етапом базової освіти, дозволили б випускникові найбільш ефективно, раціонально та якісно працювати до досягнення пенсійного віку за певною спеціальністю, спеціалізацією або субспеціалізацією того напрямку діяльності, за яким ця особа вже навчалася за університетським етапом базової освіти.

7. **Академічний (магістерський) ОКР освіти**, що спрямований на отримання протягом 2-х років керівних чи педагогічних компетенцій, і на який особа повинна вступати на основі конкурсу і при наявності таких додаткових умов :

1) стажу позитивної практичної роботи не менше 3-5-ти років по тій спеціальності та спеціалізації або субспеціалізації певного напряму діяльності, по якій особа навчалася за університетським спеціалізованим ОКР освіти [1, с. 428];

2) бажання по цій же спеціалізації або субспеціалізації певної спеціальності та напрямку діяльності здійснювати до досягнення пенсійного віку :

2.1) керівництво відповідною юридичною особою [1, с. 428-429];

2.2) освітню діяльність - готувати фахівців за відповідним напрямком практичної діяльності [1, с. 429].

8. **Науковий ОКР освіти,** який є ситуативним (тільки за наявності бажання випробувати сили зробити наукове відкриття за обраною раніше спеціальністю і спеціалізацією або субспеціалізацією напрямку діяльності), і для отримання якого лише без відриву від виробництва[3] досить такої сукупності умов :

8.1) диплома про закінчення академічного (магістерського) або університетського етапу спеціалізованої (спеціалістської) освіти (коли за останнім із етапів повинна бути ще й 3-5-річна позитивна практична робота за відповідною спеціальністю і спеціалізацією або субспеціалізацією напрямку діяльності) і свідоцтва про перездачу задовільних оцінок за університетським або академічним дипломом освіти;

8.2) наукового результату лише рівня відкриття (обґрунтування нової науки, теорії, доктрини, іншого інноваційного результату об'єктивно рівня наукового відкриття), що може бути у вигляді дисертації, монографії або наукової доповіді і повинен публічно захищатися на засіданні спеціалізованої вченої ради при ВАК (члени якого обираються за конкурсом, працюють на постійній основі і не можуть працювати за сумісництвом в ВНЗ і науково-дослідних установах) із присвоєнням єдиного освітнього наукового ступеня - професора певного напряму наукових знань : професора юриспруденції, професора економіки та ін.

[3] Коли прикріплення до кафедри і науковий керівник не є обов'язковими, а стаціонарна чи заочна докторантура або інша плановість чи вузівська (ліцензійна, акредитаційна та ін.), зацікавленість у випускниках даного ОКР – неприпустимі [1, с. 429; 3].

9. **Післядипломний ОКР освіти,** що не має самостійного призначення і покликаний забезпечити будь-який основний ОКР тими новітніми досягненнями науки і освіти в галузі теоретичних знань, практичних навичок і рівня аналітичного мислення, що з'явилися за певний час, допустимо, за кожні 5 років, що минули після завершення навчання за відповідним ОКР конкретним випуском практичних працівників певної сфери діяльності [1, с. 430].

Післядипломна освіта повинна здійснюватися із короткочасним відривом від виробництва :

9.1. У навчальних закладах післядипломної освіти.

9.2. За місцем роботи більш підготовленими співробітниками або працівниками спеціально створених для цього структур даної юридичної особи відповідної сфери діяльності.

10. **Самоосвітній ОКР освіти,** що може супроводжувати все життя людини і повинен мати на меті самостійне оволодіння певними компетенціями спеціальності і спеціалізації чи субспеціалізації конкретного напрямку або напрямків діяльності чи підвищити рівень цих компетенцій або задовольнити власні внутрішні потреби технічного чи будь-якого іншого виробничого напрямку саморозвитку і самореалізації.

11. **Освіта соціооточенням,** що супроводжує людину все життя у вигляді «освіти» вулицею, оточенням сфери діяльності, власне засобами масової інформації, сім'єю та іншими проявами соціооточення, що не є складовими частинами процесу отримання освіти за будь-яким з перерахованих ОКР, але може позитивно або негативно впливати на зміст і якість освіти за цими ОКР і держава покликана забезпечити мінімізацію негативного впливу даного освітнього рівня [1, с. 430].

Сучасний період розвитку освіти соціооточенням, по суті, охоплює всі ті сфери отримання теоретичних знань, навичок та рівня аналітичного мислення, що не охоплюються системою навчальних програм дисциплін кожного з названих рівнів освіти, в т.ч. й позанормативного рівня освіти, а саме як самоосвіта у частині, що виходить за вказані межі, а також так звана «позаформальна освіта», різного роду масмедійні засоби, так звана «блогерська діяльність» та ін., що, за звичай, дозволяють формувати рівень «освіти» громадян та їх суспільної свідомості різного роду структурами, які фактично знаходяться за межами відповідної держави. У такому аспекті вказані та інші напрями освіти соціооточенням з юридичної точки зору являють собою ніщо інше, як приховану зраду батьківщині на користь тих чи інших певних держав.

Список використаних джерел :

1. Кириченко О. А., Ткач Ю.Д., Бондаренко І.В. Інновації юриспруденції в забезпеченні журналістської галузі права та медіабезпеки : монографія. Варшава : RS Global Sp.z O.O.; Київ : Видавець Назаров О. А., 2022. 2-ге вид. 1004 с.

2. Кириченко А.А., Березовенко Л.С., Бондаренко І.В. Розвиток інноваційної концепції доступної та безкоштовної одинадцятирівневої базової та супутньої юридичної та іншої освіти. *Південноукраїнський правничий часопис.* № 1-2’2022. С. 298-302. URL : http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2022/1-2/1-2_2022.pdf

3. Розширена доповідь О. А. Кириченка «Недоліки та надбання міжнародного і вітчизняного правового регулювання освіти та новітня доктрина чотирнадцятиступеневої освіти та науки». 22 510 слів. Парламентські слухання «Правове забезпечення реформи освіти в Україні» 9 грудня 2015 р. URL : http://ihpl-mnu.mk.ua/головна/science/conference/розширена-доповідь-о-а-кириченка-недо/

СЕКЦІЯ 7
ФАРМАЦІЯ

Коломєєць Ірина,
5 курс, кафедра фармації
ПЗВО «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»
Є.Редькіна, канд. фарм. наук, доцент
ПЗВО «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»

ЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРАКТИЦІ

Аналізуючи структуру українського ринку косметики, варто відзначити, що це переважно ринок масового сегмента у порівнянні з країнами Західної Європи. Доля продукції масового ринку в Україні майже 60% і продовжує зростати. Високоякісні продукти становлять лише 5,5%. Продукція аптечного асортименту охоплює близько 3% ринку, але цей сегмент єдиний, що демонструє зростання на 20%. Лікарсько-косметичні засоби (ЛКЗ) складають третину асортименту фармацевтичного ринку і представлені близько 1300 брендами від 300 виробників.

Аптечний сектор українського ринку косметики включає продукти, які продаються через аптечну мережу. Згідно з українським законодавством, ЛКЗ продаються у вітчизняних аптеках відповідно до Закону України «Про лікарські засоби» від 04.04.1996 № 123/96-ВР, а також на підставі вимог Наказу МОЗ від 06.07.2012 року № 498 "Про затвердження Переліку товарів, які мають право придбавати і продавати аптечні заклади та їх структурні підрозділи" зі змінами, внесеними згідно з Наказом МОЗ № 764 від 23.11.2015. До таких косметичних засобів відносяться: засоби особистої гігієни (догляд за порожниною рота, шкірою, волоссям, засоби для гоління та після гоління, туалетне мило); косметичні продукти (креми, солі, лосьйони, скраби та інші засоби для гігієничного, профілактичного та естетичного догляду, включаючи засоби для волосся: пінки, лаки, муси, маски, ополіскувачі, фарбування), за винятком парфумів та декоративної косметики. Реалізація цієї продукції відбувається через аптечні заклади та їх структурні підрозділи за умови створення окремої зони для зберігання цих товарів. Доля косметики у "аптечному кошику" протягом останніх років становить до 3%. За результатами аналізу динаміки продажів косметичної

продукції в умовах аптеки встановлено, що частка косметики у "аптечному кошику" упродовж останніх років стабільно складає 3,5% у грошовому еквіваленті, 2,6% - у натуральному вираженні; обсяг продажів косметики в аптеці демонструє позитивну динаміку: з 16,0%, 19,0% і 20,8% у 2016, 2017 та 2018 роках відповідно.

Вартість лікарсько-косметичних засобів "аптечного асортименту" систематично зростає в порівнянні з іншими категоріями продукції, що продається у аптеках. Середньозважена вартість одного пакету товарів у "аптечному кошику" за підсумками 2018 року склала 50,7 гривень і зросла на 17,8% порівняно з 2017 роком. Косметика залишається найбільш дорогою категорією, середня вартість одного пакету якої становить 66,1 гривні, для лікарських засобів цей показник складає 65,1 гривні, дієтичних добавок - 64,3 гривні, медичних виробів - 13,7 гривні.

Щодо аптечного сектору, варто відзначити перспективи зростання попиту на косметику, що продається у аптеках. За даними компанії "VICHY", до 2030 року на українському ринку косметичних засобів, що реалізуються у аптеках, так звана "дерматокосметика", збільшиться у 10 разів. Безумовно, "аптечний"}} сегмент продовжить розвиватися, а попит на косметичні товари у цьому каналі збільшуватиметься.

Для виявлення сучасних підходів у вирішенні наведеної проблематики було проведено серію досліджень, що присвячені аналізу законодавчої бази щодо регулювання обігу косметичної продукції в аптечних умовах.

Українська законодавча база щодо регулювання обігу косметичної продукції представлена різними категоріями нормативно-правових актів, проте більшість з них не відповідає вимогам міжнародних стандартів і рівню розвитку косметичної галузі на сучасному етапі. Аналіз законодавчої бази також підтверджує відсутність нормативно-правових документів, які регламентують якість, безпеку та ефективність косметичної продукції згідно з міжнародними стандартами та сучасними тенденціями розвитку косметичного ринку. Косметична продукція, що постачається на європейський ринок, повинна відповідати вимогам і стандартам відповідних документів: щодо безпеки - Регламенту № 1223/2009 Європарламенту та Ради ЄС про косметичну продукцію (Брюссель, 30.11.2009) (Регламент); щодо виробництва - вимогам Міжнародного стандарту ISO 22716: 2007 "Косметика. Належна виробнича практика (GMP)".

При оцінці законодавчої бази щодо регулювання обігу косметичної продукції в Україні важливо зазначити, що косметичний ринок країни має свої власні особливості, які, на нашу думку, є повністю обґрунтованими. Йдеться про наявність офіційного, закріпленого законом статусу косметичної продукції

(відповідно до «Українського Класифікатора нормативних документів» (ICS: 2005, MOD) ДК 004: 2008. Сфера діяльності: 71.100.70 «Косметичні товари»; 71.100.70 «Предмети особистої гігієни», а також відповідно до стандарту ДСТУ 2472: 2006 "Продукція парфумерно-косметична. Терміни та визначення понять", а також статусу лікарських косметичних засобів, юридичний статус яких закріплений ст. 2 Закону України "Про лікарські засоби" від 04.04.1996 №123 / 96-ВР. Такий вид косметичної продукції, який має як терапевтичні, так і косметичні властивості, продається виключно в аптеках і підпорядковується всім вимогам щодо обігу лікарських препаратів згідно з Законом України "Про лікарські засоби".

Натомість ситуацію з безпекою косметичної продукції на українському ринку ускладнює відсутність належної стандартизації. Наприклад, у Державній Фармакопеї України відсутня стаття «Лікарські косметичні засоби», яка б установлювала вимоги до якості цієї категорії фармацевтичних препаратів. У контексті стандартизації лікарської косметичної продукції потрібно відзначити відсутність регулювання такого критерію, як косметична ефективність, яка може вплинути як на якість, так і наихидарніше, на ефективність використання цих засобів.

На основі аналізу результатів проведених досліджень можна виокремити такі актуальні питання щодо регулювання обігу косметичної продукції:

• Відсутність уніфікованої термінології та класифікації косметичної продукції та її законодавчого визначення;

• Потреба удосконалення нормативно-правової бази щодо регулювання обігу косметичної продукції в Україні з врахуванням вимог міжнародних стандартів та європейських директив;

• Розробка нормативно-правової документації, що регламентує стандарти якості та ефективності косметичних засобів;

• Створення проекту фармакопейної статті "Лікарські косметичні засоби" з метою її включення до Державної фармакопеї України. Ця стаття повинна визначати показники косметичної ефективності цього виду продукції і методи їх оцінювання.

Література

1. Кордіяка Ю. М. Проблеми технічного регулювання косметичної галузі / Ю. М. Кордіяка, Р. І. Байцар // Стандартизація, сертифікація, якість. − 2016. − № 2. − С. 38−44.

2. Кириченко Л. С. Сертифікація та якість продукції в сучасних умовах господа- рювання / Л. С. Кириченко, Н. М. Чернухіна. – Л. : Наука, 2005. – 216 с.

3. Лебединець В. О., Казакова І. С. Актуальність термінології та

класифікації лі- карських косметичних засобів. Соціальна фармація: стан, проблеми та перспек- тиви : матеріали III міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 25-28 квіт. 2017 р. / ред. кол.: А. А. Котвіцька та ін. Харків : Вид-во НФаУ, 2017. С. 106-108.

4.Лебединець В.О. Актуальність стандартизації лікарських косметичних засобів в Україні /В.О.Лебединець, І.С.Казакова// Сучасні досягнення фармацевтичної технології і біотехнології: збірник наук. праць, вип..4. – Х.: НФаУ, 2018. – С.132 – 137.

6. Про лікарські засоби : Закон України від 04.04.1996 № 123/96-ВР // Відомості Верховної Ради. — 1996. — № 22. — Ст. 86.

7. Котвіцька А. А. Організація внутрішніх аудитів системи управління якістю підприємства з виробництва лікарських засобів : метод. рек. /А. А. Котвіцька, В. О. Лебединець. — Харків : Вид-во НТМТ, 2015. — 28 с.

8. Гудзь О. Є. Критерії безпеки парфумерно-косметичної продукції / О. Є. Гудзь // Харчова і переробна промисловість. − 2000. − № 5−6. − С. 26−27.

Спектор Ольга,
3 курс, кафедра фармації
ПЗВО «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»
Т. Ігнатова, PhD, доцент
ПЗВО «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»

ЦИФРОВІ ПЛАТФОРМИ У СФЕРІ ФАРМАЦІЇ: НОВІ МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ПАЦІЄНТІВ ТА ЛІКАРІВ

Актуальність дослідження у тому, що сьогодні цифрові фармацевтичні технології сповнені потенціалу та можливостей розвитку та мають широкі перспективи розвитку. Щоб краще зрозуміти поточний розвиток цифрової охорони здоров'я, компанія Jabil Healthcare and Dimensional Research, що займається маркетинговими дослідженнями, провела опитування більш ніж 400 професійних фармацевтичних працівників, які мають повноваження приймати рішення в компаніях, які нині займаються або планують займатися цифровою фармацією. Розвиток цифрових фармацевтичних технологій являє собою наступні основні тенденції. Фармацевтична індустрія поступово змістила акцент із «пацієнтів» на «споживачів», і очікування усієї галузі на майбутнє також змінилися. Згідно з результатами опитування Jabil, 92% респондентів заявили, що споживчий попит дедалі більше стимулює цифрові інновації. В останні роки великі лікарні послідовно запустили різні послуги, такі як мобільні лікарні,

інтернет-лікарні, мобільні консультації, дистанційні консультації, електронні медичні записи та онлайн-записи. Серед них інтернет-лікарні та платформи онлайн-консультацій, які є онлайн-моделями фізичних лікарень, насправді задовольняють ефективні та зручні потреби споживчої медичної допомоги. Щоб постачальники рішень для охорони здоров'я були успішними, спочатку необхідно зрозуміти потреби споживачів. Ці можливості допоможуть подолати розрив між традиційною медициною та профілактичною медициною. Портативні пристрої стають першим вибором для постачальників рішень у галузі цифрової охорони здоров'я. Будь-то зараз або в майбутньому, пристрої, що носяться, такі як фітнес-трекери і кардіомонітори, стануть найбільш багатообіцяючими продуктами в галузі медицини. Ці пристрої можуть не тільки записувати біометричні дані користувача в режимі реального часу, але й передавати дані безпосередньо користувачеві або відправляти їх на платформу підключення пристроїв для подальшого використання. Подібні рішення (такі як розумний годинник Apple, FitBit, Garmin тощо) зараз добре відомі і широко прийняті споживачами. Серед українських компаній, що займаються штучним інтелектом та BigData в інтересах охорони здоров’я, варто відмітити Lemberg Solutions (розробка стандартів безпеки для IT-проектів у сфері охорони здоров’я), Light IT (консалтинг в галузі Data Science для проєктів різного напрямку, в тому числі і для фармації та медицини), Waverley Software (програмне забезпечення для вбудовуваних систем різного призначення) та VITech (роботи в напрямку Big Data та Data Science для проєктів медичного напрямку). У майбутньому пристрої, що носяться, також можна буде використовувати в поєднанні з платформами IoMT, такими як телемедицина, післяопераційний моніторинг життя і дослідження цифрових двійників, що відіграє ключову роль у майбутній області цифрової медицини.

Телемедицина грунтується на спрощенні контактів між лікарем та пацієнтом і полегшенні отримання медичних консультацій за допомогою використання комп’ютерних та телекомунікаційних технологій, що суттєво зменшує затрати часу при наданні медичної допомоги. Серед переваг телемедицини варто відмітити відносно низьку вартість впровадження за наявності розвиненої IT-інфраструктури.

Ключ до успіху цифрової охорони здоров'я лежить в інтеграції технологій.

Інтеграція технологій відіграє важливу роль у наданні пацієнтам та споживачам найкращого досвіду цифрової охорони здоров'я.

Нові тенденції та розробки невіддільні від синергії та постійних інвестицій, викликаних міжгалузевим співробітництвом. Платформи цифрової охорони здоров'я вимагають унікального досвіду декількох постачальників послуг, перш ніж їх в кінцевому підсумку можна буде вивести на ринок. Крім того, різні

компоненти платформи цифрової охорони здоров'я мають бути сумісними, щоб по-справжньому розкрити потенціал платформи. Хоча поточні труднощі та проблеми у медичній та фармацевтичній галузі продовжують існувати, цифрові технології сповнені потенціалу та можливостей розвитку та мають широкі перспективи розвитку. «Нова екосистема медичного та фармацевтичного інтелекту, співпраця заради спільного майбутнього», заохочує інноваційні застосування цифрової медицини, стимулює майбутню інноваційну міць та збирає приклади інновацій у галузі цифрових медичних і фармацевтичних технологій та додатків з усього світу.

Література

1.Воронкова В.Г., Нікітенко В.О., Олексенко Р.І. Філософія цифрової медицини як новий науковий напрямок. *Соціально-етичні та деонтологічні проблеми сучасної медицини (немедичні проблеми в медицині)* : зб. Матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції (23-24 лютого 2023 року). Запоріжжя : ЗДМУ, 2023. С.23-24. http://dspace.zsmu.edu.ua/handle/123456789/18321

2. Утюж І. Г., Кабаков А. О. Вплив індивідуалізованої медицини на практику прийняття управлінських рівень. *Соціально-етичні та деонтологічні проблеми сучасної медицини (немедичні проблеми в медицині)*. Збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції зміжнародною участю (24-25 лютого 2022 року). Запоріжжя : ЗДМУ, 2022. С. 27-29.

3. Нікітенко В. О., Воронкова В. Г., Олексенко Р. І. Медицина майбутнього у контексті філософського осмислення. *Соціально-етичні та деонтологічні проблеми сучасної медицини (немедичні проблеми в медицині)*. Збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю « (24-25 лютого 2022 року). Запоріжжя : ЗДМУ, 2022. С.231-234.

Товцева Аліна,
3 курс, кафедра фармації
ПЗВО «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»
Є.Редькіна, канд. фарм. наук, доцент
ПЗВО «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»

ІНТЕГРАЦІЯ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ: ПЕРЕВАГИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Швидкозмінюваний глобальний ландшафт і спосіб життя змінюють

структуру попиту на нові індивідуальні та колективні навички. У XX столітті масова освіта ставила перед собою завдання навчити людей читати, рахувати і писати. Потім спеціалізована освіта, технікуми або спеціальні курси надавали працівникам навички, необхідні для конкретної професії. Але цих навичок вже недостатньо для роботи у новій складній реальності. У XXI столітті надзвичайно важливо перейти від утилітарної індустріальної освіти до інтегральної освітньої парадигми. У новому складному світі освіта має бути орієнтована не лише на передачу знань та розвиток навичок, але й на всебічну підтримку становлення людини як повноцінного автора свого життя.

Сучасне високотехнологічне виробництво відчуває гостру нестачу кваліфікованих фахівців, здатних творчо вирішувати професійні завдання методами наукового пізнання для досягнення позитивних змін в Україні. Тому особливого значення набуває дослідницька діяльність аспірантів у ВНЗ у формі участі в програмах ВНЗ, грантах, проектах, науково-дослідницьких конференціях, що проводиться у позанавчальний час. Це необхідно, оскільки конкурентоздатний фахівець повинен бути не лише якісно підготовлений у ВНЗ в обсязі основної освітньої програми, але й має чітко усвідомити роль дослідницької складової в своїй освіті, а також професійних умінь у своїй майбутній діяльності.

Участь вищих навчальних закладів у науковому житті професійної організації через вирішення експериментальних завдань сприяє набуттю знань і навичок науково-дослідницької діяльності, що сприяють розвитку дослідницької компетенції. Ця компетенція включає у себе навички роботи з науковою інформацією, оволодіння основними методами та прийомами проведення експериментальних досліджень у власній професійній галузі, вміння планування експерименту, обробки та представлення отриманих результатів, використання сучасних інформаційних технологій у своїй професійній галузі, включаючи бази даних та пакети застосункових програм.

Дослідницька компетенція розвивається нарівні з загально-професійними компетенціями, оскільки виявляється не лише у вузькоспеціалізованій сфері професійних інтересів майбутніх біотехнологів, але й у соціальних, пошукових та інших сферах, де необхідне вміння та готовність аналізувати, узагальнювати, генерувати ідеї та розв'язувати нетрадиційні завдання.

Фактори, що допоможуть визначити ефективність формування професійної дослідницької компетенції майбутнього біотехнолога включають наявність чіткої стратегії і тактики розвитку позанавчальної діяльності для якісної підготовки закладу освіти до життя та роботи, завчасне виявлення інтересів та схильностей особистості до дослідницької роботи, інтеграцію науково-дослідної роботи студентів у навчальний процес, що дозволяє їм опановувати аналітичні,

постановочні та пошукові елементи наукової діяльності. Додатково, створення активних наукових спілок через розвинену мережу наукових організацій, утворення науково-дослідницьких груп при вирішенні важливих проблем, що мають значення для освітнього закладу, регіону та країни в цілому, сприятиме розвитку професійних компетенцій. Також важливою є взаємодія між освітнім закладом, науковою галуззю та виробництвом з метою розвитку дослідницької компетенції у навчальній та позанавчальній діяльності закладу освіти, впровадження інноваційних методів та технологій для розвитку професійних компетенцій студентів у позанавчальній діяльності закладу освіти.

Формування дослідницької компетенції майбутніх біотехнологів можливе через такі напрямки:

- Участь у науково-дослідних проєктах та програмах навчальної та позанавчальної діяльності (включаючи студентів у науково-технічний прогрес, огляди-конкурси на кращу організацію наукової роботи вищих навчальних закладів, студентські наукові конференції, виставки науково-технічної творчості та інші заходи), що спрямовані на розвиток дослідницької компетенції студентів.

- Використання ефективних методів самостійної роботи з інформацією, враховуючи індивідуальні та вікові особливості студентів, з фокусом на розвиток усіх аспектів науково-дослідницької діяльності, які становлять їх інтелектуальну сферу.

- Залучення вищих навчальних закладів до досліджень у рамках планових держбюджетних і госпдоговірних науково-дослідних робіт кафедр та наукових установ.

Процес залучення майбутніх біотехнологів до науково-дослідної роботи може бути організований наступним чином: спочатку, система роботи з першокурсниками вводиться для їх ефективного включення в науково-дослідницьку діяльність. На цьому етапі формується у першокурсника цілісне уявлення про навчальний заклад; входження першокурсників у позанавчальну діяльність як активних учасників заходів на рівні університету, факультету та групи через програми підтримки наставників і кураторів; надання повної та розгорнутої інформації про студентське самоврядування, його особливості та можливості, молодіжні ініціативи, конкурси та гранти. На цьому етапі формується уявлення про єдине інформаційне середовище університету та студентське самоврядування.

На наступному етапі проводяться спецкурси з розвитку творчого мислення та креативності студентів вищих навчальних закладів, проводяться консультації з вибору тем курсових та дипломних проектів на основі передових технологій, залучаються до роботи підприємства, з якими співпрацює університет;

проводяться конкурси серед студентів з подальшою їх участю в науково-практичних конференціях, олімпіадах, грантах; укладаються угоди з підприємствами щодо проходження практики та виконання дипломних проектів.

На третьому етапі проаналізовується динаміка формування готовності майбутніх біотехнологів до науково-дослідницької діяльності на основі результатів участі та перемог вищих навчальних закладів у конкурсах та олімпіадах, досвіду роботи в малих підприємствах; оцінюється ефективність методів та технологій для формування готовності майбутніх біотехнологів до науково-дослідницької діяльності; визначаються подальші кроки для її розвитку в навчальному процесі.

У результаті формування дослідницької компетенції майбутніх біотехнологів у вищих навчальних закладах вони набувають готовності та здатності виконувати всі види науково-дослідницьких робіт у галузі своєї майбутньої професійної діяльності.

У висновках можна зазначити, що система професійної підготовки фахівців-біотехнологів потребує подальших досліджень та вдосконалення; необхідно створити нову методологію підготовки майбутніх фахівців, яка б віддзеркалювала комплексний характер наукових досягнень у цій галузі; важливо впроваджувати моніторинг рівня готовності до професійної діяльності випускників протягом всіх етапів навчання.

Професійна підготовка майбутніх фахівців-біотехнологів у вищих навчальних закладах не повинна обмежуватися лише передачею конкретних знань та формуванням професійних навичок у галузі біотехнології. Вона повинна бути тісно пов'язана з професійною орієнтацією особистості та формуванням певної системи цінностей, які є характерними для представників біотехнологічного сектору. Тому значна увага повинна бути приділена формуванню дослідницької компетенції майбутніх біотехнологів.

Література

1. Компетентісний підхід у сучасному освіті: світовий досвід та українські перспективи / за заг. ред. О. В. Овчарук. – К.: К.І.С., 2004. 112 с.

2. Мельничук М. Д., Рідей Н. М. Організація підготовки бакалаврів і магістрів за напрямом "Біотехнологія" в НУБІП України // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. 2009. Вип. 134. С. 69-71.

3. Мишак О. О. Сутність і особливості професійної підготовки майбутніх біотехнологів // Біоресурси і природокористування. 2013. Т.5, № 1-2. С. 149- 155.

4. Стрілець О. П., Кайдалова Л. Г., Стрельников Л. С. Самостійна робота

студентів як засіб формування професійної компетентності студентів // Су- часні досягнення фармацевтичної технології і біотехнології: збірник наукових праць, випуск 2. – Х.: Вид-во НФаУ, 2017. С. 183-185.

Трошина Тетяна,
5курс, кафедра фармації
ПЗВО «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»
Т. Ігнатова, PhD, доцент
ПЗВО «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»

ФАРМАЦЕВТИЧНА ГАЛУЗЬ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ

Правила виписування рецептів на лікарські засоби і вироби медичного призначення, затверджені наказом МОЗ України від 19 липня 2005 року №360, були переглянуті та виправлені у новій редакції наказом №1819. Нова редакція передбачає впровадження електронного рецепту та скасування ПКО для отруйних та сильнодіючих препаратів. Проаналізувавши нову редакцію наказу №360, було виявлено, що в ній є законодавчі протиріччя, зокрема, щодо ПКО.

Згідно з актуальною редакцією наказу, було вилучено форму журналу обліку отруйних, сильнодіючих та комбінованих лікарських засобів, що підлягають ПКО в закладах охорони здоров'я, та відповідно виключено перелік лікарських засобів, які підлягають ПКО в лікувально-профілактичних закладах. Це внесло недорозуміння стосовно вимог до проведення ПКО для отруйних, сильнодіючих та комбінованих лікарських засобів, що містять такі речовини як ефедрин, трамадол, псевдоепедрин і декстропропоксифен, а також лікарські засоби на основі тропікаміду.

Це приводить до протиріччя з наказом МОЗ України від 17 серпня 2007 року №490, де визначено, що лікарські засоби, включені до переліків отруйних та сильнодіючих лікарських засобів, підлягають ПКО в закладах охорони здоров'я та у виробників. Необхідно узгодити вимоги в обох нормативно-правових актах для забезпечення адекватного регулювання цього питання.

Облік лікарських засобів, які містять наркотичні речовини та психотропні речовини, встановлено постановою КМУ від 13.05.2013 р. №333 "Про затвердження Порядку придбання, перевезення, зберігання, відпуску, використання та знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у закладах охорони здоров'я". Цим документом чітко визначено, що облік препаратів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів

здійснюється установами охорони здоров'я: у відділеннях і кабінетах лікувально-профілактичних закладів у журналі за встановленою формою, на посадах відділень лікувально-профілактичних закладів у журналі за формою, визначеною МОЗ; в аптечних закладах у журналі за формою, визначеною МОЗ; у лікувально-профілактичних закладах для виконання призначень лікаря в стаціонарних умовах за формою, визначеною МОЗ. Також, журнали обліку та інструкції щодо їх заповнення визначені наказом МОЗ від 07.08.2015 р. №494 "Про деякі питання придбання, перевезення, зберігання, відпуску, використання та знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у закладах охорони здоров'я".

З новим наказом №1819 виникла конфліктність, оскільки у діючому наказі МОЗ №360 відсутні: визначення ПКО; форма журналу обліку отруйних, сильнодіючих та комбінованих лікарських засобів, які підлягають ПКО в закладах охорони здоров'я; перелік лікарських засобів, які підлягають ПКО в лікувально-профілактичних закладах. Це правове протиріччя створює нестабільну ситуацію між учасниками фармацевтичного ринку та контролюючими органами, які під час перевірок вимагають журнал обліку отруйних та сильнодіючих лікарських засобів як підтвердження ПКО, а відсутність є порушенням і карається відповідно до ст. 321 Кримінального кодексу України.

З метою врегулювання цих питань та легалізації у сфері обігу отруйних та сильнодіючих лікарських засобів необхідно внести зміни до наказу №490, а саме виключити вимогу ПКО для цих груп лікарських засобів. Спрощення системи ПКО лікарських засобів допоможе уникнути негативних наслідків та покращить якість обліку.

Запровадження електронного рецепта в рамках програми "Доступні ліки" з квітня 2019 року, та введення електронного рецепта обов'язковим для всіх рецептурних препаратів. Це дозволить скасувати потребу у ПКО та полегшить процес обліку. Необхідно привести всі нормативно-правові акти у цій сфері у відповідність один до одного, щоб уникнути проблем і покращити контроль за обігом отруйних та сильнодіючих лікарських засобів**.**

Література

1. Зміни до наказу МОЗ №360 – чи залишається предметно-кількісний об- лік для отруйних та сильнодіючих препаратів? // Аптека.ua. – №1 (1172), 14.01.2019 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.apteka.ua/article/484548.

2. Наказ МОЗ від 04.10.2018 р. №1819 «Про внесення змін до наказу МОЗ України від 19 липня 2005 р. №360» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:https://ips.ligazakon.net/document/view/re32752?an=1&ed=2018_10_04.

3. Предметно-кількісний облік та інші аспекти нової редакції наказу №360: у МОЗ відбулася нарада // Аптека.ua. – №4 (1175), 4.02.2019 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.apteka.ua/article/488170.

4. Про деякі питання придбання, перевезення, зберігання, відпуску, використання та знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у закладах охорони здоров'я. Наказ МОЗ України від 07.08.2015 р. №494. Із змінами і доповненнями, внесеними наказом МОЗ України від 3 квітня 2017 р. №362 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ips.ligazakon.net/document/view/RE27473?an=1

5. Про затвердження Переліків отруйних та сильнодіючих лікарських засобів Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 17 серпня 2007 р. №490 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ips.ligazakon.net/document/view/RE14274?bl=&hide=true.

6. Про затвердження Порядку придбання, перевезення, зберігання, відпуску, використання та знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у закладах охорони здоров'я Постанова КМУ від 13 травня 2013 р. №333. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ips.ligazakon.net/document/view/KP130333?bl=.

7. Про затвердження Правил виписування рецептів на лікарські засоби і вироби медичного призначення, Порядку відпуску лікарських засобів і виробів медичного призначення з аптек та їх структурних підрозділів, Інструкції про порядок зберігання, обліку та знищення рецептурних бланків Наказ МОЗ України від 19 липня 2005 р. №360 [Електронний ресурс].

Чабан Іван,
2 курс, кафедра фармації
ПЗВО «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»
Т. Ігнатова, PhD, доцент
ПЗВО «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ В ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЯХ: ВІДКРИТТЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

В умовах переходу до інноваційної моделі розвитку вітчизняної фармації потребує докорінної перебудови система фінансового забезпечення науково-дослідної й інноваційної діяльності зі створення ЛЗ. Започаткована реформа системи охорони здоров’я на базовому рівні скерована підвищенням ефективності надання медичних та фармацевтичних послуг. Послуга – це товар специфічний.

Сьогодні фармацевтична індустрія постійно виявляє безліч ліків для профілактики та лікування навіть найскладніших захворювань, одночасно долаючи виклики сучасного ринку — високу конкуренцію, складності сертифікації та реєстрації лікарських засобів, посилення правил контролю регулюючими органами, вимоги до суворої конфіденційності інформації та тиск споживачів. Більшість фармацевтичних компаній встановлюють дуже суворі внутрішні правила, які не допускають обміну даними з іншими представниками ринку позбавляючи партнерства. Це значно уповільнює процеси розвитку технологій фармкомпаній та галузі загалом.
Століттями люди прагнули знайти «чарівну пігулку», яка могла б зцілювати від різних захворювань і гарантувати тривале та безпечне життя популяціям. Сьогодні мода здорового способу життя, мода на гармонійний розвиток, здорове красиве тіло та стабільність психоемоційного стану, доступ до необмеженої кількості інформації дозволили успішно запобігати певним захворюванням завдяки корекції способу життя та звичок. Ця тенденція позначилася і на фармацевтичній галузі. Фармацевтичні компанії активно розробляють та пропонують біологічно активні добавки та фармацевтичні препарати, націлені на профілактику: якщо деякі хвороби сьогодні ще не піддаються лікуванню, їх симптоми або смертельні наслідки можна запобігти за допомогою ліків.

Нанотехнології у фармацевтичній галузі популярна тема не один десяток років. За визначенням, нанотехнологія — це область прикладної науки і техніки, що займається вивченням властивостей об’єктів та розробкою пристроїв систем у масштабі нанометрів. Вперше термін «нанотехнологія» застосував Норіо Танігучі, інженер із Токійського університету, у 1974 р. у статті, яка присвячувалась обробці матеріалів. Нанотехнології є однією з областей науки, що найбільш інтенсивно розвиваються, в різних галузях, в т.ч. у медицині та фармації. Можливості використання нанотехнологій у медицині поєднані поняттям наномедицина. Розвиток наномедицини був тісно пов’язаний із революційними досягненнями геноміки і протеомики, які дозволили вченим наблизитися до розуміння молекулярних основ хвороб.

Література

1.Дорожня карта освітньої реформи (2015 – 2025) education-ua.org/draft-regulations/495-dorozhnya-karta-osv

2.Посилкіна, О. В. Стратегічні аспекти управління потенціалом інноваційного розвитку фармацевтичної галузі / О. В. Посилкіна, О. В. Літвінова // Актуальні проблеми розвитку галузевої економіки та логістики : матеріали V наук.-практ. конф. з міжнар. участю, м. Харків, 20-21 квіт. 2017 р. - Х., 2017. - С. 22-35.

3. Крікавський Є.В. Спеціальні економічні зони та кластерна політика України / Є.В. Крикавський, О.А. Похильченко // Бізнесінформ. – 2011. – № 11.– С. 4-7.

4.https://thepharma.media/uk/publications/articles/21149-top-10-innovacionnyh-trendov-v-farme (Електронний ресурс)

СЕКЦІЯ 8.

ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННА СПРАВА ТА ТУРИЗМ

УДК 338.488.2
Леонов Р. Д.,
магістрант спеціальності 241 Готельно-ресторанна справа
ПЗВО «Міжнародний класичний університет ім. П.Орлика»
Пилипенко С. М., канд. техн. наук, доцент
ПЗВО «Міжнародний класичний університет ім. П.Орлика»

УПРАВЛІННЯ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННИМ БІЗНЕСОМ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Після початку війни в Україні, суспільство та економіка пережили радикальні трансформації. Початок вторгнення Росії на територію України негайно відчутно відобразився на суспільстві, але економіка зазнавала наслідків з певним затримкою. Вплив війни на різні галузі та регіони був різним: від мінімального до абсолютно руйнівного, коли бізнес припинив своє існування.

Початок військових дій став справжнім випробуванням для менеджменту українського готельно-ресторанного бізнесу. Оскільки ні досвіду, ні навіть теоретичних досліджень з сучасного управління під час повномасштабної війни в українському бізнесі не було, виникла необхідність оперативно переналаштувати діяльність зі штатного на новий, ситуативний тип, з урахуванням військової специфіки. Це включало у себе вирішення нових викликів та загроз, зокрема зовнішнього середовища бізнесу, а в окремих випадках – і внутрішніх проблем.

Ситуативна концепція управління, у певному розумінні, дозволяє безпосередньо застосовувати наукові знання до конкретних обставин і умов. Оскільки ключовим аспектом ситуативного підходу є сама ситуація – конкретний набір обставин, які мають значний вплив на організацію у певний момент часу.

Давайте розглянемо основні фактори змін, які відіграли роль у управлінні в умовах війни. Ці зміни можна умовно поділити на дві категорії:

1. Зміни у зовнішньому середовищі бізнесу можуть бути описані як те, що воно стало джерелом фізичної небезпеки для суб’єкта бізнесу. Усе це через те, що весь територіальний простір України перебуває під потенційною загрозою ракетних, бомбових, артилерійських, реактивних обстрілів і так далі. Також, деякі регіони перебувають у зоні загрози сухопутного вторгнення ворога.

2. Зміни у внутрішньому середовищі суб’єкта бізнесу можна описати як адаптацію до нових умов, де підвищена небезпека зовнішніх загроз створює потребу в нових стратегіях безпеки, виробництва та ресурсообігу.

При цьому існують загрози інформаційної безпеки, які охоплюють як прямі кібератаки, так і інформаційну ворожу пропаганду, а також дискредитацію партнерів, включаючи закордонних. Наприклад, це може виявлятися у впливі на сайти-агрегатори бронювання готельних послуг з російським походженням. Крім того, може виникнути розгубленість та роздратованість клієнтів, а також радикальне зменшення або, навпаки, збільшення їх кількості внаслідок внутрішньої міграції з зон бойових дій та небезпечних територій.

Особливу увагу слід звернути на зміни, що відбулися внаслідок введення воєнного стану, такі як вплив на звичний порядок ведення бізнесу, введення під охорону і встановлення спеціального режиму роботи транспортної інфраструктури України. Під час воєнного стану військові адміністрації мають право використовувати ресурси та робочу силу приватного сектору для потреб оборони, включаючи зміни в режимі роботи та інші аспекти виробництва, а також умови праці відповідно до законодавства про працю. Готельний бізнес, за потреби, може бути зобов'язаний розміщувати військовослужбовців, тому військове командування може змусити підприємство надати житлові приміщення для армії. Також введені заборона та обмеження на виїзд з України для окремих категорій громадян, призупинення роботи валютного ринку, можливість уведення мораторію на транскордонні валютні платежі та інші обмеження та особливості.

Внутрішнє оточення готельно-ресторанного сектора відчуло зміни переважно на психоемоційному рівні – страх, розгубленість, та негативні почуття серед працівників та власників бізнесу. Вони також роздратовані та відчувають безпорадність через те, що не можуть контролювати ситуацію так, як це зазвичай було в мирний період.

Запровадження воєнного стану також вплинуло на внутрішнє середовище багатьох підприємств у готельно-ресторанній галузі. Наприклад, працівники бізнесу можуть бути мобілізовані на військову службу; деякі готелі можуть бути перепрофільовані для розміщення внутрішньо переміщених осіб та військових; а деякі заклади харчування можуть бути залучені до надання послуг харчування для згаданих категорій громадян тощо.

Ситуативний підхід до переорієнтації управління надає комплекс інструментів, які можуть бути оперативно використані для подолання зазначених загроз і викликів. Це включає ті інструменти, які вже відомі та доступні, поки бізнес або наука не розроблять свої власні, більш адаптовані до поточної ситуації в Україні.

В умовах війни менеджмент готельно-ресторанного бізнесу може реагувати різноманітними способами, залежно від конкретної ситуації, але основні реакції можуть включати:

1. *Адаптація стратегій:* В умовах війни може виникнути потреба в швидкій адаптації стратегій управління для збереження бізнесу та забезпечення безпеки персоналу і клієнтів.

2. *Безпека персоналу і клієнтів:* Менеджмент повинен приділити особливу увагу забезпеченню безпеки персоналу та гостей. Це може включати заходи безпеки, навчання персоналу щодо дій у небезпечних ситуаціях та забезпечення необхідного обладнання та ресурсів для захисту.

3. *Фінансове планування*: Умови війни можуть призвести до нестабільності в економіці. Менеджмент повинен бути готовим до фінансових труднощів та розробити плани для забезпечення фінансової стійкості бізнесу.

4. *Зв'язок з громадськістю:* Важливо зберігати відкритий та ефективний зв'язок з громадськістю, щоб забезпечити довіру клієнтів та співробітників і висвітлити будь-які зміни чи заходи безпеки.

5. *Планування кризових ситуацій:* Розробка та впровадження планів кризового управління є важливою складовою в управлінні готельно-ресторанним бізнесом під час війни. Такі плани мають включати процедури евакуації, захисту будівель та інструкції для персоналу у випадку екстрених ситуацій.

6. *Співпраця з владою та військовими органами:* Умови війни можуть вимагати співпраці з владою та військовими органами для забезпечення безпеки та ефективного управління в екстремальних умовах.

Підхід, орієнтований на ситуацію, до переорганізації управління, надає змогу скористатися набором інструментів, які можна швидко застосувати для подолання намічених загроз і викликів. Ці інструменти вже відомі і доступні для використання, поки бізнес чи наука не розроблять власні, більш адаптовані до поточної ситуації в Україні.

Література

1. Шутка Н. Росіяни розбомбили готель «Україна» в центрі Чернігова URL: https://zaxid.net/rosiyani_rozbombili_gotel_ukrayina_v_tsentri_chernigova_n1538164

2. Contingency Approach to Management. URL: https://www.encyclopedia.com/management/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/contingency-approach-management

УДК 338.488.2

Мельник Д.І.,
магістрант спеціальності Туризм
ПЗВО «Міжнародний класичний університет ім. П.Орлика»
Матвієнко С.В., канд. екон. наук, доцент
ПЗВО «Міжнародний класичний університет ім. П.Орлика»

ФРАНЧАЙЗІНГ У ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ

Сучасний напрямок у світовій економіці демонструє зростаючу популярність франчайзингу як ефективного методу організації бізнесу, що сприяє зниженню ризиків для малих та середніх підприємств. Крім того, відносини франчайзингу сприяють швидкому поширенню сучасних технологій як у виробничій, так і в послуговій сферах, підвищуючи мотивацію на низькому рівні управління. Ці тенденції підтверджуються останніми двома десятиліттями, які характеризуються особливо активним розвитком франчайзингових систем у всьому світі. Для України франчайзинг є досить новим явищем у бізнесі, що передбачає використання нових підходів до його розвитку, таких як нові стратегії управління, передові технології, інновації та ноу-хау.

Франчайзинг - це бізнесова модель, у якій франчайзер (власник бізнесу або торгової марки) надає право іншим особам (франчайзі) використовувати своє ім'я, бренд, продукти чи послуги, а також деякі бізнесові процеси та ноу-хау під плату або умови виконання певних умов. Франчайзер зазвичай надає підтримку у навчанні, маркетингу, закупівлях та інших аспектах бізнесу.

Франчайзинг може бути використаний в різних секторах, включаючи роздрібну торгівлю, ресторанний бізнес, послуги з обслуговування автомобілів, фітнес-індустрію та багато інших. Це може бути вигідно для обох сторін: франчайзера, який розширює свою мережу без значних витрат на розвиток нових підрозділів, та франчайзі, який отримує можливість запустити бізнес на основі вже успішної концепції та підтримки від франчайзера.

Франчайзинг у готельно-ресторанному бізнесі - це спосіб розширення та розвитку готельно-ресторанних брендів шляхом надання іншим особам (франчайзі) права використовувати торгову марку, бренд, бізнес-модель та підтримку франчайзера за встановленими умовами. Цей підхід дозволяє готельно-ресторанним брендам ефективно розширювати свою присутність на ринку, не вкладаючи значних коштів у створення нових об'єктів.

Для франчайзера, який володіє готельно-ресторанним брендом, франчайзинг дозволяє отримувати доходи з використання свого ім'я та концепції без прямого управління новими об'єктами. Він також може надавати франчайзі підтримку у вигляді маркетингу, навчання, закупівель та інших послуг.

Для франчайзі, який використовує франчайзингову модель у готельно-ресторанному бізнесі, це може бути вигідним шляхом запуску власного підприємства за умови використання вже відомого та визнаного бренду. Вони отримують підтримку та допомогу від франчайзера, що сприяє підвищенню ймовірності успіху бізнесу.

Франчайзинг у готельно-ресторанному бізнесі може мати різні форми, від маленьких кафе до великих готельних комплексів. Важливо, щоб обидві сторони угоди чітко зрозуміли свої обов'язки та вигоди, а також дотримувалися умов угоди.

Література

1. Гірняк Л., Глагола В. Сучасний стан, перспективи та тенденції розвитку ресторанного господарства в Україні. *Інфраструктура ринку*. 2018. Вип. 16. С. 71–77.

УДК: 338.48

Фелонюк О.Ю.,
здобувач першого (магістерського) рівня вищої освіти,
Звягінцева О.Б., д-р. екон. наук, доцент
ПЗВО «МКУ імені Пилипа Орлика»

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ В ГОТЕЛЬНОМУ БІЗНЕСІ

Готельний бізнес – це стабільний бізнес, який приносить добрий дохід. Крім того, інвестиції в готельний бізнес є практично безризиковим капіталовкладенням, оскільки основним активом є нерухомість, яка в довгостроковій перспективі в середньому дорожчає на 5% на рік. [1]

Доходи готелів багато в чому залежать від стану туристичної галузі загалом. Світове населення стає дедалі мобільнішим, що веде до зростання кількості туристичних поїздок (бізнес туризм, туризм для відпочинку, лікування, пізнавальний туризм, тощо), а отже, і до позитивного стану справ у готельній індустрії.

Одним із основних критеріїв успішності готельного бізнесу є правильний підбір кадрів. Для того, щоб керувати сучасною готельною інфраструктурою, потрібні менеджери з висококласною освітою. Роботодавці часто віддають перевагу випускникам європейських шкіл, які пройшли практику у найкращих готелях. Особливо цінуються дипломи швейцарських інститутів, які зазвичай гарантують високий рівень підготовки.

У професії готельєра є щось, чому важко навчитися – доброзичливість, непідробний інтерес до людей, бажання допомогти. Для представників готельної промисловості дуже важливо любити свою роботу, щиро посміхатися. Настрій співробітників приховати не можна, він передається клієнтам. У якій би країні не знаходилися, основи гостинності однакові: необхідно створити певну атмосферу,

відчуття затишку та комфорту.

Основний принцип готельного підприємства – створити такі умови, щоб циркуляція гостей була природною, циркуляція коштів ефективна, а персонал знав, що і як робити.

Світовий готельній промисловості відомі такі види управління [2]:

- готельні мережі - управління здійснюється керуючою компанією на підставі контракту на управління/франчайзинг;
- маркетингові мережі – управління здійснюється мережею інформаційних систем бронювання;
- незалежні керуючі компанії – управління здійснюється групою професіоналів.

Готельні мережі як системи управління бувають жорсткими та гнучкими, все залежить від міри поглинання власності. Найчастіше оперування відбувається на підставі контракту на управління, де описані всі стандарти мережі, умови розподілу відповідальності та фінансові зобов'язання. [3]

Маркетингові мережі дозволяють готелі стати частиною загальнонаціональної чи міжнародної системи бронювання та водночас зберегти свою незалежність.

Незалежні керуючі компанії – це групи професіоналів, які зазвичай мають справу з несхожим готельним продуктом, представленим готелями різного рівня обслуговування та пов'язаних (або не пов'язаних) між собою. Незалежні керуючі компанії не поширені в Україні, а своє народження та масове поширення набули у східній Європі, де також поширена система оренди.

Таким чином, готельний бізнес у всьому світі стрімко розвивається. Чи встигне за його темпами Україна після завершення бойових дій, покаже час. Сподіватимемося на позитивний варіант розвитку подій.

Література

1. Браймер Р.А. Основи управління в індустрії гостинності. Перев. з англ. Аспект Прес. 1995р. 525с.

3. Бізнес – міжнародний журнал для менеджерів. 2009.

УДК 338.488.2

Черняєва Н. С.,
магістрантка спеціальності 241 Готельно-ресторанна справа
ПЗВО «Міжнародний класичний університет ім. П.Орлика»
Пилипенко С. М., канд. техн. наук, доцент
ПЗВО «Міжнародний класичний університет ім. П.Орлика»

ІНОВАЦІЇ, ЩО ТРАНСФОРМУЮТЬ ІНДУСТРІЮ ГОСТИННОСТІ

Сучасний світ стрімко розвивається і переповнений різноманітними інноваціями. Бізнес-середовище, також як і будь-яка інша сфера, пройшло значні зміни внаслідок технологічної революції. Завдяки передовим технологіям, які проникають у всі сфери сучасного життя, індустрія гостинності не може залишитися поза цими постійними трансформаціями з метою підвищення ефективності та досягнення довгострокової продуктивності.

Сучасні технологічні досягнення мають потенціал змінити індустрію гостинності у всіх аспектах, починаючи від підвищення рівня задоволеності гостей і покращення комунікації між брендом та клієнтами, і закінчуючи оптимізацією робочих процесів та зменшенням витрат на оплату праці.

Декілька інновацій, що трансформують індустрію гостинності, які варто відстежувати, щоб адаптуватися до змін і будувати успішний бізнес на майбутнє:

1. Штучний інтелект і аналітика даних. Використання штучного інтелекту і аналітики даних дозволяє готелям та ресторанам збирати, аналізувати та використовувати дані про клієнтів для персоналізації послуг, управління запасами, планування ціноутворення та оптимізації витрат.

2. Мобільні додатки та технології безконтактної оплати. Розробка мобільних додатків для бронювання номерів, замовлення страв, а також впровадження технологій безконтактної оплати прискорює процес обслуговування та забезпечує більш зручний та безпечний досвід для клієнтів.

3. Віртуальна реальність та розширена реальність. Використання віртуальної та розширеної реальності для створення інтерактивних туристичних екскурсій, віртуальних переглядів готелів та ресторанів, а також для надання унікальних розважальних та навчальних послуг для гостей.

4. Екологічні ініціативи та сталість. Зростання свідомості про екологічні питання стимулює готелі та ресторани до впровадження зелених практик, включаючи використання енергоефективних технологій, відновлюваних джерел енергії, використання столового посуду з біорозчинних матеріалів та зменшення відходів.

5. Роботизація і автоматизація. Застосування роботів та автоматизація процесів у готельному та ресторанному бізнесі може полегшити обслуговування гостей, оптимізувати процеси приготування та подачі їжі, а також зменшити витрати на робочу силу.

6. Біометричні технології для підвищення безпеки та ефективності. Біометричні технології використовуються для підвищення безпеки та ефективності в сфері гостинності через наступні застосування:

1. *Автоматизований вхід і виїзд.* Готелі та курорти використовують біометричні системи для ідентифікації гостей під час реєстрації та виїзду. Замість традиційних ключів або карток, гості можуть використовувати свої відбитки пальців або сканування обличчя для входу в номер.

2. *Контроль доступу.* Біометричні системи дозволяють готелям контролювати доступ до обмежених зон, таких як спа-центри, фітнес-зали або бізнес-центри. Це забезпечує безпеку для гостей та персоналу, знижує ризик незаконного доступу. Ресторани можуть використовувати біометричні системи для керування доступом до обмежених зон, таких як кухня або склад. Це дозволяє уникнути несанкціонованого доступу до продуктів або приміщень, підвищуючи тим самим рівень безпеки.

3. *Оплата і авторизація.* Використання біометричних даних для авторизації платежів і транзакцій може підвищити безпеку та знизити шанси на шахрайство з кредитними картами.

4. *Персоналізоване обслуговування.* Біометричні дані можуть використовуватися для створення персоналізованих послуг для клієнтів. За допомогою біометричних даних, готелі можуть створювати персоналізовані послуги для своїх гостей, такі як індивідуальні рекомендації щодо вибору страви або вибір номеру з врахуванням попередніх вподобань. Наприклад, ресторани можуть зберігати інформацію про вподобання гостей та рекомендувати страви або вина відповідно до їхніх індивідуальних уподобань.

5. *Контроль робочого часу.* Біометричні технології можуть використовуватися для відстеження робочого часу працівників, що дозволяє забезпечити точність оплати праці та покращити управління робочим часом.

Ці інновації впливають на всі аспекти гостинності, від покращення обслуговування клієнтів до оптимізації внутрішніх процесів та збільшення сталості бізнесу.

Індустрія гостинності є змінною, і вона вимагає від бізнес-лідерів впровадження інноваційних методів для забезпечення майбутнього успіху свого підприємства. Розглядаючи ці п'ять інновацій, ви можете прокласти шлях до стійкого успіху на довгострокову перспективу та побудувати бізнес, який буде відповідати вимогам майбутнього.

Література

1. Гірняк Л., Глагола В. Сучасний стан, перспективи та тенденції розвитку ресторанного господарства в Україні. *Інфраструктура ринку*. 2018. Вип. 16. С. 71–77.

2. Гросул В., Балацька Н. Digital-маркетинг як дієвий інструмент антикризового розвитку підприємства ресторанного бізнесу в період пандемії та її

рецесії. *Підприємництво та інновації*. 2020. № 11–2. С. 7–12.

3. Завадинська О. Інноваційні технології господарювання в ресторанному бізнесі. *Ресторанний і готельний консалтинг. Інновації*. 2018. № 2. С. 93–102.